48641

A MAGYAR GYORSIRÁS TÖRTÉNETE

IRTA:
Dr. GOPCSA LÁSZLÓ.

MÁSODIK, BŐVITETT KIADÁS.

ÁRA 8 KORONA.

VÁRNAY L. KÖNYVKIADÓHIVATAL KIADÁSA, SZEGED
1918.

A MAGYAR GYORSIRÁS TÖRTÉNETE

IRTA:
Dr. GOPCSA LÁSZLÓ.

MÁSODIK, BŐVITETT KIADÁS.

VÁRNAY L. KIADÁSA, SZEGED.
1917.

SZTE Egyetemi Könyvtár
J000794113

M. Kir. Horthy Miklós Tudományegyetem
KÖNYVTÁRA
SZEGED

48641

Nyomatott Várnay L. könyvnyomdájában Szegeden, 1917.

ELŐSZÓ A MÁSODIK KIADÁSHOZ.

Magyar Gyorsirás Története cimen 1893-ban megjelent könyvem „Előszavában" jeleztem, hogy a magyar gyorsirásnak elterjedésére zsibbasztólag hat az a körülmény, hogy a több mint száz éves magyar gyorsirás története mindezideig rendszeresen feldolgozva nem jelent meg. Azt a reményemet is kifejeztem akkor, hogy könyvem nemcsak hézagpótló lesz, de éleszteni fogja egyúttal a fennállásának ezer évét megünnepelni készülő magyar hazában a magyar gyorsirás megismerése iránt való buzgalmat.

Reményemben nem csalatkoztam, mert a könyvem megjelenése után eltelt idő óta a gyorsirás iránt mind fokozottabb érdeklődés mutatkozik. Megnövekedett számu gyorsirók mellett egy új gyorsirási rendszer is keletkezett azon használatban levők mellett, melyek nem is olyan régen ünnepelték fennállásuk félszázados évfordulóját. Új egyletek, körök, tanfolyamok alakultak, majd ennek megfelelően új folyóiratok, tankönyvek láttak napvilágot. Az Országos Gyorsiró Tanácsban pedig nemcsak nálunk, de Európában is elsőnek egy oly intézmény létesült, mely a gyorsirásnak eddig elágazó vonatkozásait egységes mederbe tereli. Gyorsirási kiállitások is létesültek, majd gyorsirási versenyek és kongresszusok is tartattak hazánkban az elmult több mint husz év alatt. Mind olyan jelenségek, melyeknek felvétele a magyar gyorsirás történetébe immár elódázhatatlanná vált.

De egyebekben is könyvemet az időközben végzett kutatásaimmal kibővitettem, szorosan ragaszkodván most is ahhoz az állásponthoz, hogy kutatásaim keretében csakis azt az anyagot tárgyaljam, mely *kizárólag a magyar gyorsirás anyagát* öleli fel. Ennélfogva minden olyan, a gyorsiráshoz csak hasonló irások (pl. képirás, ékirás, rovásirás, titkosirás, zenei gyorsirás, a közön-

hathatott és hatott is a magyar gyorsirás keletkezésére, illetve fejlődésére. És ha e jelenséggel le is számoltunk, mégis a nemzeti öntudat büszkeségével jegyezzük fel azt, hogy *az igazi első gyorsirói munkálkodást a magyar anyaföld nemzette és ápolta egy darab ideig*, fényesen igazolva azt, hogy sem az eléggé elterjedt latin, sem a német szellem nem tudta elhomályositani a nemzeti géniusz fényét, melynek világossága mellett, a mult század vége felé 1769—1772 között, Debreczen városa papjainak egyházi beszédeit az első magyar stenográfusok: *Gáti István* és társai lejegyezték, nyilvánvaló bizonyitékául annak, hogyha a külföldi nemzetektől elkésve is kezdi élni a magyar gyorsirás zsenge korát, mégis nem oly későn, hogy a megkezdett uton haladva, helyre nem tudja hozni az önhibáján kivül előállott mulasztást.

FELOSZTÁS.

A magyar gyorsirás történetének átérthetése és ezzel kapcsolatban a gyorsirási viszonyok könnyebb megismerése céljából, tekintettel az időrendi fejlődésre, négy korszakot veszünk fel.

Az *első korszak* a fennebb jelzett *Gáti Istvánnak 1769-i fellépésétől kezdődik és tart 1832-ig vagyis Hajnik Károlynak*, a magyar gyorsirók Nesztorának *fellépéseig*.

A *második korszak Hajnik fellépésétől 1863-ig* vagyis a maig is érvényben levő Gabelsberger- és Stolze-féle gyorsirási rendszereknek magyar nyelvű átültetéseig számitjuk.

A *harmadik korszak a most emlitett rendszerek* átültetésétől 1907-ig vagyis a szegedi nemzetközi gyorsirási kiállitás, országos- és nemzetközi gyorsiró kongresszus megnyitásáig terjed.

A *negyedik korszakot* az imént jelzett időponttól napjainkig irtuk meg.

ELSŐ KORSZAK.

(1769—1832.)

(Jellemzés. Gáti István. Egyetlen kézirat Gáti 1824-i Steganographiájáról. Gáti követői. Danzer József. Kovács Imre. Az 1832-i országgyülés. Kossuth Lajos. Andrássy és Károlyi György grófok. Borsos Márton. Befejezés.)

E korszakot, a gyorsirási élet gyermekkorának nevezhetjük. Annyiban, a mennyiben e hatvanhárom év alatt a gyorsirás voltaképen csak a kezdetlegesség, a kiforrás stádiumában van. Létjogosultságot részére nem annyira egy, minden izében átgondolt és gyakorlati értékü, gyorsirási rendszer megteremtése biztosit, mint inkább a fejlődő politikai és haladó társadalmi élet ama szükségessége, mely már célját nem tudja elérni a közönséges irás egyszerü betüivel. A tudat, hogy az elröppent szó, az elhangzás pillanatában megörökittessék, ekkor már kilép a sejtelem homályából. Igy születik meg az első önálló magyar gyorsirási rendszer s utána a többi, jobbadán külföldi gyorsirási rendszerek áttételéből összeállitott gyorsirási álfábet, melyek mindannyian inkább történelmi feljegyzés, sem mint a maradandóságot maguknak biztositani kivánó szempontból készültek.

Gáti Istvánról, az első magyar gyorsirási rendszer megteremtőjéről szólunk. *Őt nevezzük az első magyar gyorsirónak* azért, mert előtte, sem szóhagyomány, sem feljegyzés folytán nem tudunk senkiről, ki hazánkban a tulajdonképeni szorosabb értelemben vett gyorsirást müvelte volna.[1]) Hogy Gátit nevezzük az első gyors-

[1]) *Téglás Géza* a gyorsirás történetére vonatkozó adatok szorgalmas kutatója, kutatásai sorából (L. Uj adatok a magyar gyorsirás történetéhez. Irta Téglás Géza Szeged, 1908.) felemliti azt, hogy hazánkban már Pecchinoli Angelo ortei püspök, pápai legatus 1488. őszén jött Mátyás királyi udvarához s Mátyás haláláig ott maradva, nagy sulyt helyezett arra, hogy a királylyal folytatott társalgás felől Rómába pontos és kimeritő közléseket küldhessen, a

irónak, az sem régi keletü. *Schell Antal* egerághi esperes-plébános és gyorsiró a Gyorsirászati Lapok 1887/8. évfolyamának 7—9 számában ir először Gátiról és figyelmezteti a magyar gyorsiró közönséget ezen eddig ismeretlen gyorsirástörténeti adatra. Schell felfedezése után Vikár Béla országgyülési gyorsiró-revizoré az érdem, hogy Gáti életmüködése felől teljesen megbizható és a magyar gyorsirás történetére nézve hiteles, előtte fel nem dolgozott adatokat birunk „Gáti István steganografiája, kapcsolatban a modern stenographiával, Bpest, 1889." cimü Magyar Tudományos Akadémiai Értekezésében.[2])

GÁTI ISTVÁN ÉLETE ÉS MÜKÖDÉSE.

A fennebi értekezés nyomán feljegyezzük, hogy Gáti István, 1749-ben született Mándon (Szatmár vármegyében). Tanulmányai végeztével református lelkész, majd esperes, 1800-tól pedig Máramaros vármegye táblabirája lett. Számos társadalmi és nyelvészeti munkán kivül irt egy retorikai könyvet is.

Ránk nézve azonban legjelentékenyebb Gátinak, már régebben meglevő, 1769—1772. év között a gyakorlatban alkalmazott, de nyomtatásban csak 1820-ban ily cim alatt megjelent munkája: *A' Steganographianak I-sö könyve. A' Tachygraphia vagy Szapora irás módja, mellyet mint a' Pasigraphiának Philosophica vagy Uni-*

miért emlékezetének támogatása végett ahhoz a szokatlan eljáráshoz folyamodott, hogy az audiencián, mialatt a király beszélt, szavait *lejegyezte*; majd hivatkozik Fraknói Vilmos kitünö történetirónknak „Egy pápai követ Mátyás udvarában" cimü munkájából arra, hogy „E jelentések értékét . . . emeli irójuknak azon igyekezete, hogy a király nyilatkozatait, észrevételeit *lehetöleg szószerint* közölje küldöjével s Pecchinoli emlékező tehetségét támogatta az a szokatlan, sőt példátlanul álló eljárása, hogy az audiencia alatt a király szavait *gyorsiró módjára* jegyezte; felemliti továbbá azt is, hogy mig Pecchinolinál csak *sejthető*, hogy a latin gyorsirás valamelyik faját alkalmazta a feljegyzésre, vannak *olyan nyomok is*, alig egy negyedszázaddal későbbi időből (1513.) melyek azt bizonyitják, hogy ebben a korban a *tiroi jegyek* hazai irásokban előfordultak; végül felemliti azt is, hogy hazánkban már az 1679. és 1685. közti években I. Apafi Mihály erdélyi fejedelem udvarában, Bornemissza Anna fejedelemasszony rendelkezése folytán Tofeusz Mihály erdélyi református püspök beszédeit Tisza-Ujhelyi István és Óvári Keszei János iródeákok betü szerint leirták s igy ezen iródeákok *tényleg gyorsiróknak tekinthetők*. Mégis mivel ezen adatokból még ez idő szerint meg nem állapitható a rendszer, irásmód és jelek gyorsirási minemüsége, ezeket csupán mint a nevezett kutató gyüjtötte adatokat jegyeztük fel.

[2]) L. Értekezések a nyelv és széptudományok köréből. XIV. köt. XII. sz.

versalis nyelvnek is első vonásait, közre botsát zsengeképpen Gáti István, Pesten, Trattner János Tamás betüivel 1820.

A munka 10 oldalra terjed. Tachigraphia cimmel a Bévezetés 6 §-t foglal magában. Az 1 §. A' szapora a közönséges Irásra s' nyelvre vonatkozik. A 2. §. Az Irásról szól, megjegyezve, hogy az Irás betükből megyen ki és pedig a) A' betük a nyelv mozgásának jelei b) Tettzés szerént való Caracterek, c) Nints természetes sorok és d) Felséges találmány, mely által a távollevőkkel is beszélhetünk és az elmult dolgok emlékezetét, örökre fenntarthatjuk. A 3 §-ban kijelenti szerző, hogy A' Magyarok 32 betüt számlálnak, melyekből annyi szókat formálnak, a' mennyit akarnak. — A' magyar Irásnál tökéletesebb nints, mert a) A' nyelv minden mozdulásira vagyon betüje b) vocálissai c) ezeknek accentusai. — Ezután ugyancsak a Bévezetésben szól a Nyelvről s itt a 6 §-ban azt irja: „Azomba egy Nemzet irásával 's betüivel sem lehet a' folyó beszédet le irni, sem egy Nemzeti Irásából, és nyelvéből minden más Nemzet Irását, nyelvét érteni, sőt ezenfelül a' sok rendetlenség miatt, akármely nyelvet is megtanulni igen nehéz, mindeniket pedig lehetetlen is: ezeknek orvoslásokról is gondolkodtak már a' Tudósok mindenkiről, u. m. A' Tachigraphiáról, Pasigraphiáról, Philosophica Lingváról közönségesről."[1])

[1]) *Itt jegyzem meg, hogy Gáti nagyjelentőségü gyorsirói munkássága után kutatva, a Magyar Nemzeti Muzeum kézirattárában 1893-ban egy fakult kékesszinü 150 oldalos irott, eddig sehol sem ismertetett könyv jutott kezemhez, melynek első lapján:*

„*Steganographia Tachygraphia Pasigraphia Universalis Linqua Rövid Foglalatja 1824. E derék munka*" cim van feljegyezve. Akár a kort, akár az irályt, akár pedig a szövegnek Gátinál sokszor feltalálható megegyezését vizsgáljuk: nincs semmi kétség, hogy ezen irott műnek szintén Gáti a szerzője. (E kézirat nem tévesztendő össze Gátinak, Vikár könyve 8—16 lapján emlitett azon kéziratával, mely a Steganographiára, a pasigraphiára meg az universalis nyelvre vonatkozik, és a melyben szerző azon törekvését jelzi, hogy világnyelvet és oly irást alkosson, a melyet minden nemzet a maga nyelvén olvashasson. Ellentétben a most divatos Sleyer-féle volapükkel, Gáti e munkáját, bölcseleti alapon Lockenak „De intellectu humano" cimű műve után irta meg.) Az általam felfedezett 150 oldalos kéziraton, a Bévezetésben mindjárt azt olvassuk, hogy Három nevezetes hijjánosságai vagynak még a' Litteráturának, melyeket a Tudosok régen óhajtanak. 1. *Tachygraphia* vagy olyan Irásnak modja, melyel a folyó Beszédet utol lehet érni. 2. *Pasigraphia*. Olyan Irásnak neme, mely által a' Nyelv tudománya nélkül is közölhetnök Ideainkat egymással. 3. *Philosophica* annál fogva közönséges Universalis Nyelv, melyben bizonyos hangok által, még azokkal is közölhetnék az Emberek

SZEGED

Ezután következik az I. könyv, hol is 7—13 §-ban a szaporairásról, annak módjáról, a betü megkisebbitésekről, a betü jelentéseknek neveléséről szól, felemlitve itt a római Tirót, az angol Taylort és az alább méltatandó Danzert. A 13 §-ban a Tachigraphiai betük nyereségéről, a 14—15 §-ban pedig a Tachigraphia ellen való nehézségekről ir. Végezetül a könyvhöz egy táblázat van csatolva, a melyen Gáti a betük összekapcsolását mutatja be.

Ha már most a Gáti rendszerét alkotó betüket vizsgáljuk, ugy azt észleljük, hogy betüi, a közönséges irás módositott betüi. Belőlük képezi Gáti ugy a másalhangzók, mint a magánhangzók jegyeit, a hajszálvonalak, a pontok és a vesszők stb. elhagyásával. A hosszú magánhangzókat ugy különbözteti meg a rövidektől, hogy az előbbieknél egy kezdő hajszálat alkalmaz. A kettős jegyü betüket pedig összehuzza. Legfőbb érdeme azonban az, hogy a hangzókat jelképileg jelöli. Gáti tehát ellentétben az összes megelőző gyorsirási rendszerekkel, *első*, ki a hangzókat pontosan és jelképileg jelöli. Ő tehát elveti a geometriai rendszerü[1]) gyors-

---

Ideaikat kik nyelveket nem értik. A Bévezetés után 3—30 lapig (1—29 §-ban) az I-sö könyv Tachygraphia vagy szapora Irás van tárgyalva. A 31—99 lapon folytatólag szerző, (1—75 §-ban) a II. könyvet „Pasigraphia vagy közönséges irás" czim alatt irja meg. A 100—111 lapon (1—10 §-ban) Gáti a III-dik könyvet „Philosophusi vagy közönséges nyelv" cimen ismerteti. Az irott müvet a 150 lapig Utolsó Jegyzés e három nagy Tárgyakra Tachygrafiára, Pasigrafiára, közönséges nyelvre" cimen közölt kézirat zárja be. (L. Erre vonatkozólag s ezt kiegészitőleg *Gondos Miksa* ujabb Gáti-lelet: Gyorsirászati Lapok 1901/2. évi 8—9 számában.)

[1]) A gyorsirási abc. jegyeknek összeállitására nézve kétféle módszer ismeretes. Az egyik a *geometriai*, a másik a *gráfikai*. A geometriai rendszer, a legegyszerübb geometriai jeleket (mint pl. az egyenes vonal, a kör, a kör részei stb.) alkalmazza; a gráfikai rendszer ennek ellentéteül, a közönséges betük egyes részeiből alkotja jegyeit, miáltal az irókéz irányának megfelelőbb vonásokat eredményez. Magától értetődik, hogy mind a két módszer, rendelkezésére álló betüinek számával célját el tudja érni. — A most emlitett két módszer alapján, különböző gyorsirási rendszerek keletkeztek a multban és vannak érvényben a jelenben is. A gráfikai módszerhez az ó-római tachygráfián kivül majdnem az összes német és ezek alapján kifejlődött ujabb magyar gyorsirási rendszerek (Gabelsberger-Markovits, Stolze-Fenyvessy) tartoznak. A többi (francia, angol) gyorsirási rendszerek a geometriai alapokon nyugosznak. Hogy melyik gyorsirási módszer jobb, azt az 1887-ben Londonban tartott első nemzetközi gyorsiró kongresszus ülésén tárgyalta, de az eredményt mai napig sem lehetett végérvényesen eldönteni. Annyi bizonyos, hogy az ellentétesség dacára is megtaláljuk mind a két módszerben, ugy a

irási elveket s a puszta egyenes vonalakból és körszelvényekből képezett betük helyébe a kurziv irás egyszerü betüit állitja fel. Azonban Gáti rendszerében a betük nem egyenlő értéküek; mert ő a fősulyt a szótag kezdő betüire helyezi s ennek megfelelően a hangzókat és mássalhangzókat rendszerint csak akkor irja ki betü szerint rendes nagyságukban, ha a szótag elején állanak. Az ilyen betüt Syllaba-vezérnek nevezi. A szótagokat mind külön irja, még pedig úgy, hogy nála minden egyes szó irása a Syllaba-vezér alkalmazásával kezdődik, a megfelelő röviditési elvek felhasználásával lehetőleg akként, hogy a szótagot záró mássalhangzót kicsinyitve és egyszerüsitve az első betübe olvassza. Később kitalálta azt is Gáti, hogy hogyan lehet két szótagot egy alakkal kifejezni, de azt már nem adta ki.

És ha mindezek után el is hisszük Gátinak hogy „már a tapasztalás ki is bizonyitotta azt nékem ifju koromba, hogy harmad magammal a' Debretzeni Papoknak prédikátiojokat szóról szóra leirtam, megosztván magunk közt, melyikönk mitsoda tzikelyeket irjon a hallott beszédéből," — bizonyos, hogy a közönséges irásnál csak háromszorta nagyobb gyorsaságra képesitő rendszerével a „szóról-szóra" való irás nem történhetett meg. A miből következik, hogy rendszere nem volt elég szapora a modern gyorsirás céljához képest, miért is az ma már csak inkább történeti, mint gyakorlati szempontból volt méltatható. Gáti meghalt 1843. febr. 17-én.

GÁTI KÖVETŐI:

KOVÁCSHÁZI ISTVÁN és DOHNÁNYI FRIGYES.

Hogy Gáti gyorsirási rendszere, — mint épen most érintők — a gyakorlatban életrevalóságát nem nagyon mutathatta ki, az kitünik nemcsak abból, hogy e rendszer követőiről vajmi keveset tudunk, hanem inkább abból is, hogy rendszerének tovább fejlesztésére vonatkozó kisérletekkel sehol sem találkozunk. Mindazonáltal itt felemlitjük, hogy Gáti első munkajának a Pasigraphiának terén egy magyar utódja is akadt, *Kovácsházi* Istvánban, ki a pasigraphiát bármely nyelven olvasható jelekkel (scriptura realissal) kivánja megvalósitani. Érdekes müvecskéjében, mely magyarul

gyorsirási jegyek összeállitására, mint az alkalmazandó röviditésekre vonatkozó szabályok nagy választékát. (L. Dr. Gopcsa László: „Pitman Izsák és az első nemzetközi gyorsiró kongresszus" cimü cikkeit a Gyorsirászati Lapok 1887—8-i évfolyamában.)

és franciául ily cimen jelent meg: „Pantographia (Egyetemes Irás). Irta Kovácsházi István. [Pantographia (écriture universelle) par Stephen Kovácsházi Budapest, Franklin-társulat nyomdája 1877:„] Gátiról is megemlékszik szerző azok között, a kik ő előtte e tárggyal foglalkoztak.

Itt emlithető fel a Kovácsházi müködésével sok tekintetben rokon *Dohnányi* Frigyes pozsonyi főgimnáziumi tanárnak 1887-ben „Panstenografia, minden nyelvrevaló gyorsirás, különös tekintettel a magyar és német, valamint a szláv és latin nyelvekre, iskolák számára és magánhasználatra," cimen megjelent munkája is.

DANZER JÓZSEF.

Habár Gátinak 1820-ban nyomtatásban megjelent munkájánál 18 évvel előbb (1802-ben) jelent meg Danzer József, most ismertetendő latin nyelven kiadott könyve, mégis azon körülmény, hogy a Gáti-féle rendszerrel, már 1769—1772. közötti időben gyorsirtak: kétségbevonhatatlanná teszi azt, hogy az egészen önálló alapon álló *Gáti rendszer megelőzte Danzernek, angol gyorsirásból latinra fordító müködését,* dacára annak, hogy Gáti ismerte Danzer munkáját, melyről különben nem valami rokonszenvesen igy nyilatkozik: „Lehet a Betüket megkisebbiteni együgyüb (értsd egyszerübb) betüknek kiállitásával is, kivált ollyakkal, melyek egymásból fojnának. Ilyeneket állitott elő Taylor, ollyan formákban, hogy minden szükségtelen vonások nélkül öszve ragasztodhassanak, mellyekből ide tészek némelyeket, melyeket a' Typographiai kész betükkel is ki lehet nyomni: 1 d; — s; 's a' t. *Dantzer Kapitány a' Deákra fordítója* (mert Anglus találmány) azt irja, hogy a Parlamentumba, szóról-szóra le irták már a vetélkedő beszédeket ezeknek segedelmekkel. Nemis lehetetlen, mivel egymással ugy öszve ragasztható, hogy a' penna haszontalanul sehol sem mozog. *Kár, hogy öszve ragasztva szép irást nem lehet vele tenni. A' még nagyobb, hogy a' közbe jövő Vocalisokat kihagyja az elöljövőket tsak egy ponttal tészi ki, 's az által az esmeretlen szókat a' tulajdon neveket, bizonytalan kimondásuakká teszi*".[1])

Danzer J. C. kapitány, ki a magyar felkelő seregnél szolgált, munkáját 1802-ben ily cim alatt adta ki: „Systema Generale Stenographiae Samuelis Taylor, professoris oxoniensis etc. ad linquam

[1]) L. Vikár B. idézett. m. 38 lapját.

latinam accomodavit J. C. Danzer, centurio rei castrametatoriae in exercitu caesareo regio. Pesthini, apud Fratres Kilian, 1802." E munka 34 oldalra terjed.

Danzernek e munka kiadása által, mint az „Előszóban" említi, nem volt más célja, mint az, hogy az 1786-ban keletkezett Taylor-féle angol rendszert a „jeles magyar nemzet rendeinek, kiknek saját dicséretük az, hogy latinul beszélnek"[1]) latinul bemutassa, miután előbb Taylor rendszerét 1800-ban „Stenografie des Samuel Taylor, Wien 1800" cim alatt németül kiadta.[2]) — Az Előszóban (Prooemium) Danzer ezenkivül a Taylor előtti gyorsirási viszonyokat is ismerteti és *hazánkra vonatkozólag aligha nem Gátira célozva,* különösen felemliti azt, „hogy vannak ugyan e nemzetben, mint értesűlünk, kik a közönséges irás jegyeinek összevonása által oly ügyességet szerzének magunknak, hogy bármely szónok beszédét irásukkal követhetik."[3]) Az „Előszó" után a mű (Institutiones Stenographiae) az I. fejezetben (17—18 l.) az általános szabályokról szól, mely 4. pontocskában adja elő a gyorsirás főelveit. A II-ban (18—20 l.) a gyorsirási jegyeket emliti, felosztva azokat az egyenes vonaluak, félkörűek és vegyes alakuak csoportjára. A III-ban (20—22 l.) a gyorsirási jegyek jelzéséről különösen azt emliti fel, hogy az f = v és ph; g = j; k = q; c = q vagy z. A IV-ben (22—24 l.) a gyorsirási jelölések módjáról, az V-ben (24—28 l.) különös irási szabályokról 20. pontban értekezik. A VI-ban (28—31 l.) irási gyakorlatokról akként szól, hogy miután a taylori rendszerben a magánhangzók elnyomatnak, a tanuló azzal kezdje a gyakorlatot, hogy egyes mondatokat közönséges irással magánhangzók nélkül irjon s csak azután s ezután ugyanezt gyorsjegyekkel. Végül a VII. fejezetben (31—34 l.) a gyorsirásnak közönséges irásba való áttételéről van szó.

A könyvhöz négy rézmetcetű tábla van csatolva. Az I. tábla magában foglalja a gyorsirási alphabetumot, II. tábla az egész ábce minden betűjének egymással való külön összekapcsolását tárgyazza. A III. tabella az egyes szavak gyorsirási jelölését mutatja. Végűl a IV. táblázat C. Sallustius Crispus Bellum Catilinariumából előbb folyó, — utóbb gyorsirásban közöl egy darabot.

---

[1]) „Proceribus clarissimae gentis hungaricae, cuius propria haec laus et latine loqui" L. Danzer i. m. 12. l.

[2]) „Idem linquae germanicae accomodatum in lucem eddidi Vienne, anno hujus seculi primo" i. h. 11. l.

[3]) i. h. 12. lap.

Arról, hogy Danzer munkája mily elterjedésnek örvendett, adataink nincsenek. Annyit azonban már most is megjegyezhetünk, hogy munkája anyiban jelez nálunk visszaesést, amennyiben tevékenységét nem a magyar gyorsirásnak fejlesztésére forditotta, hanem mint fennebb láttuk német, majd latin nyelvre alkalmazta az akkor világhirü Taylor-féle rendszert.[1]) Erre ismét vagy huszévi hallgatás következett, ekkor jelenik meg ugyanis

KOVÁCS IMRE

„Stenographia vagy a' sebes, máskeppen Gyors-irás mestersége" cimü munkája helyesebben értekezése a „Tudományos Gyüjtemény" 1821. évfolyamának XI. kötetében.[2])

Ezt az értekezést, az idézett Gyüjtemény XI. kötetének 44—63. lapján tette közzé, „Kovács Imre Ts. Bihar Vgye' Eskütje." aláirással. Ez értekezés nemcsak annyiban érdemel figyelmet, hogy irója azt magyar nyelven irta, hanem annyiban is, hogy *Kovács használta itt először a gyorsirás szót a tachigraphia kifejezésére.* A Bévezetés 44—50. lapjain a gyorsirásról olvasunk. Az 50—63. lapig terjedő rész „Tanitás" főcimet visel, melyben 15. Regulában a Tanitás elveit fejti ki. Egyébiránt mind e jelenségekre már még 1868-ban Szombathy Ignátz felhivta a figyelmet.[3]) Az értekezés-

---

[1]) L. még Danzerre vonatkozólag *Téglás* Géza közleményét Gyorsirástörténelmi Lapok Debreczen I. évf. 1900—1901. 1—5. számában és Téglás Dezső: *Danzer* gyorsirási munkája megjelenésének századik évfordulóján: *Egyetemi Gyorsiró* Kolozsvár 1902-903. II. évfolyam.

[2]) L. Tudományos Gyüjtemény 1821. XI. kötet. A' Cs. kir. Felség' kegyes engedelmével. Pesten. Ns. Trattner János betüivel és költségével.

[3]) L. Gyorsirászati Lapok 1868. évfolyamának 133. lapján Szombathy I. közleményét.

Szombathynak e közleménye óta a Kovács munkájáról megjelent összes közlemények ugy tüntetik fel Kovácsot, mint aki Danzer munkáját plagizálta avagy csak leforditotta. Kapczy: A gyorsirás fejlődésének és irodalmának rövid vázlata cimü munkájában Győr 1876. a 13. lapon Szombathy nyomán „nagy plagium elkövetéséről" szól, Cserei József Milleniumi Gyorsirászati Emlékkönyve (Temesvár 1896.) 11. lapján azt irja: „Kovács értekezése nem egyéb, mint Danzer 1880-ban (sajtóhiba!) megjelent német gyorsirástanának plagiuma, amennyiben a szerzőt kiirja anélkül, hogy megnevezné." Dr. Boros Gábor: A Gyorsirás Történelme cimü munkájában (Budapest 1895.) az 50 lapon azt irja: „Kováts munkája alig egyéb, mint Danzer német művének egyszerü átvétele az igazi eredetiségnek legcsekélyebb nyoma nélkül." Munkám I. kiadásában (l. 20. l.) én is ugy nyilatkoztam Kovácsról, hogy az egész munkája „*voltakép* nem egyéb, mint Danzer előbb ismertetett gyors-

hez függelékül itt is négy oldalos, de már kettős hajtásu táblázat van mellékelve. Az első tábla, a vármegyéknél előforduló szók rövid jelölését, valamint az egész álfábetumot tükrözi vissza. A második tábla „Rendszabás: a' mássalhangzók' összeköttetésére, az irásba." A harmadik táblázat felirata: „Példák, mellyek az előadott regulákra vagynak szabva." Végül a negyedik tábla cime: „Példa a' gyakorlásra; kevés kezdő, és végző magában hangzókkal."

Kovács müködése azonban nagyobb érdeklődést nem keltett. Értekezéséből a gyorsirást elsajátitani nem igen lehetett, dacára, hogy az a széles körben elterjedt „Tudományos Gyüjtemény"-ben látott napvilágot.

A magyar gyorsirás ügye tehát még 1821-ben sem állott úgy, hogy létjogosultságot és a mi fő, elterjedést biztositható volna magának. Pedig egy használható gyorsirási rendszer ezidétt már nagyon is bevált volna. Annális inkább, mert fel van jegyezve, hogy az 1820—30. években már kiadták a tárgyalásoknak, az akkori cenzurai viszonyok miatt csekély értékü „Diariumát" és közelgett az *1832-iki országgyülés, melyen először alkalmazzák hazánkban a gyorsirást,*[1]) az 1830-ik évben a külvilágtól légmentesen elzárt szabadelvü párt nevében felszólaló Gr. Andrássy György azon inditványa következtében, hogy maga az országgyülés adjon ki lapot tárgyalásainak közlése végett.

---

irásának magyar forditása." Ezt az adatot *Markovitsnak* a müncheni III. nemzetközi gyorsiró kongresszuson mondott beszédéből vettem fel. (L. Kurzer Abriss der Geschichte der Stenographie in Ungarn von Ivan Markovits, Präsident des Budapester Stenographen-Vereines 2. lapján): „Zwanzig Jahre später (1821.) veröffentlichte Emerich *Kovács*, ein Geschworner des Komitates Bihar eine ungarische Stenographie. Es war dies eine Uebertragung des Danzerischen Lehrbuches der deutschen Stenografie auf die ungarische Sprache." Minthogy azonban *Szabó László:* Egy plagiumvád ellen cimü cikkében (L. Irás 1914. január—február számában) kimutatja, hogy Kovács nem Danzer munkáját alkalmazta magyar nyelvre, hanem Taylorét s hogy Danzer a német és latin, Kovács pedig a magyar nyelvre alkalmazta az angol rendszert — tisztán áll most már előttünk Kovácsnak érdemes és Szabó László ismertetéseig, félreértett munkássága.

[1]) Kölcsey „Napló"-ja szerint (1832. dec. 22.) a kerületi gyüléseket már 1832-ben gyorsirók jegyezték, de csak kettő és igy Kölcsey szerint „nem sokat ér az egész mesterség, mert csak négy nap mulva nyomatják ki a naplót, mivel ennyi idő szükséges a gyorsiróknak az áttételre." A főrendiházban a gyorsirást legelőször 1840-ben alkalmazták.

Habár ez inditvány[1]) — mint olvassuk a Gyorsirászati Lapokban — elfogadtatott, annak kivitelét sikerült a reakcionarius pártnak meghiusitani, dacára annak, hogy az eszme ismételten szönyegre került. Érdekes *Mérey*-nek az alsótábla elnökének azon felelete, melyet 1833-ban egyik ülésen egy ez iránti interpellációra adott: „Nyolc századig fennállott — ugymond — az alkotmány ujság nélkül. Két év óta a müveltség nem emelkedhetett annyira, hogy ujságra kikerülhetetlenül szükség volna.“ Ezt ugyan Kölcsey Ferenc a „legügyetlenebb feleletnek“ mondja naplójában, „melyet valaha elnök adott,“ de ez mutatja, mily könnyen bánt el akkor a kormány az ellenzékkel. Ily körülmények között megelégedtek a Rendek egy irott ujság kiadásával, melyet tudvalevőleg

KOSSUTH LAJOS.[2])

szerkesztett, az alább méltandó *Hajnik* Károly és még nehány gyorsiró feljegyzése alapján.“

Nehogy azonban az országban a Kovács fellépte óta pangásnak indult gyorsirói törekvések végkép elszunyadjanak, ezen az akkori liberalis párt mindenkép iparkodott segiteni.

---

[1]) L. Gyorsirászati Lapok 1870. évf.

[2]) Arra nézve, hogy mikép reprodukálta Kossuth saját feljegyzése szerint az országgyülési beszédeket az általa készitett „országgyülési tudósitásokban,“ a „Gyakorló Gyorsiró“ VI. évfolyamának 52. lapján talált alábbi érdekes sorokban, itt helyén valónak látom közölni:

„A zajt kerültem. Társadalmi összeköttetéseim a főrendek közt b. Wesselényi Miklósra és gr. Andrássy Károlyra (Gyula gr. atyjára), a másik táblánál néhány követre voltak szoritva, azokkal is legtöbbnyire csak ebédnél, vacsoránál találkoztam, mert országgyülési tudósitásaim sok dolgot adtak. Nem értettem a gyorsirászathoz, csak közönséges irással tettem az ülések alatt jegyzeteket: a kimagasló szónoki szépségeken, a jellegző mondatokon és sarkalatos adatokon kivül jóformán csak a vezér szókat jegyeztem fel, melyek az okoskodás vonalát kicövekelik; jegyzeteim amolyan csontváz voltak, melyre testet rakni az emlékező tehetség feladata volt. Hát biz én, ha nem voltam volna is magányt kedvelő „insociabilis“ medve természetü (mindig az voltam), nem igen értem volna rá társaságba vegyülni. Mikor mások az ülések után szórakozást kerestek, nekem iróasztalomhoz kellett sietnem, nehogy emlékezetem cserben hagyjon, s a csontváz váz maradjon. Nehéz munka volt, de hát az ember, ha komolyan reá adja fejét, sok mindenfélébe bele gyakorolhatja magát, még a kardelnyelésbe is, a mit egy-egy kóbor akrobata valósággal megteszen. Nem is találkoztam soha senkivel, aki szememre vetette volna, hogy hütelen „reporter“ vagyok, nem is vethették, még a kormánypártiak sem; mert noha igen természetesen minden rokonszenvem a szabavelvü ellenzéki szónokokhoz vonzott, nem vesztettem el szem elől, hogy

ANDRÁSSY GYÖRGY ÉS KÁROLYI GYÖRGY GRÓFOK,

felismervén a gyorsirásnak, főleg az országgyülési tárgyalásoknál előtünő szükségességét, száz darab arany jutalmat tüztek ki arra a legjobb gyorsirói munkára, mely leginkább hódol a gyakorlati követelményeknek. Ezen pályázatot a grófok annál inkább tüzhették ki, mert 1830-ban már kivitte az országgyülés — mint később látni fogjuk — nemcsak a magyar nyelv hivatalos használatát, hanem hosszas viták után azt is, hogy a beszédek kivonatban közöltethettek a lapokban, ámbátor a szónokok megnevezése nélkül, a min azonban a lapok ugy iparkodtak segiteni, hogy különféle körülirásokat használtak a szónokokra nézve. Pl. ezt irták: „Egy tiszánnineni ősz követ ezt mondá; erre egy fiatal dunántuli követ ezt felelé; stb."

A főurak példáját több vármegye, köztük Fehér megye is követte, de minden nevezetesebb eredmény nélkül.

A kitüzött jutalomra csak egy pályamü érkezett s igy a pályázati kérdés megoldója

BORSOS MÁRTON [1])

volt.

Borsos M. született 1796-ban. Ügyvédi oklevelet szerezve, életének nagy részét irodalmi munkásságban töltötte el. Irt beszélyt, költeményt, bécsi leveleket és könyvismertetéseket a „Rajzolatokba" (1835—1838.) Ezenkivül szerkesztette az „Ismertető" cimü folyóiratot (1836—40) valamint a „Világ" cimmel 1841-ben jelenő s ennek folytatásaképp 1844—1848-ig kiadott Budapesti Hiradót. Meghalt 1876. május végén.

Ránknézve legfontosabb Borsos Márton „Tachigraphia vagyis Gyors-Irás Theoreticai és Practicai oktatása cimü, Pesten, 1833. Nyomatta Füskúti Landerer," cim alatt 26. lapon, 5. rézmetcetü táblával megjelent, pályadijnyertes füzete. A kis müvet Méltóságos Buzini gróf Keglevits István Ő Nagyságának alázatos tisztelettel ajánlja a szerző. Az ajánlatban felemliti, hogy édes hazájához vonzó

kötelességem hü képét adni a tanácskozásoknak; tehát nem kevesebb figyelmet forditottam az (esztergommegyei) Andrássy szónoklataira, mint akár a Deákéra s a Czirákyéra, Pálfy Fidelisére, mint a Wesselényiére vagy Széchenyiére, aki akkor még nem volt a „kormány embere."

[1]) L. Id. Szinnyei József: Magyar Irók élete és munkái, Budapest, 1892.

hazafiui szeretete ösztönözte őt „a' Sebes Irás mesterséges Tudomány megtanulására, melyet Méltóságos gróf Andrássy György cs. kir. Camarás, és Gróf Károlyi György eő Nagyságok" pártoltak elsőben, kiknek hazafisága folytán nyert 100 arany jutalmat. Ugyane helyen Borsos megtámadja a külföldet, hogy nem méltányos, midőn állitja, „hogy tőlők a tudományokba hátra estünk, mert édes hazánk véráldozatyával mentettek meg ők is a' majd elkerűlhetetlen rablántzoktol." Ezután (9—12. oldalon) a Bévezetés következik, az ókori gyorsirászatról csak annyit emlitve hogy „Romában köztársaság alkalmával nevezetesek voltak Tyro és Aquila, az első Cicerónak, a másik Mecenasnak szabadon bocsájtottja." Majd rövid kivonatban, mindazt elmondja, a mit már Danzernél ismertettünk. Az 1802-ik évtől lefolyt 30 évről ujdonság gyanánt a gyorsirási mozgalmakról, csupán annyit emlit fel, hogy hazánkban az 1832-i országgyülés alatt jegyeztek először gyorsirással, melynek előmenetelét sikerrel reményleni mindaddig nem lehet, mig azon gátok, melyek ellene szegülnek „a' Kormány és Nemzeti viszonyok által el nem hárittatnak." Felemliti ugyanitt „a pártolást nem nyert" Kovács Imre értekezését, végül sajnálatát fejezi ki, hogy az országgyülésen nem működhetett. A 13—17 lapon „Gyorsirás Fő Rendszabásai" cikkelyben előadja a gyorsirás célját s szól a gyorsirás alapjegyeiről, különösen a tekintetben, hogy honnan kezdve irandók a betűk. — Ezután szerző (17—23. lap), „Bővebben Magyarázott Rendszabásai a' Gyorsirásnak" cimmel 20. pontban a magyar, 8. pontban pedig a latin gyorsirás főbb szabályait ismerteti. Végül 23—26. lapon áttér a „Gyakorlás módjára." — Tábbellái ugy alak, mint tartalom szempontjából majdnem azonosak a Danzer, illetve Kovács táblázataival.

Ha az itt elmondottakat figyelembe vesszük, lehetetlen fel nem ismernünk azt, hogy Borsos pályamüve sem jelent haladást a gyorsirás fejlődésében.

A magyar gyorsirás tehát még 1833-ban sem tudja gyakorlati életképességét bemutatni. Az országgyülési tárgyalások már kezdődnek, de a pályadij dacára is gyakorlati értékü gyorsirási rendszer nincs forgalomban. Gyorsirók pedig alig találtatnak, kik a feljegyzésekre vállalkozzanak.

És ha gyakorlati müködésével 1832-ben a gyorsirás történetében korszakot alkotó, *Hajnik Károlynak* jut is az a szerep, hogy a gyorsirásba nehány buzgó társával életet öntsön: mégis itt jegyezzük meg, hogy az országgyülés, a gyorsirásnak csak több évi

nyilvános szereplése után érzi szükségét annak, hogy ez ismeretág meghonosítására lépések tétessenek.

Borsos fellépésével tehát bezárul gyorsirásunk történetének első korszaka. Mindaz, a mit e korszak felmutat, voltakép nem egyéb, mint sejtelem, kezdet, a gyorsirás megismerése és fejlesztése iránt, az igazi öntudat, a komoly és érett elhatározás jellege nélkül. Lehet, hogy a most ismertetett eredmény annak tudható be, hogy e korszakban nem tartattak rendszeresen a gyorsirás gyakorlati fejlődésére annyira alkalmas országgyülések, de az is bizonyos, hogyha a gyorsirás *a megkezdett uton halad és nem vesz más irányu* gyakorlatiasabb fejlődést, leszorul a napirendről és alig lesz méltó arra, hogy emlegettessék.

MÁSODIK KORSZAK.

(1832—1863.)

(Jellemzés. Országgyülési tárgyalások a Naplónak gyorsirással szerkesztése érdekében. Hajnik Károly. Hajnik halála. Hajnik levele Markovitshoz. Gabelsberger és Hajnik. Hajnik követői. (Sárcsevits, Béres, Trencséni, Szily, Stuller, Szigeti-Vaáry.) Lukács János, Dobrossy István, Gyurits Antal. Gyorsirási tanszék terve a pesti kir. egyetemen 1844-ben. Nagy Miklós. Gaszner Lajos. A budapesti első általános magyar gyorsiró egylet. Befejezés.)

A korszak, melyet jellemezni kivánunk, a „gyorsirás ifju korszaka," hol is a kezdet nehézségeit legyőzni kivánó törekvés már nem annyira a könyvcsinálásban, mint inkább *a gyakorlati követelményeknek szem előtt tartásában* éri el célját.

A magyar gyorsirási élet fejlődésének kedvező országgyülések e korszakban mindinkább megnyilnak, a mivel aztán a nemzeti nyelv is a latin mellett mind nagyobb tért hóditott. Annyira, hogy *az 1830-iki országgyülésen a magyar nyelv általános hivatalos használatát törvényileg elrendelt intézkedésnek mind több foganatja lett.*

„Az országgyülés első táblájának tanácskozásairól — irja dr. Kérészy[1]) — már régóta, a felső tábla üléseiről csak az 1839—40-iki országgyüléstől kezdve vezettek *naplót* (*diarium*). *A kerületi ülések jegyzői ellenben, sohasem szerkesztettek tulajdonképeni naplót, hanem csakis a határozatok, javaslatok fogalmazására szoritkoztak.* Az alsó tábla országos üléseinek naplói 1790-ig latin nyelven szerkesztettek, ettől fogva pedig nyomtatásban és pedig eleinte magyar és latin párhuzamos szöveggel, majd 1830-ban külön magyar s külön latin nyelven adatnak ki, végül az 1832—6-iki országgyüléstől kezdve csak magyar nyelven bocsáttattak nyom-

[1]) L. *Kérészy Zoltán dr.* Rendi országgyüléseink tanácskozási módja Kassa 1906. 63 és 64. l.

tatás alá. Mivel e jegyzőkönyvek, melyek pedig a tanácskozások nyilvánosságát voltak hivatva előmozditani, nem pontos és kimerítő feljegyzések voltak, az 1830-iki országgyülésen megpendittetett az országgyülési ujság eszméje, a melynek rendeltetése az lett volna, hogy az országgyülési tárgyalásokról a közönség idejekorán pontos és kimerítő tudósitásokat nyerjen.[1]) Azonban ugy a személynök, mint a rendek tulnyomó többsége az országgyülési tárgyalásoknak nyilvánosságra hozatalától idegenkedvén, az országgyülési ujságra vonatkozó inditvány ugy az 1832—6, mint az 1839—40 és 1843—44-iki országgyüléseken is — e két utóbbin a főrenditábla által — elutasittatott. Az 1832—6-iki országgyülésen a magyar nyelv tárgyában alkotott törvény kimondja, hogy a törvények magyar szövege tekintessék eredetinek s a magyar és latin szöveg közti eltérés esetén döntőnek s ugyanezen országgyülésen az alsótábla felszólitá a főrendeket, hogy üléseikről jegyzőkönyvet vezessenek, amely kivánalomnak azok csak az 1839—40-iki országgyülés óta tettek eleget.[2])

„A következő 1843—4-iki országgyülésen pedig az alsótáblai országos gyülések naplójának gyorsirók által való vezetése rendeltetett el s egyuttal kimondatott, hogy a naplónak szorgos átvizsgálása és kinyomatása egy, részben a személynök által kinevezett, részben a rendek által választott tagokból álló bizottság által történjék.“

Az Országos Naplónak gyorsirókkal való szerkesztését az 1843 május 22-én tartott 2-dik kerületi ülésen *Zsoldos Ignác* veszprémmegyei követ inditványozta, jelezvén azt, hogy a költségeket akadálynak nem tekinti, mert ha a Főrendek naplójának ily

---

[1]) Ugyanis a diariumok későn, az illető országgyülés befejezte után hónapok mulva jelentek meg, amikor a közönség az országgyülési tárgyalások iránt kevésbé érdeklődik. Igy az 1830-diki országgyülés ez évi december 20-án fejeztetett be s annak jegyzőkönyve csak a következő év május havában bocsáttatott közre. *Orosz:* Ungars gesetzgebender Körper auf dem Reichstage zu Pressburg im Jahr 1830. II. 15. l.

[2]) Az alsó tábla ebbeli inditványát a főrendek az 1832—36-iki országgyülésen még azzal az indokolással utasitották vissza, hogy a felső táblai tanácskozmányokról naplót vezetni szükségtelen, mert izeneteik az országgyülési irományok közt kinyomatván, tanácskozásaiknak eredménye ekép ugy is köztudomásra jut; továbbá közjogi szempontból is aggályosnak vélték a maguk részéről napló vezetését azért, mert a két tábla egy diaetai testet képezvén, ha két jegyzőkönyv vezettetnék, ez első lépés volna az országgyülés egységének megbontására. *Ballagi Géza:* A magyar nemzet története 297. lap.

módon való szerkesztése az országos pénztárból fizettethetik: ahhoz a Rendeknek is bizonnyal hasonló joguk van.

Itt, mint különösen nagyjelentőségü történeti emléket elevenitem fel azt, hogy erészben folytatott kutatásaim közben felfedeztem József nádornak egy Budáról 1842 febr. 12-én kelt s a „Függelék"-ben[1]) ugy latin, mint forditásban magyar nyelven is ezennel közzétett értesitését „a felső táblán levő gyorsirókra nézve az utolsó országgyülés alatt gondoskodásnak a karok táblájára is kiterjesztése tárgyában."

Egyébiránt az 1843—44-iki országgyülésnek a Naplóknak gyorsirók által vezetésére vonatkozó tárgyalásaiból megállapithatólag feljegyezzük, hogy mig az alsótáblai *országos ülések naplójának gyorsirókkal való feljegyeztetése elhatároztatott*, addig a kerületi ülések naplóinak gyorsirással való felvétele s illetőleg szerkesztése nem volt keresztülvihető.

Az erészben folytatott tárgyalások annyira érdekesek s a gyorsirási viszonyokra nézve annyira jellemzők, hogy azok lefolyását Kovács Ferenc: Az 1843—44-iki évi magyar országgyülési alsó tábla kerületi üléseinek Naplója Budapest 1894 I—VI kötete nyomán ugyancsak a Függelékben közlöm.[2])

Mindezekből nyilvánvaló, hogy most már ezidőben nem tankönyvekre, és értekezésekre, hanem inkább gyorsirókra van szükség, kiknek müködésére számitani is lehessen. Annál is inkább, mert Magyarországon e korszakban a nyilvánosság terjesztésére évek hosszu során át igen kevés történhetett. Az országgyülés tárgyalásairól a cenzura nyomása alatt álló hirlapok csak rövid és száraz tudósitásokat közölhettek, miért is a történelem számára csupán a jegyzőkönyvek és hiányos tudósitások maradhattak fenn. A tudósitások pedig azért voltak hiányosak, mert minden kinyomatott naplónak Bécsbe kellett vándorolni s csak azután lehetett közzétenni, ha „jó jelzéssel" onnan 24 óra alatt visszakerültek. Ámde a cenzurai nyomás mellett sem lehetett már a gyorsirói müködést 1832-től elnémitani. És ha tökéletlenek is a feljegyzések, a mind sürübben tartott országgyülések mellett mégis mindinkább szerep jutott a gyorsirásnak, de már többé nem az elméleti, hanem a gyakorlati téren, annak kifejezésével, hogy ezentul már nem az a fő, hogy ki mikép, mily tankönyv után irjon, hanem csak az, hogy irjon, még pedig ugy, hogy irásával, a beszé-

[1]) L. Függelékben (Függelék I.)
[2]) L. Függelékben (Függelék II.)

deket megörökitő naplókat megszerkeszteni lehessen. Szóval: az elméleti szőrszálhasogatások háttérbe szorulnak, csak azért, hogy helyet adjanak a gyakorlati ténykedésnek, a gyorsirás igazi hivatásának.

A gyakorlati ténykedés pedig e korszakban már lendületet kezd venni annyira, hogy nemcsak hivatásos gyorsirókkal találkozunk, hanem a korszak vége felé, 1861-ben, az alább ismertetendő első gyorsiró egylettel is. Mind e jelenségek már nem efemer értékűek voltak, hanem olyanok, melyek alapjául szolgáltak a későbbi fejlődésnek.

Igy keletkezett a kor szükségletéből, a zajos dieták tárgyalásait megörökitő gyakorlati iskola, a feledhetetlen emlékü s már az előzően ismertetett országgyülési tárgyalásokból ismert nevü *Hajnik Károly* vezetése alatt, kinek korszakalkotó müködését az alábbiakban kivánjuk vázolni.

HAJNIK KÁROLY ÉLETE ÉS MÜKÖDÉSE.[1])

Hajnik Károly — kit a magyar gyorsirók Nesztorának neveznek, — 1806. december 10-én született Pozsonyban. Atyja Hajnik Pál, előbb pozsonyi jogakadémiai, később pesti egyetemi jogtanár, anyja Markovics Antónia, Markovics Mátyás jogtudos leánya volt. Tanulmányait (1815—1821.) a pesti kegyesrendi gimnáziumban, utóbb (1821—1826) az egyetemen végezte. Az ügyvédi vizsgálat letétele után Temes vármegyében aljegyző lett s mint ilyen tanulta meg a gyorsirást Taylor rendszere szerint Kovács áttételéből. 1832-ben a pozsonyi országgyülésen lépett fel, mint a tulajdonképeni *magyar gyorsirásnak legelső úttörője*. Azóta 1866-ig ő szerkesztette, mint gyorsiró a magyarországi és erdélyi országgyülések naplóit. Eleinte kevés pártolásban részesült s csaknem minden

[1]) Hajnik Károlyra vonatkozó adatokat, részint az elhunyt egyik rokonától személyesen megszerzett s itt először közzétett feljegyzések, részint a Vasárnapi Ujság 1886 évfolyamában található adatok nyomán közlöm. L. még idevonatkozóan: *Szabó László* közleményét: Az első magyar gyorsirók: Hajnik Károly és kortársai cimen a Budapesti Gyorsiró 1897. április számában. *Kőváry László* közleményét Az erdélyi országgyülés gyorsiróiról Magyar Polgár 1902. április 30-iki számában. *Vikár Béla* közleményét a Gyorsirászati Lapok XLII. évf. 5 számában, *Gondos Miksa* közleményét a Gyorsirási Hiradó I. évfolyamának 1904 máj. 8. számában; *Hajnik Károlyról*, Irás 1913 okt. számában, *Hajnik K. halálának 50-ik évfordulója alkalmából* Irás 1916. nov. számában, és *Jaszenovics Géza* közleményét: Hajnik Károly az 1843—44 pozsonyi országgyülésen. Irás 1907. febr. számában.

jutalom nélkül végezte a gyorsirói munkát. Az 1834—5-iki kolozsvári országgyűlés naplóját teljesen ingyen szerkesztette. Az 1839—40 pozsonyi országgyülés folyama alatt, a *főrendi naplót* is, mint akkori egyedüli kiképzett gyorsiró, szintén ő szerkesztette. Az 1841—3 országgyülésre br. Kemény Ferenc akkori elnök hivta meg az országgyülés naplójának szerkesztésére. Az 1843—4 országgyülésen szerződést kötött a főrendek elnökével s a főrendiház tárgyalásait ő vette fel. Az 1846—7-iki erdélyi országgyülésre az akkori erdélyi kancellár, br. Jósika Sámuel meghivta Hajnikot mint gyorsirót, ki és az „Országos Napló" szerkesztését elvállalta és teljesitette. Az utolsó rendi gyülésen Pozsonyban 1874-ben ismét ő szerkesztette a „Naplót." Jelen volt az 1848-i rövid erdélyi országgyülésen is — s táviró sőt Erdély felé vezető vasut hiányában — ő *hozta meg Pestre az unió kimondásának* hirét. Ugyanezen év tavaszán még egyszer, mint miniszteri biztos járt Erdélyben, Klapkával és Gál Sándor ezredessel a székelyföldre küldetvén. Majd a juliusban megalakult 48-i pesti nemzeti gyülésen mint gyorsiroda főnöke a naplókat és országgyülési irományokat adta ki és a „Közlöny" számára több társával az országgyülési tudósitásokat készité.

A szabadságharc után Hajnik is elesett pályájától és az irodalomnak élt, megszerkesztvén 30. kötetét a „Vasárnapi könyvtár"-nak. Majd kiadta a „Hirmondó és a Képes Ujság" cimü néplapokat és „Visszaemlékezéseket" közölt az országgyülési életéből. 1857—1862-ig szerkesztette a „Magyar Sajtót." Az 1861-ki országbirói értekezletnek valamint az ugyanazon évben tartott magyar országgyülésnek gyorsirodáját ő állitotta össze s ő volt a főnöke az 1865-ben Kolozsvárt tartott utolsó erdélyi országgyülésnek. Ez volt az utolsó országgyülés is melyen szerepelt, mert már a decemberben megnyilt országgyülésen hiába keresték őt, megszokott helyén.

Meghalt 1866. évben Budán, az Uri-utca 57 sz. házban s a budai vizivárosi temetőben temettetett el.

Haláláról a „Gyorsirászati Közlöny"[1]) a következőket irja: „Gyászhirrel kezdjük Közlönyünk mai számát. A magyar gyorsirás Nesztora, ki 12 éven át vezette a gyorsirodát f. évi szeptember 21-én meghalt. Azon kivánsága, melyet az utolsó országgyülés egybehivása előtt kifejezett és melyről utolsó számunkban is volt emlités, hogy t. i. a 66-iki országgyülésen mint gyorsiró fogna működni,

1) Gyorsirászati Közlöny 1866. évf. szept. 30.

mely működésével az összesen 12. országgyülésen folytatott gyorsirói pályáját befejezi . . . . most teljesült. Béke hamvaira.“ [1])

Arra nézve, hogy milyen volt Hajnik gyorsirási rendszere, idézem Vikár Bélának, a Markovits ünnepen tartott beszédéből a következőket[2]). „Hajnik rendszere más alapon épült, mint a Gabelsberger és Stolze rendszere,[3]) melyek nálunk utána meghonosodtak, vagy mint a mostani angol és amerikai rendszerek, melyek a Hajnik és társának forrásául szolgált Taylor rendszert követték. De tagadhatatlanul igazi gyorsiró volt. Minden gyengéje mellett is képesitette a rátermetteket arra, hogy nehéz feladattal is megbirkózzanak. Egyéniségének varázsával, állhatatos szeretetével az ügy iránt, példátlan hazafias lelkesedésével, — melynélfogva három és fél évtizedet csaknem ingyen dolgozott — az ügynek másokat is megtudott nyerni müvészete számára és ezáltal elérte azt, hogy az országgyülési tárgyalások feljegyzéseiben az uj alkotmányos éra és a megelőző 35 év között hézag nem maradt. Az országgyülési naplók Magyar és Erdélyországból 1832-től kezdve az ő lankadatlan munkásságának beszédes tanui s teljesség és tökéletesség dolgában nem hagynak kivánni valót. Pontos munka ez, melyre bármely nemzet büszke lehetne. Müvészetének a magyar Taylor rendszer ismeretét nem volt érkezése könyvbe foglalni és kifejteni, de ránk maradt az eredményekben.“

Vikárnak ezen közlését Gondos Miksa azzal egésziti ki,[4]) hogy a mult évszáz hetvenes éveinek elején, tehát akkor, mikor Gabelsberger és Stolze német rendszereinek magyarra átültetésén fáradoztak, tétettek kisérletek a Taylor rendszer feleleventésére és modernizálására s hogy ezek a kisérletek azért maradtak eredmény nélkül mert Hajnik maga meghajolva a látóhatáron mutatkozó

[1]) A hivatkozott Közlöny utolsó számában Hajnik ezen kivánságát Markovits Ivánhoz Szigligetről 1865. febr. 15-én kelt és a Gyorsirászati Közlöny 1866. évi jul. 31-i számában közölt következő szószerinti szavakkal irja: „Szándékom — ha Isten ugy akarja — a közelebb egybehivandó országgyülésen mint naplószerkesztő*) működni s azzal az összesen 12. országgyülésen folytatott gyorsirói pályámat befejezni.“

[2]) *Vikár B.* elnöke megnyitóját a Markovits ünnepen. L. Gyorsirászati Lapok 1903—1904 évf. 5 sz.

[3]) Közismert és Hajnik müködése után nálunk elterjedt és jelenben is érvényben levő németből átültetett magyar gyorsirási rendszerek.

[4]) *Gondos*: Visszaemlékezések Hajnik Károlyra Gyorsirási Hiradó 1904 máj. 8.

*) Az országgyülés tárgyalásának gyorsirászati feljegyzése a ház „diariumának“ vagy „naplójának“ nevezetetik. Szerk.

Gabelsberger és Stolze rendszerek uj csillaga előtt, maga mondta ki a halálos ítéletet előtte Taylor rendszere felett ilykép: „Taylor rendszere már lejárta magát s nem birna versenyezni az ujabb rendszerekkel, én magam is lemondtam minden további müködésről egészen."

Egyébaránt Téglás Géza Hajnik Visszaemlékezéseit[1]) közölve szintén felemliti azt, hogy Hajnik nem adta ki a gyorsirási praxisban meritett gazdag ismereteit könyv alakban, mint azt az előtte csekélyebb tapasztalattal biró és csekélyebb tehetségü Kovács, Boros, Dobrossy, Gyurits tették. Az irodalom egyéb terein sem mondható különben Hajnik termékenynek, mert az országgyülési beszédek tárának, nehány lapnak és vállalatnak szerkesztését elvállalta ugyan, de ez nem volt önálló munkálkodás. Egyedül a „*Visszaemlékezések*" cimü kis könyv, mely 1856-ban két kiadásban is megjelent, volt az egyetlen eredeti szellemi terméke.

De Hajnik nemcsak a nyilvánosság terjesztése körül szerzett érdemeket, hanem sokoldalu tapasztalatával (tudott latinul beszélni és stenografice is irni) és finom modorával az országgyülési férfiaknak nem egyszer keresett embere volt. Kedvelte József főherceg, az 1840-iki országgyülés főrendi táblájának elnöke és benső baráti viszonyban volt nemcsak Wesselényi Miklóssal, hanem gr. Batthyány Lajossal is, kinek egyideig magántitkára is volt. De gr. Batthyány Hajnikban nemcsak a magántitkárt szerette, hanem a gyorsirót is, kit, mint ilyent, gyorsirási ismereteinek gyarapitása végett, mint Kónyi Manó irja[2]) a „40-es években, mikor Gabelsberger[3]) rendszerének és sikerének hire Magyarországba is eljutott, *saját költségén* Münchenbe küldött." Hajnik tehát Münchenben járt s itt megismerkedett Gabelsbergerrel. Ekkor jegyezte meg Gabelsberger róla, hogy ritka, szép és folyékony a stenográfiája, de a rendszer, a mely szerint ir, az rossz.

Ezen ismerettség ránk nézve annyiban érdekes, amennyiben ennek nyomán tudamására jövünk annak, hogy *Gabelsberger* (1841-ben) német eredetü *stenográfiáját a magyar nyelvre áttenni kisérlette, s evégből 52. éves korában nyelvünkkel foglalkozott.*

---

[1]) *Téglás Géza:* Hajnik Visszaemlékezései Debreczeni Gyorsiró 1900—1 évfolyam.

[2]) L. Gyorsirászati Lapok 1886|7. évf. 7. szám.

[3]) A róla elnevezett nagyhirü, elterjedt német gyorsirási rendszer feltalálója.

Ez irányban három levelet ismerünk.[1])

Az egyiket Gabelsberger Hajnikhoz intézte. Ebben bemutatja a magyar gyorsirás számára készitett abcéjét. Közöl továbbá itt 350 magyar szóból álló gyüjteményt a megfelelő gyorsirási szóképekkel együtt. Végezetül Hajnikhoz a következő kérdéseket intézi németül: van-e a magyar nyelvnek *névelője?* Hány *ejtegetése* van? Mikép különböznek az esetek? Hány *hajtogatása* van? Vannak-e *segéd-igéi?* A hajtogatás példákkal, második és harmadik személyben, egyes és többes számban? *Elő-* és *utóragok, összetett* szók? Vajon tud-e ő gyorsirásával *németül* is stenographálni? Tanmódszer stb.

(Nb. Mindenekelőtt a magyar nyelv *összes szócskái* gyüjtendők. Továbbá 1. A főnevek *képzőkkel,* 2. Tankönyvem függeléke. Magántanulás.) Ebből az előnyök csak a már *előrehaladott* tanitványokkal közlendők; ellenben idegeneknek stb.

A másik levelet Gabelsberghez Br. *Ow József* huszárszázados küldötte Br. Ow mint huszárkapitány a 40-es évek elején Magyarországban tartózkodván, akkor bizonyára Gabelsberger egyedüli követője volt hazánkban. Ő közvetitette Gabelsberger és Hajnik közt az ismételten megszakadt érintkezést. E levélben, Báró Ow ugyanis arra kéri Gabelsbergert, hogy ne csüggedjen el s igy vigasztalja: „A művészet feltalálói ritkán érik el életökben az elismerést. Önnek neve is ünnepelt lesz unokáink és dédunokáink napjaiban. Ön már most is elmondhatja a római költővel, hogy: teljesen nem mulok el, non omnis moriar. Találmánya ércnél tartósabb *szobrot fog önnek emelni.*“

Majd egy másik levelet ir a báró, Gabelsbergerhez „Doboza“ nevű helyről keltezve, a mi valószinőleg „Dobóca“ lesz Gömörmegyében. Ez a falu — ugymond — a világnak egyik elhagyott pontja és a Kárpátok völgyében fekszik, a hol a levéliró csupán katonáival és könyveivel van elfoglalva. Bejártam — ugymond — Olasz-, Görög-, Csehországot, most Magyarországon vagyok, de mindenütt hü kisérőm volt a stenographia, melyet öntől 1832-ben tanultam. Ki tudja, találkozunk-e még az életben, de annyi áll, hogy önnek messze Magyarországon van egy tanitványa, ki önt hálás szivébe zárta.[2])

[1]) L: *Dr. Gopcsa László* „Magyar gyorsirási ereklyék“ cikkelyét, az Ország-Világ 1891. évf. 1. számában.

[2]) Egyébiránt arra nézve, hogy *Gabelsberger* csakugyan érdeklődött a magyar gyorsirás iránt L. a Budapesti Gyorsiró 1892/3. évf. 2—3. számát és a Gyorsirászati Lapok 1905/6. évf. 1. számát.

Mindezt, ha szemügyre vesszük, megértjük nemcsak Hajniknak korszakalkotó jelentőségét, hanem azt is, hogy bár ő a Taylor-féle rendszert, mely szerint „szépirásu vonásokkal irt" mint az előzőkben emlitettük, nem tette közzé, mégis müködése kihatással volt mindazokra, akik vele egyidőben vagy mellette gyorsirtak s akiket ennélfogva méltán nevezhetünk *Hajnik tanitványainak avagy követőinek.*

Hajnik ugyanis még 1840-ben tanfolyamot nyitott a gyorsirászatból, mely alkalommal többen sajátitották el tőle a gyorsirást, kik közül nehányan már az 1843-iki pozsonyi országgyülésen müködtek. Hajniknak a gyorsirók kiképzésével az volt a célja, hogy az országgyülési tárgyalásokon vele együtt vagy mellette mások is tudjanak gyorsirni. A tanfolyamra jelentkezőket buzditotta annak tudata is, hogy ez időtájt több vármegye, köztük Fehérmegye gróf Zichy Ödön inditványára is jutalmat tüzött ki a gyorsirás előmozditására, bár sikertelenül. „Fehérmegye uj jutalmat tüzött ki a gyorsirás előmozditására s több megyét szólitott fel ezen szép és hasznos müvészet pártolására. Ennek következtében több megyék és lelkes hazafiak pénzbeli segélyt és pártfogást ajánlottak s az 1843. évi gyorsiróversenyre 250 egyén képezte ki magát a gyorsirászatban, habár a versenyre csak 7-en jelentek meg" irja Gászner tankönyvének előszavában.[1])

Itt jegyzem meg, hogy a vármegyék lelkesedése a gyenge eredmény miatt nem csökkent, mert ezután 1854-ben Zala vármegye közgyülésén *Deák Ferenc* szólalt fel a gyorsirók rendszeresitésének ügyében oly sikerrel, hogy aztán a vármegye ennek folytán az alább emlitendő Lukács János ismert gyorsirót szerződtette is. E példát Temes vármegye is követte, ugy hogy a vármegyék e rendkivüli érdeklődése döntő volt arra nézve, hogy aztán a gyorsirás méltó helyét elfoglalhassa az országgyülésen.

Az elmult évszáz negyvenes évi országgyülésein már nem csupán Hajnik müködött, hanem még a következő társai is: *Sárcsevits* Ambrus, *Béres* Elek, *Trencséni* József, *Szily* Dániel, *Stuller* Ferenc, *Szigeti-Vaáry* Sándor majd *Pompéry* János, akiket voltakép Hajnik tanitványainak is nevezhetünk főleg nemcsak a miatt, mert a feljegyzések szerint Hajnik követte gyorsirási rendszerrel is irtak, hanem amiatt is, mert nem egyszer Hajnik magával vitte őket ülésekre gyorsirni.

---

[1]) L. *Gászner Lajos*: Gyorsirási tankönyve. Pest, 1861.

HAJNIK KÖVETŐI.[1])

Sárcsevits Ambrus Hajnik legelső tanitványainak egyike volt. 1820-ban született Szabadkán s középiskolai tanulmányainak befejezte után a nagyváradi jogakadémia hallgatója volt. Itt ismerkedett meg a gyorsirással. 1840-ben Szabadkára visszatérve *Béres Eleket* és *Trencséni Józsefet* is megtanitotta a gyorsirásra. 1841-ben Pestre kerülvén megismerkedett Hajnikkal, ki őt és tanitványait maga mellé fogadta, hogy segédkezzenek neki az 1841-iki kolozsvári országgyülésen. Ettől kezdve 1845. év végéig együtt müködött Hajnikkal, mikor is Bácsmegyében megyei esküdtnek választották meg. *Ő volt az első Magyarországon, akit mint nem nemest megyei hivatalba választottak.*

Béres Elek — aki mint emlitettük — Sárcsevitsnek tanitványa volt, született Kisteleken 1814. julius 1-én. Atyja Béres Antal földbirtokos, anyja Rádoczi Julis volt. Az elemi iskolát Kisteleken, a gimnáziumnak 4 osztályát Szegeden, majd az 5 és 6 osztályt Szabadkán, a 7 és 8 osztályt Pesten végezte el. Majd elment Szabadkára nevelőnek s három év mulva innen ment fel Pozsonyba az országgyülésre. Pozsonyban Béres 1842-ben nyáron a gyorsirodába segődik, hol 1843. december végéig müködött. Mikor az országgyülés feloszlott, Béres Zomborba a kincstári jószágigazgatósághoz került, hol mintegy másfél évet töltött. 1846-ban küldöttség utján Kistelekre jegyzőnek hivták haza s a meghivásnak engedve, Kisteleken 1846—1868-ig egyfolytában, majd 1872—1888-ig szolgálta a községet, időközben a postamesteri tisztet is 11 évig viselte. 1888-ban nyugalomba vonult. Meghalt 1904-ben.

Trencséni Józsefről annyit tudunk, hogy Hajnik iskolájához tartozott s mint kiválóbb gyorsiró 100 p. forint havi dijazásban részesült. Ügyvédi képesitése is volt. Meghalt 1865-ben Szabadkán. Kőváry ezt jegyzi fel róla: Hajnik gyorsirói szereplése Erdélyben a 48-iki országgyülésen végződött, amikor uj alakot hozott magával, egy ifju Trencséni József személyében.[2])

[1]) Sárcsevitsre és Béresre vonatkozó közleményeket L. Gyorsirászati Közlöny I. évfolyamában és a Budapesti Gyorsiró 1897. évfolyam 8. számában Az első magyar gyorsirók cimen *Szabó Lászlótól.* Ezenkivül Béresre nézve *Kisteleki Ede* közleményét a Szegedi Gyorsirászati Diszmü 17. lapján. Sárcsevitsre vonatkozólag L. még: *Téglás Géza* közleményét Irás 1916. szept. számában.

[2]) L. *Kőváry L.* Az erdélyi országgyülés gyorsirói Magyar Polgár, Kolozsvár 1902. april 30. számában.

Jelentékenyebb sikert mutatott fel a magyar gyakorlati gyorsirás terén *Szily* Dániel nagykőrösi ügyvéd, ki azonkivül, hogy több izben müködött Hajnik oldala mellett, a pesti bizottmány által 1843-ban rendezett „gyorsiró verseny“ alkalmával, a gyorsirás pártfogására egybegyült dijat nyerte el. Róla igy ir Kőváry i. h. „Az 1847-diki országgyülésen Hajnik ismét megjelent, nem gondolom, hogy Stuller vele lett volna, hanem vele volt Szily Dániel közepes termetével.“

Stuller Ferenc szül 1826-ban. Igen müvelt, ritka becsületességü, kötelességének élő férfiu volt, ki a szabadságharc előtti időkben a szabadelvüség ügyét tollal is buzgón szolgálta. Már a pozsonyi dietákon megnyeré a legkiválóbb ellenzéki férfiak becsülését és bizalmát. Mint ügyvéd is tekintélyes férfiu volt. Tagja volt annak a versenybiráló választmánynak, amelyet 1843-ban Fehérmegye inditványára választottak meg abból a célból, hogy érdemes gyorsirókat jutalmazzon a begyült összegekből. Stullerről igy ir Kőváry[1]): „Az 1841-diki kolozsvári országgyülésen jelent meg Erdélyben az első gyorsiró, mint hivatalos Hajnik személyében, **mellette** *Stuller* Ferenc, kik a Redoutban tartott ülésekben az ajtóval szemben fekvő ablaknál állitották fel fennálló asztalaikat és váltakozva jegyeztek. Hajnik ekkor férfikora reggelén állott. Stuller egy kisebb barna fiu sympathetikus arckifejezéssel. Szintén Pozsonyvidéki, amint a Tátrán pár év előtt családja nőtagjaitól értesültem, kik Csalóközből jöttek a Tátrára. Meghalt 1894-ben.

Halála alkalmából a Fővárosi Lapok 1894 évf. (347 l.) az alábbi ismertetést közli: „Husvét hétfőn egy közbecsülésben élő derék férfiu halt meg: *Stuller* Ferenc, ki régóta szenved szivbetegségben, melynek áldozatul is esett, munkás életének 60-ik évében. Igen müvelt, ritka becsületességü, kötelességének élő férfiu volt, ki a szabadságharc előtti időkben a szabadelvüség ügyét tollal is buzgón szolgálta. Már a pozsonyi dictákon megnyeré a legkiválóbb ellenzéki férfiuk, köztük *Kossuth* becsülését és bizalmát. A szabadságharc alatt ő volt a kormányzói iroda főigazgatója, miért halálra is itélték, de Ő Felsége megkegyelmezett neki.[2])

[1]) L. *Kőváry* L. Az erdélyi országgyülés gyorsirói Magyar Polgár, Kolozsvár 1902. április 30. számában.

[2]) L. Gyorsirászati Lapok 43. évf. 10. szám.

Szigeti-Vaáry Sándor szül. 1819. okt. 24-én. Munkácson.[1]) Tanulmányait Sárospatakon végezte, hol gyorsirási ismereteket is szerzett. Mint ügyvédjelölt 1843-ban Hubay kir. személynöki itélőmester mellé került gyakorlatra Pozsonyba, majd Lónyay Menyhért Beregmegye 1843—44. évi országgyülési követe mellett müködött. 1844. ügyvédi oklevelet szerzett. 1847—48-ban ismét Lónyay mellett volt mint gyorsiró. A szabadságharc kitörésekor Pozsonyból Pestre, majd Debreczenbe, innét Lengyelországba menekült. Az országba visszatérve Munkácson folytatta 1845-ben megkezdett ügyvédi munkásságát. Az 1861-iki országgyülésen már mint gyorsiró szerepelt Hajnik mellett. 1862-ben Munkácson városi tanácsos, majd törvényszéki ülnök, aztán mint járasbiró müködött 1886. történt nyugdijazásáig. Gyorsirói müködése 1843-ban kezdődött Pozsonyban, ahol az 1843—44-ik országgyülés tárgyalásainak feljegyzéseiben vett részt. Az itt felvett jegyzetei: „*Jegyzemények*" cim alatt nagyoktáv alaku hét kötetből állanak és mindenik kötet 200 sürün teleirt oldalra terjed. A hét kötet feljegyzés a képviselőház birtokába jutott s a sztenogramm megfejtésével Vikár bizatott meg. A rendszer — mely szerint Vaáry irt — minden valószinüség szerint olyanszerü lehetett, mint amilyennel Hajnik irt, akinek oldala mellett az 1843-iki pozsonyi országgyülésen müködött. Vaáry meghalt 1902. okt. 27-én.

Hajnik idejében müködött még *Pompéry János*, kinek ez idei müködéséről csak annyit vélhetünk megállapithatni, hogy ő inkább csak segitő, mint önálló gyorsiró volt. A segités pedig abból állott, hogy Hajnik leirta az egész ülést, aztán igen gyorsan lediktálta azt gyorsiró segitőinek s csak ha ezek készen voltak a munkával, jutott az irnokok és a korrektor kezén keresztül a szöveg a nyomdába. Fontosabb azonban az ő gyorsirói müködéséről az a feljegyzés, amit róla *Kónyi Manó* a következőkben emlit fel: „Hogy Fenyvessy és én országgyülési gyorsirók leszünk, arra 1861 január 17-én mikor Deák Ferencz Pest városa közgyülésén az uj aerában legelső beszédét mondotta, egyikünk sem gondolt. Pompéry Jánosnak volt ez a müve, aki az októberi diploma kibocsátása után lapot készült inditani és hivatalbeli collegájától a Magyar Általános Biztositó Társulatnál, Weninger Vinczétől az én

[1]) Vaáryról az első adatokat *Vikár Béla* közölte a Magyar Gyorsirási Ujság 1903|4. évfolyamában. Egy elfeledett gyorsiró cimen Vaáryról részletes adatokat közöl az Irás 1914. jan.-febr. számában *dr. Tárczy Károly* munkácsi áll. főgimn. tanár.

existentiámat megtudván felkeresett s mert Hajnik Károlyon kivül más gyorsiró a fővárosban nem élt, erősen buzditott, hogy gyakoroljam magamat a „sebesirásban“ éjjel és nappal. Minden héten kétszer is el kellett mennem lakására és számot adnom haladásomról. Mikor aztán megnyilt Pestvármegye házának nagyterme, Károlyi István gróf főispán mögött külön asztalkánál hárman foglaltunk helyet: Pompéry, Fenyvessy és én. Munkánk mint kezdőké nagyon gyarló lehetett, de azért büszkén közölte a „Magyarország“ mint saját gyorsiróinktól eredőt.[1])

Azonban a Hajnikkal egyidőben müködő gyorsirók sorából egyik sem tünik ki annyira, mint

LUKÁCS JÁNOS

aki *nemcsak mint gyakorlati gyorsiró, de mint a Novak-rendszernek magyar nyelvre átirója érdemes munkásságot fejtett ki.* Munkásságának értéke az, hogy a nálunk az előzőkben emlitett s a gyakorlatban jóformán egyedülálló, nehézkes Taylor-rendszer helyett illetőleg ezzel szemben a Novak-rendszerben képezte ki magát gyorsirónak s igy vele egy egészen uj, eddig nálunk ismeretlen gyorsirási rendszernek lett úttörője, melyet kivüle leginkább az alább emlitendő *Gyurits Antal* gyorsiróval müvelt gyakorlatilag. S bár Lukács munkája a nyilvánosság elé nem került, mégis azzal, hogy ugy az ő, mint a Gyurits feljegyzései az akkori országgyülési naplókban meg vannak örökitve azzal, hogy fel van róla jegyezve, mikép „neki köszönhetni, hogy Deák Ferenc több beszéde eddig szokatlan nagy terjedelemben jutott a közönség elé“, azzal hogy több tanitványt képezett ki rendszerével, nevét bejegyezte a magyar gyorsirás történetébe.

Lukács János[2]) született 1818-ban. 1842-ben mint kir. táblai hites jegyző működött. Minthogy azonban ez időben, mint fennebb láttuk, könnyen elsajátitható magyar gyorsirási rendszer nem volt elterjedve, a német Novák-féle gyorsirási rendszert vette vizsgálat alá és hosszu fáradozás után sikerült is neki e rendszerből oly irásmódot állapitania meg, melylyel a gyakorlati nehézségeket leküzdje. Ennek eredményeként az 1843/4-i országgyülésen mint

[1]) L. *Kónyi Manó* cikkét „Hogyan revideálta Deák Ferencz az ő beszédét.“ A Magyar Gyorsiró Mellék Lapjában 1911. október 8. szám.

[2]) L. „Pesti Napló 1861. évf. 246 szám és *dr. Téglás Géza*: Lukács János cimü közleményet a Magyar Gyorsirási Ujság 1909/10. évfolyamában. L. még: *dr. Téglás G.* közleményeit: Egy ismeretlen rendszer 1844-ből Lukács J. — Novák áttétele Irás 1916. dec. — 1917. jan. és A Novák—Lukács rendszer közleményét az Irás 1917. febr. számában.

nyilvános gyorsiró működött, még pedig oly sikerrel, hogy a követi kar nehány jeles tagja (köztük Szentkirályi Móric) kiváló kitűntetésben is részesitette. — Az országgyülés befejeztével Zala és Vas vármegyében, majd Győrött a gyorsirás tanitásával foglalkozott. Részt vett az 1847-i, 47/8-i pozsonyi, majd az 1848-i pesti országgyüléseken, melyekről részletes tudósitásokat küldött a lapoknak. A világosi gyásznapok után Angliába készült kimenni gyorsirónak, de pénzéből kifogyván, időközben nevelösködni kezdett, mignem 1852-ben Szombathelyen ügyvédi irodát nyitott. S habár e pályán, főleg bűnügyekben tevékenyen működött, mégis az ügyvédséget jövedelmezősége dacára is abbahagyta és feljött ismét Pestre gyorsirni, de ezután már nemsokára 1861-ben okt. 18-án meghalt anélkül, hogy folyton javitgatott gyorsirási rendszerét közreadhatta volna.

A mit e korszakban, ezután gyorsirásról még feljegyezhetünk, azt csak abban jelezzük, hogy a gyakorlati működés mellett az elméleti téren is találkozunk egyes munkákkal, melyek azonban ismét csak csekély értékűek voltak s alig biztositottak szerzőjüknek maradandóbb hirnevet.

Az elméleti irányt művelők közül itt mindjárt felemlitjük

DOBROSSY ISTVÁN

nevét. Dobrossy elméleti működése azonban nem nagy jelentőségű. Mert habár ugy is mint ügyvéd, ugy is, mint Kölcsey országgyülési naplójának 1848-ban kiadója, majd mint iró, főleg a „Jelenkor“ és a „Társalkodó“-ban irott polemikus cikkeivel érdemeket is szerzett, a gyorsirás terén csak „Gyorsirás, Taylor rendszere után, Magyar nyelvre alkalmazta D*****y I. Pesten, 1843. Kiadja Geibel Károly“ cimű munkáját adta ki. E munka voltakép nem egyéb, mint Borsos fennebb ismertetett művének átalakitása. A munka 46 lapon tárgyalja a gyorsirást. A Bevezetésben a gyorsirást jeles találmánynak nevezi a szerző. Ezután az 1. §-ban a gyorsirás fogalmát abban állapitja meg, hogy „a' legegyszerűbb jelek segedelmével olly gyorsan tanit irni, mint beszélünk, és egyszersmind olly világosan, hogy az egyszer leirt örökre teljes biztosságu s olvasható marad.“ Ugyanezen szakaszban a gyorsirás általános szabályait négy, következő pontban adja elő: 1) 'A gyorsirásban, ugy mint a' közönségesben, szók betűkből tétetnek össze. 2) A' gyorsirási betűk a' legegyszerűbb és legrövidebb vonások és jegyek. 3) Gyorsirásban minden szó ugy iratik ki, mint hangzik, semmi

tekintettel nem levén a' helyirás és szószámozás szabályira. 4) Gyorsirásban a' szó csak mássalhangzókkal iratik, a' magánhangzók pedig egészen elhagyatnak, kivevén a szó elein és végin. Majd hozzáteszi: nekünk magyaroknak, nyelvünk keleti természeténél és magánhangzóink rendességénél fogva, különben is igy kellene irnunk. Ezután 2—5. §-ban a gyorsirás elterjedését a különböző népeknél, a 6. §-ban pedig a magyaroknál tárgyalja, felemlitve itt Danzer, Kovács működését és Hajnik Károly szereplésének kezdetét, azzal, hogy a gyorsirás nálunk is ugy el fog terjedni, mint az angoloknál és franciáknál. A 7. §. a gyorsirás hasznát fejtegeti. A 8. §. a gyorsirási abc 's betük osztályozását, a 9. §. a gyorsirási jegyek jelentését, a 10. §. azok összekötetését ismerteti majdnem ugy, a mint azokat már Borsosnál ismertettünk. A fő eltérést itt abban találtuk, hogy mig pl. Borsosnak nincs ly jegye, addig Dobrossy a j és ly. jegyre a Taylor-féle ch. betűt használja. A 11. §-ban a gyorsirás különös szabályainak fejtegetését találjuk. A 12. §-t Röviditések, — a 13. §-t pedig gyorsirásbeli gyakorlás foglalja el. E fejezetben szerzőnk, több izben hivatkozik Kovács Imre tanitására. A 14. §. a gyorsirás olvasását tárgyalja. A könyvet „Ohajtás a' gyorsirás ügyében" cimű „Végszó" zárja be. Dobrossy meghalt 1854-ben.

Egy évvel később, Dobrossy munkája után szintén az elméletterén fellépett a már elözőleg is emlitett

GYURITS ANTAL.

Született 1819. május 29-én Szombathelyen, hol tanulmányait is végezte. 1834-ben Pestre jött, s itt a jogtudományokat hallgatta. Ezután a gróf Korniss családnál nevelősködött. Két év multán visszatért Pestre s kir. táblai jegyzőnek esküdött fel. Miután elsajátitotta a Novak-féle gyorsirást az 1847—8-i országgyülésen, mint hivatalos gyorsiró müködött. 1848-ban ügyvédi oklevelet nyert. Majd a Religió dolgozótársa lett, vivén a Szent István társulatnál mintegy három évig a titkári tisztséget is. 1859-ben Szatmárra gimnáziumi tanárnak nevezték ki s itt müködött 1890 febr. havában bekövetkezett nyugdijazásáig. Mint tanár leginkább a nyelvtudományokkal foglalkozott, azonkivül, hogy leforditotta Cantu Caesar nagy világtörténetét is.

Gyorsirási ismeretéről 1844-ben „A gyors irásról elméleti és gyakorlati tekintetben, Pozsony (Nyom. Schmid Antal betüivel)

cim alatt adta ki tanulmányát 43 oldalon. Első, ki a gyorsirásnak hazai állapotát is felemliti (Hajnik, Lukács, Borsos, Dobrossy.) Gyurits ezen tanulmányát elméleti és gyakorlati tapasztalásainak gyümölcseként azon céllal tette közzé, hogy a „gyorsirásról alapos fogalmat terjeszszen, a tárgy természetéből meritett okoskodással minden ügybarátot annak tudományos ismertetéséhez juttasson." Ezután megjegyzi, hogy „praktikus gyorsirót munkája nem fog képezni. Munkáját 46 §-ban tárgyalja. És pedig az 1—11 szakaszban a betükről, illetve irásmódokról szól. A 12—20 szakaszban történelmi fejtegetéseket tárgyal. A 21—41 §-ban a gyorsirásnak a közönséges irás és beszédhez való viszonyát fejtegeti azon végkövetkeztetéssel, hogy az ész mindig pótolja a kéznek, de soha ez amannak hiányait s hogy mindenféle irásnál az a jó rendszer, melynek jegyei akkor is megkülönböztethetők, midőn nem tökéletesen szabályszerüek. A 42—46 §. Toldalék cimen „a gyorsirásnak honunkbani állapotáról ad felvilágositást." Itt Hajnikot a rögös ut bámulandó béketürős megtöröjének, Lukácsot, a Novak német rendszer hivének mutatja be. Dobrossyról pedig azt jegyzi fel, hogy müvében Borsos munkáját dolgozta fel némi javitásokkal. Tanácsai azonban nem vallanak praktikus gyorsiróra. És miután még kifejti Gyurits, hogy ő is a Novak rendszer hive azon óhajtással zárja be értekezését, hogy „e honnak lelkes fiai a gyorsirást további pártfogásukra méltatva, jelen országgyülés után az erők versenyzésének szabad tért engedjenek, hogy elhatározhassák, mennyiben érdemes a gyorsirás pártfogásra. S ha a közelebbi három év sem vezetne kielégitőbb eredményre, mind az elmult, fogjunk hasznosabb munkához. Jelszavunk: Győzzön a mi jobb!"

Gyurits meghalt 1891-ben.

Gyuritsnak az az óhajtása, hogy e honnak lelkes fiai a gyorsirást további pártfogásukra méltassák, csak annyiban talált visszhangra, hogy 1844-ben, tehát épen abban az esztendőben, mikor munkája megjelent az alsótábla az *1844-iki országgyülésen Ő Felségéhez feliratot akart intézni a pesti kir. tudományegyetemen felállitandó gyorsirási tanszék ügyében,* ezáltal vélvén leginkább azt a célját elérhetőnek, hogy főleg az országgyülési tárgyalások felvételére, illetőleg a Naplók megszerkesztésére mindenkor megfelelő számu gyorsirók képeztessenek ki, illetőleg rendelkezésre álljanak. E feliratot azonban a főrendek csak bizonyos módositásokkal voltak készek elfogadni, mire az országgyülésnek nem maradt egyéb teendője, mint hogy egy törvényjavaslatban három

éven át évenkénti 4000 pengő forintot biztositson segedelemképen nehány olyan egyén számára ki magát a gyorsirásban való kiképzésre s az országgyülési gyorsirásra kötelezi. Azonban az alsó táblának ezen intézkedése, minthogy az országgyülés végén történt s a főrendekhez át sem küldetett, siker nélkül maradt.[1])

Gyuritsnak azon sejtelme azonban, hogy „a következő három év kielégitőbb eredményre nem fog vezetni," csak annyiban valósult meg, hogy az elméleti téren nem igen történtek további kisérletek. Jóslata azonban a gyakorlati működésre vonatkozólag nem teljesedett be, mert mint fennebb láttuk, Hajnik és társai gondoskodtak arról, hogy „ne fogjunk a gyorsirásnál hasznosabb munkához." És különös, mire Hajnik és társai a gyakorlati működés teréről kezdenek lelépni, ismét előáll azaz első korszakunkban is észlelt jelenség, hogy a gyakorlati müködést ujra az elméleti kezdi felváltani. Az 1861-i évet értjük itt, mikor is Nagy Miklós és Gászner Lajos tesznek ujabb kisérleteket a gyorsirás elméleti művelése körében. Fellépésük csak annyiban érdemel nagyobb figyelmet, hogy velük a majdnem hatvan éven át hazánkban szerepelt Taylor-féle angol gyorsirási rendszer majdnem végkép letünik, és részint a Novak-féle — részint pedig a Gabelsberger és Stolze-féle német gyorsirási rendszerek kezdetleges magyarositása iránt indul meg a kezdeményezés. Kezdeményezésük müködését azonban nem sok siker követte.

NAGY MIKLÓS

Magyar Gyorsirás, Pest 1861-ben kiadott müve Novak: Leicht lesbare Geschwindschrift cimü munkájának majdnem szolgaias forditásával jelent meg és minthogy a kidolgozásnál sem a magyar nyelv szellemét, sem annak sajátságait nem igyekezett érvényre juttatni, fellépésének inkább csak dilettántizmus jellege volt, elannyira, hogy munkásságát ugy a sajtó, mint a közönség érdektelenül fogadta. Pedig Novak rendszere elég jó gyakorlati rendszer volt s talán ha a fennebb emlitett Lukács vállalja el Nagy Miklós szerepét, a Novak-féle rendszer, huzamosabb ideig szerepelt volna a nálunk létesült rendszerek sorában.

A másik kezdeményező

---

[1]) Az erre vonatkozó tárgyalásokat L. Függelékben. (F. III.)

volt. Gászner „A gyorsirás (stenographia) rövid és magyar nyelvre alkalmazott tana“ Pest, 1861[1]) cim alatt adta ki munkáját. Habár az „Előszóban“ maga bevallja, hogy „hazánk jelen szétdult szomoru állapotában nem egyhamar remélhető alkotmányos létünk oly élvezete, mely a gyorsirás alkalmazását szükségessé tenné, mégis kötelességének tartja azon eszközök előkészitésére közremunkálni, melyekhez a gyorsirás is tartozik s amelynek az alkotmányos életben hasznát veszszük.“ Majd áttér Borsosra, Dobrossyra és Hajnikra, megjegyezve ez utóbbiról azt, „sajnos, hogy nem közlé a világgal hosszu évek során szerzett tapasztalatait, holott, most politikai ujjászületésünk által tettre ébredt nyilvános életünkben nagy hézagot pótolna.“ Végül az e korban a külföldön már mindinkább terjedő Gabelsberger és Stolze-féle[2]) rendszereket vette bonckés alá s arra a végkövetkeztetésre jutott, hogy mindkét rendszernek hiányai vannak. E hiányokat szemügyre vette s kiadott tankönyvében a most emlitett két rendszert igyekezett összeolvasztani. Minthogy azonban ezen nehéz feladatot nem tudta egy tankönyv keretében oly könnyü szerrel megoldani, fellépésével rövid életü sikert ért el.

Sokkal fontosabb azonban Gásznernek azon ténykedése, melylyel, e hazában, a különböző rendszert müvelő gyorsirók részére 1861. évi március hó 25-én a *„Budapesti első általános magyar gyorsiró egyletet“* alakitotta meg. Az egylet szervezésére nézve érdekesnek vélem ideigtatni Gászner Lajos törvényszéki segédnek a Kuriánál (Budavár Bécsikapu-utca 149 sz. a.) 1861-ben Szombathy Ignácz székesfehérvári tanárhoz irt levelét, melyben felemliti, hogy eleinte Gabelsberger után indult, mely rendszert 1851 óta ismeri és gyakorolja. Majd igy folytatja:

„Régóta fáradozok a magyar gyorsirás előmozditásában, de csak az alkotmányos élet feléledése óta sikerrel. Tanitványaim között jelenleg három mint elsőrendü, négy mint másodrendü gyorsiró az országgyülésen müködik. Én is ott voltam 2 havig, de folytatását hivatalos állásom és teendőim nem engedték. A napokban várom a gyorsiróegylet létesitésére szükséges engedélyt. 24 gyorsiró irta már alá az alapszabályokat. Talán találkozom a tek. ur akaratjával, ha felszólitom e társaságban részvételre, mely esetben megküldendem a szabályokat. Mihelyt az engedély meglesz, az egylet részé-

[1]) 1862-ben Második bővitett kiadás jelent meg.

[2]) Stolze, Gabelsbergerrel csaknem egyidőben fellépett s ma is elterjedt német gyorsirási rendszer feltalálója.

ről egy lap adatik ki, mely a gyorsirást pártolandja s kizárólag evvel foglalkozandik. Bátorkodom a közreműködésre felkérni, minthogy én leszek a felelős szerkesztő."

Az első közgyülés jegyzőkönyve a gyorsiróegylet keletkezését igy irja le: „1861 március 25-én délután 3 órakor Budavár Kimnach-féle házban több gyorsiró s illetőleg gyorsirást tanuló hazafi, kik már korábban a Gászner Lajos ur által a nagyméltóságu m. kir. helytartótanácshoz megerősités végett felterjesztett gyorsiróegyleti alapszabály tervét elvileg elfogadták és aláirták ugyanazon Gászner Lajos ur felhivása következtében összegyült azon célból, hogy egy első magyar általános gyorsiró egylet alakitó első közgyülését tartsa meg. E célt Gászner Lajos ur előadva, a gyülést meg is nyitá s egyszersmind felolvasá a helytartótanácshoz benyujtott alapszabálytervezet mását és az ezt tagokul aláirt egyének neveit. Miután az alapszabálytervezet egyes pontjai iránt többeknek lett volna észrevételük: határoztatott, hogy az alapszabályok megvitatása s ujraszerkesztése akkor fog közgyülés tárgya lenni, ha az egylet felállitása a nagyméltóságu helytartótanács által helybenhagyatott. Ezen egylet különösen szerencsésnek és különösen megtisztelve érzi magát, ha elnökül Hajnik Károly urat a gyorsirástudománynak, mind elméletileg sokoldalu és legalaposb, mind gyakorlatilag annyi országgyülésen és alkotmányos hazai gyülekezetekben leglelkesebb legügyesebb és erélyesebbnek hazaszerte ismert bajnokát és szakférfiát lesz szerencsés megnyerhetni. Ennélfogva a közgyülés Hajnik Károly urat az első magyar általános gyorsiróegyletnek rendes tagjává bevenni határozza és állandó elnökeül közfelkiáltással ezennel megválasztja. Egyszersmindenkorra felmentvén őt az elnökséggel járó minden kötelesség és teher kötelezett viselésétől, de mindamellett részeltetendő őt az egylet minden jogában, előnyében és hasznában. Gászner Lajos ur ezen egyletnek helyettes elnökéül közfelkiáltással ideiglenesen megválasztatik. A többi ideiglenes tisztviselőkké választattak: dr. Kelemen Móricz első jegyző, dr. Gross Lipót másodjegyző, dr. Reich (Ország) Sándor pénztárnok, Rupp Zsigmond ellenőr. Választmányi tagok: Buttner József, Lechner Lajos, Tischler Gusztáv, Marceglia Antal és Szokoly Gyula." Az 1861 augusztus 26-án tartott közgyülésen jelentették az egylet megalakulásának felsőbb helyen történt megengedtetését, ugyszintén az alapszabályok megerősitését. Ugyanekkor Perkits János, Wimmer Vilmos, Pap József, Timku Ferenc, Rupp Imre, Móricz Ferenc, Bartal Károly, Vass János, Szombathy Ignácz és Kogler János egyhangulag rendes tagokul vétettek fel azon kötelezettséggel, hogy a tagok felvételéhez kötött szabályszerü gyorsirási vizsgálatot 6 hónap lefolyta alatt letenni tartoznak. — Az 1861 november 10-én tartott ülésen elnöknek Gászner, alelnöknek Szombathy, első jegyzőnek Kelemen, második jegyzőnek Gross, pénztárnoknak Reich, ellenőrnek Rupp, könyvtárnoknak Fenyvessy, bizottsági tagoknak: Lechner Lajos, Ritoók Zsigmond, Marceglia Antal, Taller Károly és Pap József választattak meg. — Az 1861. évi november 24-én elhatároztatott, hogy az egyletben eddigelé leginkább képviselt u. n. Gabelsberger és Stolze-féle iskola alapján egyelőre csak két szakosztály létesittetik s hogy ezen szakosztályok rendezése végett a jövő hó folyamán az első szakülés meg fog tartatni, melyről az elnökség a tagokat annak idején előre értesitendi. (L.: *Dr. Gopcsa Lászlónak* az orsz. magy. gyorsiróegyletben 1913. okt. 29-én tartott előadását: Gyorsirászati Lapok 52 évf. 37 l.)

Ezen, bár csak rövid ideig fennállott egyletben az eddig feltüntett Taylor, Novak, Gabelsberger és Stolze-féle rendszerek művelői szerepeltek tagokul.

Visszapillantva ezekután az elmondottakra, azt észleljük, hogy „a gyorsirás ifju korszaka“ már olyan, mely fejlődést igér. Nemcsak az által, hogy az *elméleti gyorsirók mellett már gyakorlatiakat* is ismer, kik sokszor kevés anyagi jutalmazással,[1]) de annál több lelkesedéssel és az ügy iránti szeretettel végzik a nehéz feladatokat, hanem azáltal is mert benne — habár későn, megszületik az első gyorsirói egyesület, mint összetartója az eddig szétszórt gyorsirói erőknek.

---

[1]) Érdekes itt felemlitenünk, hogy ez időtájt, a gyorsirókat nem az ország fizette, hanem e célra 119 követből álló konzorcium alakult. Kölcsey, hosszasan panaszkodik naplójában, hogy mily nagy fáradságába került neki, mint e konzorcium pénztárnokának, az egy-egy követre eső tiz-tiz huszast behajtani. 1843-tól már az ország fizette a gyorsirókat. Kitünik ez Szigethy Szerencsy Istvánnak alábbi felszólalásából, mely már igazolja azt, hogy a főrendek 1842-ben szerződést kötöttek Hajnikkal a gyorsirási napló szerkesztése czéljából. Szigethy Szerencsy István az alsótábla 4-ik ülésén 1843. május 24-én a gyorsirók dijazása érdekében következőket mondotta:

„Mennyiben értésemre esett a tek. Rendek a naplót gyorsiróval kivánják vitetni, s a mint hallottam, a vármegyék többsége ide megyen utasitásaiban. Ez iránt semmi nemü észrevételem nincs. Értekeztem e részben ő cs. kir. főhercegségével is. A mint tudva van, *mult országgyülés alatt a méltóságos főrendeknél* hasonlókép gyorsiró Hajnik Károly ur által vitetett a napló, s vele e végből most is szerződés köttetett, mely nálam is megvan, s ennek főfeltételei abból állanak, a mi legtöbb és legkivánatosabb, hogy azon naplónak a gyorsirási mesterség szerint a legnagyobb tökéletességgel leirva, három nap alatt tökéletesen elkészitve és kinyomatva kell lenni. Ez az, a mit az ember leginkább kivánhat, és én is kivánom, hogy azok, kik ezt magukra vállalják, eleget tegyenek ezen kötelességnek. A második feltétel pedig volt, a mely elkerülhetlenül szükséges, ezen tekintetben bizonyos fizetés. A mint észrevettem, a méltóságos főrendeknél az *országos cassából* fog fizetettni, s azt tartom, mi is, hogy legkevesebett mondjak, *hasonló joggal megkivánhatjuk, hogy azon cassából fizettessék,* s e részben nádor ő cs. kir. főherczegsége a rendelést meg fogja tenni.“

Dr. Boros Gábor: A Gyorsirás Történelme Budapest 1895, 55 lapján felemliti, hogy az 1843—7. országgyülésen Sárcsevits, Lukács, Trencséni egyenként 100 p. forintot, Szily 150 p. forintot, Béres pedig 60 p. forintot kapott egy hónapra. Majd azt is felemliti, hogy Sárcsevits, Béres, Trencséni semmi biztositékát sem látván jövőjükre nézve, mivel az 1847-diki országgyülés végén az alsótábla inditványozta segedelem iránt a főrendek az idő rövidsége miatt nem határozhattak, egyszerüen lemondtak a gyorsirói pályáról.

És a mit e korszak igért, azt a következő, be is váltotta. Mert érezte, hogy a gyorsirási viszonyoknak nagyon kedvező politikai és társadalmi alakulásoknak küszöbén áll. E küszöbön állva pedig magának a létjogosultságot csak ugy biztositotta s ezzel együtt a külföldi államok gyorsirási fejlettségét csak ugy érte el, hogy már kezdetben megragadta a fejlődésére nézve annyira kedvező alkalmakat. És meg is ragadta!

HARMADIK KORSZAK.

(1863—1907.)

(Jellemzés. Az 1863-i év. A gyorsiró egyleti élet. A legelső magyar gyorsirási lap. Szombathy Ignác. Csanády István. Gidófalvy Géza. Grünbaum (Gondos) Miksa. Fayer László. Gyorsiróegyletek a fővárosban. Gyorsirókörök a vidéken. Gyorsirási tanfolyamok. Br. Eötvös József rendelete. A gyorsirás tanitása. Versenyirások. Baross Gábor gyorsirási versenydij alapitványa. Az országgyülési gyorsiróhivatal. A magyar szónoklat sebessége. Az országgyülési gyorsiróhivatal főnökei: Kónyi Manó, Fenyvessy Adolf, Antalik Károly, Peregriny Sándor dr. Az országgyülési gyorsiróhivatal jelenlegi tagjai. A) Gabelsberger-Markovits rendszer. Markovits Iván, Markovits magyar gyorsirási rendszere, fejlődése. Markovits követői. Tankönyvirók (Nagy Sándor, Balogh Andor, Bódogh János, Forrai Soma, Schell Antal.) Olvasókönyvek. Szaklapok és folyóiratok. Női gyorsirókör. Országos magyar gyorsiróegyesület. Elnökei és alelnökei: Vikár Béla, Fabró Henrik dr., Rónay Károly dr., Jankovich István. Maywald Kal. József dr. Gyakorló Gyorsirók Társasága. Gyorsirási Tudományi Társulat. Szegedi Gyorsirók Egyesülete. B) Stolze-Fenyvessy rendszer. Fenyvessy magyar gyorsirási rendszere. Fenyvessy követői (Günther Antal P. Gyurmán Andor. Vargay István. Adorján Emil.) Magyar Gyorsiró Társaság. C) Nagy Sándor rendszere. Nagy Sándor. Nagy Sándor követői. Magyar Gyorsirók Egyesülete. Önálló rendszerek: Kele Antal. Szalágyi Aurél. Glock Tivadar. Krippel Móric. Radnai Béla. Idegen nyelvekről magyarra áttett rendszerek. Gyorsirás történetirók. A gyorsirás tanárokat vizsgáló bizottság. Lutter Nándor dr. Hóman Ottó dr. Erődi Béla dr. A gyorsirás és az 1883 : XXX. t.-c. A gyorsirás tanitása a női kereskedelmi tanfolyamokban. A gyorsirás tanitása a felső kereskedelmi iskolákban.)

A Hajnik-féle korszak lejártával beköszönt a gyorsirás *férfi korszaka*, melyben már elérkezik az idő arra is, hogy a gyorsirás kilépjen az országgyülési szük légkörből s ezáltal, utolérve, a bennünket megelőzött külföldet, igazi fejlődésnek indulva elfoglalja mindazon tereket, melyeken életképességét bemutathassa.

Igy támadnak az igazi *gyorsiróegyletek*, melyek céljukul a gyorsirás terjesztését és fejlesztését tüzik ki. Igy sarjadnak ki az

egyleti életből a *gyorsirási tanfolyamok, versenyirások.* Igy keletkezik a gyakorlati gyorsirói müködését megkoronázó *országgyülési állandósitott gyorsiróhivatal.*

De a korszakban az elméleti téren is sok minden létesül. A gyakorlati élet tüzpróbáját kiálló Gabelsberger és Stolze-féle hires *gyorsirási rendszereket sikerrel ülteti át magyar nyelvre Markovits és Fenyvessy,* a mely áttültetés nyomán *szaklapok és olvasókönyvek* egymásután látnak napvilágot, melyekből aztán, még más fellépők kisérlete folytán is, megszületik a magyar gyorsirás irodalma. Végül e korszakban keletkezik ugy a gyakorlati, mint az elméleti képzettség beigazolására szolgáló *gyorsirászati tanárokat,* ma már gyorsirás tanitókat és tanitónőket *vizsgáló miniszteri bizottság.*

Ha az előző korszakban eddig tárgyaltakat figyelemre méltatjuk, belátjuk, hogy a gyorsirás igazi elterjedésének nálunk legfőbb akadálya az volt, hogy a Taylor és Novak-féle gyorsirási rendszerek nem tudtak mélyebb gyökereket verni.[1])

Oly rendszerre vagy rendszerek megteremtésére volt tehát szükség, melyek könnyedséggel és gyakorlatiasságukkal a kor szinvonalán állva, félelmes vetélytársai legyenek az eddigi rendszereknek. Igy szorulnak le egymásután az elavulásra megérett gyorsirási jelek csak azért, hogy helyet adjanak uj gyorsirási rendszereknek de különösen annak a két nagyhirü rendszernek, melyet Gabelsberger és Stolze-féle rendszerek név alatt ismer a a müvelt világ.

AZ 1863. ÉV.

Az 1863-i év nevezetes a magyar gyorsírás történetében. Ekkor lát napvilágot *Gabelsberger müve Markovits Iván, — Stolze müve Fenyvessy Adolf magyar átültetésében.* De nevezetes ez év annyiban is, hogy ekkor kezdődik nálunk a gyorsirási törekvéseket ápoló és fejlesztő igazi

[1]) A Taylor-féle rendszernek nemcsak az volt a főhibája, hogy betüinek nagyrészét a rendes irástól eltérőleg balról jobbra képezve alakitotta meg, hogy az olvasást nehezitőleg a magánhangzókat pontok által jelezte, hanem inkább az, hogy álfábetjén kivül eső jelek (a háromszögek, a karikák stb.) alkalmazását és alakitását az egyes iró önkényére bizta. A Novak-féle rendszernek előnye az, hogy a mássalhangzókat egészen és külön jegyek utján irja ki, de nagy hátránya az, hogy ezáltal az irásmódja lassubb lesz. A magánhangzók kihagyásáról és a mássalhangzókban való jelölésről szóló tana pedig zavaros és hosszadalmas.

is. Az 1861 évben Gászner elnöklésével alakult Budapesti Első Magyar Gyorsiróegylet egyrészt amiatt, mert Gásznert Kalocsára nevezték ki törvényszéki birónak, másrészt amiatt, mert ezen egyletben mindenféle gyorsirási rendszert követő helyet foglalhatott — a kifejlődött versenyzés miatt csakhamar felbomlott. A megszünt egyleti életet azonban csak az tudta életre kelteni, hogy *Szombathy Ignácz* 1863-ban megindította a *legelső magyar gyorsirási lapot „Gyorsirászat“* cimmel, mely minden rendszernek megnyitotta hasábjait.

A lap cimlapja:

GYORSIRÁSZAT.

KÖZLÖNY

A MAGYAR GYORSIRÁS TERJESZTÉSÉRE

SZERKESZTI ÉS KIADJA

SZOMBATHY IGNÁCZ,

A BUDAI KIR. FOREÁLTANODA RENDES TANÁRA, AZ ELSŐ ÁLTALÁNOS MAGYAR GYORSIRÓ-EGYLET RENDES TAGJA ÉS EZEVI ALELNÖKE.

1863.

ELSŐ FÉLÉVI FOLYAM.

BUDÁN.

NYOMATOTT BAGÓ MÁRTONNÁL.

A „Gyorsirászat“ legelső közleménye.

1. szám. 1863. Febr. 1.

GYORSIRÁSZAT.

KÖZLÖNY A MAGYAR GYORSIRÁS TERJESZTÉSÉRE.

Megjelen e szakközlöny havonkint háromszor egy vagy másfél iven, könyv- és könyomdai kiállitással.

Előfizethetni a kiadó-szerkesztőnél Budán, viziváros, ujutcza 697. sz. vagy Nagel és Wischán könyvkereskedésében a lánczhidnál, vidéken a cs. kir. póstahivataloknál s a hiteles könyvkereskedőknél.

Előfizetési ára Budapesten házhoz hordva és vidéken póstán küldve egész évre 6 ft., félévre 3 ft.

Egyes számok (mennyire a fölös készlet engedi) 30 ujkrért kaphatók a szerkesztőségnél vagy Nagel és Wischán könyvboltjában, s általa a többi budapesti könyvkereskedésekben.

Üdvözlet a szerkesztőnek!

A tudomány és müvészet bármely haladása és győzelme már magában örvendetes jelenség: de kétszeres örömre kelti az a honfi kebelét, midőn ő az édes haza ápolo ölén látja azt emelkedni.

Ezért őszinte örömmel üdvözlöm a „gyorsirászat“ közlönyét, mint eme haladás jelenségét, bár nem titok előttem azon roppant nehézségek sokasága, melyek e vállalat — honi tudományunk eddigi mostohaleánya, a kevesek által ismert, kevesebbek által méltányolt s a legkevesebbek által gyakorlott gyorsirás, a jövőnek eme kegyencz irmódja — elé gördülnek.

De azért elcsüggedésre ok nincsen: mert nem csak hogy a jövő igazolandja a még jelenleg félreismert fáradságokat, — mely öntudat a valóban tudományos embernek, ki mindent egyedül magáért a tudomány kedveért tészen, már magában elég jutalom: — hanem más részt van még, hála az égnek! e nagy hazában elég nemes, minden jóra fogékony kebel, mely nem csak e téreni minden tevékenységet méltányol, de körülményeihez képest támogat is: igy tehát benső meggyőződésem az, hogy a „Gyorsirászat“ nem vész el, hanem virágzani fog és czélját elérendi.

Igaz ugyan, hogy a magyar embernek a természetévé vált politikai és szépirodalmi csemegék izlését elpuhították — bár nem akarom hinni annyira, hogy a komolyabb tudományra kevésbbé fogékony volna ugy másrészt az ujonnan keletkezett lapok sokasága veszélyezteti erszényét: mindamellett nem kételkedem józan életrevalóságán, mely által a komolyabb tanulmányozást igénylő tárgyakat is kellő figyelemmel kiséri és felkarolja. Ez okból feleslegesnek tartom e lap szükségét, mely egyetlen a maga nemében, kövebben, bizonyitgatni: csak érinteni akarom, hogy ily közlöny által a szétszort és egymást nem ismerő gyorsirói erők központot, szellemi találkozást nyernek, hol tanulmányaikat, gondolkozásuk s haladásuk eredményét egymással és a nagy közönséggel közölhetik, s igy az eddig kevesek kizáró tulajdonát képező irmód lassankint átszivárogva a közönségbe, köztulajdonná válik; s végre elérjük azon kivánatos czélt, melyet a lap is alapul elfogadott: „egyesitése, egysége a magyar gyorsirási rendszereknek, hogy mint a magyar nyelvnek egy helyesirása, egy legyen gyorsirási rendszere is.“

Ezen közlöny által a magyar gyorsiró-egylet is nagyobb lendületet, bővebb hatáskört nyerend: mert rendelkezésére álland egy oly lap, melyben az egyleti közlemények egész terjedelemben, gyorsirási jegyek kiséretében láthatnak napvilágot.

Adja az ég, hogy a vállalat kitüzött szép czélja mielőbb eléressék, s azután e közlöny másik feladata, a megállapitott egységes gyorsirási rendszer terjesztése, kevesebb küzdelem mellett, a szilárd alappal biró haladás zászlója alatt történhessék és a „Gyorsirászat“ hosszu életet nyerjen. — Mire fogadja t. Szerkesztő ur legőszintébb hő kivánatomat és ismételve örömteljes üdvözletemet!

Pest, 1863-ik évi január 24-én.

Gászner Lajos.

SZOMBATHY IGNÁCZ.[1])

Született 1827. febr. 10-én ősrégi nemes családból, Velencén (Fejér megye). Tanulmányait a pesti egyetemen végezte, hol is a klaszszikus, valamint a modern nyelveken kivül főleg történelmi és földrajzi tanulmányokkal foglalkozott, melyekben később széles irodalmi tevékenységet is fejtett ki. Verbón, Budán, Pécsett és Székesfehérvárott tanárkodva, „Magyarnyelv és iránytant", „Honismét," és „Szépirodalmi dolgozatok"-at irt. Majd a jogi tudományokból tett kiváló sikerrel vizsgálatokat. 1874-ben a győri főreáliskolánál a történelem tanárává neveztetett ki s itt tevékeny irodalmi munkásságot fejtett ki, 1883-ban bekövetkezett nyugdijazásáig.

Ránk nézve életmüködéséből legfontosabb az, hogy ő inditotta meg a legelső gyorsirászati lapot hazánkban. A lap megindításakor Szombathy inkább csak általánosan a gyorsirási rendszerek ismertetésére szoritkozott, anélkül, hogy egyik vagy másik rendszert karolta volna fel. Célja az első lap megindításával az volt, hogy egyrészt az egyesület tagjai között az összetartozás érzetét ébren tartsa, másrészt, hogy a közönségben a gyorsirás iránt érdeklődést keltsen. A mint azonban a viszonyai miatt Bécsbe kötött Markovits Budapestre költözve a lap főmunkatársa, majd szerkesztője lett, „Gyorsirászat" cimü lapja 1866-ban „Gyorsirászati Közlöny" 1867-ben pedig „Gyorsirászati Lapok" cimet vette fel, mely utóbbi név alatt a lap maig is fennáll, kizárólag a Gabelsberger-Markovits-féle gyorsirási rendszernek szolgálatában.

Szombathy gyorsirói müködését azzal fejezzük be, hogy Noe Henrik olasz gyorsirástanából lefordità a gyorsirászat rövid történetét, mely 1868-ban jelent meg.

Meghalt 1912. évi január hó 5-én. Elhunytát az alábbi gyászjelentés tudatta: „Beczkói Szombathy Ignácz a jog- és államtudományok doktora, nyug. áll. főreáliskolai tanár, Bars m. volt levéltárosa, az Orsz. Középiskolai Tanáregyesület és az Orsz. Gyorsiró-Egyesület tiszteletbeli tagja, több tudományos társulat tagja 1912 évi január hó 5-én d.-u. 6 órakor, a haldoklók szentségének felvétele után, életének 85-dik évében az Urban csendesen elhunyt

[1]) L. Gyorsirászat Lapok 28. évf. 1—2 sz; Szegedi Gyorsirászati Disz-Emlékmü Szeged 1903. 97 lap; Az Irás 1911 dec—1912 jan. és Szegedi Gyorsiró 1912 évf. 5 számait.

Budapesten. Földi maradványai a farkasréti temetőben helyeztettek jan. 7-én III., Kerék-u. 35 sz. gyászházból nyugalomra."

Itt emlitjük meg, hogy az elhunytnak fia, *dr. Szombathy István*, a jászberényi állami főgimn. igazgatója, néhai atyja hagyatékában talált gyorsirási könyveket és iratokat az Országos Gyorsiró Egyesületnek ajándékozta. Ezen gyorsirási könyvekről és iratokról a nevezett Egyesület 1913. évi október 29-én tartott ülésében *dr. Gopcsa László* tartott előadást. (L. Gyorsirászati Lapok 52 évf. 37 l.)

A mint Szombathy lapja 1863-ban az ez időben a bécsi Teréziánumon a német gyorsirást tanitó Markovits Ivánnak Gabelsberger elvei szerint magyar nyelven kidolgozott gyorsirás tanának közlését megkezdette, több gyorsiró érdeklődése annyira Bécs felé fordult, hogy 1864 május 10-én a „Bécsi magyar gyorsiróegylet alapszabályokkal megalakult s 1864 okt. 25-iki közgyülésén müködését megkezdette. Az addig Pesten megjelenő „Gyorsirászat"-ot Bécsbe költöztették át s midőn e lap szerkesztését Bécsben Markovits átvette, az volt főcélja, hogy lapja a magyar gyorsirók munkálkodásának szakközlönye legyen. Markovitsot e müködésében főleg *Csanády István, Gidófalvy Géza,* majd *Grünbaum* (Gondos) Miksa és *Fayer László* támogatták. *Fayer* az 1866-iki Gyorsirási Évkönyvében az 5 lapon ezt irja: Bécsben is vannak követői Markovitsnak. Bécsben 1864-ben egyletet alakitottak vezérlete alatt. Jelenlegi személyzete: Gidófalvy Géza elnökhelyettes, Elischer Gyula pénztárnok, Mudrogi Pál jegyző. Náznánfalvi Máté Farkas, Markó Béla, Csanády István, Antal Mihály, Malocsay Miklós, Flittner Frigyes, Foltin Ignácz, Freund Zsigmond, Kéler Pál, Propper Adolf, Bonyhádi Lajos.

CSANÁDY ISTVÁN,

született 1833 október 11-én. Tanulmányait szülővárosában végezve, előbb papnövendék lett, később a bécsi egyetemen a jogot és bölcsészetet hallgatta. 1860-ban a bécsi udvari kancelláriánál alkalmaztatott, hol is majd minden idejét a gyorsirás képzésének és terjesztésének szentelte. Fáradozásai következtében elnöklete alatt megalakult Bécsben a magyar olvasókör, melynek tagjaiból keletkezett a bécsi magyar gyorsiróegylet, élén Markovitssal.

Az udvari kancellária felosztása után Csanády Pestre költözött, azon hitben, hogy a magyar miniszterium hivatalnoka lesz.

E reményének teljesülése küszöbén azonban 1867. dec. 12-én meghalt, három kiskoru gyermeket hagyva hátra, kiket korábban elhunyt nejének nővére nevelt fel. A budapesti magyar egyesület 1869-ben emelt sirkövére azt vésette:

„Megjelenél köztünk, hogy erőd szenteld a hazának,
Ámde csak az sikerült, hogy honi földbe pihenj".

Irodalmi müködésének eredményeként itt jegyezzük fel, az általa 1865. évre szerkesztett és kiadott „Első magyar Gyorsirási Emlékkönyvet.[1])

A másik úttörő

GIDÓFALVY GÉZA

volt, ki 1840-ben Oláhkarácsonyfalván (Kisküküllő vármegyében) született. Középiskolai tánulmányait Nagyszebenben, felsőbb tanulmányait pedig a bécsi egyetemen és müegyetemen fejezte be. Tanári oklevelet Pesten nyert. Bécsi tartózkodása alatt, mint az udvari kancellária hivatalnoka, kezdett megismerkedni az akkor készülő Gabelsberger-Markovits-féle gyorsirással, mely rendszer szerint a bécsi magyar gyorsiró egylet szaklapját 1866-ban „Gyorsirászati Közlöny" név alatt szerkesztette. 1867—1908-ig, 41 éven át a nagyszebeni állami főgimnáziumnál mint tanár müködött, tanitva a a gyorsirást is. 1908-ban nyugalomba vonult. Részt vett több egylet alapitásában s irodalmilag is müködött. Gyorsirási érdemeire való tekintettel, a budapesti magyar gyorsiróegylet tiszteletbeli tagjává választotta. Meghalt 1916 augusztus 3-án Gyulafehérvárott.[2])

A mit Csanády, Gidófalvy és Markovits Bécsben kezdeményeztek, azt itthon folytatták Grünbaum és Fayer.

GRÜNBAUM (GONDOS) MIKSA.

Született 1840 febr. 8-án Kapolcson, Zala vármegyében. Középiskolai tanulmányainak végzése után a mérnöki pályára készült, de ezt abba hagyva, 1867-ben Párisba ment, hol belépett az Alliance Israelite Universelle tanárképző intézetbe, majd „École des Lanques Orientales vivantes" főiskolába, hol a keleti nyelveket hallgatta. Innen Marokkóba küldötték segédtanárnak, honnan 1869-ben Budapestre tért vissza, hol középiskolai tanári oklevelet nyert. Gyorsirási müködését 1858-ban kezdette. Előbb Dobrossy

[1]) L. Gyorsirászati Lapok 28. évf. 10. sz.

[2]) L. Sinczky Géza közleményét Gidófalvy Gézáról, Irás 1916 szept. számában.

majd Stolze és Gabelsberger elveit tanulmányozta oly sikerrel, hogy az utóbbi rendszert a müegyetemen is előadhatta. Az 1867-i hazai gyorsirási reformmozgalmak behatása alatt Gabelsberger rendszerét francia nyelvre kezdte alkalmazni, miután két évvel előbb e rendszert héber nyelvre is feldolgozta. Midhat pasa megbizásából pedig a török gyorsirási rendszer első részét is elkészitette. Marokkóban tartózkodása alatt a spanyol gyorsirást is terjesztette. 1908 április 5-én a Magyar Tudományos Akadémia üléstermében a magyar gyorsirók gyorsirói müködésének felszázados évfordulóját ünnepelték. Számos, a hazai és külföldi gyorsirási lapokban és folyóiratokban megjelent cikkein kivül megirta miniszteriumi támogatással „A gyorsirás elmélete cimü munkáját Budapest 1908. Tiszteletbeli tagja több gyorsiróegyletnek.[1])

FAYER LÁSZLÓ.

Született 1842-ben Kecskeméten. Mint a budapesti magyar gyorsiróegylet alapitó tagja, 1866 és 1867-ben kiadta a magyar gyorsirók évkönyvét, mely két könyv, a magyar gyorsirási irodalom első termékei közé tartozik. 1870-ban egyleti megbizásból szerkesztette a „Gyorsirási Lapokat“, majd a gyorsirás tanárokat vizsgáló miniszteri bizottság tagja lett. Ugyanezen évben „A szóbeli eljárás és a gyorsirás“ cimmel egy kis füzetet adott ki, melyben különösen azt fejtegette, hogy a gyorsirás a szóbeli eljárás behozatalakor nevezetes tényezőként fog szerepelni. Az országgyülési gyorsiróhivatal szervezésekor elsőrendü gyorsiróvá neveztetett ki. Aztán mint büntetőjogi tanár müködött a budapesti egyetemen. A Jogtudományi Közlönyt is szerkesztette. Meghalt 1906-ban.

GYORSIRÓEGYLETEK A FŐVÁROSBAN.

A magyarországi gabelsbergeriek azonban nem tudtak belenyugodni abba, hogy gyorsirási rendszerüket csak a Bécsben alakult magyar gyorsiróegylet művelje; a Budapesten lakó jelesebb gyorsirók elhatározták, hogy Pesten megalakitják a Magyar Gabelsberger Gyorsiró-Egyletet. Annál is inkább, mert — mint fennebb emlitők — 1863-ban Fenyvessy Adolfnak: „A magyar gyorsirászat kimeritő tankönyve Stolze elvei után Berlin—Pest“ cimü munkájának közzétételével a stolzei iskolának is voltak követői s mert a pártfelek mindenike a maga rendszereért lelke-

[1]) L. Magyar Gyorsirási Ujság 1907—8. évf. VIII—X. számát.

Kir. Horthy Miklós-Tud. Egyetem SZEGED

sedett: célszerünek látszott, hogy a két rendszer követői szétváljanak.

A Magyar Gabelsberger Gyorsiró Egylet alakulását az alábbi jegyzőkönyv tünteti fel:

JEGYZŐKÖNYV

1865. május hó 27-ről.

Alólirottak mindnyájan Gabelsberger rendszerét követő gyorsirók mai napon egybejövén ·/. alatti alapszabályokat dolgoztuk ki s fogadtuk el, melynek értelmében, hogy törvényes egyletet képezhessünk, a nmg. magyar királyi helytartó tanátsot, egyletünk s általunk megállapitott szabályok megerősitése végett megkeresni elhatároztuk.

Ugyanez alkalommal társulati ideiglenes elnökül Réső Ensel Sándor pestmegyei ügyész, alelnökül Tarkovich József h. ügyvéd, titkárul Szombathy Ignác és Fayer László urakat egyhangulag választottuk meg.

Kmf.

Gedeon Gáspár, Szombathy Ignác, Hollósy Flóris, Kármán Bertalan, Farkas Emil, Lietmann Ármin, Schwarz Márton, Axmann Ferenc, Réső Ensel Sándor, Fayer László, Drottner Pál, Szepessy Xavér, Tarkovich József, Schwarz László, Marceglia Antal.

Az alapszabályok I. fejezete: Az egylet fogalmát, célját és székhelyét abban állapitja meg, hogy a magyar gyorsiróegylet Gabelsberger rendszerét követő gyorsirók társulata, hogy az egylet célja Gabelsberger gyorsirászati rendszerének és pedig annak Markovits Iván által magyar nyelvre történt átvitelének terjesztése és fejlesztése s egyszersmind gyakorlati gyorsirók kiképzése s gyakorlati munkálatok elvállalása; hogy a magyar Gabelsberger gyorsiróegylet székhelye: Pest. A II. fejezet az egylet szervezetére. A) Tagok. B) Igazgatóság alfejezetekben, a III. fejezet az egylet vagyonára, a IV-dik az egylet müködésére, az V-dik az egylet könyvtárára, a VI-dik az alapszabályok megváltoztatására s végül a VII. fejezet az egylet feloszlására vonatkozik.

Azonban a Magyar Gabelsberger Gyorsiró Egylet sem volt hosszú életü, mert pár év mulva, ugy a bécsi magyar gyorsiró egylet tagjai, mint a pesti Gabelsberger Gyorsiró Tagjai közül többen ugyancsak a Markovits-féle gyorsirás érdekében 1867. junius 30-án megalakitották a Budapesti Magyar Gyorsiróegyesületet, melynek 1893-ig Markovits volt az elnöke.

Mig a bécsi magyar gyorsiró egyleti mozgalomból megalakultak a fennebb jeleztük Gabelsberger rendszer szerint müködő gyorsiróegyesületek, itt emlitjük fel, hogy 1879—1881-ig fennállott, Gabelsberger rendszerét kiindulási pontul vett Nagy Sándornak „Magyar Gyorsirók Egyesülete“ továbbá Balogh Andornak, majd Kele Antalnak időközben megalakult, de nemsokára megszünt „Gabelsberger Egyesülete.“

A *Stolze-Fenyvessy-rendszer* szerint hazánkban legelőbb 1872. évben alakult meg a „Tironia“ gyorsiróegylet, mely 1877-ben megszünt. Ezt követte az 1877-ben megalakult és 1884-ben megszünt „Magyar Gyorsiró Kör.“

GYORSIRÓKÖRÖK A VIDÉKEN.

De már a mult évszáz hatvanas éveiben nemcsak a fővárosban, de *az ország más városaiban is* alakultak gyorsirókörök, melyek mindannyian a megindult nyomon a Gabelsberger-Markovits-féle gyorsirás terjesztését és fejlesztését tüzték ki céljokul, habár nem egyszer ugy, hogy a „Magyar Gyorsiró Szövetség“ eszméjével foglalkozva, igyekeztek maguknak a központi egylettől önállóságot szerezni. S fel kell jegyeznünk, hogy ugy ezen, mint a későbben is alakult vidéki gyorsirókörök mindenkor oly derekasan feleltek meg feladatuknak, hogy jórészt nekik köszönhető, hogy a gyorsirás Magyarország egész területén elterjedt. Feljegyzéseink szerint a vidéken a legelső gyorsirókör *Eperjesen* az ág. hitv. evang. collegiumban alakult 1864. szeptember 28-án ezzel a jelszóval:

„A tavasz megjő mezeinkre és minket alva találjon?“ (Garay).

A Kör megalakulása feltünést keltett az akkor még zsenge gyorsirótársadalomban. A Kör megalakulása *Elischer Gyula* (később egyetemi tanár) nevéhez füződik. A Körnek 1874. és 1875-iki évben Czigány János, gyorsirási alapitványáról hires gyorsiró is tagja volt eperjesi jogakadémiai tanulmányai alatt. A Kör 1914-ben ünnepelte fennállásának 50 éves jubileumát. — Ezután 1865. január 5-én *Sopronban* az ág. hitv. evang. főgimnáziumban *Hauer János* alapitott gyorsirókört. A Kör 1905. április 24, és 25-én ünnepelte fennállásának 40-dik évfordulóját. Aztán *Iglón*, *Kövi Imre* (szül. 1839. jan. 29. — meghalt 1917. aug. 3) 1865. szept. 15-én alapitott ugyancsak az ág. hitv. evang. főgimnáziumban gyorsirókört. Ez időben gyorsirókör volt még *Kecskeméten Kálniczky Gyula* elnöklete alatt, továbbá *Pozsonyban* hol a Concordia egylet-

ben, nemkülönben a liceumi tanulók egyletében ugy a magyar, mint a német gyorsirást müvelték; végül *Szegeden*, hol 1864/5. tanévben nyilt meg az első tanfolyam a kegyesrendiek vezetése alatt álló városi főgimnáziumban, *Szőllősy Mihály* akkori könyvnyomdász vezetése alatt.

Az 1866-diki kolerajárvány miatt a vidéken ujabb gyorsirókörök már alig keletkeztek, de a mult század hetvenes éveiben főleg annak folytán, hogy a gyorsirástanitókat vizsgáló bizottság is megkezdte müködését, egymásután alakultak gyorsirókörök, Markovits gyorsirási rendszerét terjesztve. Igy 1872-ben május 12-én *Győrben* gyorsiróegylet jellegü gyorsiró-clubbot *Leszlényi Imre* alapitott. A következő években *Pécsett Pilch* Antal törvényszéki biró vezetése alatt Markovits gyorsirókör keletkezik, *Kézdivásárhelyen Hadik Richárd* (szül. 1852. febr. 5-én Marosvásárhelyt) és *Szotyory József* (a legelső okl. gyorsirástanitó); *Ungváron* a katholikus főgimnáziumban *Szieber Ede* (szül. 1835. szept. 30-án) és *Medvigy* János (aki 1900 május 20-án ünnepelte gyorsiróköri elnöki tizenöt éves évfordulóját) alapitottak gyorsirókört. Majd *Szatmáron* a kat. főgimnáziumban, *Máramarosszigeten, Gyulafehérvárt* keletkeztek gyorsirókörök, ugy hogy Markovits 1873-ban a rendszer fennállásának 10-dik évében a Gyorsirászati Lapok 1873. évi márciusi számában Gyorsirókörök cimen, figyelemmel arra, hogy már annyi gyorsirókör van az országban azt közli, hogy a „budapesti magyar gyorsiróegylet utóbbi közgyülésén egy alapszabálytervezetet fogadott el a gyorsirókörök szervezésére vonatkozólag azon célból, hogy a vidéken időnként alakuló körök alapszabályaik elkészitésénél némi *mintával* birjanak. Ismertetésül csak annyit emelünk ki, hogy az ily körök főcélja az önképzést előmozditani, közös gyakorlatok, versenyirások által, továbbá a gyorsirásnak terjesztését azáltal, hogy évenként tanfolyamok nyittassanak, taneszközök gyüjtessenek és a tanulók használatára bocsáttassanak (kikölcsönöztessenek)."

GYORSIRÁSI TANFOLYAMOK.

A gyorsiróegyletek és körök a gyorsirás fejlesztését és terjesztését leginkább a *gyorsirási tanfolyamok* létesitésével érik el.[1])

Gondos Miksa „Gyorsirásunk bölcsőjénél"[2]) cimü közleményében azt irja, „hogy az 1848—49-i szabadságharc leveretése után

[1]) A gyorsirás tanitására vonatkozó legrégibb kormányrendelet. L. a „Függelék"-ben (F. IV.)

[2]) L. Irás 1907. szept. számában.

az ötvenes évek közepéig siri csend uralkodott az országban. Csak az ötvenes évek vége felé mutatkozott a szellemi téren is kissé elevenebb élet."

Magyarországon a legelső adatot a gyorsirás tanitására vonatkozólag a Székesfehérvári városi alreáltanoda 1859–60. tanév végén közzétett Évkönyvében találjuk. Az Évkönyv szerint a 3-dik osztályban (L. 31. lap) a gyorsirást a stenográfia elemeinek begyakorlásával és Gabelsberger rendszerének a magyar nyelvre alkalmazásával mint *kötelező tárgyat* tanitották azon gyorsirási jelekkel, melyeket Szombathy Ignácz Gabelsberger rendszerének magyar alkalmazásában alkotott és használt már az ötvenes években. Ugyancsak 1859-ből érdekes feljegyzést olvasunk Kónyi Manónak ezen közleményéből:[1]) „A mult század ötvenes évei végén, a Bach-korszakban, Pesten a régi német szinház területén, a mai Vigadó helyén, német nyelvü állami gimnázium volt. 1859-ben ennek az intézetnek voltam tanitványa. A német nyelv tanára Louis Chevalier volt, később Prágában igazgató, akinek megvolt Stolze német gyorsirási tankönyve. Ebből velünk tanulókkal együtt megtanulta a német Stolze-rendszert. Ezzel ellentétben a többi osztrák gimnáziumban ekkor mindenütt a Gabelsberger-féle német gyorsirást tanitották. Igy sajátitottam el én is a német gyorsirást s nagy kedvvel üztem. Mikor már gyakorlottságom volt benne, levelet irtam Stolze Vilmosnak a rendszer megalapitójának, Berlinbe, aki erre ugyancsak gyorsirásilag irt levélben válaszolt. Sajnos, ez a levél elveszett. Benső barátságban voltam Fenyvessyvel, aki az akkor Budán elhelyezett politechnikum hallgatója volt és Pesten lakott. Megismertettem vele Stolze német gyorsirását, amelyet csakhamar elsajátitott s kedvet kapott reá, hogy a magyar nyelvre átültesse. Nagyon sokat jártam ebben az időben hozzá s a gyorsirás gyakorlásába akárhányszor annyira belemelegedtünk, hogy oly késő lett, hogy kénytelen voltam az éjszakát nála tölteni. Fenyvessy éjjel-nappal dolgozott Stolze rendszerének magyarra való átültetésén s munkájával 1860. őszén el is készült, ugy hogy 1862-ben Fenyvessy már tanitotta a gyorsirást a pesti gimnáziumban és a pesti reáliskolában."

1863-ban Szombathy a budai reáliskolában, 1864. és 1865-ben pedig Gondos a müegyetemen tanitották Gabelsberger-Markovits rendszerét. Gondos utóda a müegyetemen 1866-ban Szepessy X. Ferenc lett.

[1]) „A Magyar Gyorsiró" melléklapja XXIV. évf. 1910. okt. hó 8. szám.

Mindezekből megállapitható, hogy a gyorsirást a mult évszáz 60-as éveiben Magyarországon a kezdet nehézségei mellett is tanitották.

Br. EÖTVÖS JÓZSEF RENDELETE.

Aziránt, hogy a gyorsirást hazánkban, a mult évszáz hatvanas éveiben mily alapon tanitották, az az adat áll rendelkezésünkre, hogy 1867. október 8-án Br. Eötvös József miniszter rendeletet adott ki, melyben „a gyorsirás az V-ik s jövőre a VI. osztályra nézve is szabad tantárgy (gimnáziumokban).“

Ezen rendelete különösen arra volt irányozva, hogy a gyorsirás tanitását némileg precizirozza. Ugyanis már az 1851. dec. 10-én 247. sz. alatt kelt miniszteri rendelet 12. §-a igy szólt:

„Éneklés és testgyakorlás, mennyire csak lehet, minden alsó és felső mütanodában fog tanittatni. *Gyorsirásban* ott, hol szükség mutatkozik, de rendszerint csak a felső mütanoda tanulóinak fog oktatás adatni.“ Ezen miniszteri rendelet értelmében a pesti főreáliskolában a felső osztályokban meg is nyilt a gyorsirási tanfolyam, melynek az volt a különös nevezetessége, hogy ezen tanszék volt az egyetlen, amely nyilvános alapból dijaztatott.

Br. Eötvös Józsefnek a gyorsirás megszilárditását célzó intézkedése országszerte élénk visszhangot keltett, annál is inkább, mert Eötvösről köztudomásu volt, hogy ismerte a gyorsirás közhasznu voltát, mit az is bizonyit, hogy maga mellett *Szepessy* Xavér Ferenc gyorsirót foglalkoztatta, aki a gyorsirási irodalom terén is müködött s 1867-ben adta ki „A gyorsirás szükségéről“ c. munkáját.

A GYORSIRÁS TANITÁSA.

Ide vonatkozólag elsősorban azt emlitem fel, hogy az 1870. évi január 25-én tartott országgyülésen *Lindner Gusztáv* orsz. képviselő határozati javaslatot nyujtott be aziránt, hogy a gyorsirás Magyarország azon főgimnáziumaiban és reáltanodáiban, melyekről rendelkezni a közoktatásügyi miniszterium jogában áll, már az 1870—1. tanévben mint fakultativ tantárgy bevezetendő s ezen célra 30.000 forint megajánlandó.[1])

Itt emlitjük fel, hogy 1859—1870-ig az alábbi iskolai értesitőkben olvashatók a gyorsirásról ismertetések.

1. *1859. Pozsony* kath. főgimn: Einige wenige populäre Worte über den Begriff die Geschichte und den Nützen den

[1]) L. Függelék V. (F. V.)

Stenographie. Irta: dr. *Czibulka* Gusztáv. 2. 1859. *Budapest* IV. ker. főreáliskola: Über Schrifstsprache und *Stenographie*. Irta: *Kunnert* Antal. 3. 1861. *Versec* reáliskola: Über Stenographie. Irta: *Rumler* Ignác. 4. *1862.* U. a. (Folytatás) 5. 1863. *Budapest,* IV. ker. főreálisk: A gyorsirás a középtanodákban. Irta: *Fenyvessy* Adolf. 6. 1867. *Nagykanizsa,* róm. kath. főgimn: A gyorsirás, mint tantárgy. Irta: *Günther* Antal.

A gyorsirás tanitásában azonban jelentékeny fordulat állott elő 1870-ben, mikor is ugy Markovits, mint Fenyvessy annyira kimutatták rendszerük életrevalóságát, hogy nem sok idő mulva erre, a gyorsirás igazi tudását bizonyitólag a *Gyorsirás tanárvizsgáló bizottságot* kellett életbeléptetni, minek folytán aztán képesitett tanárok mellett a gyorsirást leginkább a középiskolákban, gyorsirási tanfolyamokban és gyorsirási körökben rendszeresen kezdték tanitani.

De már azelőtt is, hogy a gyorsirásnak rendszeres tanitását a középiskolákban, tanfolyamokban és körökben megkezdték volna, az igazságügyi miniszter a *Tironia* gyorsiróegylet kérelmére 4748—1872, majd a *budapesti magyar gyorsiróegylet* kérelmére 5137—1872 I. M. E. sz. a. több törvényszék elnökéhez majdnem azonos szövegü rendeletet adott ki, melyben kijelenti, „hogy a teljesen megfelelő szakképzettség mellett a gyorsirás ismeretét a törvénykezési tisztviselőknél oly előnynek tekinti, melyet a kinevezéseknél és előléptetéseknél méltó figyelembe fog részesiteni.“[1])

A tanügy terén a tanfolyamok által elért szép sikereket, kiválóan az azokat vezetőknek tudjuk be, kik sokszor amellett, hogy minden anyagi haszon nélkül önfeláldozóan müködtek közre, nem egyszer sajátjukból tankönyvekkel és folyóiratokkal is támogatták tanitványaikat. A tanfolyamok vezetőinek nevei a gyorsirászati szaklapokban meg vannak örökitve s minthogy az összes okleveles gyorsirástanitók jegyzékét a Függelékben amugy is közlöm, a tanfolyam vezetők neveinek felsorolását itt mellőzhetem. Annál is inkább, mert a tanfolyamokat leginkább azok vezették, akiknek nevei az okleveles tanitók névsorában olvashatók. Itt még csak annak felemlitésére szoritkozhatom, hogy mindezideig a gyorsirástanitók állandó állami dijazása iránt intézkedés nem történt, bár még 1891 május 16-án a gyorsirótanitók erkölcsi és anyagi támogatása ügyében a budapesti magyar gyorsiróegyesület „Emlékiratot“ intézett az akkori vallás- és közoktatásügyi miniszterhez.

[1]) L. Függelék VI (F. VI)

Az emlékiratra 1892 évi március 11-én 2325 sz. a. adott miniszteri válaszok szövegét a Függelékben közlöm.[1])

GYORSIRÁSI VERSENYIRÁSOK.

A gyorsirási tanfolyamok mellett a gyorsirás terjesztését és fejlesztését nagyban elősegitik a **gyorsirási versenyirások.** Már az előzőkben is feljegyeztük, hogy gyorsiróversenyekben alkalom nyujtatott a gyorsiróknak képességük bebizonyitására. Itt csak azt jegyezzük fel, hogy a budapesti magyar gyorsiróegyesület kezdeményezésére évről-évre tartattak gyorsiróversenyek, melyeken kezdetben csak a Markovits-rendszer követői, később a többi rendszerü iskolák tanitványai is részt vettek. A legelső irásversenyt 1869 május 9-én tartották s azon a három aranyból álló első dijat *Schütz Miksa* nyerte el.

Az irásversenyek az országházban, meghivott érdeklődő közönség jelenlétében akként rendeztettek, hogy a tulajdonképeni versenyirást, a látványos vagy ugynevezett próbairás előzi meg, melyeken ujabban a női gyorsirók is részt vesznek. A tulajdonképeni versenyirás abból áll, hogy 5—5 percig tartólag, rendszerint a képviselőházi „Napló"-ból rögtönözve, de fokozatosan felolvasott szöveget kell a gyorsirónak leirni. A pályázati szabályok alapján, ekként elkészült stenogramm munkálatokat a biráló bizottság elbirálta s az eredményt a lapokban közzétette. Az eredményhez képest, a jutalomra érdemesek aranyokat, vagy elismerő okleveleket nyertek.

A versenyirásokra a dijak önkéntes adományok utján gyültek be sok ideig. Az önkéntes adományozók sorában elsőhelyen a budapesti magyar gyorsiróegylet *Visontai Kovács László* volt képviselőházi háznagy nevét fogja mindig kegyelettel emliteni. De nem kevésbé fogja kegyelettel illetni Markovits Iván nevét is, ki *kétezer forintot hagyományozott a versenyirás alapra,* mely tényével a versenyirások további fennállását biztositotta. Itt emlitendő fel

BAROSS GÁBOR

alapitványa. Ez akként keletkezett, hogy 1891-ben Barossnak felszólitására, a kereskedelmi miniszterium tisztviselői számára rendezett tanfolyam tanitásáért Markovits semmiféle dijat el nem fogadván, az elhunyt miniszter ideiglenes utóda „1892. év május 28-án 2181. sz. a. a tanfolyam rendezőnek, a sikeres vezetésért azon

[1]) L. Függelék VII. (F. VII.)

értesités mellett szavazott köszönetet, hogy nincs kifogása, miszerint az ezennel egyidejüleg utalványozott 100 forint mint Baross Gábor alapitványa kezeltessék s a versenyirások céljaira forditassék."

A versenyirások mellett, a budapesti magyar gyorsiróegyesület csakis vidéki mütársak részére, u. n. „vidéki szabatos és csinos stenogrammokra" tüzött ki szép eredményü pályadijakat.

Mindezeken kivül *Vikár Béla*, inditványára „hazai gyorsirói alap" is létesült azon célból, hogy az önkéntes adakozások utján begyült összeg kamatai versenyirások dijaira és irodalmi célokra fordittassanak.

A budapesti magyar gyorsiró egyesületet e müködésében az egyes tanfolyamok vezetői is támogatták.

Ujabban már nemcsak a budapesti gyorsiróegyesületből átszervezett Országos Magyar Gyorsiróegyesület, hanem az ezen egyesületen kivül létesült többi Országos Gyorsiróegyesületek is szépsikerü irásversenyeket rendeznek minden elfogadott gyorsirási rendszer hivei számára s nemcsak a fővárosban, hanem a vidéken is, különösen *Szegeden*, hol az ottani gyorsiróegyesület irásversenyei és országos szabatos pályázatai ugy a versenyen résztvevők nagy száma tekintetében mint az elért eredmények szempontjából országos jelentőségüek.

Ugy a gyorsirási tanfolyamok, mint a versenyirások azért figyelemreméltók, mert ezek sorából képződnek azon *gyakorló gyorsirók*, akik a sajtóban, ügyvédi, üzleti irodákban, tanintézetekben kongresszusokon, vándorgyüléseken, értekezleteken, de ugyszólván mindenütt, hol ez elröppent szó megrögzitése kivánatos, feljegyzéseikkel a magyar kultúrának bár névtelen, de hivatott munkásai. De figyelemreméltók azért is, mert ezek sorából kerülnek elő nem egyszer az *országgyülési gyorsirók* is, akiknek első szereplésük szintere : az irásverseny volt.

AZ ORSZÁGGYÜLÉSI GYORSIRÓHIVATAL.

Már fennebb jeleztük azt, hogy a mult évszáz 40-es éveiben történt először kisérlet arra nézve, hogy gyorsirók képeztessenek, kik a tanácskozásokat leirni képesek legyenek. Tudjuk azt is, hogy e kisérlet eredménytelen maradt. Nem koronázta siker nemsokára az 1839|40 pozsonyi országgyülés után, a haladó párt részéről József nádor utján folyvást sürgetett azon törekvést sem, hogy Hajnik országos gyorsiróvá neveztessék ki, bárha e kivánságot

több megye utasitásba is adta. És a mint az országos gyorsirói állomás nem szerveztetett, nem létesült állandó jellegü országgyülési gyorsiró hivatal sem, mert az első magyar miniszterium által létesitett Hajnik-féle gyorsíróhivatalt már szervezeténél fogva sem tekinthetjük ilyennek. Tudjuk azt is, hogy a forradalom után a magyar alkotmányos élet megszünt s igy természetes, hogy a gyorsirók ujabbi országgyülési alkalmaztatásáról szó sem lehetett 1861-ig.

Hogy 1861 után mikép folytak le az országgyülések, azt *Fenyvessy* Adolf nyug. országgyülési főnök azon előadása nyomán, melyet német nyelven 1913-évi augusztus 8-án a Budapesten tartott I. Nemzetközi Stolze Gyorsiró Kongresszuson „Visszaemlékezések az 1863—64 évi nagyszebeni országgyülésre" cimen tartott, az alábbiakban közlöm.[1])

A magyar országgyülés 1861-ben 12 évi absolut uralom után ujból összehivatott, de az alkotmány csak nagyon hiányosan állittatott helyre: nem az 1848-ik évi alkotmány szervezte felelős ministerium, hanem az avitikus magyar udvari cancellária Bécsben és helytartóság Budán. Az országgyülés Deák Ferencz szerkesztette hires föliratával az alkotmánynak teljes helyreállitását sürgette és határozottan megtagadta képviselőknek a bécsi reichsratba küldését.

Erre a magyar országgyülést föloszlatták; a magyar udvari cancellária élére Bécsben, a prágai helytartó, gróf Forgách Antal állittatott. Figyelmen kivül hagyták Erdélynek az anyaországgal törvényesen keresztülvitt unióját és egybehivták az erdélyi országgyülést. Arra számitottak ugyanis, hogy ez, tehát Magyarország egy részének gyülése, a bécsi reichsratba képviselőket fog küldeni. Ezt az országgyülést octroyált választási rendelet alapján, nem mint annak előtte mindig, Kolozsvárra hivták össze, a melynek népessége majdnem tiszta magyar, hanem Nagyszebenbe, a melynek lakóssága tulnyomólag szász és román volt.

Ezen gyülés tárgyalásai, nem mint annak előtte csupán magyarul, hanem három nyelven: magyarul, németül és románul folytak. E három nyelvre kellett tehát gyorsirókat állitani. Az erdélyi gubernium Kónyit és engem bizott meg a gyorsirói munka vezetésével. A magyar munkát mi ketten végeztük; német és román gyorsirókat kellett tehát szerezni. Nagyszebenben találtunk két románt (az egyik neve Racuciu), a kik a munkát jól el is látták. Két német Stolze-rendszerü gyorsirót és pedig: Heidenreichet és

[1]) L. A Magyar Gyorsiró XXVII. évf. 1—2 számának melléklapján.

dr. Paulyt a porosz országgyüléstől Berlinből hivtuk meg. Mi az ottani gyorsirókkal régóta összeköttetésben állottunk és nem akartunk Ausztriából Gabelsbergerieket alkalmazni. Emiatt bécsi Gabelsbergeriek az osztrák kormánynál és az erdélyi udvari cancelláriánál panaszt is tettek; panaszolták, hogy Poroszországból hozatunk gyorsirókat, mikor Ausztriában van elég jó erő. Mi azonban szándékunktól nem térittettük el magunkat.

A nagyszebeni gyülésnek — Groisz elnök „tekintetes országgyülés"-nek czimezte — két ülésszaka volt: az első 1863. jun. 1-ére hivatott egybe, de csak jun. 15-én nyilt meg és tartott október 13-ig; a második 1864. május 23-tól — okt. 20-ig tartott. Ez időben a magyar vasuti hálózat csak Aradig és Nagyváradig terjedt, onnan az utat Nagyszebenbe kocsin kellett két napon megtenni. A legrövidebb utjok a románoknak volt, a leghosszabb a berlinieknek.

Mi ketten, magyar gyorsirók, legkevésbbé voltunk elfoglalva. Minden elnöki kijelentés jó sokáig három nyelven történt. Elnöknek kezdetben ideiglenesen a korona Groisz Gusztáv, guberniális tanácsost nevezte ki, azután az országgyülés hatos jelölése alapján (két magyar, két szász, két román) a király nevezte ki. Hasonló módon töltetett be egy német és egy román alelnöki állás. Groisz mindig magyarul beszélt. A két oldalt ülő alelnök a magyar kijelentést ismételte, az egyik németül, a másik románul. Igy folyt ez soká kezdetben. A jegyzőkönyvnek három nyelven fölolvasása után kérdezte Groisz elnök: „Van-e valami megjegyzés a jegyzőkönyvre?" Nyomban utána Binder alelnök: „Ist etwas zum Protokoll zu bemerken?" Azután Alduleanu alelnök: „Este ceva de reflectatu la protocolu?" E miatt szükségessé vált, hogy a hat gyorsiró közül három mindig az ülésen jelen legyen. Később a jegyzőkönyvet rendszerint csak egy, többnyire magyar vagy német nyelven olvasták fel és az elnöki kijelentések is később többnyire csak két vagy egy nyelven történtek. A magyar nagyritkán hiányzott. Az országgyülés irományait, a kir. leiratokat, törvényjavaslatokat és törvényeket, bizottsági jelentéseket és az ülések jegyzőkönyveit mindhárom nyelven szerkesztették és nyomatták ki; csak a kir. biztos, gróf Crenneville altábornagy irt kizárólag németül az országyüléshez.

A magyar gyorsiróknak kevés dolguk akadt. A legtöbb magyar regalista és valamennyi választott magyar tagja az országgyülésnek megtagadta a belépését. Vezérük, a gyulafehérvári püspök, dr. Haynald

Lajos, — v. b. t. t., — utóbb kalocsai érsek, — az elnökhöz az érintett magyar tagok által aláirt tiltakozást küldötte az országgyülés törvénytelensége miatt. Egyidejüleg egy küldöttség, Haynald, báró Kemény Ferenc és gróf Mikó által aláirt emlékiratot az országgyülés törvénytelen voltáról nyujtott át gróf Crenneville altábornagy, kir. biztosnak. Haynald csakhamar püspöki székétől megfosztatott és helyébe Fogarassy Mihály, nagyváradi kanonok neveztetett ki. Ez, valamint Groisz elnök és még két magyar regalista azután a reichsratba lett megválasztva és igy sikerült magyar tagokat oda juttatni.

A két magyar gyorsirónak, bár — mint emlitém — az elnök magyar kijelentései miatt mindig a teremben voltak, kevés dolog jutott. Segitségükre voltunk a német kollegáknak; ezek, valamint a két román, végezték majdnem az egész munkát. Az ülések nem tartottak soká; a gyorsirói naplót azonban rendszerint még aznap kellett elkésziteni és néha mindennap volt ülés. Abrégé nem készült, de a gyorsirók a hirlaptudósitók kivánságára soronkivül diktáltak le fontosabb beszédeket. A teremben jól voltak elhelyezve az elnökség közelében; gyakran hosszu, egyórás turnusban váltakoztak, mert az idő hol német, hol román beszéddel telt. Egy 1863-ik évi fényképben látható Kónyi meg én, Heidenreich és Pauly és a két román collega, továbbá Sándor József, a Kolozsvári Közlöny munkatársa, Grünwald, aradi szerkesztő, a Pester Lloyd tudósitója, végül Firebeisz (Rajkai) néhány magyar pesti lap tudósitója.

Az országgyülés, különösen annak elnöksége ismételve elismerését fejezte ki a gyorsiróknak. Igy Binder Mihály alelnök az első ülésszak záróülésén ezeket mondotta: „Különösen a gyorsiroda tagjait kivánom felemliteni. Ők a pontosságért, a megbizhatóságért és a lankadatlan kitartásért, a melyet tárgyalásaink feljegyzésénél tanusitottak, a Ház köszönetét megérdemelték és azt hiszem, hogy itt ez elismerésünket ki is akarjuk fejezni.

Másnap 1863. okt. 14-én Groisz Gusztáv elnök Kónyi Manóhoz a következő iratot intézte: „Kedves kötességemnek tartom, Önnek az erdélyi országgyülés 1863. szentiván hó 15-én történt megnyitása óta, annak tegnap történt elnapolásáig tartott negyvenhat üléseiben előfordult tárgyak legcsekélyebb részeit is, és egyáltalában a lefolyt tanácskozásokat, egészben a leghüségesebben visszatükröző, az egész országgyülés teljes megelégedésére szolgáló és a gyorsiroda által Önnek szakavatott vezetése alatt eszközlött pontos és figyelmes gyorsirói feljegyzésekért kitünő elismerése-

met ezennel nyilvánitani." Hasonló iratot intézett az elnök Kónyihoz 1864. okt. 29-én.

A gyorsirók és hirlapirók a képviselők kiváló kedvezésében részesültek. Az uj gyulafehérvári püspök gyakran látta őket vendégül, nagyváradi pinczéjéből eredő, kitünő borokkal megrakott asztalánál. Ő nagyon kereste a budapesti lapok jóindulatát. A berlini gyorsirókat a szászok szinte ünnepelték. Mi ketten, Kónyi meg én, a két berlini collegával egy szász családnál laktunk. Számos nagyszebeni polgárnak van szőlője és pinczéje; gyakran meghivták oda a német gyorsirókat és megesett, hogy az egyikét vagy másikát ezen társaimnak, mikor késő este a pinczéből kocsin haza ért, levetkőztetni és ágyba kellett fektetni.

A budapesti és kolozsvári lapok tudósitóit a hatóság erősen ellenőrizte. A közigazgatóság élén Nagyszebenben a már emlitett kir. biztos, gróf Folliot de Crenneville Lajos, altábornagy állott. Az hirlett, hogy Budapestre és Bécsbe czimzett leveleknek egynémelyikét a postahivatalból az ő hivatalába rendelték, ott fölnyitották és néha meg is tartották. Annyi bizonyos, hogy politikai tartalmu táviratokat — és ezt magam is tapasztaltam, Budapestre föladott ily táviratainál — ezen hivatalhoz néha kiszolgáltatták és ott le is foglalták.

Nagyszebenben két ülésszaka volt az országgyülésnek, azután föloszlatták és egy újat hivtak egybe 1865-ben Kolozsvárra. Ez az uniót ujból proclamálta és az erdélyi országgyülést ezzel végleg eltörölte. Kolozsvárott Hajnik vezetése mellett Kónyi és még két stolzei gyorsiró Augusztich és Jancsó végezték a munkát, mig én Budapesten, minthogy az országgyülési gyorsirodát kellett szervezni, tanfolyamokat tartottam.

*

A tulajdonképeni gyorsiróhivatalt 1865-ben *Kónyi* Manó és *Fenyvessy* Adolf gyorsirók szervezték az 1865. évi december 10-ére összehivott országgyülés tárgyalásainak felvételére. Az 1865-iki országgyülés gyorsirodájáról *Kónyi* Manó az alábbiakban emlékezik meg:[1])

1863-ban Schmerling osztrák államminiszter oktroyált választótörvény alapján összehivta az erdélyi országgyülést Nagyszebenbe. A magyarországi helytartótanácsot kérték meg, hogy ajánljon a tartománygyülés számára gyorsirót. A helytartóság en-

[1]) L. A Magyar Gyorsiró. XXIV. évf. 9. számának melléklapján.

gem kéretett magához és szerződést kötött velem, amely szerint ellátom a nagyszebeni országgyülés gyorsirói teendőit.

Mivel ezen az országgyülésen meg volt engedve, hogy tagjai magyarul, németül és románul beszéljenek, felszólitottam a berlini porosz országgyülés gyorsirodáját, hogy ajánljon két gyorsirót. Erre Paulyt és Heidenreich-et szemelték ki. Az utóbbi később a porosz képviselőház gyorsirodájának főnöke lett.

Fenyvessy és én több héttel a tartománygyülés megnyitása előtt Nagyszebenbe mentünk. Innen Bukarestbe szándékoztunk utazni román gyorsirók szerzése végett. Nagyszebenben azonban találkoztunk két fiatal emberrel, akik jó idő óta gyakorolták magukat a román gyorsirásban. E szerint együtt volt a kellő személyzet.

A nagyszebeni tartománygyülés 1864-ben ujra összejött, ugyanazzal a gyorsirodával.

1865-ben összehivták Kolozsvárra az utolsó erdélyi országgyülést, amelynek egyedüli tárgya az állásfoglalás volt a Magyarországgal való unió kérdésében.

A magyarországi helytartótanács engem kért fel a gyorsirói teendők végzésére. Én azonban kegyeletből Hajnik Károly személye iránt, őt hoztam javaslatba.

Ezen az országgyülésen csak magyar nyelven lehetett beszélni.

Hajnik velem és az én ajánlatomra Jancsó és Augusztich gyorsirókkal leutazott Kolozsvárra.

Időközben a helytartótanácstól a képviselőház számára épitendő helyiség tárgyában kiküldött bizottság, amelynek elnöke Sennyey Pál báró s tagjai többek közt Ürményi József és Hollán Ernő voltak, s amely bizottság feladata volt az irodák ideiglenes szervezéséről is gondoskodni a gyorsiroda ügyeinek elintézésével, az országgyülés jóváhagyásának fentartása mellett, Fenyvessyt és engem bizott meg.

Mikor az országgyülés 1865 december 10-én megnyilt, én még Kolozsvárott voltam és csak az év végén tértem vissza. Amikor arra került a sor, hogy a képviselőház megerősitse a Sennyey mint a helytartótanács elnökétől Fenyvessyvel és velem kötött szerződést, a régebbi országgyülések gyorsirói közül egynéhányan, mint Szily és Pásztory azon fáradoztak, hogy ezen szerződés ne hagyassék jóvá. Erre Fenyvessy és én felkerestük Sennyeyt; ő megigérte nekünk, hogy beszél Deák Ferenczczel és azon lesz, hogy a tőle kötött szerződés érvényben maradjon. Igy is történt.

Az 1865-iki országgyülési gyorsiroda tagjai voltak:

Főnökök:

Fenyvessy és Kónyi. (Stolze-rendszer.)

Gyorsirók:

Augusztich Imre (Stolze-rdsz.)
Antalik Károly „ „
Bossányi Iván „ „
Fayer László (Gabelsberger-rdsz.)
Jancsó Sándor (Stolze-rdsz.)
Kállay Bertalan „ „
Marceglia (Gabelsberger-rendsz.)
Maszák Hugó (Stolze-rdsz.)
Szily (Novak-rendsz.)
Tarkovich József (Stolze-rdsz.)
Vándory Gusztáv „ „
Váry (Taylor-rendszer.)
Wagner Géza (Gabelsberger-rdsz.)

és nagyon rövid idővel azután *Osváth Albert* és *Günther Antal*, mindketten Stolze-rendszerü gyorsirók.

1865—1868-ig a gyorsiróhivatal szerződéses viszonyban volt az országgyüléssel. 1868-ban az országgyülési gyorsirodából államhivatal lett. Erre nézve érdekesnek vélem közölni a képviselőház tanácskozását a gyorsiroda szervezéséről[1]).

Az országgyülési gyorsiróhivatal 1866-tól 1902 évig a budapesti Főherceg Sándor-utcai parlamentben müködött, 1902-től pedig a mostani parlament palotájában müködik. Arra nézve pedig, hogy a magyar országgyülések a legrégibb időktől kezdve 1902 évig hol tartattak, a Függelékben közlöm a Budapesti Hirlap 1902. évi augusztus 14-iki számában közölt adatokat.[2])

A képviselőház az 1907. évi julius hó 4-én tartott ülésében 3686 és 3687. jegyzőkönyvi számok alatt hozott határozataival letárgyalta és elfogadta azt a szolgálati szabályzatot a képviselőház hivatalai részére, mely jelenben is érvényes, s melyből közöljük azt, hogy a képviselőháznak egyik hivatala: *a gyorsiroda*, melynek létszáma a következőkben állapittatott meg. Gyorsiroda: 1 főnök, 4 felülvizsgáló gyorsiró (revisor), 10 gyorsiró, 2 segédgyorsiró, 1 irodatiszt, 1 irodasegédtiszt. A főnöktől, felülvizsgáló gyorsiróktól és gyorsiróktól megkivántatik a most emlitendő képesitő fokozatok valamelyikének megszerzése. (Ügyvédi oklevél; államtudományi tudorság; jogtudományi tudorság; a jogi négy évi tanfolyamok a fennálló szabályok szerinti bevégzése és az államtudományi államvizsgának sikeres letétele; a bölcsészeti vagy pedig a müegyetemi tanfolyamnak a fennálló szabályok szerint teljes be-

[1]) L. Függelékben (F. VIII.)
[2]) L. Függelékben (F. IX.)

végzése s az ezt igazoló oklevél.) Az összes többi képviselőházi tisztviselőre nézve, tehát a segédgyorsirókra is a főgimnáziumi vagy főreáliskolai tanulmányok bevégzése és érettségi vizsga vagy valamely ezen középtanodákkal egyenrendü kereskedelmi iskola vagy megfelelő katonai intézet bevégzése és a szabályszerü vizsgálatok sikeres letételét tanusitó bizonyitvány. Megkivántatik még: a gyorsirodai főnök, a felülvizsgáló gyorsirók, gyorsirók és segédgyorsirókra nézve a gyorsirói szakvizsga letétele.

A gyorsirói szakvizsga a gyorsirói vizsgálóbizottság előtt teendő le, mely bizottság áll:

a képviselőház egyik alelnökéből, mint elnökből;

a képviselőház elnöke által az országgyülés elején annak tartamára kijelölendő, egy képviselőházi jegyzőből, a gyorsiroda főnökéből s a felülvizsgáló gyorsirók és gyorsirók által saját kebelükből az országgyülés tartamára kiküldendő két megbizottból, mint tagokból.

A bizottság jegyzőkönyvét az általa választott jegyző vezeti.

Gyorsirói vizsgára csak az bocsáttatik, ki a 13. §. IV. csoportja alatt körülirt elméleti képességgel bir és kimutatja, hogy gyorsirászati tanfolyamot hallgatott.

A vizsgálattevők mintegy 10 percig tartó, növekedő sebességgel olvasott vagy elmondott előadást gyorsirnak.

A pályázó az előadást nyomban közönséges irással átirja és dolgozatát a gyorsirással együtt a bizottság elnökének benyujtja.

A dolgozat megitélésénél nemcsak a szöveg teljessége és helyessége, hanem az irály is tekintetbe vétetik.

A vizsgálat eredményéhez képest a pályázó képesitettnek vagy nem képesittetnek jelentetik ki. Más fokozatot nem különböztet meg a bizottság.

A bizottság szótöbbséggel határoz. A szavazatok egyenlősége esetében az elnök dönt. Határozathozatalra legalább négy tagnak jelenléte szükséges.

A bizottság jelentést tesz a képviselőház elnökének a vizsgálat eredményéről. A dolgozatok a képviselőház irattárában megőrzendők.

Az elnöki tanácsos a pályázók mindegyikének szóbeli felvilágositást adhat a maga vizsgálatának eredményéről, de bizonyitvány nem adatik ki.

Irodasegédtisztté, illetőleg irodatisztté csak azt nevezhetik ki, aki az előirt kezelői pótvizsgát leteszi. Az országgyülési gyorsiroda

tagjainak rendszeresitett illetményei hasonlóan az állami tisztviselők részére megállapitott fizetési osztályokhoz, következő:

Fizetési osztály	Fizetési fokozat	Fizetés (korona)	Lakbér (korona)	Hivatal állás
VI.	1.	8.400	1.800	gyorsirodai főnök
	2.	7.800		
	3.	7.200		
VII.	1.	6.600	1.500	felülvizsgáló gyorsiró (revisor)
	2.	6.000		
	3.	5.400		
VIII.	1.	5.000	1.200	4 gyorsiró
	2.	4.600		
	3.	4.200		
IX.	1.	3.800	1.000	4 gyorsiró
	2.	3.500		
	3.	3.200		
X.	1.	2.900	900	irodatiszt 2 gyorsiró
	2.	2.600		
	3.	2.300		
XI.	1.	2.000	800	irodasegédtiszt segédgyorsiró
	2.	1.800		
	3.	1.600		

A gyorsiroda müködését a képviselőház által kiadott „Gyorsiroda Ügyrendje“ szabályozza. E szerint: „a gyorsiroda a főnök, illetőleg helyettesének felügyelete alatt és ellenőrzése mellett végzi az országgyülés mindkét házának gyorsirói munkáját. A főnök illetőleg helyettese felelős azért, hogy a gyorsiroda személyzete a megállapitott időben az irodában, kirendelés esetén pedig a megfelelő helyen kellő időben rendelkezésre álljon s hogy az iroda tagjai kötelességüket pontosan és hiven teljesitsék. A felülvizsgáló gyorsirók és gyorsirók (segédgyorsirók, gyakornokok) a főnök által megállapitott és a turnus könyvben vezetett sor- és időrendben egyszerre, együtt és állandóan kötelesek a Házban beszédeket jegyezni. E rendelkezés megtartására, vagyis hogy egy időben tényleg mindig ketten irjanak, a főnök különösen ügyelni tartozik. Sem a felülvizsgáló gyorsiró, sem a gyorsiró (segédgyorsiró,

gyakornok) nem hagyhatja abban a szónok utáni feljegyzést, mig a sorrendben következő felülvizsgáló gyorsiró és gyorsiró (segédgyorsiró, gyakornok) az irást meg nem kezdi. A gyorsirók rendszerint 5 percenkénti turnusokban irnak[1]) a felülvizsgáló gyorsirók félóránként s igy egy felülvizsgáló gyorsiró 6 gyorsirónak szóbamondását nézi átal. Ugy a felülvizsgáló gyorsiró, mint a gyorsiró (segédgyorsiró, gyakornok) csakis a saját turnusát irhatja és köteles azt önmaga elkésziteni vagyis felülvizsgálni, illetőleg lediktálni vagy leirni (áttenni) s e teendőjét helyette másnak elvégezni nem szabad." A képviselőház gyorsirodája a főnrendiházban is müködik, ha ez ülést tart. Ha az országgyülés mind két háza egyszerre tart ülést, az egyik főnök a főrendiházban, a másik a képviselőházban müködik megfelelő számu gyorsirókkal.

A gyorsiroda jelenleg kizárólag Markovits és Fenyvessy rendszere szerint müködik.

Az országgyülési gyorsiroda tagjaiul kizárólag férfiakat alkalmaznak. Illésyné később György Aladárné (Ember Karolina) volt az a legelső gyorsirónő hazánkban, ki alkalmazást óhajtott nyerni a gyorsirodánál, azonban ezt jeles gyorsirói gyakorlata dacára sem tudta elnyerni.

Az országgyülési gyorsiroda az évek folyamán a fejlettségnek igen magas fokára emelkedett. Mert mig ez intézmény első idejében csak az ülés napjának késő esti óráiban és rendesen csak a fontosabb beszédek állottak a napilapok tudósitóinak rendelkezésére, hogy azokat maguk lemásolják, addig ma egy-két órával az ülés után készen van az ülésnek szószerinti naplója, mely a Budapesti Közlöny mellékletként tétetik közzé.

A gyorsiroda müködését legjobban az alábbi táblázatos turnuskönyv mutatja.

[1]) Az öt perc leteltét óracsengés jelzi; a kis óra az elnöki emelvény alatt levő gyorsirói-asztalon van.

Turnus szám	A turnus időtartama	A gyorsiró neve	A szónok neve	Revizor	Beadott lapok száma	Megjegyzés
I.	10^{15}—10^{20}*)	Jankovich István	Tisza Kálmán	A n t a l i k	8	Balogh Andor beteg.
II.	10^{20}—10^{25}	Dr. Fayer Gyula	Szilágyi Dezső		10	
III.	10^{25}—10^{30}	Sztrihó Gyula	„ „		7	
IV.	10^{30}—10^{35}	Vikár Béla	Csanády-Irányi		9	
V.	10^{35}—10^{40}	Kállay Bertalan	szavazás		3	

Kapcsolatban az országgyülési gyorsiroda müködésével, ideiktatjuk

A MAGYAR SZÓNOKLAT SEBESSÉGÉRŐL

statisztikai adatok alapján, a „Gyorsirászati Lapok"-ban[1]) az 1889-i véderőtörvény- és budget vita alkalmával közölt feljegyzést.

E feljegyzés szerint, a magyar szónokok következő fokozatos sebességgel beszéltek: Fejérváry Géza br. beszédére esett percenként 132 szótag, Szalay Imréére 149. Revickyére 160. Madarász Imréére 161. Irányiéra 126—132—169. Kudlik Jánoséra 170, Kaas báróéra 172. Madarász Józsefére 163—172. Rosszivál éra 172. Kovács Albertére 180—181. Simonfayére 181. Szederkényiére 180—182. Hollaky Imréére 187. Horváth Lajoséra 187. Asbóth Jánoséra 192. Kun Miklóséra 159—196. Csatár Zsigmondéra 195—200. Herman Ottóéra 200. Mocsáry Lajoséra 201. Hodóssy Imréére 204. Tisza Kálmánéra 146—163—164—180—192—194—206—211. Benicky Ferencére 216. Gullner Gyuláéra 207—216. Helfyére 218. Mudrony Somáéra 218. Orbán Balázséra 218. Széll Ákoséra 218. *Szilágyi Dezsőére* 178—196—219. Fenyvessy Ferencére 192—200. Gajáryéra 202—220. Vadnay Károlyéra 221, Busbachéra 221. Veszter Imréére 226. Bolgár Ferencére 227. Holló Lajoséra 208—228. Hock Jánoséra 215—228. Györffy Gyuláéra 225—228. Hoitsyéra 228. Tóth Ernőére 231. Kricsfalusy Vilmoséra 233. Ábrányi Emilére 234. *Eötvös Károlyéra* 208—233—235. Szentkirályi Albertére 200—236. *Polónyi Gézáéra 233—240.* Schvarcz Gyuláéra 245. *gr. Apponyi Albertére* 234—260. *Ugron Gáboréra* 209—235—240—247—261, Pázmándyéra 247—264. Horánszkyéra 262—266. Hegedüs Sándoréra 248—270. *Csáky Albin gróféra* 271. Prónay Dezső báróéra 273. *Baross Gáboréra* 216—224—280. Thaly Kálmánéra 280.

*) Vagyis: 10 óra 15 perctől 10 óra 20 percig s igy tovább.

[1]) L. Gyorsirászati Lapok 27. évf. 10 számában *Vikár Béla* cikkét, „A magyar szónoklat sebességéről."

Darányiéra 203—283. *Wekerle Sándoréra* 252—256—261—264—284—296. Nagy Istvánéra 230—300. Györy Elekére 245—256—305—307. *Berzeviczy Albertéra* 225—308 és Szapáry Gyula gróféra 260—320.

Ezen, az országházban feljegyzett kimutatás szerint, 1889-ben a Háznak leglassubb szónoka Fejérváry br., legsebesebb szónoka pedig Szapáry Gyula gróf volt.

E fejezet befejezéseül az alábbiakban közöljük az országgyülési gyorsiroda eddigi főnökeinek életrajzi adatait.

I. KÓNYI MANÓ.

Született 1843-ban Kaposvárott. Tanulmányait Pesten, majd Bécsben végezte. Stolze német gyorsirását még mint gimnáziumi tanuló 1859-ben tanulta meg. Ezután 1861-ben a gyorsirói pályára lépett s e téren különösen az 1863—64-iki nagyszebeni többnyelvü országgyülés tárgyalásainak feljegyzésénél kiváló sikereket ért el. E gyakorlati müködés révén őt és Fenyvessyt bizták meg az állandó gyorsiróhivatal szervezésével. 1865—1885-ig Kónyi főnöksége alatt müködött a gyorsiróhivatal, még pedig hivatásához hiven akként, hogy a parlamenti leghevesebb tusák közepette is, mindig lelkiismeretességgel és részrehajlatlansággal örökitette meg az országgyülés tanácskozásait. Kónyi 1885-ben tulfeszitett szellemi munkásság következtében megbetegedett s e miatt nyugdijazását kérte. Ugy a képviselőház, mint a főrendiház, különösen hangsulyozva Kónyi sokoldalu érdemeit, teljes fizetéssel nyugdijazta. A sajtó is ez alkalommal pártkülönbség nélkül fényes elismeréssel tárgyalta Kónyi érdemeit. De Kónyi Manó az irodalom terén is kiválóan müködött. Nem emlitve a hirlapokban és a Budapesti Szemlében megjelent cikkelyeit, különösen kiemeljük, hogy még 1913-ban ő adta ki Deák Ferenc beszédeit tartalmas jegyzetekkel, magyarázatokkal hat kötetben. További munkái: „Deák Ferenc miért nem ment el az 1848-i országgyülésre?“; „Deák Ferencnek az 1861-iki országgyüléstől elfogadott két felirata“; „Beust és Andrássy 1870—1871.“ (L. ezen utóbbi müveket az Olcsó Könyvtár 257., 269. és 274. számaiban.)

II. FENYVESSY ADOLF

a Stolze-Fenyvessy gyorsirási rendszer megalapitója, szül. 1837. dec. 23-án Zalaegerszegen. Tanulmányait Székesfehérvárott kezdette és a budapesti müegyetemen végezte Már 1859-ben kezdett a gyorsirással foglalkozni s 1860-ban befejezte Stolze német gyors-

irási rendszerének a magyar nyelvre átültetését. Legelső gyorsirási müve: „*A magyar gyorsirás kimeritő tankönyve Stolze elvei után*“ (Berlin, Pest. 1863.), melynek legujabb kiadása 1909. jelent meg „*A magyar gyorsirás tankönyve*“ cimmel. E munkájának gyakorlati betetőzése: „*Az országgyülési gyorsiró kézikönyve*“ (1869. 1906.) 1865-ben megindította a *Magyar Gyorsiró* cimü szaklapot. melynek ma is főszerkesztője. Kónyi Manóval együtt az országgyülési gyorsiróhivatal szervezésével bizták meg, melynek 1865—1911. március 9-ig főnöke volt, mikor is nyugalomba vonult. De érdeme van Fenyvessynek, a magyar gyorsirás terén abban is, hogy a gyorsirástanárokat képesitő miniszteri bizottság szervezésében kezdeményezőleg vett részt. A közügyek terén kifejtett müködése elismeréseül 1899-ben *zalai* előnévvel magyar nemességet, s 1911-ben az udvari tanácsosi cimet nyerte. Rendszerének 50 éves fennállását 1910-ben ünnepelte a magyar gyorsiró világ. 1890-ben a Hazai Takarékpénztár megbizásából megirta a Pesti Hazai Takarékpénztár Egyesület ötven éves történetét (Budapest 1890.) Több nemzetgazdasági tanulmányt is irt a Budapesti és Nemzetgazdasági Szemlében.

Utódává a képviselőház és a főrendiház elnöke 1911 évi márczius hó 18-án 864 sz. elhatározásával *Antalik* Károlyt, az eddigi másodfőnököt nevezte ki.

III. ANTALIK KÁROLY

ki a gyorsirást Fenyvessy Adolftól tanulta, Csetneken született 1842 április 4-én. Érettségi vizsgát 1860. augusztus 5-én, jogtörténelmi államvizsgát 1862. október 9-én, birói vizsgát 1865. április 22-én államtudományi vizsgát 1866. november 14-én, köz- és váltó-ügyvédi vizsgát 1869. április 5-én, illetőleg április 20-án tett. 1860-tól 1868-ig ügyvédi irodában, 1868 augusztus 25-től 1869 április 30-ig pedig a királyi táblán mint joggyakornok volt alkalmazva; az 1865/8-iki országgyülés kezdete óta pedig, mint gyorsiró müködik. Ezen minőségében, első-osztályu gyorsiróvá a 3073 sz. képviselőházi határozat alapján 1868-ban a 354.-, revizorrá 1871-ben a 970 sz. rendelettel léptették elő. Az előbbi minőségben 1869 január 1-je, az utóbbiban pedig 1871 május 1-je óta teljesitett szolgálatot. Másodfőnökké 1900-ban lett és ebbeli minőségében 1900 május 1-jén foglalta el állását. 1914-ben nyugalomba vonult. A Magyar Gyorsiró Társaságnak megalakulása óta elnöke.

IV. Dr. PEREGRINY JÁNOS

született Hajdu-Böszörményben 1853 május 2-án. Tanulmányait a budapesti kegyesrendiek főgymnasiumában végezte, a hol a gyorsirást dr. Volly J. kegyesrendi tanártól és később Fenyvessy Adolftól sajátitotta el és a hol 1873 márczius 1-jén tett érettségit. A budapesti tudományegyetemnek az 1872/3—1875/6 tanévekben volt hallgatója, s vizsgái közül: a jogtörténeti államvizsgát 1875. márc. 4-én, az államtudományi államvizsgát 1876 május 26-án, a jogtudományi szigorlatokból az elsőt 1876 november 8-án, a másodikat 1877 május 25-én és a harmadikat 1878 május 25-én tette le. Jogi doktorrá 1878 október 12-én avattatott fel. Mint gyorsiró, gyakornoki minőségben, 1872 november 1-jén kezdte meg szolgálatát; másodosztályu gyorsiróvá 1879 október 1-jén, elsőosztályuvá 1882 november 1-jén, revizorrá 1889 november 1-jén, cz. másodfőnökké 1902. május 1-jén, tényleges másodfőnökké pedig 1911 julius 1-jén lépett elő. A gyorsirodán kivül a Magyar Gazdák Társaskörénél (1883-ig), az Orsz. magy. kir. Zeneakadémián (1883—1889) és az Országos Képtárnál, illetőleg az Orsz. magy. Szépmüvészeti Muzeumnál (1889 óta) mint titkár müködött. A Magyar Gyorsiró Társaságnak 1909 óta egyik alelnöke.

A közügyek terén szerzett érdemeinek és sokoldalu kiváló tevékenységének elismeréseül az 1902 október 6-iki, illetőleg az 1911 január hó 8-iki legfelsőbb elhatározásokkal a kir. tanácsosi czimet és a III. oszt. vaskoronarendet nyerte, 1916-ban a Ferencz József rend tiszti keresztjével tüntettetett ki, 1914-ben főnök lett.

AZ ORSZÁGGYÜLÉSI GYORSIRÓHIVATAL JELENLEGI TAGJAI

(1917)

Gyorsirófőnök: Peregriny János dr.

Másodfőnök: Fayer Gyula dr.

Felülvizsgáló gyorsirók: Vikár Béla, Radó Antal dr., Fabró Henrik dr., Rajic Dusán dr.

Gyorsiró, cz. felülvizsgáló gyorsiró: Rónay Károly dr.

Gyorsirók: Gyarmati Dezső dr., Lukács Bernát dr., Komor Gyula dr., Ujlaki József dr., Róna Sándor, Siklóssy László dr., Hazay Árpád dr., Zay Lajos, dr. Molnár Sámuel Kálmán dr., Téglás Dezső dr. és Bodrogi Andor.

A) GABELSBERGER-MARKOVITS-FÉLE GYORSIRÁS RENDSZER.

Ha figyelemmel kisérjük az eddig fejtegetetteket, ugy azt találjuk, hogy 1863. óta alig volt gyorsirási törekvés hazánkban, melynek bölcsőjénél Markovits ott ne lett volna, nem szalmatüzzel, hanem kitartó lelkesedéssel, egész életét áldozva fel a gyorsirás ügyének. Emlitettük eddig őt, mint a budapesti magyar gyorsiróegylet megteremtőjét, mint tanfolyamok vezetőit; emlitettük mint az irásversenyek áldozatkész létesitőjét. Mindezen müködései azonban őt, mint gyakorlati gyorsirót tüntetik fel. De *Markovits főérdeme az, hogy gyakorlati müködésének forrása nem volt más, mint az ő rendszere.* Rendszere, melyet Gabelsberger[1]) hirneves gyorsirási müve nyomán ültetett át sikerrel a magyar nyelvre, ma már el van terjedve nemcsak a gyorsiróhivatalban, hanem a legtöbb tanintézetben is, a hol a róla nevezett magyar gyorsirást tanitják. De el van terjedve rendszere, első tankönyvének megjelenése óta szaklapokban, tan- és olvasókönyvekben is annyira, hogy a magyar gyorsirásnak 1863—1893-ig terjedő korszakát betöltő minden jelentősebb mozzanatát és diadalra jutását jóformán az ő nevéhez fűzödve kell tárgyalnunk.[2])

MARKOVITS IVÁN.[3])

Markovits Iván 1838 junius 2-án született Körmöczbányán. Atyja András, anyja *Podobny* Mária volt. Nevelkedett Selmecz-

[1]) Gabelsberger Xavér Ferencz (1789. febr. 1—1849. jan. 4.)

[2]) Itt emlitjük fel, hogy Gabelsberger rendszerének magyar nyelvre áttételével Markovits előtt, (L. Gyors. Lapok 1874 évf. 9. szám.) a legelső kisérletező maga Gabelsberger volt, ki ezen ügyben Hajnik Károlylyal levelezett. L. erre vonatkozólag: a Gyorsirászati Lapok 44 évf. 8—12 lapjain Markovits Iván ily cimü közleményét: Gabelsberger és a magyar gyorsirás. Azután Gászner Lajos 1861-ben. Majd még előzőleg Szombathy Ignácz is, ki Gászner áttételéről értesülve, tervének megvalósitásával felhagyott, Végül Fabó Sándor (megh. 1913. aug. 30.) is tett kisérletet, de minden eredmény nélkül.

[3]) Lásd: Dr. Gopcsa László cikkelyeit Markovits Iványról: Magyar Szalon 1887. évfolyamában, Szabó Sándor Gyorsirászati tankönyvében (Budapest, 1892) a Budapesti Hirlap 1893. április 6-i számában és Emlékezés Markovits Iványra c. füzetét Bpest 1905. Továbbá dr. Rónay Károlytól: Adalékok Markovits életrajzához Bpest 1905. Markovits—Mozaik. Irta: Forrai Soma Bpest 1906. és Ivan Markovits. Von Béla Vikár. Festrede, gehalten bei der Enthüllung des Markovits—Denkmals am 10. August 1913.

bányán, hol gimnáziumi tanulmányait is végezte. 16 éves korában már annyira jártas volt a hazánkban ez időben ismert gyorsirási rendszerben, hogy azt ekkor a selmeczi gimnáziumban nyilvánosan tanitotta is. 18 éves korában középiskolai tanulmányainak végeztével Bécsbe ment az egyetemre jogi tanulmányait folytatni és itt tanulta meg a német Gabelsberger rendszert annyira, hogy abból mint 20 éves ifju tevé le a vizsgálatot.

Tettvágya a jogi pályán sem hagyá nyugodni, mert nemcsak mint a gyorsirás tanára és mint a bécsi birodalmi tanács gyorsirója kezdett müködni, hanem figyelmét folyton lekötve tartották ez időben Németországban a gyorsirás mezején uralkodott reformtörekvések, melyekben ő is részt vett feltünést keltő szakczikkeivel, melyek által előkelő nevet vivott ki a bécsi német gyorsiró körökben. A bécsi német gyorsiró egylet azon kitüntetésben részesité, hogy 1859-ben Brünnbe küldötte ki a gyorsirás tanitása végett és ottani fényes müködésének eredménye az lett, hogy ott egy maig is virágzó gyorsiró egyletet is alakitott. Csakhamar ezután a bécsi központi gyorsiró-egylet Markovitsot jegyzővé, majd alelnökké választotta, méltánylásul azon sikereknek, melyet Markovits a gyorsirászatnak több bécsi tanintézetben, köztük a bécsi egyetemen, a Teréz akadémián való tanitásával elért.

Hazájába térve első gondja volt, gyorsirási rendszerét megalkotni. Rendszerével 1863-ban lépett fel először Szombathy Ignácz lapjában, az első magyar gyorsirászati közlönyben, a *Gyorsirászat*-ban, (1863. jul—1874. febr.) azután külön 1864-ben. Áttételében egyes kisérleteit már az Oesterreichische Blätter für Stenographie cimü szaklapban Kühnelt autografiájával közölte. S mikor 1867-ben a Gyorsirászati Lapok állandó szerkesztését Markovits átvette, már 1863 óta bemutatott magyar gyorsirási rendszere oly elterjedt volt, hogy bizton számithatott arra, hogy müködésével hazánkban megvetheti a modern gyorsirási irodalom alapját. Markovits számitásában nem is csalódott. Meg is vetette alapját a modern gyorsirás irodalmának. Ezután rendszerét, a gyorsirászatának fejlődéséhez képest, javitott kiadásokban mutatta be, 9. kiadást ért elterjedt tankönyveiben. Tankönyve két részből áll: a levelezési gyorsirásból és a magasabb foku vitairásból. A tankönyvében kiadott rendszere szerint még szaklapokat is szerkesztett. 1866-ban bejutott a magyar országgyülési gyorsiró hivatalba. Ott előbb revizori, később pedig másodfőnöki állást töltött be haláláig.

Mindezen müködése nem is maradt elismerés nelkül. Már az 1870. évi augusztus 3-ától három héten át tartott gyorsirási tanfolyamon résztvett gyorsiró tanitványai ezüst koszoruval tisztelték meg, 1878-ban pedig a francia közoktatásügyi miniszterium Officier d' Academie cimet és az ezzel járó diszjelvényt adományozta neki. Ezekenkivül az 1879-i székesfehérvári és 1885-iki budapesti országos kiállitás tüntette ki rendszerét. Majd a Ferencz-József-rend lovagja és Budapest főváros képviselőtestületének is tagja lett.

De a külföld is több izben elismerte Markovits érdemeit. Igy a midőn gyorsiró hivei országos ünnepélyt rendeztek tiszteletére, Lipcse, Drezda, München, Bécs, Róma, Florenz és más városok gyorsiró egyletei üdvözölték. A több világrész gyorsiróiból 1889-ben összeült müncheni nemzetközi gyorsirókongresszus, (melyre Csáky gr. közoktatásügyi miniszter küldte ki) pedig Markovitsot másodelnökévé választotta.

Meghalt 1893. április 5-én, délután 1 órakor. Halálát a budapesti (most országos) magyar gyorsiróegyesület azzal tudatta az egyesület tagjaival, hogy „egy nagy és nemes ügynek szentelte áldott életét és dicső példájával, odaadó lelkesedésével iskolát teremtett müve számára, mely által neve és emléke örökre fenmarad."

A hálás utókor azóta több izben áldozott Markovits emlékének. A budapesti németvölgyi temetőben diszes sirkő hirdeti halhatatlan nevét, az 1908. év nyarán pedig Selmeczbányán diszes emléktáblával jelölték meg azt a házat, melyben Markovits ifju éveit töltötte. Az emléktábla felirása a következő:

„Hirdesse ez emlékkő Markovits Iványnak, a magyar gyorsirás apostolának érdemeit és dicsőségét, aki szüleinek e házában tölté gyermekéveit.
Szabad magyar szó, hogy több ne vesszen, sőt századokra nyujtsa életét,
Hogy a lelkes ige, mely játszva röppen, a hanggal el ne tűnjék szerteszét:
Eszközt Te nyujtál ehhez a magyarnak, Markovits . . .

A magyar gyorsirók."

Selmeczbánya, 1908. junius hó 7.

Ezenkivül 1913. május 11-én Markovits Iván budapesti II. kerületben levő Donáti-utcai 5. számu házát márványemléktáblával jelölték meg az alábbi szövegezésben:

Ebben a házban élt, munkálkodott és hunyt el
Markovits Iván,
a Gabelsberger—Markovits-rendszerü gyorsirás megalkotója.
1838—1893.
Müved a mult röpülő szavait átadja jövőnek:
Nagy magyar eszméknek mindörök életet ád.
A rendszer félszázados fennállásának emlékére a magyar gyorsirók.
1913.

1913. augusztus 10-én Budapesten a Szabadság-tér mellett, a Széchenyi-ligetben, nemkülönben ugyancsak ezen évben Szegeden Markovits szobrát nagy ünnepségek közepette leleplezték. Mindezekenkivül Budapesten a II. kerületben, Szegeden és Jászberényben utcát neveztek el Markovitsról, a budapesti, szegedi és más gyorsiróegyesületekben emlékbeszédekben méltatták áldásos müködését.

MARKOVITS MAGYAR GYORSIRÁSI RENDSZERE, FEJLŐDÉSE.

Mint emlitettük, Markovits 1863-ban Bécsből értesitette Szombathy Ignácot a „Gyorsirászat" szerkesztőjét, hogy Gabelsberger elvei szerint kidolgozott magyar gyorsirástana készen van kéziratban. A szerkesztő örömmel üdvözölte a munkálatot s közlését megkezdte e lapban ily felhivással: „A jelen második évnegyedben. Markovits tanár bécsi jeles gyorsiró hazánkfia alaposan kidolgozott még kéziratban levő gyorsirástanát fogja a „Gyorsirászatban" közzétenni. Tisztelt előfizetőink tehát egy oly munka birtokába juthatnak, mely maga is megéri az előfizetési dijat."[1] A „Gyorsirászat" 1863. évfolyama I. felében *„Gabelsberger gyorsirásának átvitele a magyar nyelvre Markovits tanártól"* cimen *két* közleményben ismertette Markovitsnak bevezető sorait.

A bevezető sorok *első* közleményét, mint történelmi értéküt, hasonmásban itt közöljük.

[1] L. Gyorsirászat 1863. 8. szám ápr. 10.

Gabelsberger gyorsirásának átvitele a magyar nyelvre.

Markovits tanártól

I

Már hét év előtt (1853/4 és 54/5), midőn szülővárosomban Selmeczen mint ottani főgymnasiumi tanuló egyszersmint a gyorsirás tanitójaként működém, azon eszmét táplálám, hogy a gyorsirást a magyar nyelvre alkalmazom, hacsak azon szerény czélból is, hogy irásbeli dolgozataimat a nehézkes folyóirásnál gyorsabban tehessem papirra. Gabelsberger rendszerét még akkor nem ismerém, hanem Novák rendszere után gyorsirtam. Miután azonban a bécsi egyetembe léptem át, kezeimhez jutott a Gabelsberger-féle „Lehrbuch der Stenographie vom ersten Wiener Stenographenbureau“ és a Stolze-féle „Anleitung zur Erlernung der Stenographie vom Berliner Stenographen-Vereine.“ Csupán a már több év óta gyakorlott Novak-féle rendszer iránti előszeretet és kényelemből a másik két előttem idegenszerű irásrendszert ignorálni nem akarván, azok tanulmányozására adtam magamat. Az előbbi, t. i. Gabelsberger rendszere iránt annyira vonzódva éreztem magamat, hogy csakhamar *teljesen felhagytam* Novákéval. Alig történt ez meg, el nem mulasztám kisérleteket tenni, mikép lehetne a Gabelsberger-féle gyorsirást a magyar nyelvre alkalmazni; azonban a sajátlagos átvitelt csakhamar ismét elhalasztám, részént, minthogy magamat Gabelsberger rendszerében kezdőnek éreztem és e rendszer gazdag és vonzó irodalma minden időmet igénybe vette, részént mivel mint bécsi főtanodai tanuló a *magyar* gyorsirásnak közvetlenül kevés szükségét éreztem, elég az hozzá, csak tanuloi pályám bevégzése után 1859-ben, midőn az álladalmi élet jelentékeny átalakulásnak indult és a gyorsirásra is uj hajnal viradt, támadt bennem uj erővel a magyar átvitel eszméje. Uj kisérleteket tevék, és a gyakorlatot akkor már annyira vittem, hogy magyar fogalmazványaimat Gabelsberger-jegyekkel eléggé olvashatólag papirra tevém, oly alakban, mely ha nem volt is egészen gyorsirási, de mégis csak tömöttebb vala a közönséges irásnál.

Az 1861 é elején tisztelt hazámfia Fabó Semidél Sándor Raguzából Bécsbe jött, ki szintén rendszerünket a magyarra áttenni próbálá, és azon szándékkal ment Pestre, hogy az országgyülesen legalább mint segédgyorsiró nyerjen alkalmazást.

Több napi együttlétünk alatt Bécsben kicseréltük nézeteinket az átvitel elvei iránt, és elhatároztuk, hogy az egész rendszert még egyszer, mindaketten külön, kidolgozandjuk és azt összeegyeztetés után közös nevünk alatt, a nyilvánosságnak átadandjuk.

Barátom mozgalmas élete, valamint saját erőfeszitő munkálkodásom a tanitás és később a gyakorlat terén is, de leginkább az eddigi egymástóli távollétünk gátolt bennünket tervünk kivitelében. Elmult egy becses év a nélkül, hogy csak egy lapot is kidolgoztunk volna közös tankönyvünk számára. Ezen körülmények közt végre a mult évben kénytelennek láttam magamat *egyedül* fogni a dologhoz. A munkát alapjában ujrakezdtem és benne most már annyira jutottam, hogy a szó szerény értelmében azt bevégzettnek jelenthetem.

Ezennel tehát munkám alapvonalait a szakértők itélete elé terjesztem és arra készülök, hogy azt nem sokára egész kiterjedésében tankönyvül a magyar közönségnek átadhassam.

Általános jellemzéseül csak a következőket jegyzem meg. Iparkodtam oly *alapossággal* mint csak lehetett a dologhoz fogni. A „*szóképzéstan*“ felállitásánál Gabelsberger példájára a magyar nyelv egész szókincsét egy teljes szótár szerént átdolgoztam, és pedig azért 1) hogy Gabelsberger elveinek horderejét pontosan megmérhessem és mindegyik magyar szó irásáról számolhassak, 2) hogy az ismétlési viszonyok (Iterations-Verhältnisse) alapján különösen a magyar gyorsirás számára a rendszer szellemében uj előnyöket származtathassak, és 3) hogy az összes szókincset az „összeilleszlés-“ és „hangzójelöléstan“ rendszeres kifejtése végett elő-, bel- és utóhangok szerént csoportosithassam.

Mennyire iparkodtam a rendszernek mind ezen mind a többi részeiben a magyar nyelv sajátságait számba venni, ennek megitélését bátran bizhatom

azon mütársainkra, kik a magyar nyelvben jártasok. Remélem, hogy ezen átvitel által uj bizonyitékot szolgáltatok Gabelsberger rendszerének jelessége iránt, mely a magyar nyelvre jobban illeszkedik, mint ezt valaha lehetőnek tartottam volna.

A mesterünk iránti kegyelet érzete ezen munka alatt keblemben még inkább növekedett. Ha már nekem mint utánzónak némely szirtet körülhajóznom, uj ösvényeket fölkeresnem kellett mily nagy lángelmü erő- és kitartással kellett azon alkotó szellemnek birnia, ki semmiből ily tökéletes müvet állitott a világba.

Mai elmélkedésemet méltóbban nem zárhatom be, mint ha hálás megemlékezéssel üdvözlöm *Gabelsberger* szellemét.

A „Gyorsirászat“ ugyan ezen évfolyama II. felében „Magyar Gyorsirástan Gabelsberger rendszer szerint Markovitstól“ cimen közli Gabelsberger rendszerének átvitelét magyar nyelvre. A Bevezetésben felemlitt, hogy az anyagnak két része van. U. m. elemi és vitairás.

Az elemi gyorsirás a betüsorral kezdődik aztán e jegyek begyakorlása következik. A magánhangzókat egyszerre ismerteti meg ezután, a mássalhangzókat pedig csoportonként. A mássalhangzó kettőzése részint közel egymásmellé helyezés, részint áthurkolás által történik. Erre következik a hangrend; a hangoztatás tana; az egyes hangzók külön tárgyalása; a magánhangzók elhagyása, a közvetlen összeillesztések tana. A nyelvtani röviditések: előragok, névelő, utóragok (képzők) név, személy- és igeragok, névutók, névmások, segédigék, számnevek, irásjelekbeli röviditések. Szóösszetétel és szóösszehuzás, részecskék és egyéb röviditések betűrendben. Függelék: idegen szók és tulajdonnevek. Valamennyi tétel példákkal igazolva.

A vitairás a mozgékony röviditések és az egyszerüsitések tanára oszlik. Az elsőben a képző, illetőleg rag által való röviditést, a tőbeli röviditést (kezdőhang-, belhang-, vegyes rövidités) a másodikban pedig külön az utóragok és utóképzők elhagyását, az idegen szavakat, a „gyülési vagy kamara-szó jeleket,“ a logikai elhagyásokat közli. Valamennyi tétel példákkal itt is igazolva.

Markovitsnak ezen közleményeit a szakközönség oly elismeréssel fogadta, hogy munkája a következő évben 1864-ben külön is megjelent, mint a mü második kiadása.

De bár Markovits szép sikert is ért el ezen a téren, mégis az a körülmény, hogy ugyancsak 1863-ban mikor rendszerét közzétette, már Stolze német rendszere is némileg el volt terjedve hazánkban[1]), az ország némely helyein tanitották is, sőt — mint az előzőkben láttuk — az 1865-ben megalakult gyorsirodában a Stolze-rendszer hivei tulnyomó számban voltak képviselve, majd

[1]) Ugyancsak 1863-ban jelent meg Fenyvessy Adolf müve: „A magyar gyorsirászat kimeritő tankönyve“ Stolze elvei után Berlin-Pest.

Fenyvessy a Stolzei elvek terjesztése érdekében megindította lapját a „Magyar Gyorsirót“ is: előállott szüksége annak, hogy Markovits rendszere fenmaradása és terjesztése érdekében reformokat létesitsen, mely a legnagyobb elméleti hiányokon segitsen, a legsürgősebb kérdéseket elintézze és amely az elméleti tökéletesités mellett a gyakorlatiasságot is fokozza.

És itt van helyén annak megállapitása, hogy a Markovits-rendszer megszilárdulását a Stolze-rendszerrel való küzdelem hozta létre, amennyiben a Stolzeiek mutatták meg a reform irányát is a Markovits-rendszerről mondott kritikáik utján különösen az 1866. évben, amikor a két rendszer egyesitésének terve is felmerült. Az egyesités azonban nem jött létre, ellenben 1867-ben Markovits azzal reformálta rendszerét, hogy eltörölte azon irásmódokat, melyek gyakorlatiak voltak ugyan, de szabályellenesek, igyekezve ezáltal a tanmódszeren is javitani. 1870-ben pedig a reformot kiterjesztette „Vitairására“ is a célszerübb röviditések megállapitása szempontjából. Aztán, mikor rendszerét az 1870—1880-ig terjedő időben főleg Nagy Sándor, Schwarz Gusztáv és Kele Antal birálgatták, majd dr. Faludi Géza javaslatai nyomán a Stolzeiek nagyabb mérvü javitást tettek rendszerükön, Markovits érezte, hogy ő sem zárkózhatik el rendszere elméleti tökéletesitése, egyszerüsitése és az irásmódok következetesebbététele elől, miért is rászánta magát 1880-ban gyorsirásának gyökeres reformjára s a reform célját körülbelül a következőkben vélte megállapithatónak: 1. A sorhoz kötött betük felszabaditása: 2. az r jegyének megváltoztatása; 3. az o—ö és u—ü között csak a vastagitás tegyen különbséget; 4. valamennyi mássalhangzói torlódás jelölendő; 5. a hangzóknak egy főszabály szerint való jelölése. S bár el volt határozva, hogy szándékolt reformját egészen keresztülviszi, mégis mikor reformját a budapesti magyar gyorsiróegylet elé terjesztette, előterjesztésében főbb vonásokban csak a következő változtatásokat javasolta: Egymásalá helyezés. Az i hangzó kivétel nélkül mindig az utána következő mássalhangzó jegyének emelésével jelölendő. Az élesités és ékezés eltörlendő. Az u hangzó jelölésére mindig az utána következő mássalhangzó jegye mélyitendő, kivétel csupán a mélyitésre nem alkalmas apró betüknél teendő. A gys, hs és ks mássalhangzói csoportok szabályszerüen irandók, az o, ö kivételével minden rövid hangzó után kis t irandó, a „tő“ szó csak lefelé irható. Az egyesület 1880. szept. 11-iki ülésén elfogadta ugyan e javaslatokat, azonban rendszerének hivei közül

többen a továbbmenő reformokat is várták s minthogy ilykép Markovits egyrészt arról győződött meg, hogy ha gyorsirását egészen ugy reformálja amint tervezi, nem reformot, hanem egy egészen uj rendszert kell hogy létesitsen, másrészt rendszerének nagy elterjedettsége mellett attól is tartva, hogy iskolája nem fogja őt követni, a 80-as reform hatása sokáig nem tartott, mert már 1883. szeptember havában hivatalosan is visszaállitotta a reform előtti irásmódok jó részét s a rendszer lassankint a reform előtti állapotba tért vissza, a mássalhangzói torlódások jelölésének kivételével. Ezután 1886-ig nem került szóba Markovits rendszerének reviziója. Ekkor ugyanis az 1886. nov. 27-én tartott egyleti ülésen Vikár Béla a Gyorsirászati Lapok szerkesztője Bódogh János tankönyvéről előadást tartva, azt az óhajtását fejezte ki, mikép kivánatos volna, hogy Bódogh szigorubban ragaszkodjék azokhoz az irásmódokhoz, melyeket a budapesti magyar gyorsiróegyesület hivatalos kiadványaiban követ. Ezzel az előadással indult meg tulajdonkép az a mozgalom, mely az 1892—1893. évi *Megállapodásokra* vezetett. E Megállapodások vonatkoztak a rendszer felosztására, a szóképek tömöritésére, a röviditések helyzetére s sor fölött és alatt, némely betük és röviditések hibás jelölésére, a szótagolásra, a hangzóvonalra, a jelképi jelölésre, a kis „t"-re, a hangrendre, az o, és ö-re a mellékszótagokban, a hangrend elágazásra és megszakadásra, a mássalhangzók torlódására, az összetett és idegen szavakra. A mint látható, a felsorolt cimek is eléggé kifejezik, hogy mit tartalmaznak a Megállapodások. A rendszer elveit és a rendszer szerint való irásnak a módját. Nincs azonban bennük sem olyan elv, sem olyan irásmód, mely eddig is ne lett volna meg Markovits rendszerében. A Megállapodások azonban nem tartalmaztak utmutatást minden kérdésre nézve. Markovits helyesen megjegyezte, hogy ezt csak egy tankönyv nyujthatja. Ilyen tankönyv lett volna Markovits tankönyvének X-dik kiadása. Sajnos ez már életében meg nem jelenhetett, mert alig nehány hónappal a Megállapodások után Markovits meghalt. A munkával az egyesület Vikár Bélát bizta meg s ő rendezte sajtó alá Markovits tankönyvét (hivatalos tankönyv) ily cimen: *Gyorsirás* Gabelsberger elvei szerint. Magyar nyelvre alkalmazta, Markovits Iván. A szerző irodalmi hagyatékából az irásegység alapján sajtó alá rendezte Vikár Béla az Országos Magyar Gyorsiróegyesület elnöke. Az Orsz. Magy. Gyorsiróegyesület hivatalos tankönyve. Tizedik javitott kiadás. Bpest, Az Orsz. Magy. Gyorsiróegyesület kiadása. 1894.

MARKOVITS KÖVETŐI.

Alig hogy, Markovits 1863-ban megkezdte gyorsirói működését rendszere mindjobban terjedt. Jeleztük, hogy Markovits egész életét gyorsirása fejlesztésének és terjesztésének szentelte s igy érthető, hogy gyorsirása nemcsak az országgyülési gyorsiróhivatalban, a tanfolyamokban, a szaklapokban, gyorsirási tankönyvekben s irásversenyeken mind jobban terjedt el, ugy hogy ma már alig van vármegye az országban, hol Markovits tanitásának eredménye nem volna. Markovits követőinek sorába nemcsak azok tartoznak, akik rendszerét az iskolában tanitották, hanem azok is, akik rendszere nyomán *tankönyveket*, olvasókönyveket irtak, rendszerét a *szaklapokban* terjesztették avagy *gyorsirását egyébként ismertették*. Végül azok is, akik az ő harminc évi egyesületi elnöksége alatt gyorsirása érdekében tevékenységet fejthettek ki.

Azonkivül, akikről, mint Markovits bécsi müködésének osztályosairól már megemlékeztünk, a *tankönyvirók sorából* felemlitjük azt, hogy 1874. és 1875-ben *Nagy Sándor* (kit később külön, mint a róla elnevezett Népszerü Gyorsirás megalapitóját fogjuk méltatni) és testvéröccse *Nagy Béla* fejtettek ki Markovits rendszerének érdekében tevékenységet, amennyiben 1875-ben jelent meg Rövid gyorsirási tankönyv (Gabelsberger-Markovits rendszer szerint) Nagy Sándortól.

Ugyancsak tankönyvet irt 1875-ben *Balogh Andor* országgyülési gyorsiró, ügyvéd és egyet. magántanitó. Született 1846. szept. 5-én Sóokuton. Tanulmányai végeztével a gyorsirással kezdett foglalkozni s 1868-ban már országgyülési gyorsiró lett. A gyorsirókörökben főleg tankönyvével s számos szak- és polemikus cikkelyeivel szerzett nevet. Rövid ideig „Gabelsberger Gyorsiró“ cimen lapot is adott ki. Majd több éven át tanitotta Markovits gyorsirását a budapesti egyetemen s különösen a fővárosi IV. ker. főreáliskolában. A magyar gyorsirás tankönyvét 1875-ben Budapesten adta ki. Megh. 1887. máj. 13.

Balogh után 1877-ben *Theisz János* pozsonyi főreáliskolai tanár (szül. 1850. jan. 12. Pozsonyban) adta ki olvasókönyvét. Theisz Pozsonyban ugy a liceumban, mint a kereskedelmi akadémiában nagysikerü gyorsirási tanfolyamok vezetője. De 1877-ben nemcsak Pozsonyban, hanem Győrben is jelent gyorsirási tankönyv, amennyiben ekkor adta ki *Leszlényi Imre:* A magyar gyors-

irás elmélete (a Gabelsberger-Markovits rendszere szerint) cimü munkáját.

Markovits gyorsirásának irodalma élénkebb lendületet 1880-ban vett különösen *Bódogh János* szegedi gyorsiró tanár fellépésével, ki ugy az elméleti, mint a gyakorlati téren sokat fáradozott Markovits gyorsirásának terjesztésén és fejlesztésén.

BÓDOGH JÁNOS

született 1852. dec. 27-én Kecskeméten. Tanulmányainak végeztével 1877—1893-ig a szegedi táviróhivatalhoz volt beosztva s ezen idő alatt az ottani iskolákban népes tanfolyamokban tanitotta szép sikerrel a gyorsirást. Markovits gyorsirásával még gimnázista korában ismerkedett meg. 1878-ban megalakitotta a szegedi s maig is virágzó gyorsirókört. 1879-ben gyorsirási tanári oklevelet nyert. 1893—1904-ig az Országos Magyar Gyorsiróegyletnek volt ügyvezető igazgatója. E minőségben szerkesztette a Gyorsirási Lapokat és a Budapesti Gyorsirót. 1905-ben szerkesztette és kiadta az Országos Gyorsirói Közlöny havi folyóiratot. Mindezen munkásságáért a budapesti magyar gyorsiró egylet aranytollal tüntette ki, később pedig tiszteletbeli tagjává választotta. Ezenkivül pedig Bódogh a soproni, eperjesi és debreczeni gyorsiróköröknek tiszteletbeli tagjává lett. Munkái: Levelező Gyorsirás. Vitairás. Gyorsirási Olvasókönyv. Magasabbfoku gyorsirás. Ezenkivül Parlamenti gyorsirás. A rövidítések betürendes nagy gyüjteménye.

*

Bódogh idejében ugy elméleti, mint gyakorlati téren fellépett *Forrai* (*Wodianer*) *Soma*. Született 1861. febr. 7-én Hódmezővásárhelyen. Elnöke a Gyorsirás Tudományi Társulatnak, tiszteletbeli tagja több gyorsiróegyletnek és körnek. Munkái: Magyar Gyorsirók Évkönyve; A levelező gyorsirás tankönyve; A vitairás tankönyve; Fokozatos gyorsirási olvasókönyv; Szépirodalmi munkák gyorsirási mezben; Kritika Szalágyi Aurél absolut gyorsirásáról; Elméleti tanulmányok a Gabelsberger-Markovits gyorsirás köréből; Markovits mozaik: Adatok Markovits élet — és jellemrajzához. 1880—89-ig szerkesztette a Fővárosi Gyorsirót 1902-től pedig a Magyar Gyorsirási Ujságot. A gyorsirást a Ludovika Akadémián tanitotta.

Bódogh és Forrai tankönyvén kivül a mult évszáz nyolcvanas éveiben Budapesten több gyorsirási tankönyv jelent meg. Igy a gyakorlati téren is sikerrel müködő *Hegedüs* Ferenc, okl. gyorsirótanártól (szül. 1862. megh. 1885. aug. 15-én) „A gyorsirás

gyakorlati tankönyve" és a Vita és parlamenti gyorsirás 1884. (Két kiadásban); *Szilágyi Aladártól*, a Gabelsberger-Markovits-féle gyorsirászat tankönyve 25 tanórában 1885; a gyakorlati működéséről ismert és lapot is szerkesztett *Kozáry József*, okl. középiskolai tanártól, a Gabelsberger rendszerü gyorsirás uj módszerü gyakorlati tankönyve, 1885. Ugyancsak 1885-ben jelent meg *Kankovszky Ferenctől*, a pozsonyi gyorsirókör volt elnökétől egy táblázat, mely Markovits gyorsirási rendszerének áttekintését nyujtja. 1888-ban *Kollmann Gyula* aradi főgimnáziumi tanár és a budapesti magyar gyorsiróegylet t. tagja (szül. Budapesten 1843. nov. 2-án) adta ki *gyorsirási tankönyvét*, a gyorsirás történetével. 1892-ben *Szabó Sándor* (szül. 1869. márc. 13-án Hajduböszörményben) gyorsirótanár Gabelsberger és Markovits arcképeivel a Magyar gyorsirás tankönyvét adta ki iskolai és magánhasználatra. Ugyancsak 1892-ben megjelent *Lengyel Pál* Magyar gyorsirás tankönyve; majd 1894-ben Vezérfonál a magyar gyorsirás megtanulására cimü tankönyvet irták *Kiss Albert* és *Neubauer József*, továbbá 1898-ban A Gabelsberger-Markovits rendszerü Magyar Gyorsirás Tankönyve irták: *Gunya* Béla és *Láng* Béla I. Rész. Levelező irás és ugyancsak 1898-ban *Gunya* Bélától a következő munka: Gyorsirás 16 óra alatt.

Mindezekmellett itt emlitem fel, hogy Markovits rendszere szerint az 1890 évfolyamán, a gyorsirás eddig ismeretlen két téren: a *papi* és *katonai* szakkörökben is különleges müvelőkre talált.

Az előbbi téren, mint úttörőt itt emlitjük fel *Schell Antal* esperes-plébánost. Született Pécsett 1840. nov. 6-án Teológiai tanulmányainak végeztével Egerághon káplán, majd esperes lett. Több vallásos irányú munka megirása után, a gyorsirással megismerkedett s a Gyorsirási Lapok 1887/8 évfolyamában Gáti ismertetéséről irt cikkelyével uj jelentős adattal gazdagitotta a gyorsirás történetét. Tolla alól került ki 1891-ben a „Hitszónoklati Gyorsiró" cimü nagyobb gyorsirási munka, papnövendékek használatára. Ugyancsak Schell 1903-ban a Magyar Államban „Paptársaimnak a gyorsirásról" cimen hosszabb ismertetést irt, melyből felemlitjük, hogy Farkas Imre, Dulánszky Nándor, br. Hornig püspökök foglalkoztak a gyorsirással. Pollák János egyetemi rektor pedig, mikor az első gyorsirási tanfolyamot nyitották meg a budapesti egyetemen, átengedte a hittudományikar egyik termét az előadásokra. *Kisfaludy* Árpád egyetemi tanár pedig, aki már mind a Pazma-

neum növendéke behatóan foglalkozott a gyorsirással első volt, ki a gyorsirást nálunk egyházi szónoklatokra iparkodott alkalmazni.[1]) Végül felemliti Schell, hogy mindezeken kivül a premontreiek, bencések, kegyesrendiek és cisterciták foglalkoztak a gyorsirás tanitásával. De foglalkoznak jelenleg is szép eredménnyel.

Itt emlitem fel, hogy ujabban a tanitással foglalkozó szerzetes-növérek sorából is többen tették le a gyorsirástanitónői vizsgálatot.

A katonai gyorsirás érdekében Mühlverthi *Müller Hugó* honvédszázados támogatása mellett ugyancsak Markovits tette meg a kezdeményezést, kiadván az 1889/90 tanévben a „Katonai Gyorsiró" cimü közlönyből 4. számot. Meghalt 1906. március havában.

A gyorsirási *olvasókönyvek* sorából első helyen emlitem fel a gyakorlati müködéséről is ismeretes *Schütz* Miksát (Szül. 1851. nov. 10. megh. 1899 szept. 10) aki *Gyorsirászati Olvasókönyv Markovits Iván gyorsirászata 6-dik kiadása cimen, az első hazánkban önállóan megjelent Gyorsirászati Olvasókönyvét* 1870-ben tette közzé. Gyorsirási olvasókönyvek jelentek meg továbbá: a már emlitett *Nagy* Sándortól, *Theisz* Jánostól, *Forrai* Somától, *Bódogh* Jánostól és *B. Oláh* Rózától.

Ugyancsak Markovits követői sorába beigtatjuk azon Markovits rendszerét tanitó mütársak neveit is, akik a *gyorsirási módszertan* kérdését tárgyalták. Legelsőnek e kérdést a már emlitett *Gondos* Miksa tanár ismertette. Kivüle *Hadik* Richárd (szül. 1852. Marosvásárhelyen) „A gyorsirás tanitásának módja" cimen 1875-ben, *Szabó* László: A gyorsirászat módszertana Szeged 1894 (Tanárjelöltek számára); *dr. Bárdos György:* A gyorsirás tanitásának módszere Budapest 1910 cimü munkáikban tárgyalták e kérdést.

Itt emlitem fel kegyelettel volt gyorsirástanáromat *Cserei Józsefet*[2]) (szül. 1850 már. 19. — megh. 1907. május 7.) aki „Hogyan tanitom az első gyorsirászati leckét? Temesvár 1896" és A gyorsirászati módszertan köréből (A Gyorsirászati Hirlap melléklete) Temesvár 1895 értekezéseiben széleskörü tudással szól a

[1]) A Gyorsirászati Lapok 1873. aug. számában „Theologia" cimen szent beszédek és hittani előadásokban gyakran előforduló szavak és szólásmódok gyorsirási röviditéseit ismerteti.

[2]) L. Dr. Gopcsa L. közleményét Gyorsirászati Lapok 46. évf. 10 sz.

gyorsirás módszertan kérdéséhez. 1865-ben a kegyes tanitórend tagja lett s előbb megszerezve a Stolze rendszerből az oklevelet, e rendszer szerint tanitotta a gyorsirást; később azonban letevén Gabelsberger rendszeréből is a gyorsirási vizsgálatot, haláláig Markovits rendszerének követője lett s mint ilyen Nyitrán, Budapesten, Kecskeméten, Nagykanizsán, Léván, Kolozsvárt és Temesvárt nagy sikerrel s nagy tanfolyamokban tanitotta Markovits gyorsirását. 1896-ban megirta a Milleniumi Emlékkönyvet.

De Markovits rendszerének terjesztői voltak:

a szaklapok és folyóiratok.

Arról már megemlékeztünk, hogy 1863-ban „*Gyorsirászat*“ cim alatt indult meg hazánkban a legelső gyorsirási-lap Szombathy dr. szerkesztése alatt Budán; a II. félévben már Bécsben adták ki Markovits szerkesztése alatt. Majd 1865-ben „Gyorsirászati Közlöny“, 1866-ban pedig „Gyorsirászati Lapok“ cim alatt jelent meg. A lapok szerkesztőinek neveit, a megjelenés évszámát az alábbi kimutatásban tesszük közzé:

Gyorsirászat: 1863. I. félév: (Buda) szerkesztette Szombathy Ignácz dr., főmunkatárs Markovits Iván. 1863. II. félév: (Bécs), szerkesztette Markovits Iván. 1864. (Bécs): szerkesztette Markovits Iván. „*Gyorsirászati Közlöny.*“ 1865: (Bécs), szerk. Gidófalvy Géza. — A lap ezután „*Gyorsirászati Lapok*“ c. alatt jelenik meg Budapesten a mai napig. Szerkesztik: 1866: Kálniczky Gyula, Szombathy Ignácz, 1867: Szombathy Ignácz dr., főmunkatárs Fayer László, 1868: Markovits Iván, 1869: Fayer László dr.; 1870—1874: Markovits Iván, 1873: főmunk. Nagy Sándor, 1874|5: Nagy Sándor, főszerk. Markovits Iván, 1875|6—1876|7: Szalágyi Aurél, 1877|8: Reichenthal Gerzson, főszerk. Markovits Iván, 1878|9—1884|5: Markovits Iván, 1885|6—1891|2: Vikár Béla, 1892|3—1893|4: Bódogh János, 1894|5: Neubauer József, főszerk. Bódogh János, 1895|6: Fabro Henrik dr., s. szerk. Rozenthal Mór, 1896|7—1897|8: Bódogh János, 1898|9—1902|3: Fabró Henrik dr. és Bódogh János, 1903|4—1904|5: Téglás Géza, főszerkesztő: Vikár Béla, 1905|6—1907|8: Vikár Béla, 1908|9: Vikár Béla, 1909|10—1910|11: dr. Siklóssy László, 1911|12—1916|17: dr. Máté Lajos.

A Gyorsirászati Lapokon kivül, 1873-tól napjainkig Budapesten: Budapesti Gyorsiró, Fővárosi Gyorsiró, Gabelsberger Gyorsiró, Gyakorló Gyorsiró, Gyorsirók Lapja, Gyorsirás, Gyorsirászati Közlöny, Gyorsirási Hiradó (hetilap), Gyorsirási Szemle,

Gyorsirástudomány, Irás, Kezdő Gyorsiró, Magyar Gyorsirási Ujság, Reform és Szépirodalmi Gyorsiró cimen megjelent és megjelenő szaklapok és folyóiratok terjesztették és terjesztik Markovits rendszerét.

A fővároson kivül a *vidéken a legelső gyorsirólap Sopronban*: 1873-ban jelent meg. Emellett 1874—1876-ig *Iglón*: *Petry* Gyula „Ásztrápé“ cimen, *Győrött:* 1875|7 *Leszlényi* Imre „Győri Gyorsirók Közlönye“, *Pozsonyban*: *Theisz* János Concordia, ugyancsak Pozsonyban 1910-ben *Kemény* Imre és *Zoltán* Hugó Kereskedelmi Gyorsiró, *Debreczenben: Bálint* Antal és *Téglás* Géza Gyorsirás Történelmi Lapok és ugyancsak *Debreczenben* Debreczeni Gyorsiró, *Temesvárt*: *Rosenthal* Mór és *ifj. Rosenthal* Ferenc: *Gyorsirászati Hirlap* (kétheti szaklap), *Sopronban*: *Tihanyi* László, *Kolozsvárt*: *Téglás* Géza és *Sz. Gál Jenő* Egyetemi Gyorsiró, ugyancsak *Kolozsvárt Varju János* Kolozsvári Gyorsiró cimen és *Szarvason* a gyorsirókör szerkesztésében vagy kiadásában jelentek meg, avagy jelennek meg Markovits rendszere szerint folyóiratok.

Legelterjedtebb és legkiválóbb *dr. Katona* Dávid szerkesztésében immár XIV. évfolyamban megjelenő *Szegedi Gyorsiró* és az 5 évfolyamot ért Szegedi Gyorsiró Szünidei Lapja. Itt emlitem fel, hogy ugyancsak Szegeden 1913-ban francia nyelven megjelent „Bulletin Stenographique de Budapest“ *M. F. Muráti* Szeged, Maros-utca No. 37 szerkesztésében. Még felemlitjük, hogy *Fayer* Gyula dr. Budapesten 1870-ben Markovits gyorsirása jelények és vitairási rövidítések gyüjteményét, *Nagy* Sándor 1874 és 1875-ben *Bódogh* János 1890 és 1900-ban ugyancsak jelények és rövidítések gyüjteményét tették közzé. Gyorsirási évkönyveket és naptárakat ugyancsak Markovits gyorsirásának terjesztése érdekében adtak ki avagy irtak: *Elischer* Gyula, *Csanády* István, *Fayer* László, *Forrai* Soma, *B. Oláh* Róza, *Kállai* Emil, *Kozma* Bernátné, *Pulitzer* Sándor, *Zoltán* Hugó, *Kemény* Imre, *Katona* Dávid dr.

Végezetül jelezzük, hogy Markovits rendszerének legszélesebb terjesztői ujabban *a gyorsiró egyesületek*. Már az előzőkben ismertettük ugyan a gyorsiróegyesületeket, jeleznünk kell azonban, hogy az 1892 év Markovits rendszerét terjesztő budapesti gyorsiróegyesület életében történelmi jelentőségü volt, amennyiben ekkor megalakult az Egyesületben a *Női Gyorsirók Köre*. Ugyanis a budapesti magyar gyorsiróegyletnek a nők számára rendezett és *Tetétleni* Ármin okl. gyorsirástanár által vezetett gyorsirás tanfolyam hallgatói 1892 április 7-én *Horváth* Vin-

czéné urhölgy lakásán értekezletet tartottak oly célból, hogy egy női gyorsirókör megalakulásáról tanácskozzanak. Az értekezlet, — melyen megjelent Markovits is — abban állapodott meg, hogy az egylet ily cim alatt „Nők Gyorsiró Köre“ alakul meg. Célja a gyorsirásban való teljes kiképzés, továbbá a gyorsirásnak a női körökben való terjesztése s a gyorsirásnak a gyakorlati életben való értékesitése. A nők gyorsiróköre a budapesti magyar gyorsiróegylet védő paizsa alatt alakul meg s annak minden irányban való támogatására számit. S miután ezek alapján a Kör magát megalakultnak nyilvánitotta, elnökül közfelkiáltással *Horváth* Vinczénét választották meg, kinek ajánlatára tiszteletbeli elnökül *Markovits Ivánné született Gallinovszky Emmát* jelölték ki. Alelnökül titkos szavazás utján *Dávidné Tyroler Leontin* és *Tomka Istvánné* urhölgyek választattak meg. 1893 nov. 4-én a Nők Gyorsiró Köre a bpesti IV. ker. főreáliskola egyik tantermében közgyülést tartott, melyen egy három tagu bizottságot küldtek ki az alapszabályok kidolgozására. A Női Gyorsiró Kör megalakulása nagy öröme volt Markovitsnak, ki erről igy irt Szombathy Ignáczhoz intézett levelében:

„A női tanfolyam megnyitása mindenütt nagy sensatiót csinált. Ily érdeklődést még nem tapasztaltam mióta e téren működöm 25—30 év óta. Midőn egyletünknek évről-évre élénkebb működésére gondolok, mindinkább nagyobbnak tünnek fel a te érdemeid előttem, ki a 60-as évek elején a gyorsirás lobogóját kitüzted s a gyorsirás mozgalmát megindítottad.“

Markovitsnak halála után 1894-ben a Budapesti Magyar Gyorsirók Egyesülete *Országos Magyar Gyorsiró Egyesületté* alakult át s alapszabályait 1894. április 3-án 26515|V|b. sz. a. a m. kir. belügyminiszter láttamozta. Az 1909. évi 139293|1909. V|a számu belügyminiszteri láttamozással ezen egyesület módositott alapszabályai erősitettek meg, úgy hogy jelenleg is az Egyesület ezen alapszabályok szerint működik. Célja pedig az egyesületnek: A Gabelsberger-Markovits-féle gyorsirás terjesztése és fejlesztése, valamint általában a gyorsirástudomány müvelése. E célra szolgál a gyorsirási elmélet és gyakorlat összes ügyeinek felkarolása, különösen a rendszeri egység fenntartása, tanfolyamok és versenyek rendezése ilyenek erkölcsi és anyagi támogatása, szakfelolvasások tartása, a gyorsirás gyakorlati alkalmazásának terjesztése és gyorsirás tanügyi célok előmozditása.

Markovits halála után 1893. május 27-én—1894. szept. 29-ig *Vikár Béla*, 1894. szept. 29—1904. márc. 5-ig *Fabró Henrik*, 1904. márc. 5.—1914. nov. 17-ig ismét *Vikár Béla* választatott meg az egylet elnökévé. 1914. nov. 17-től *dr. Rónay Károly* az egylet elnöke. De érdemes feljegyeznünk kivülök *Jankovich* István és dr. *Maywald* József egyleti alelnökök életmüködését is.

Vikár Béla gyorsiró, született 1859. Hetes (Somogy vármegye) Egyetemi tanulmányai végeztével belépett az országgyülési gyorsirodába hol jelenleg felülvizsgáló gyorsiró. Az Orsz. M. Gyorsiró Egyesület tiszt. elnöke és a Gyorsiró Tanács előadója. Szerkesztette a Gyorsirási Lapokat és sajtó alá rendezte Markovits gyorsirási tankönyveit. Több gyorsirási közleményt is tett közzé. Legjelentősebb: Gáti István steganográfiája kapcsolatban a modern stenográfiával, mely a M. Tud. Akadémia kiadásában 1889. jelent meg. 1911. tagja a M. T. Akadémiának.

Fabró Henrik dr. gyorsiró született 1866. Borbátvizen (Hunyad vármegyében) 1886-ban belépett mint gyakornok az országgyülési gyorsirodába, hol 1911-ben gyorsiró felülvizsgáló lett. 1905-ben megalapitotta a Gyakorló Gyorsirók Társaságát, melynek jelenleg is elnöke. Szerkesztette a Gyorsirási Lapokat. Később az Irás cimü gyorsirási lapot. Kezdeményezésére létesült a Nemzetközi Gabelsberger Gyorsiró Szövetség, mely Budapesten 1896. mondotta ki megalakulását a millenium alkalmával tartott első kongresszusán. Érdeme, hogy a felsőbbfoku gyorsirás tovább fejlesztésébe a modern lélektani búvárlatok eredményeit vitte bele. 1916-ban a III. oszt. vaskoronarenddel tüntették ki.

Rónay Károly dr. gyorsiró született Budapesten 1863. április 30-án. Középiskolai és egyetemi tanulmányait ugyanott végezve, közpályáját Budapest székesfőváros szolgálatában kezdte, honnét azonban régi hajlama a gyorsiráshoz vonzotta, melynek 1881-ben okleveles tanára lett. 1887 óta az országgyülési gyorsiroda tagja. Szerkesztette a Budapesti Gyorsiró cimü szépirodalmi folyóiratot. Évek óta a gyorsirást több előkelő fővárosi tanintézetben tanitja. Tagja Pest vármegye törvényhatósági bizottságának, majd a vármegye tiszteletbeli jegyzőjévé is választották. A gyorsirás terén szerzett érdemeiért az Országos Gyorsiróegyesület előbb választmányi tagjává, majd alelnökévé, legutóbb elnökévé választotta, mely tisztében jelenleg is müködik. 1916-ban a Ferencz József rend lovagkeresztjével tüntették ki.

Jankovich István (pribéri) szül. 1848. dec. 26-án. A magyar gyorsirással 1868-ban ismerkedett meg mint temesvári nyolcadik osztályu tanuló. 1868. őszén mint távirótiszt Budapestre kerülvén az egyesület rendes tagjai sorába lépett s mint ilyen előbb a jegyzői, utóbb pedig több éven át az alelnöki tisztet töltötte be. 1871-ben megvált a táviróintézettől s mint kinevezett gyorsirógyakornok müködött a gyorsirodában. Később II. rendü gyorsirónak neveztetett ki s 1886-ban már I. rendü gyorsiró, majd 1892-ben gyorsiró revizorrá lett. 1894-ben a gyorsiroda másodfőnöke. Ugyanezen évben egy 500 koronás alapitványt tett az egyesület irásversenyeinek céljaira. Meghalt 1900. március 1.

Dr. Maywald Kal. József született Budapesten 1849. jul. 20-án. Középiskolai tanulmányait a kegyesrendiek budapesti főgimnáziumában kezdve 1864-ben belépett a piarista rendbe, melynek negyvenhét éven át tagja volt. A kegyes tanitórend magyaróvári, szegedi és nagykanizsai tanintézeteiben a klasszikus nyelvek mellett a gyorsirást is állandóan szép sikerrel tanitotta. 1878-ban Budapestre áthelyezték. Ekkor a budapesti tudomány-egyetemen megszerezve a bölcsészetdoktori oklevelet, nemsokára átvette a gyorsirás tanitását is a budapesti kegyesrendi főgimnáziumban, hol a főgimnáziumi gyorsirókört is létesitette. A gyorsirás tanitása terén kitünő módszerével és vonzó előadásával sikert ért el. Gyorsirási munkásságát méltányolta a közoktatási kormány is, kinevezvén őt 1891. márc. 14-én a Markovits-rendszerü gyorsirástanárokat vizsgáló bizottság tagjává. Felszólalásai és szakcikkei különösen a gyorsirás rendszeri reviziókat érintették. Mikor 1909-ben negyven évi tanárkodás után nyugalomba vonult, volt tanitványai müvészi kivitelü plakettjét adták át neki, Ő Felsége pedig a Ferencz József-rend lovagkeresztjével tüntette ki. 1880—1897-ig az Országos Magyar Gyorsiró-Egylet alelnöki tisztét viselte, majd ezen Egyletnek és a Szegedi Gyorsirók Egyesületének tiszteletbeli tagja volt. Meghalt 1911. október 29-én.[1])

De Markovits halála után az Országos Magyar Gyorsiróegyleten kivül ugyancsak Budapesten Markovits gyorsirása terjesztése és fejlesztése céljától 1906 évben megalakult a *Gyakorló Gyorsirók Társasága* a budapesti kereskedelmi és iparkamara ülésteremében. Az alakulásra vonatkozólag több gyorsiró nevében dr. *Fabró* Henrik az itt következő felhivást bocsátotta ki:

[1]) L. Gyorsirászati Lapok 48. évf. 125 l.

A gyorsirásnak gyakorlására és gyakorlati alapon való továbbfejlesztésére, valamint a gyorsirók erkölcsi és anyagi érdekeinek előmozditására *társaságot* szándékozunk alakitani, amely minden személyi torzsalkodás szigoru kerülésével, a tagok egymás közérdekü törekvéseinek kölcsönös jóindulatu támogatásával igyekezzék célját elérni és amely minden rokoncélu törekvést, bárhol érvényesül is, istápolni kész legyen. Eszközeink és szervezkedésünk mértéke az érdeklődésnek attól a fokától függ, amellyel hazánk gyorsiróvilága kezdésünket fogadja. Intézményesen tovább akarjuk épiteni a gyorsirási gyakorlatnak azt a társadalmi felkarolását, amelynek már eddigi szerény kezdetei is némi gyömölcsöt termettek. A terv iránt érdeklődő mütársak felkéretnek, hogy *junius 29-én* (Péter és Pál napján) délután 4 órakor a *budapesti kereskedelmi és iparkamara* üléstermében (*V., Szemere-utca és Alkotmány-utca sarkán*) tartandó *alakuló értekezletre* legyenek szivesek megjelenni, illetőleg az eszméhez való csatlakozásukat bejelenteni. — A Társaság 1906 október 1-én első rendes ülését, október 22-én pedig első felolvasó ülését tartotta meg. A Társaság tagjai részére ingyenes gyakorló órakat tart s irásversenyeket is rendez. Elnöke: dr. *Fabró* Henrik.

A következő évben 1907-ben ugyancsak Budapesten megalakult a *Gyorsirástudományi Társulat,* melynek a magyar gyorsirás történetére vonatkozó adatok kutatásán és feldolgozásán kivül alapszabályban körvonalozott célja: a Gabelsberger-Markovits-féle gyorsirás tudományos müvelése és népszerüsitése. Elnöke: *Forrai* Soma.

Végezetül még felemlitem, hogy az 1903 évi junius 28-án 60759/1903. sz. belügyministeri láttamozással jóváhagyattak a *Szegedi Gyorsirók Egyesülete* alapszabályai, melyek értelmében az egyesület feladata a gyorsirás müvelése, fejlesztése és terjesztése. E célból a) oda fog törekedni, hogy a gyorsirás Szegeden és vidékén minél több tanintézetben tanittassék, a közönség részére olcsó tanfolyamok nyittassanak, olcsó taneszközökről gondoskodik, szegény tanulókat — erejéhez mérten — ingyen lát el gyorsirási tankönyvekkel, iskolai vizsgálatokra és versenyirásokra dijakat fog kitüzni és maga is versenyeket rendez; b) szaklapot ad ki, c) mindennemü gyakorlati gyorsirói munkálatra vállalkozik helyben és vidéken és azt tagjai által végezteti. Az egyesület elnöke: dr. *Dobay* Gyula, főtitkára *dr. Katona Dávid. Mindezen országos egyesületek az ország többi helyein müködő többi gyorsirási körökkel és tanfolyamokkal terjesztői és fejlesztői Markovits rendszerének.*

B) STOLZE-FENYVESSY GYORSIRÁSI RENDSZER.

Már fennebb említők, hogy Markovitscsal egyidőben 1863-ban lépett fel *Fenyvessy* Adolf, ki a Stolze-féle gyorsirást[1]) szintén oly sikerrel alkalmazta magyar nyelvre, hogy rendszere mai napig is nemcsak a gyorsiróhivatalban van elterjedve, hanem több tanintézetben is, hol a róla nevezett magyar gyorsirást tanitják. De el van terjedve rendszere első tankönyvének megjelenése óta az ő szaklapjában, tan- és olvasókönyveiben is ugy, hogy a magyar gyorsirásnak *e téren* 1863-tól napjainkig terjedő korszakában minden jelentősebb mozzanat az ő és iskolájának legkiválóbb hive: *Kónyi* Manó nevéhez füződik.

Fenyvessy Adolf életműködését az előzökben az országgyülési gyorsiróhivatalról szóló fejezetben már ismertettük. Itt rá kell mutatnunk arra, miként ültete át Stolze rendszerét magyar nyelvre.

FENYVESSY MAGYAR GYORSIRÁSI RENDSZERE.

Mint ismeretes, Fenyvessy ugyancsak 1863-ban tette közzé rendszerét könyvalakban. A tankönyv első kiadásának történetét Kónyi Manó,[2]) a következökben ismertette:

„1863-ban jelent meg Fenyvessy gyorsirási rendszere először könyvalakban, ily cimen: A Magyar Gyorsirászat kimeritő tankönyve. Stolze elvei után. Irta Fenyvessy Adolf, országgyülési gyorsiró (Berlin—Pest, Lobeck—Osterlamm kiadása). Fenyvessy ugyanis könyvének kéziratát kiküldötte Berlinbe, hol ebben az időben jelent meg Wackernage latin és Michaelis francia és angol, Stolze gyorsirása. Berlinben, egy ott tartózkodó hazánkfia járt közben a könyv kiadása tárgyában, melynek stenographikus részét Wendisch lithographiai intézetében készitették el."

A fennemlitett hazánkfia: *Tarnai* János volt, ki akkor Berlinben jogászkodott.

Magyarországon a tankönyv összes példányai hamar elfogytak, csak a Nemzeti Muzeumban és rendszerünk néhány könyvgyüjtő tagjának birtokában levő példányok voltak az érdeklődöknek hozzáférhetők. Dr. Benkő Gyula 1908-ban Berlinben, a mü kiadójánál nagyobb mennyiségü példányt fedezett fel.

---

[1]) Stolze Ágost Vilmos (1798—1867.)

[2]) Magyar Gyorsiró 1910 évf. okt. szám.

Fenyvessy Adolf tankönyvének cimlapja:

A

MAGYAR GYORSIRÁSZAT

KIMERITŐ TANKÖNYVE.

STOLZE ELVEI UTÁN

IRTA

FENYVESSY ADOLF

ORSZAGGYÜLÉSI GYORSIRÓ, A PESTI FŐREÁLTANODA S KIR. FÖGYMNASIUM GYORSIRÁS TANITÓJA, A BERLINI S PESTI GYORSIRÓ-EGYLETEK TAGJA.

„Shorthand, on account of its great and general utility, merits a much higher rank among the arts and sciences than is commonly allotted to it. Its usefulness is not confined to any particular science or profession, but is universal; it is therefore by do means unworthy the attention and study of men of genius and erudition."

Dr. Samuel Johnson.

BERLIN, LOBECK FERENC. | PEST, OSTERLAMM KÁROLY.

1863.

Fenyvessy gyorsirási rendszere szerint kiadott tankönyve eddig *hét* kiadásban jelent meg.[1]) Rendszerét az alábbiakban állapitotta meg:

A Bevezetésben ismerteti a Gyorsirást, jelezve, hogy a gyorsirás kellő rövidségét azzal éri el, hogy a) betüi egyszerü jelekből állanak; b) a betük, szótagok és szók nem külön jelek, hanem elhelyezés, vastagitás vagy módositás által jelöltetnek; c) egyes betük, egész szótagok vagy szók jelölésére szolgálnak. Majd kifejti, hogy rendszerében a szabályok megfelelő nyelvtani alapon állanak s ezért alkalmazásuk nagy mértékben fejleszti a helyes nyelvérzéket.[2]) A gyorsirásban ugyanis — tanitása szerint — nem az egyes hangzóknak megfelelő betüket sorozzuk egymás mellé, mint a közönséges irásban, hanem a szót nyelvtani elemeire bontjuk s ezen elemeket rövid jelekkel vagy kiirjuk, vagy jelképi módon fejezzük ki. Rendszerének tanitását a „tő"-vel kezdi, jelezve, hogy a gyorsirási szóképet *tő*-ből és *képző*-ből vagy *rag*-ból alkotjuk meg. Aztán a „benhangzó"-t tanitja s tanitásánál azt jelzi, hogy a tőben lényegesebb elem a mással-, mint a magánhangzó, ennélfogva a mássalhangzót kiirjuk saját jelével, mig a hangzót rendesen csak jelképileg jelöljük. Ezután a mássalhangzókat (és pedig: folyékony mássalhangzók r, l, m, n; fuvó mássalhangzók h, v, f, j; néma hangok: t, d; p, b; k, g; sziszegők: s, zs, ds, cs, sz, z, c (cz); végül a lágyult mássalhangzók: ly, ny, ty, gy,) ismerteti. Majd a tő kezdőhangzója és aztán a tő véghangzója ismertetése után a ragozást és a mássalhangzók torlódását tanitja. S miután az i, í—e, é középhangzók jelöléséről szól, s bemutatja a középhangzós tök ragozását, a hangzók betüjeleit, a jelényeket, előragokat, ragozást, képzőket és ragokat, előragokat, majd a tőjelények ragozását, névelőt s névmásokat, számjeleket, határozókat és kötőszókat, az idegen szókat, tulajdonneveket s utóragokat ismerteti.

Bár Fenyvessy korszakalkotó munkájával szép sikereket vivott ki, melyben nagy része volt *dr. Günther Antalnak* is, a ki Gyorsirási Oktató Levelekben Pest 1871. (két kiadást ért) rendszerének terjesztője volt, mégis fel kell jegyeznünk, hogy követő közül többen, különösen a mult évszáz nyolcvanas éveiben, mikor legerősebb volt a küzdelme a stolzei iskolának a gabelsbergeri

[1]) Fenyvessy: A magyar gyorsirás tankönyve. Stolze elvei alapján. Hivatalos tankönyv. VII. kiadás. Bpest. 1915. Atheneum kiadása.

[2]) Munkája legfőbb segédeszköze *Szvorényi József* „Magyar nyelvtana" volt.

iskolával, eltértek Fenyvessy eredeti alkotásától s saját reformjukat igyekeztek megvalósitani. Igy: *dr. Faludy* Géza a Stolze-Fenyvessy-féle egyszerüsitett gyorsirás tankönyvében (Bpest 1878. Harmadik kiadás 1882-ben jelent meg) átdolgozta Fenyvessy áttételét s annak három soron alapulóságát igyekezett megszüntetni, majd *P. Gyurmán* Andor: A magyar gyorsirás tankönyvében Bpest. 1887. (stolzei alapon) azon szempontból igyekezett átalakitani Fenyvessy rendszerét, hogy a tanuló nyelvérzékét a gyorsirás tanulása által is emelje; később pedig *Vargay* István: A magyar gyorsirás tankönyvében Budapest, 1893. (Stolze-Fenyvessy egyszerüsitett rendszer) dolgozta át Faludy müvét. Érdekes idevonatkozólag dr. *Schwarz* Gusztáv budapesti egyetemi tanárnak a Magyar Gyorsiró 1911. évf. 2. számából a következő visszaemlékező sorait közölnöm:

„Számos kritika olvasható e lapokban a Markovits átültetése felől, amelyet — tiszteletére legyen mondva — Markovits lelkiismeretesen megvizsgált, és amit alaposnak talált, szivére vette, megfogadta: nem egy későbbi módositása az eredeti Markovits-féle irásnak ezekre a kritikákra vezethető vissza. De az ellentábor támadásai sem maradtak siker nélkül. A Stolze-táborban is tanakodtak, mit kellene tenni, hogy lépést tartsunk az ellenféllel. A Stolze-irás egyszerüsitése volt akkor a törekvésünk. Arra iparkodtunk, hogy a rendszer alapjainak megtartása mellett, az irást oly egyszerüvé tegyük, hogy tanitása és tanulása könnyebbé váljék és hogy könnyebbsége által népszerübbé tegyük rendszerünket a tanulóifjuság előtt. Ugy gondoltuk, hogy amelyik rendszer egyszerübb és könnyebb, azé a jövő az iskolákban.

Igy történt, hogy a nyolcvanas évek elején többféle „egyszerüsitett Stolze-féle gyorsirás“ tankönyv jelent meg majdnem egyszerre. Az egyiket Faludy Géza adta ki, Berlinben készült szép litografált irásmintákkal. A másikat magam szerkesztettem; ugy emlékszem autografált két-három ivből állt az egész könyvecske Peregriny kaligrafikusan szép irásával.[1]) Egy harmadik reformirás, ha jól emlékszem, Gyurmán budai professzortól eredt, aki ugyancsak lelkes hive volt iskolánknak. És volt még egy negyedik, ötödik, talán hatodik reformkisérlet is, amiknek szerzőit már nem tudom biztosan megnevezni. És mindegyik reformer oly vakbuzgón hitt a saját reformja egyedüli üdvösségében, hogy saját szakállára közzétette, terjesztette, sőt iskolákban tanitotta is.

[1]) L. „Gyorsirásunk reformjához“ a Magyar Gyorsiró 1877/8. évfolyamában.

Igy történt, hogy a gyorsirói buzgóság, amely minket összehozott, e reformtörekvések által ismét *szétválasztott* egymástól. A Fenyvessy-rendszer klikkekre és alklikkekre mállott széjjel és ezáltal a terjesztés törekvései *holt pontra* jutottak. Magam az egyetem végeztével külföldre jutottam, Faludy, mindnyájunk házigazdája, rövid betegség után meghalt, és azóta lelke veszett az egész mozgalomnak."

Egyébként azt, hogy rendszerének követői közül nem egyszer eltértek alkotásától, maga Fenyvessy is elismerte, 1889-ben mikor is igy nyilatkozik: „Az utóbbi időben egy tankönyv jelent meg, mely gyorsirásomat teljesen kiforgatja s a mely gyorsirás lényegének, szellemének csakis félreértésből származhatott.[1]) Azonban ezen reformálók törekvései folytán sem jutott Fenyvessy-rendszere holt pontra, mert ezen reformálók müködésükkel nem sok sikert értek el, tanitásuknak nem sokkal tanitójuk elhalálozása után, ugyszólván követőjük sem maradt. Ellenben az igazi Fenyvessy-rendszer minden szétszakadás ellenére ma is fennáll rendszerének követőiben.

FENYVESSY KÖVETŐI.

Emlitők, hogy Fenyvessy 1863-ban adta ki rendszerét s rendszere mindinkább terjedt. Már az országgyülési gyorsiróhivatal szervezésekor a tagok nagyobb száma Fenyvessy iskolájából kerül ki, ezenkivül az 1870-iki gyorsirási tanfolyamra is Markovits 61 hallgatójával szemben Fenyvessynek 44 hallgatója volt. Ugyhogy rendszerét elsősorban a gyorsiróhivatalban levő rendszere szerint müködő tagok, majd a tankönyvirók, lapszerkesztők s azok terjesztették, akik gyorsiróegyletében müködtek.

A gyorsiróhivatalban rendszerének legkimagaslóbb követője *Kónyi Manó* az országgyülési gyorsiróhivatal főnöke volt, kinek müködéséről az előzőkben már megemlékeztünk. E helyen csak azt jegyezzük fel róla, hogy gyakorlati széleskörü müködésèn kivül, a Magyar Gyorsiró szaklapnak négy évig (1870—1874.) volt kiadója.

Kónyi után e rendszer legjelesebb müvelője

[1]) A magyar gyorsirás Tankönyve. Stolze elvei után irta Fenyvessy Adolf az országgyülési gyorsiroda főnöke. Ötödik kiadás. Budapest 1889. Előszó.

iró, ügyvéd és az orsz. gyorsiróhivatal revizora, született 1847. szept. 23-án Székesfehérvárt. Mint középiskolai tanuló a piarista-rendbe lépett, de még a kisebb rendek felvétele előtt kilépett a szerzetből s jogot végezve 1874-ben ügyvédi oklevelet nyert. A hirlapirással is állandóan foglalkozott. 1871 óta a Pesti Napló dolgozótársa s jogi cikkirója volt. Mint gyakorlati gyorsiró 1867. óta tagja, majd revizora volt az orsz. gyorsiróhivatalnak. Elméleti téren müködve, 1871-ben „Gyorsirási Oktató-Levelek" cimen egy kötetben, 8 levélben tette közzé a gyorsirás elsajátithátására vonatkozó főbb elveket. Gyorsirói érdemeire való tekintetettel, már ezen évben tagja volt a berlini gyorsiróegyletnek s a „Phonetic Society of Great Britain and Ireland"-nak. Hirlapirói valamint gyorsirói-revizori állásától megválva 1894, a Nemzeti Ujságnak felelős szerkesztője lett. 1906-ban igazságügyiminiszteri államtitkár, majd igazságügyi miniszter lett. 1909. szept. 23. óta a m. kir. Kuria elnöke.

Ugyancsak a gyorsiróhivatal tagjai sorából felemlitem mint Fenyvessy-rendszerének követőjét *Maszák Hugót*, kit még 1868-ban a két ház elnökei I. osztályu gyorsirónak neveztek ki s a főrendiház elnöke egyuttal a Napló szerkesztésével megbizta. Gyorsirói minőségében történt nyugdijazása után 1894. márciusától 1913. április haváig vezette a főrendiházi Naplót. Meghalt 1916. aug. 28-án életének 86. évében. Ezenkivül Fenyvessy hive volt a gyorsiróhivatalban *Kállay Bertalan*, (szül. 1842. április 3-án, megh. 1906. március 20-án) továbbá a már szintén elhunyt *Vándory Gusztáv*, aki a Magyar Gyorsiró 1877|8. évf. 4. számnába Javaslatot tett közzé a Stolze-Fenyvessy-rendszer egyszerüsitésére. Végül Fenyvessy követői sorába tartozik a gyorsiróhivatalban *dr. Peregriny János* ez idő szerint az országgyülési gyorsiróhivatal főnöke is, kinek életmüködését már előzőleg emlitettük.

A tanitás és tánkönyvirás terén: P. Gyurmán Andor budapesti II. ker. főgimnáziumi tanár volt egyik legügybuzgóbb támogatója Fenyvessy rendszerének.

Gyurmán 1828. nov. 28-án született Podolinban. A gyorsirással még 1847-ben kezdett foglalkozni s legelőbb a Taylor, majd Markovits és Fenyvessy rendszernek lett hive. Az utóbbi rendszer szerint, 1883-ban a Magyar Gyorsiró szaklap szerkesztését vette át. E szaklapban Stolze munkálatát saját önalkotta rend-

szerével igyekezett összeegyeztetni s ebbeli törekvésének eredményét 1887-ben „A Magyar Gyorsirás Kimeritő Tankönyvében" tette közzé. Gyorsirói müködése az 1885-ik országos kiállitáson elismerésben részesült. Meghalt 1900. okt. 20-án.

1878-ban pedig *dr. Faludy Gézától* jelent meg a Stolze-Fenyvessy-féle egyszerüsitett gyorsirás tankönyve Budapest 1878. (III. kiadás 1882.)

A tankönyvirás és tanitás terén kitünt még:

Vargay István, aki mint az V. ker. női tanfolyam vezetője „A magyar gyorsirás tankönyvét" megirta, mely öt kiadást ért. Ezenkivül Budapesten 1893-ban megjelent tollából A magasabb foku és a parlamenti gyorsirás. Majd Gyorsirók Könyvtárában (Jókai regéket) közölt. Ezen érdemeire való tekintettel, 1893-ban, a gyorsirás tanitókat és tanitónőket vizsgáló miniszteri bizottság tagjává neveztetett ki. Negyedszázadon át terjesztette Fenyvessy rendszerét. Meghalt 1914-ben.

Tankönyvirók még: 1906-ban Budapesten *Kaiser* Gizella, aki a Gyorsirók Könyvtárát tette közzé, melyben a Stolze—Fenyvessy-féle egyszerüsitett gyorsirás alapvető elemeit kérdésekben és feleletekben tárgyalja. — 1915-ben pedig Stolze—Fenyvessy rendszere szerint A magyar gyorsirás methodikai tankönyvét *Bantler* Ödön és *Rózsa* Anna adták ki.

A vidéken: *Adorján Emil*, 1891-ben megjelent és 1893-ban 3-dik kiadást ért „Tizenöt gyorsirási óra" cimü tankönyvében, majd 1893-ban ugyancsak Nagyváradon megjelent Gyorsirási Olvasókönyvében terjesztője Fenyvessy rendszerének. — Itt emlitjük fel dr. *Fülöp* Adorján zentai főgimnáziumi tanárt, akitől 1906-ban Fenyvessy rendszerében „Országgyülési gyorsiró" jelent meg Szegeden s aki Zentán megalapitotta a Fenyvessy Gyorsiró Kört. Meghalt 1914-ben. *Végül a tankönyveken kivül két jelentősebb irodalmi munkát emlitünk fel.* Mindkettőt *Fenyvessy* irta. Az egyik: Stolze—Fenyvessy gyorsirás. Jelény szótára. Bpest 1913. Ez a munka nemcsak azokat a jelényeket és röviditéseket tartalmazza, melyek Fenyvessy 2 tankönyvében foglaltatnak, hanem felöleli a magyar országgyülés nyelvének terminológiáját 1869-től maig. A másik Az Országgyülési gyorsirói kézikönyve II. kiadás Bpest 1906.

A *folyóiratok* között a legkimagaslóbb a: Magyar Gyorsiró Szaklap a Stolze—Fenyvessy-féle gyorsirás terjesztésére. A folyóirat 1916-ban a XXX. évfolyamban Fenyvessy Adolf főszerkesztésében és

Bantler Ödön szerkesztésében jelenik meg. Ezenkivül *Lipták Gy.* István: *Uj Magyar Gyorsiró* 1885. *Janovits Pál* és *Vargay István*: *Gyorsiró* 1888. *Kaiser Gizella* és *Vargay István*: Stenographia (Gyorsirónők Lapja,) *Fülöp Adorján*: Zentai Gyorsiró és *Adorján Emil*: Gyorsirók Lapja cimen szerkesztettek folyóiratokat. Itt emlitem fel, hogy *dr. Thallóczy Lajos* (szül. 1854. dec. 8. megh. 1916. nov. 30.) 1877-ben elvállalta a „Magyar Gyorsiró" szerkesztői állását és 1878-ban letette a gyorsirástanári vizsgát.[1])

Végezetül felemlitjük, hogy ez idő szerint a Stolze-Fenyvessy rendszernek terjesztése a Budapesten 1909-ben létesült *Magyar Gyorsiró Társaság* feladata. Ezen társaságnak alapszabályaiban körülirt célja: „A Stolze-Fenyvessy gyorsirási rendszer terjesztése és müvelése. E cél elérésére a társaság tanfolyamokat nyit, gyorsirási köröket szervez, könyvtárt létesit, gyorsirási versenyeket és pályázatokat rendez, szaklapokat és szakmunkákat ad ki, a gyorsirásköröket és tanfolyamokat erkölcsi és anyagi támogatásban részesiti."[2])

C) NAGY SÁNDOR MAGYAR GYORSIRÁSI RENDSZERE.

1863—1898-ig hazánkban csakis a fentebbiekben már emlitett *Markovits* és *Fenyvessy*-féle voltak hivatalosan elismert gyorsirási rendszerek. Csakis e rendszerek voltak az iskolában tanithatók. Az 1898. évtől kezdődőleg *Nagy Sándor* gyorsirási rendszere is hivatalos elismerésben részesült, amennyiben az akkori vallás- és közoktatásügyi miniszter e rendszer szerint is a gyorsirásnak az iskolákban való tanithatását és rendszernek a gyorsirás tanitói- és tanitónői vizsgálatban képviseltetését is engedélyezte.

NAGY SÁNDOR

gyorsiró és kalligrafus szül. Sárospatakon 1844. márczius 3-án Középiskoláit szülőföldjén, a theologia akademiát pedig Debreczenben végezte. Pár évi tanitóskodás után Budapestre jött és 1869-ben a müegyetemi könyvtárnál kapott alkalmazást, s innen mint könyvtárőr nyugdijaztatott 1908-ban.

---

[1]) „Thallóczy a gyorsiró" c. közleményt L. Magyar Gyorsiró 1917. jan.-feb. melléklapján.

[2]) L. A Magyar Gyorsiró Társaság alapszabályait a Magyar Gyorsiró melléklapja 1909. évi 2-dik számában, ezen Társaság ügyrendjét pedig 1912. évi 8—9. számában.

A gyorsirással — mint már jeleztük — 1872-ben ismerkedett meg és ennek révén Markovits Ivánnal, aki igen hamar felismerte benne a kiváló tehetséget és ügybuzgalmat. 1874-ben a Gabelsberger rendszerü Gyorsirászati Lapok főmunkatársa, majd 1875-ben felelős szerkesztője lett.

Érezvén azonban eddigi gyorsirói müködése alatt, a *gyorsirás* jobban való *népszerüsitésének szükségességét*, nagyobbszabásu reformmunkálatokhoz fogott s ennek eredményeként Markovits rendszerétől eltérőleg népszerüsitési tervét, buvárlatok alapján egy uj rendszerbe öntötte. — Munkájában segitségére volt testvéröcscse *Nagy Béla* okl. gyorsirástanár is. (Szül. Sárospatakon 1857. szept. 14., meghalt 1883. febr. 21-én).

A gyorsirás mellett *Nagy Sándor* a szépirással is behatóan foglalkozott. Ezt több fővárosi intézetben, többek között az egyetemen és müegyetemen is tanitotta.

NAGY SÁNDOR RENDSZERE.

Nagy Sándor szerint az eddig ismert gyorsirási rendszerek a mássalhangzókat nem helyesen alkalmazták, és a magánhangzókra nem fektettek sulyt. Ezeket általában kihagyták, vagy legfeljebb bonyolódott módon fejezték ki. Nagy Sándor rendszerében az az ujitás lényege, hogy a magánhangzóknak, mint a szók lelkének határozott formát adott, az előre és *felfelé* törekvő u. n. kötővonalakkal, mig a mássalhangzókat *lefelé* menő, tehát a vastagitásra alkalmas vonalakkal jelölte. Ott, a hol magánhangzó nincs, a kötővonalat kiszoritotta, tehát az alsó fokban a *betüszerinti* kiirást mondta ki. Az eddig célszerünek bizonyult röviditési módokat Nagy Sándor a rendszerében a *hangfestés* elvével egészitette ki. A hangfestést röviden ugy fejezhetnénk ki, hogy a sebes beszédben *elmosódó hangokat* kihagyjuk. Rendszerét „Népszerü Gyorsirás“ név alatt léptette életbe.

NAGY SÁNDOR MAGYAR GYORSIRÁSI RENDSZERÉNEK KÖVETŐI.

Nagy Sándor rendszerének legkimagaslóbb követői: *dr. Kováts J. János* budapesti ref. teológiai rendes tanár. Szül. 1880. nov. 20. Kisteleken. A jog- és bölcsészettudományok doktora. Okleve-

les tanitója a Nagy Sándor és Gabelsberger-Markovits Gyorsirási rendszereknek. Amellett, hogy szerkesztette a Népszerü Gyorsiró több évfolyamát, megirta a Cáfolatot Kozma Bernát birálatára. *Dr. Szabó Péter* budapesti tanárképző gyakorló főgimn. tanár (szül. Marosvásárhelyt 1867. máj. 2 — meghalt 1914. szept. 24.) *K. Jónás Ödön* müegyetemi tanár, *Pályi Sándor* a budapesti gyakorló főgimnázium tanára, *Kováts Alajos* polgári iskolai tanár, *B. Major János* tanár, *Söjtöri Károly* kegyesrendi tanár és *Inotay László* állami ipariskolai tanár.

Rendszerének legfőbb terjesztője „*Népszerü Gyorsiró*“ cimü szaklapja, mely 1917-ben XXVII-dik évfolyamban jelenik meg Budapesten. A vidéken 1895-ben Stern Mór inditott meg Losonczi Gyorsiró cimen egy lapot Nagy rendszere szerint. A lap rövid idő mulva azonban megszünt. De ezenkivül terjeszti rendszerét tankönyve, mely három fokozatba van osztva.

1. A betüszerinti u. n. „Népszerü Gyorsirás“ tankönyvének első kiadása megjelent 1876-ban. 1916-ban a XVI. kiadás. 2. „Iskolai Gyorsirás“ tankönyvének első kiadása megjelent 1878-ban. 1909-ben az V. kiadás. 3. A legmagasabb fok a „Parlamenti Irás“ első kiadása megjelent 1898-ben. 1908-ban a IV. kiadás. — Ezenkivül a Kereskedelmi Gyorsirás tankönyve 1912-ben jelent meg. Mindezekenkivül: Nagy Sándor rendszere ez idő szerint nyolc nyelven van átdolgozva és közrebocsátva; és pedig a török, angol, francia és olasz nyelvre maga Nagy Sándor dolgozta át.[1]) Német nyelvre *Kováts Alajos és B. Major János*, horvátra *Halász Pál*, esperantora pedig *Rónai Sámuel* tették át Nagy Sándor gyorsirását.

Végül Nagy Sándor rendszerének terjesztője *A Magyar Gyorsirók Egyesülete*, melyet még 1877. április 15-én alapitott 10 taggal. Az egyesület rendes üléseket tart s versenyirásokat is rendez. Elnöke: *Pályi Sándor.*

---

[1]) Török Gyorsirás. Saját rendszere szerint kidolgozta Nagy Sándor Budapest 1913.

System Nagy English Shorthand Angol gyorsirás. Alexander Nagy Part 1. Populer Shorthand Budapest 1913.

Système Nagy Sténographie Française Francia Gyorsirás Alexander Nagy Partie 1. Stenographie Populaire Budapest. 1913.

Sistema Nagy. Stenografia Italiana Olasz Gyorsirás. Alessandro Nagy. Parte 1. Stenografia Poporale Budapest 1913.

ÖNÁLLÓ GYORSIRÁSI RENDSZEREK.

Ámbár eddig több izben is hangsulyoztuk azt, hogy 1863-tól napjainkig ugy az iskolákban, mint a gyakorlati életben főuralomra Markovits és Fényvessy rendszere jutott, majd 1898-tól Nagy Sándor rendszere is életbelépett, mégis a történelmi tényálláshoz hiven, fel kell jegyezzük, hogy a most emlitett három rendszer mellett és azoktól függetlenül más irányu gyorsirási rendszerek megalkotásával is találkozunk. Ugy ezen rendszereket, mint az 1907. után keletkezetteket és a történelmi összefüggés kedvéért a fennebbi cim alatt *itt* ismertetjük a következőkben.

Az első törekvést, 1868-ban észleljük, mikor is *Bonyhay József, „Debreczeni Gyorsiró"* cimmel, egy 16 oldalos füzetben kisérlette meg a már letünt Taylor-féle elveket minden eredmény nélkül feldolgozni.

Az 1884-ik évben *Kele Antal*, ki már előzőleg is foglalkozott gyorsirással lépett fel önálló magyar gyorsirási rendszerével.

Kele Antal, 1854. dec. 9-én született Sormáson, Zala vármegyében. Tanulmányainak végeztével, a budapesti majd a bécsi egyetemen jogot hallgatott. 1880-ban államtudományi 1882-ben jogi tudorrá avattatott a budapesti egyetemen. 1883-ban ügyvédi oklevelet nyert s Nagykanizsán megnyitott ügyvédi irodáját 1885-ben Zalaegerszegre tette át s az ügyvédi gyakorlatot haláláig folytatta. Meghalt 1915 szeptember 1-én.

A gyorsirással, már mint gimnáziumi tanuló megismerkedett és mint Markovits rendszerének hive azt a nagykanizsiai gimnáziumban, és Budapesten tanitotta. 1875-ben a budapesti magyar gyorsiróegylet tagja lett letevén előbb ugy Markovits, mint Fényvessy rendszereiből a tanári vizsgálatot. 1877-ben „Kritikai munkálatok a Gabelsberger-Markovits és Stolze-Fényvessy magyar gyorsirási rendszerek felett" cimü munkálatát adta ki. Majd 1880 év végén „Az uj magyar gyorsirás alapvető szabályait" irta meg. Ennek nyomán jelent aztán meg 1884-ben Az uj magyar gyorsirás tankönyve, melyben Markovits és Fényvessy rendszereinél észlelt hiányok miatt, egy a magyar nyelv természetének megfelelő s az eddigi németből átültetett gyorsirási rendszereinktől elütő uj gyorsirási rendszert kisérlett meg. Rendszerének főalapelvéül azt vallja, hogy nem használja a több soros irási módot, öblösitést, ékezést, élesitést; hogy egyetlen jele sincs helyhez kötve; hogy a

vastagitásnak jelentéktelen szerepet juttat, hogy egyetlen magánhangzót sem jelöl jelképileg s hogy a nagy kezdőbetüket is jelöli. E rendszerét 1884-ben a nagykanizsai polgári iskolában tanitotta, sőt 1885 és 1886-ban Nagykanizsán Magyar Gyorsirás Kele Antal gyorsirása terjesztése és fejlesztése ügyében folyóiratot is adott ki.

1907-ben „Magyar gyorsirási rendszerem hajnalhasadása és diadalutja" cimen magyar gyorsirási rendszerében ujitásokat és javitásokat közöl. Majd 1910-ben A magyar gyorsirás tankönyvét irta és kiadja Dr. u. j. Kele Antal ügyvéd Zalaegerszeg cimen tette közzé. E munkájának Előszavában szerző megirja, hogy tankönyvének II. kiadását javitva, ujból átdolgozva és bővitve bocsátja a nyilvánosságra, hogy ezáltal a magyar gyorsirás ügyét — tudományos alapon előbbrevigye. „Aki ismeri a gyorsirás problemáit, az tudja, hogy egy abszolutbecsü gyorsirásnak mily óriási feladatot kell megoldania, hogy mig egyrészről alsó foka mindent tisztán, világosan és szabatosan ki tudjon irni, másrészről magasabb foka *általános röviditési tanai segitségével elérje egyetemesen az abszolut-rövidséget s emellett könnyen olvasható legyen. Magyar gyorsirásom önmaga tört utat magának.*" Ezután elmondja szerző, hogy rendszerének alsóbb fokát tökéletesnek ismerték el a szakemberek. A felső gyorsirása eddig a magyar nyelv természetének megfelelően a szabad röviditések tanán épült fel. Most azonban ezt mellőzte, mert felső gyorsirási röviditési tanát jobbnak, tökéletesebbnek és megfelelőbbnek találja. A magánhangzók jegyeit jelképi jelölésre használja. Szerző szerint nincs szükség az állandó röviditések sokaságára és külön szak-röviditésekre, szak-gyorsirási tankönyvekre. Célja, hogy ne csak sok, hanem jó gyorsiróink is legyenek. A tanulót kezdettől fogva ráutalja, hogy gondolkodjék és ne egyszerü másoló legyen. A gyorsirását három részre osztja: 1. az elemi, 2. a közönséges, 3. felső gyorsirásra. Gyorsirás megtanulási elve a tanitva tanulás.

Kele rendszere elméletileg bár sok szép eszmét tartalmaz, a gyakorlatban mindez ideig nem tudott elterjedni.

Kele Antal után nemsokára az 1890-ik évben *dr. Szalágyi Aurél* lépett fel, ki a gyorsirást az 1892-dik évben a budapesti tud. egyetemen is tanitotta. Kezdetben ő is Markovits rendszerének volt hive, utóbb azonban (1890) önállóan fellépett „Absolut magyar gyorsirás" cimü munkájával, melyben az absolut gyorsirást mennyiségtani alapon a hangstatisztika segélyével, magából a nyelvből igyekezik megfejteni. Az elemi fokon egysoru, a vita-

írásban már többsoru irást különböztet meg, de aztán a gyorsiró tetszésére bizza a sorok szaporitását.[1])

Szalágyi Aurél után felemlitem *Tarcza Viktor* által 1897-ben kiadott „Az egyszerü" gyorsirás tankönyve. (Gyorsirás vastagitás nélkül) „Levelező rész" cimü munkát, mely a Gabelsberger-Markovits rendszer forrásából eredt, anélkül, hogy legcsekélyebb nyomot is hagyott volna maga után.

Legujabban többen uj magyar gyorsirási rendszerek létesitésén fáradoznak. Ezek között elsőnek emlitjük fel *Glock Tivadar* cs. és kir. őrnagyot, gyorsirót, szül. 1872. Vágvecsén (Nyitra vármegye) Idevágó munkájának cime: *Modern gyorsirászati törekvések kapcsolatban egy Magyar nemzeti gyorsirás szerkesztésének a kiséretével* (1909.) E munkájában egy, a meglévő betüanyagra rövid irást szolgáltató gyorsirási rendszer kisérletet mutat be. Kisérlete három főszabályt állit fel: 1. minden jel egyaránt levonással mint felvonással is irható, 2. a mássalhangzók aszerint amint valamely szóban egymásra következnek, felváltva felmenő vagy lemenő jelükkel irandók; 3. az önhangzók aszerint amint felmenő vagy lemenő mássalhangzók előtt állanak felmenő vagy lemenő jelükkel e mássalhangzóhoz illesztendők, ugy hogy vele egymásban egyesülnek anélkül, hogy nagyságán változtatnának. Ezt a rendszerét a magyar nyelven kivül több más nyelvre is alkalmazza.

Ugyancsak uj gyorsirási rendszer alkotásával foglalkozik 1913. óta *Krippel Móric* selmecbányai főiskolai tanár. *Az egységes magyar gyorsirás tervezetének nevezi munkáját*, amely a Nagy Sándor-féle rendszert akarja egyszerüsiteni. Az alapfok elve a betüszerinti irás és az idegen szavak fonetikus kiirása. Minden magyar hangzónak külön betüjele van és az irás sorához viszonyitva bármely magasságban ugyanaz a jelentése. A betük nagyok és aprók. A mássalhangzók lényegben lefelé, a magánhangzók felfelé haladó vonáskák. A középfok elve továbbmenő könnyitésekkel annyira megröviditeni az irást, hogy mérsékelten gyors beszédek leirására is alkalmas legyen. A felsőfok még továbbmenő s egyes — parlamenti, kereskedelmi stb. — irányokban kifejlesztett könnyitésekkel, más felsőfoku gyorsirások elvei alapján, a leggyorsabb beszéd leirására tehető alkalmassá. A negyedivre szoritott kis rendszerlap még szórövidítéseket is tartalmaz.

[1]) L. idevonatkozólag: *Forrai Soma*: Kritika dr. Szalágyi Aurél „Absolut gyorsirásáról" Budapest 1892.

Végül *Radnai Béla* budapesti I. ker. főgimn. tanár, népfelkelő hadnagy, (szül. 1891. nov. 8. Czegléden) szintén uj gyorsirási rendszert mutat be „Az Egyszerü Gyorsirás Tankönyvében", melyet 1912-ben kézirat gyanánt, 1914-ben pedig második bővitett kiadásban tett közzé Budapesten. Munkájában két irányzatot kiván érvényesiteni. Az egyik a gyorsirást minél egyszerübbé, könnyebben megtanulhatóvá kivánja tenni, a másik irányzat a gyorsirást kihagyási részében, a rövidités tekintetében reformálta. Az önkényesen, ötletszerüen megállapitott szójelek összefüggéstelen halmaza helyett, egységes alapelveken, a szó és szócsoportok közt fennálló lélektani kapcsolatok lehető teljes kihasználásával óhajtja felépiteni a gyorsirásban alkalmazható rövidités rendszerét. Betüi nagyrészt a Gabelsbergeriek maradtak. A magánhangzó jelölésben Gabelsberger, Stolze és Nagy jelölési elveit igyekszik összeegyeztetni. — *Radnai* megirta még ezenkivül „A gyorsirás elmélete" cimü munkáját is, mely Budapesten 1914-ben jelent meg.

IDEGEN NYELVEKRŐL MAGYARRA ÁTTETT RENDSZEREK.

E téren mindenekelőtt felemlitjük *Dohnányi Frigyest*, aki Ahrends Lipót német gyorsirási rendszerét tette át magyar nyelvre.

Dohnányi Frigyes született 1843. január 13-án Szobotiszton Nyitra vármegyében. Tanulmányai végeztével 1872/3-ban a besztercebányai főgimnáziumnál mint helyettes, 1873. óta a pozsonyi kir. kath. főgimnáziumnál mint rendes tanár müködött. A gyorsirászat terén nevét főleg Ahrends Lipót alkotta észszerü, könnyü és biztos gyorsirásának magyar nyelvre alkalmazásával tette ismeretessé.[1]) E törekvésében abból indult ki, hogy Ahrends rendszerének alapja gyökeredzik egyedül a nyelvek természetében, annyiban, amennyiben Ahrends az, ki a magánhangzónak és az ezzel egységet képező mássalhangzónak összetartozását a nyelv természetének megfelelő hozzátapadás alapján jeleli. A gyakorlati téren Dohnányi rendszere alig van alkalmazásban. Ugyancsak Dohnányitól jelent meg 1886 és 1887-ben „Panstenographia" cimen, előzőleg már ismertetett több nyelvü munka. Meghalt 1909-ban Pozsonyban. 1895-ben *Faulmann Károly* ismert nevü tanár német gyorsiró rendszerét *Erdélyi Viktor* (megh. 1917. jun. 6-án, éle-

[1]) Az első kiadás Budapesten 1873-ban, a második Pozsonyban 1878-ban jelent meg.

tének 63-dik évében), majd 1912-ben *Roller* német rendszerét *Weber Bónis* nyitrabajnai igazgató-tanító tette át magyar nyelvre, de követőkre nem találtak.

Végezetül feljegyezzük, hogy Csanády István hagyatékában horvát, majd román nyelven megjelent két, 1864-ben kiadott füzetet találtak.[1]) Az egyik horvát, a másik román nyelven ismerteti Gabelsberger rendszerét. A füzetek cimei a következők:

1. *A zágrábi reáliskola 1864. évi értesitője.* „Deseto Godisnje izvesce Kralj. Vise realke u Zagrebu. Koncem slolske godine 1864. U. Zagrebu Knjigotisk. i litografijski zavod Drag. Albrechta. Fr. *Magdics* ottani tanár Gabelsberger rendszerének átvitelei horvát nyelvre." (Magdic Ferenc, Gabelsberger rendszerének horvát nyelvre átültetője és a zágrábi gyorsiró egylet alapitója meghalt 1914. évben 84 éves korában.) 2. *Stenografia romana* dupa Sistemulu lui Gabelsberger de Demetriu *Racuciu* Stenografu rom. a dietei Transilvaniei etc. *Sibiiu* in Tipografi'a diecesana 1864. Minden valószinüség szerint e füzetek az illető tanintézetekben a gyorsirás tanitása céljából tétettek közzé.

GYORSIRÁS TÖRTÉNETIRÓK:

Legvégül fel kell jegyeznem azok neveit is, akik gyorsirástörténeti adatokat gyüjtöttek, avagy gyorsirástörténetet irtak. Az egyes gyorsirási tankönyvekben és lapokban megjelent idevonatkozó közlemények ismertetését mellőzve, felemlitem, hogy dr. *Szombathy* Ignácz 1868-ban Noë után a Gyorsirászat rövid történelmét, *Nagy Sándor* 1874-ben a Gyorsirás történetének rövid vázlatát, *Fleischhacker* M. F. 1875-ben (Győr) a Gyorsirás rövid történetét, *Kapczy* Zoltán ugyancsak (Győr) 1876-ban a gyorsirásfejlődésének és irodalmának vázlatát, *dr. Boros Gábor* tanár és iró (szül. 1855. dec. 18. Nagyenyeden, megh. 1913-ban.) 1896-ban a Gyorsirás Történelmét, *Max* Gondos 1909. Berlin „Die neuere Geschichte der Stenographie in Ungarn" cimü munkáját tette közzé. Továbbá *dr. Téglás* Géza kir. Curiai tanácsjegyző (szül. Déván 1883 április 4-én) ki gyorsirástörténeti adatok kutatásán kivül, több gyorsirási kört és egyletet is alapitott, szerkesztette a Gyorsirástörténeti Lapokat (1901), az Egyetemi Gyorsirót (1902—

[1]) E füzeteket dr. *Gopcsa László* az Orsz. M. Gyorsiróegyesület 1913. okt. 29-iki ülésén Szombathy hagyatékában talált gyorsirási könyvekről és iratokról tartott előadásában ismertette.

1903) a Gyorsirászati Lapokat (52—53 évf.), az Irást (1914-től). Ezenkivül „*Ujabb adatok a magyar gyorsirás történetéhez*“ cimü munkáját irta meg.[1])

A GYORSIRÁS TANÁROKAT VIZSGÁLÓ BIZOTTSÁG.

Már fennebb jeleztük, hogy Fenyvessy kezdeményezésére, 1870-ben Eötvös br. közoktatásügyi miniszter, a gyorsirástanárokat vizsgáló bizottságot létesitette, még pedig akként, hogy Markovitsot és Fenyvessyt felszólitotta, terjeszszenek elő tervezetet oly bizottság szervezése iránt, melynek feladata lenne, a középtanodai gyorsirászati tanárokat közérvényü bizonyitványokkal ellátni. Az előterjesztés szövegét *dr. Markó Sándor* készitette el s ennek alapján 1870. évi 29622. számu közoktatásügyi miniszteri rendelettel a szabályzat életbe lépett.[2]) Nemsokára a miniszter a vizsgáló bizottság elnökévé *dr. Lutter Nándor* tanker. főigazgatót, rendes tagokul Markovits rendszere szerint *Markovits Ivánt, dr. Fayer Lászlót,* póttagul dr. *Markó Sándort,* — Fenyvessy rendszere szerint *Fenyvessy Adolfot* és *Kónyi Manót* rendes tagokul, póttagul pedig *Vándory Gusztávot* nevezte ki.[3]) A bizottság alakuló ülését 1871. nov. 5-én tartotta meg Pesten a kegyes tanitórendiek épületében. A bizottság pecsétnyomója, az oklevelek alakja valamint a két rendszer tételei megállapittatván, az első vizsgálat 1871. november 7-én tartatott meg. *Az első vizsgát Szotyory József jogvégzett tette le Markovits rendszere szerint.* A bizottság kebelében 1914. dec. 31-éig a következő változások történtek:

1871. nov. 8-án dr. Markó Sándor, vizsgáló bizottsági póttag Budapestről elköltözvén, állásáról lemond, helyébe a miniszter 1873 márczius 22-én *Mendlik Ferencet,* majd 1891. év január havában dr. Fayer László bizottsági tagságáról lemondván, helyébe 1891. márc. 14-én dr. *Maywald Józsefet* vizsgáló bizottsági rendes tagnak nevezte ki. 1891. dec. 30-án Lutter Nándor vizsgáló bizottsági elnök halála folytán, az elnöki állás megüresedvén, 1892. febr. 8-án 2324 sz. ministeri rendelettel a vizsgáló bizottság elnökévé dr. *Hóman Ottó* pestvidéki tankerületi főigazgató neveztetett ki.

[1]) L. Gyorsirási Szemle 1904. évf. 2. sz. és Szegedi Gyorsiró 1908. évf. 5. sz.

[2]) L. Függelékben (Függelék X.)

[3]) L. Gyorsirászati Lapok 1871 évf. 1 és 2 számait.

1893. március 28-án 8045 sz. a. a miniszter felszólítja Kónyi Manót és Vándory Gusztávot le akarnak-e mondani vizsgáló bizottsági tagságukról? Mindkettő lemondott s ennek következtében 1893 május 18-án az igy megüresedett Stolze—Fenyvessy-féle vizsgáló bizottsági tagsági állásra kineveztettek: *dr. Vargay István* rendes, *dr. Gyomlay Gyula* pedig póttagnak. *Markovits Iván* 1893 április 5-én meghalt s *helyébe* 1894. jan. 20-án 60228—1893 sz. rendelettel vizsgáló bizottsági rendes tagul dr. *Gopcsa László* neveztetett ki. 1897. márc. 31-én a miniszter 19099 sz. rendeletével *dr. Erődi Bélát* a budapesti tankerület főigazgatóját nevezte ki a vizsgáló bizottság elnökévé az e tisztéről lemondott. dr. Hóman Ottó helyére.

1870—1898-ig gyorsirás tanárul hazai tanintézetekben csak olyanokat lehetett alkalmazni, akik Gabelsberger—Markovits vagy Stolze—Fenyvessy-féle gyorsirásból szereztek képesitő-oklevelet.[1])

Az 1898 évi szeptember 11-én 59333. sz. a. kelt miniszteri rendelettel *Nagy Sándor*-féle gyorsirási rendszer szerint is a gyorsirás tanitói és tanitónői vizsgálat letehetése megengedtetvén: Nagy Sándor-féle rendszer szerint vizsgáló bizottságba a miniszter *Nagy Sándort, K. Jónás Ödönt* és *Inotay Lászlót* nevezte ki.[2]) Ugyancsak a miniszter K. Jónás Ödön lemondásával az 1902 évi dec. 3-án 79272. sz. a. kelt rendelettel a Nagy Sándor rendszeréből *Pályi Sándort* vizsgálóbizottsági taggá; Nagy Sándor lemondásával megüresedett helyre pedig az 1908. dec. 15-én 144483 sz. a. kelt rendelettel *Kováts J. János* fővárosi református hitoktatót rendes taggá; Mendlik Ferenc elhalálozásával az 1902. decz. 31-én 85957 sz. rendelettel a Gabelsberger—Markovits rendszerből *Bódogh* Jánost bizottsági póttaggá; az 1911. évi január 19-én 150639—1910. sz. rendelettel a Stolze—Fenyvessy rendszerből *Antalik* Károlyt rendes taggá, az 1912. jan. 30-án 6999. sz. rendelettel dr. Maywald József elhalálozása folytán a Gabelsberger—Markovits rendszerből *Bódogh János* vizsgáló bizottsági póttagot rendes taggá és *dr. Schütz Antalt* ugyanezen rendszerből póttaggá, végül az 1912. évi junius 12-én 78667. sz. rendelettel a Nagy Sándor rendszerből dr. *Szabó Pétert* (ki nemsokára ezután 1904-ben meghalt) vizsgálóbizottsági taggá nevezte ki. Ez idő szerint a gyorsirás tanitói és tanitónői vizsgálóbizottság

[1]) L. Függelékben (Függelék XI.)

[2]) L. Függelékben (Függelék XII.)

Elnöke: *dr. Erődi Béla.*
Tagjai: *Gabelsberger—Markovits-rendszer szerint:*
Dr. Gopcsa László,
Bódogh János,
dr. Schütz Antal.
Stolze—Fenyvessy-rendszer szerint:
Fenyvessy Adolf,
dr. Gyomlay Gyula,
Antalik Károly.
Nagy Sándor-rendszer szerint:
Pályi Sándor,
dr. Kováts István János.

A vizsgáló bizottság elnökeinek életrajzi adatait a következőkben soroljuk fel:

I. LUTTER NÁNDOR.

Született 1820. szept. 3-án Béren (Nógrád megyében). 1836-ban a kegyestanitórendbe lépett és 1845-ben áldozópappá szentelték fel. 1844-ben tudori oklevelet nyert, 1860-ban a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja lett. Mint tanár Podolinban, Pesten, Budán, Selmecbányán, mint igazgató pedig ismét Pesten és Budán működött. 1884-ben Budapest fővárosi tankerületi főigazgató, 1865-ben kegyestanitórendi kormánytanácsos lett. 1884-ben királyi tanácsossá neveztetett ki. Meghalt 1891. dec. 30-án.

Minket legkinkább Lutter gyorsirói működése érdekelvén, kiemeljük, hogy ő évtizedekkel ezelőtt jelét adta a gyorsirás iránt érdeklődésének, amennyiben Markovits, selmecbányai legelső gyorsirási tanfolyamát, Lutter tanárának buzditására nyitotta meg. De Lutter nemcsak érdeklődött a gyorsirás iránt, hanem ugy a stolzei, mint a gabelsbergeri rendszereket is megtanulta. Ez utóbbi körülmények lehettek döntők arra, hogy a kiváló fontosságu tanügyi állásban levő férfiut nevezte ki a kormány a gyorsirástanárokat vizsgáló bizottság elnökévé, mely tisztét husz éven át jól be is töltötte.[1])

II. HÓMAN OTTÓ.

Született Magyar-Óvárt 1843. szept. 3. Tanulmányait a pesti egyetem bölcsészeti karán végezte; az 1869—70. tanévben kül-

[1]) L. Gyorsirászati Lapok 24 évf. 8. és 30 évf. 4 számát.

földi egyetemeket látogatott s Göttingenben doktori diplomát szerzett. 1866—1869. főgimn. tanár Szabadkán, 1871—1872. pesti egyetemi magántanár, 1872—1885-ig a kolozsvári egyetemen a klasszika-filológia tanára, 1885—1907-ig budapest—vidéki tankerületi főigazgató. 1897—1902. miniszteri tanácsos s a középiskolai ügyosztály vezetője volt. A filológiai irodalom terén úttörő munkásságot fejtett ki. Meghalt Budapesten 1903. április 15.

III. ERŐDI BÉLA.

Született 1846. április 19. Szászrégenben. Keleti nyelvi tanulmányait 1868. Konstantinápolyban folytatta; utazott Kis-Ázsiában, Egyiptomban, a Balkán-félszigeten. 1870-ben hazatérve a hirlapirás, földrajzi irodalom és müfordítás terén nagy tevékenységet fejtett ki; buzgón ápolta a török-magyar vonatkozásokat. 1882-ben a fiumei áll. gimnázium igazgatója, majd az ottani iskolák felügyelője 1889-ben kolozsvári tankerületi főigazgató lett; 1890-ben a Ferencz József-intézet kormányzója s 1892. óta a budapesti tankerület főigazgatója. Nemzetközi kongresszusokon és kiállításokon több izben képviselte az államot, szervezte a párisi nemzetközi kiállításon a magyar tanügyi osztályt és Londonban rendezte a kulturális kiállitást. Elnöke, alelnöke, tiszteletbeli tagja több tudományos társaságnak avagy tanügyi bizottságnak. A keleti életet és irodalmat ismertető sok cikke mellett értékes müforditói müködést is fejtett ki. Több kitüntetésben részesült.

E fejezet befejezéseül közöljük az 1871. évi november 7-től —1916. évi december 31-ig vizsgálatot tett gyorsirás tanárok, illetőleg tanitók névjegyzékét.[1])

A GYORSIRÁS ÉS AZ 1883. ÉVI XXX. T.-C.

Mindaddig mig az 1883. évi XXX. t.-c. életbe nem lépett, a gyorsirás tanitásának ügye nem volt rendezve. Az idézett törvény tárgyalásakor azonban *Jónás* Ödön orsz. képviselő felszólalt, hogy a *gyorsirás a középiskolákban, mint rendkivüli tantárgy* tanittassék és a rendkivüli tanárok is részesüljenek évi fizetésben.[2])

[1]) L. Függelékben (Függelék XIII.)

[2]) L. Függelékben (Függelék XIV.)

A törvényben aztán a gyorsirásnak is mint rendkivüli tárgynak tanitása is felvétetett s annak óraszámát a törvény 16 §-a igy állapitja meg:

16. §. A tanórák heti száma a tanulókra nézve a rendes tantárgyakból, de a testgyakorlaton kivül az alsó négy osztályban legfölebb 26, a felső négy osztályban, legfölebb 28; és a rendkivüli tantárgyak idejével együtt a tanulónak az alsó négy osztályban 30, a felső négy osztályban 32 óránál több nem engedhető."

A rendkivüli tárgyakat rendkivüli *tanitók* tanitják. Erre való figyelemmel aztán 1893-ban a gyorsirástanári vizsgálati szabályzat eltöröltetett s helyébe az 1893. évi 7230. sz. rendelettel a gyorsirás tanitói és tanitónői vizsgálati szabályzat lépett.[1]) Ezen tanitói és tanitónői szabályzat husz év mulva az 1913. évi 195269. sz. rendelettel módositva van jelenleg érvényben.[2])

A rendkivüli tárgyak tanitása a miniszter rendelkezése és vezetése alatt álló középiskolákban jelenleg az 1892. évi 23982. sz. miniszteri rendelettel kiadott Utasitáson alapszik.

UTASITÁS

a rendkivüli tárgyak tanitása tekintetében.

1. §. Azok a rendkivüli tárgyak, melyeknek tanitása középiskoláinkban általában kivánatos, a következők:

1. A gimnáziumokban: ének, francia nyelv, *gyorsirás*, egészségtan.

2. A reáliskolákban: ének, latin nyelv, *gyorsirás*, egészségtan, könyvviteltan.

Idevonatkozólag még csak azt közlöm, hogy a vallás- és közoktatásügyi miniszter 1884-ben a tankerületi kir. főigazgatókhoz a rendkivüli tárgyak ügyében teendő jelentések adatainak megállapitása iránt[3]) majd később 1887-ben aziránt, hogy a gyorsirás tanitása a középiskolákban csak a III. osztátytól fogva engedhető meg, adott ki rendeletet.[4])

---

[1]) L. A szabályzatot Hivatalos Közlöny 1893. évf. 7. szám.

[2]) L. Függelékben (Függelék XV.)

[3]) L. Függelékben (Függelék XVI.)

[4]) L. Függelékben (Függelék XVII.)

A gyorsirás tanitása a női kereskedelmi tanfolyamokban.

A gyorsirásnak a női kereskedelmi tanfolyamokban tanitása iránt kiadott rendeleteket a Függelékben közlöm.[1])

A gyorsirás tanitása a felső kereskedelmi iskolákban.

A gyorsirásnak a felső kereskedelmi iskolákban tanitása iránt kiadott rendeleteket a Függelékben közlöm.[2])

[1]) L. Függelékben (Függelék XVIII.)
[2]) L. Függelékben (Függelék XIX.)

NEGYEDIK KORSZAK.

(1907. — napjainkig.)

Jellemzés. — Magyar gyorsirási kiállitások. — Magyar gyorsirási kongresszusok. — Czigány János gyorsirási alapitványa. — Magyar Gyorsirók Szövetségére vonatkozó inditványok. — Országos Diák Gyorsiró Szövetség. — 1907-től létesült gyorsiróegyletek, kiadványaik és szaklapjaik. — Az Országos Gyorsiró Tanács szervezete, ügyrendje. — Országos gyorsiró versenyek. — Gyorsirási munkák dijazása. — Tisztviselők számára elrendelt tanfolyamok. — Kezelők és kezelőnőknél a gyorsirásban jártasság figyelembe vétele — Magyar gyorsirási rendszerek jubileuma. — Hősi halált halt gyorsirók. — Statisztika.

Az 1907-ik évvel egy uj korszak kezdetét jelezhetjük. Nemcsak amiatt, mert ebben az évben nyilik meg a legelső önálló gyorsirókiállitás Szegeden, hanem azért is, mert ezen kiállitás megnyitásával uj eddig nem remélt pezsgő élet keletkezik a gyorsirás világában. Európa csaknem valamennyi országából, de idegen világrészekből is felkeresik a gyorsirók magyar gyorsirótársaikat, Magyarország területén nemzetközi gyorsirókongresszusokat tartanak s igy a magyar gyorsirás jóhirnevét világszerte kezdik ismerni. A gyorsirási kiállitások és kongresszusok rendezésével a gyorsirás épen magyar földön értékes mértföldjelzőhöz jutott. Ezt a mértföldjelzőt elsőnek épen *Szegeden*, majd később Budapesten magyar gyorsirók állitották fel, hogy a gyorsirás iránt érdeklődő közönségnek itt mutassák be a közmüveltségért folytatott munkában használt diadalmas fegyvereiket. S mikor a kiállitásokkal kapcsolatban tartott kongresszusokon ugyszólván a világ minden nemzetének gyorsirói azzal a mély szeretettel köszöntik egymást, mely minden gyorsirót rendszerkülönbség nélkül egymáshoz füz: csoda-e, ha a kiállitások és kongresszusok nyomában uj élet létesül, melynek keretében megnyilvánul nemcsak a gyorsirók erkölcsi egyetemének nagy fajsulya, de az is, hogy a müveltség terjesztésében, ápolásá-

ban és gyakorlásában mekkora szerepet foglalnak el a gyorsirók. Ebből a keretből létesülnek nagy gyorsirási alapitványok, uj egyletek, szaklapok, országos irásversenyek. De ebben az időben létesül Európában legelsőnek a magyar gyorsirás minden ügyét átfogó *Országos Gyorsiró Tanács*. Mindezen sikereket betetőzik a magyar gyorsirási rendszerek jubileumi ünnepélyei, melyeknek visszfényében előtünő statisztikai adatok beszámolnak a gyorsirás jelenlegi állapotáról.

MAGYAR GYORSIRÁSI KIÁLLITÁSOK.[1])

A magyar gyorsirás legelőször az *1873. évi bécsi világkiállitáson* volt bemutatva azon táblázatban, melyet *Faulmann* Károly készitett s a melyen a „Mi Atyánk" Gabelsberger rendszerének több nyelvü — köztük magyar — áttételéből leolvasható volt.[2]) *Ezután 1878-ban a párisi világkiállitáson* azon táblázatban és térképben melyet Grünbaum Miksa a Gabelsberger-Markovits-féle iskola 15 évi müködésére vonatkozólag készitett, a mely alkalomból a francia közoktatásügyi miniszter Markovitsnak az „Officier d'Academie" cimet és az azzal járó diszjelet adományozta[3]) 1879-ben a székesfehérvári országos kiállitáson a Budapesti Magyar Gyorsiróegyesületet a közmüvelődési tárgyak, tanszerek, tudományi és szépmüvészeti tárgyak csoportjában aranyéremmel tüntették ki, Szigethy Aladárnak a nevezett egyesület jegyzőjének azon táblázatáért és térképeért, mellyel az egylet müködésére és a gyorsirás terjedésére vonatkozó adatokat összeállitotta.[4])

Az 1885-iki orsz. kiállitáson a közoktatásügyi miniszterium csarnokában a XXXI. csoportban mutatta be a budapesti magyar gyorsiróegyesület munkásságának eredményét egy táblázaton, mely a Gabelsberger-Markovits rendszer elterjedését az 1877-iki adatokkal szemben főleg abban tüntette elő, hogy mig 1877-ben kiképzett tanulóul 1644 volt megjelölve, addig 1884-ben a kiképzett tanulók száma 2230 volt. E táblázaton kivül az emlitett gyorsiróegyesület bemutatta gyorsirásban Jókai Regéit, Markovits tankönyvét, a Gyorsirászati

[1]) L. Dr. Gopcsa László közleményét Gyorsirászati Lapok 53. évf. 4—6. számában.

[2]) L. Gyorsirási Lapok 1873. évf. 43 l.

[3]) L. Gyorsirászati Lapok 1878. évf. 14 lap.

[4]) L. Gyorsirászati Lapok 1879. évf. 78 lap.

Lapok több évfolyamát, ezenkivül bemutatott gyorsirási munkálatokat dr. Fayer Lászlótól, dr. Szádeczky Lajostól, Hegedüs Ferenctől, Kapczy Zoltántól, Schütz Miksától, Bódogh Jánostól, Kele Antaltól és Nagy Sándortól.[1]) — *1896-ban az ezredéves országos kiállításon* Cserei József kegyesrendi tanár „Milleniumi Gyorsirási Emlékkönyve", Morótz Kálmán „Soproni ág. hitv. evang. liceum gyorsirókörének története", Rosenthal Ferenc „Szarvasi gyorsirókör albuma", Himler József „Pápai ref. főiskola gyorsirókörének gyorsirási albuma", Kutassy Sándor „Késmárki liceumi gyorsirókör fejlődésének története", Kövi Imre „Iglói főgimnáziumi Markovits kör", továbbá a szentesi községi főgimnáziumi gyorsirókör albumai, végül a debreceni gyorsiróegylet Debrecen város cimerével diszitett két gyorsirási diszmunkálata voltak bemutatva. Ezenkivül a kiállitáson résztvett a tudományos és irodalmi társaságok sorában az „Országos Magyar Gyorsiróegylet Budapesten" is, melyről az van feljegyezve, hogy alakult 1865-ben a Gabelsberger-Markovits-rendszer terjesztése és a gyorsirás iránti általános érdeklődés felkeltése céljából. Központja 36 vidéki gyorsirókörnek őrködik a rendszer egysége és helyes oktatása felett. Évenként két nagy irásversenyt rendez Budapesten és két irásszabatossági versenyt vidéken; tanfolyamokat és gyakorló estéket rendez, gépiróiskolát tart fenn; a gyakorlatilag képzett gyorsirók alkalmaztatásáról gondoskodik. Tagjainak száma: 473, vagyona 2635 forint. Kiadványai: Vikár Béla: Markovits Iván tankönyve, „Gyorsirászati Lapok" szaklap, „Budapesti Gyorsiró" szaklap. Az ezredéves orsz. kiállitás jury-je, az Országos Magyar Gyorsiróegyletet Budapesten „Haladásáért és a közmüvelődésnek tett szolgálatáért elismerősi oklevéllel tüntette ki.[2]) Az 1900. évi párisi világkiállitáson Kozma Bernát az Orsz. M. Gy. Egylet megbizásából készitett táblázatban tüntette fel a hazai gyorsirási viszonyokat.

Az 1907-dik év jelentős a magyar gyorsirás történetében. Ezen év junius 29-én nyitotta meg a magyar kormány képviselője *Kossuth Ferenc* kereskedelemügyi és gróf *Apponyi Albert* vallás- és közoktatásügyi ministerek anyagi támogatásával[3]) *Szege-*

[1]) L. Dr. Gopcsa László: A gyorsirászat az országos kiállitáson Magyar Polgár 1885. aug. 22-iki számában.

[2]) L. Gyorsirási Lapok 1896. év. 8—10. szám és az Ezredéves Országos Kiállitás Katalogusa Budapest 1896. II. csoport 38. lap és az 1896-iki ezredéves orsz. kiállitási közleményei 1275. l.

[3]) Erre vonatkozó leiratokat l. Függelékben (Függelék XX.)

den a város tulajdonát képező Kulturpalota termeiben a világ legelső önálló gyorsirási kiállitását. A kiállitást *Jakab Lajos* szervezte és a szegedi egylet rendezte. A kiállitás négy nagy termet elfoglalt. Az anyag 60 széles asztalon 2—3 sorban volt elhelyezve. A kulturpalota diszes előcsarnokában volt felállitva disznövények között Gabelsberger és Markovits mellszobra. Az előcsarnokból az ut a diszterembe vezetett, hol a szegedi képtár legszebb és legdrágább képei voltak láthatók. A nagy diszterem mozgatható falakkal három részre volt osztva. A középső legnagyobb részt a magyar gyorsirók kiállitása, mig a jobb és a baloldali részt a külföldiek töltötték meg. A mozgatható falak nagymennyiségü képekkel, statisztikai adatok- és gráfikai táblázatokkal, gyorsirási rajzokkal voltak tele. Itt voltak elhelyezve dr. Mahler Edének az irás fejlődését feltüntető érdekes táblázatai is. A szegedi nemzet- és rendszerközi gyorsirási kiállitás kitüntetettjeit a Függelékben közlöm.[1]) A következő teremben főleg a kereskedelmi gyorsirás tanitására vonatkozó tárgyak voltak szemlélhetők. A harmadik teremben volt elhelyezve dr. Szalágyi Aurél 10 darab tabellája, melyeken abszolut gyorsirását mutatta be. Ugyancsak itt helyeztettek el a gyorsirási ipartárgyak is, (tollak, ironok, töltőtollak, másolópapir stb.) Az utolsó termet pedig irógépek foglalták le. 10—12 féle irógép volt bemutatva.

A kiállitást a magyar kormány képviselője 1907. julius 25-én berekesztette. A kiállitás szép sikere főleg abban nyilvánult meg, hogy a gyorsirás ezuttal épen magyar földön jutott értékes mérföldjelzőhöz. A szegedi önálló gyorsiráskiállitás sikere elterjedt a külföldön is. Ennek tulajdonitható, hogy 1912-ben Madridban nemzetközi gyorsirásikiállitás létesül, melynek magyar vonatkozása bennünket annyiban érdekel, hogy a madridi nemzetközi gyorsirókiállitás elismerőleg nyilatkozott Kozma Bernát kiállitott munkálatairól s őt, aranyéremmel tüntette ki.[2])

De az eddigi gyorsirási kiállitások sikerei kecsegtetők voltak arra nézve, hogy az ország szivében, Budapesten is rendeztessék egy önálló gyorsirásikiállitás. Erre épen kinálkozó alkalom nyilott 1913-ban mikor az itt tartott gyorsirási ünnepségek keretében aug. 7-én d. e. 11 órakor az Iparmüvészeti Muzeum palotájában nyitotta meg Ő cs. és apost. kir. Felsége képviseletében, az akkori m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter a gyorsirási kiállitást.

[1]) L. Függelékben (Függelék XXI.)
[2]) L. Gyorsirászati Lapok 1912/13. évf. 193 l.

A kiállitás bejárójánál irógépeket mutattak be. A bejáróval szemben Markovits Iván arcképe köszönti a látogatót. Ennek közelében egy szekrényben Gabelsberger és Markovits relikviák láthatók özv. Markovitsné kiállitásában. Mellette egy másik szekrényben az országos Magyar Gyorsiróegyesület tárgyai: Gáti István arcképe és sajátkezüleg festett nemesi cimere. Itt foglal helyet az 1843. országgyülés aug. 21-iki kerületi ülésének sztenogrammja. A kiállitásnak ezt a részét egészitik ki az O. M. Gy. E. különböző kiállitásokon nyert oklevelei és a *Magyar Tudományos Akadémia*, mely Gáti tachigraphiájának eredeti kéziratát küldte el. Ugyanide tartozik több emléktárgy is, mint a Taylor-*rendszerek Kovács* Imrétől való kéziratos áttétele 1818-ból; Váry Sándornak az 1840-es évekbeli sztenogrammjai, Hajnik Károly arcképe, továbbá Szotyory Józsefnek az első magyar gyorsirástanárnak relikviái. A kiállitás történeti részéhez tartozik Téglás Géza kiállitása, melyben bemutatja a magyar gyorsirástörténet könyvtárát s Gondos Miksa három nagy táblázata, melyek az ókortól kezdődőleg a stenográfia általános fejlődését mutatják be. Ezek mellett Létay Etelka elrendezésében az ujabb magyar és külföldi gyorsirási irodalom termékei, dr. Szöke Sándor gyüjteményében gyorsirási rajzok, stenogrammok és az autográfia előállitását feltüntető tárgyak láthatók. Érdekes látnivaló Glock Tivadar kiállitása annyiban, hogy áttekintheti táblázaton mutatja be az uralaltáji népek és rokonaik gyorsirási rendszereit s tajékozásul a rokonnépek fölrajzi elhelyezkedéséről pontos térképet ad. Ugyancsak rendszerösszehasonlitó, de főleg fejlődéstani jelentősége van Kozma Bernát táblázatainak. Összehasonlitásai első sorban a Gabelsberger-Markovits rendszer irásjegyei és irásmódjai fejlődését, táblázatának másik csoportja pedig a magyar gyorsirási rendszerek egybevetését mutatja. Elméleti jellegü a kiállitásnak az a része, mely a gyorsirástudományi Társulat gyüjteményében foglal helyet. Itt Bálint Antal mikrofotográfáló és vetitőkészüléke s Bálint kisérleteivel összefüggésben levő Radnai Béla rendszerösszehasonlitó táblázatai láthatók. Majd a Szegedi Gyorsirók Egyesületének kiállitása, aztán Mahler Edének az irás fejlődését feltüntető képei, Bódogh János kiállitása, Jakab Lajos eszperanto gyorsirási áttétele és a legnagyobb gyorsirási cég: Várnay L. kiállitása szemlélhetők. A szegedieken kivül Pozsony, Sopron, Nagyvárad, Kolozsvár, Esztergom, Arad, Beregszász, Igló, Temesvár, Fiume gyorsiróegyletei, körei avagy középiskolái mutattak be gyorsirási kiállitási tárgyakat.

A magunkénak mondhatjuk Dragic Slavo zágrábi tanár gyorsirási kiállitását, mely gyorsirási tankönyvein kivül rajzokat, sztenogrammokat és jelvényeket tartalmaz. De a kiállitáson nagy anyaggal szerepel a Stolze-Fenyvessy-rendszer iskolája is a Magyar Gyorsiró Társaság kiállitásában. A Magyar Gyorsiró Társaság kiállitását a központi csarnok nyugati és északi falvonalának összeszögelésében rendezte olykép, hogy a helyiség déli részén két paravant helyezett el, mig nyugati részén egy oldalfalat, nyugatészakon pedig egy kisebb falterületet foglalt le. Ezenkivül három asztali tárlót és egy középütt elhelyezett szekrényt vett még igénybe. Anyaga főleg a gyorsiroda fejlődésére vonatkozó iratokból és részint emléktárgyakból, meg elismerő okiratokból, részint pedig arcképekből és fényképi felvételekből, szakmüvekből és folyóiratokból állott. A Magyar Gyorsirók Egyesülete pedig arra törekedett, hogy Nagy Sándor rendszerének elterjedését lehetőleg bemutassa. Erről gondoskodtak a tankönyvek, a Népszerü Gyorsiró kötetei, az egyesület történetére vonatkozó tárgyak és a különböző táblázatok. Nem kevésbé érdekesek e rendszer idegen nyelvü átültetései német, horvát, olasz és török nyelven. Bár a kiállitásnak hivatalosan nemzeti jellege volt, egyes gyorsirási tárgyakat német, spanyol, francia, török, olasz, svájci, belga és hollandi kiállitók is mutattak be.[1]) A kiállitás kitüntettjeit a Függelékben közlöm.[2]) A kiállitást 1913. augusztus 22-én a kormány képviselője ünnepélyesen berekesztette.

A budapesti országos gyorsirási kiállitás után 1914-ben *Lipcsében* az Orsz. Gyorsiró Tanács által rendezett nemzetközi könyvészeti és grafikai kiállitás nyilott meg, melynek keretében a magyar gyorsirásra vonatkozó tárgyak is be voltak mutatva. A kiállitás magyar részéről az volt a szakkörök véleménye, hogy „a magyar gyorsirók kiállitása kétségkivül egyike a nemzetközi gyorsirási kiállitás legértékesebb és legjobban sikerült részének.[3])

---

[1]) L. Irás VIII. évf. 1—3 számait, Magyar Gyorsiró XXVII. évfolyam 7—8 számait.

[2]) L. Függelékben (Függelék XXII.)

[3]) L. Gyorsirászati Lapok 52. évf. 10. számát és Bunte Blätter, (Wolfenbüttel 8 Jahrgang) 5—6 füzeteiben dr. Verő Leótól, A Gyorsirás Magyarországon cimen képekkel élénkitett közleményt.

GYORSIRÓKONGRESSZUSOK.

A gyorsirókiállításokkal kapcsolatban, avagy azoktól függetlenül gyorsirókongresszusok is tartattak. Amennyiben egy ország részéről vagy egy gyorsirási rendszer érdekében jelennek meg a gyorsirók, ugy kongresszusuk nemzeti vagy rendszeri, amennyiben pedig több ország részéről, vagy több rendszer érdekében, ugy nemzetközi vagy rendszerközi. A legelső nemzetközi gyorsirókongresszust 1887-ben Londonban tartották meg. — *Magyarországon* három izben volt gyorsirókongresszus. A *legelső* gyorsirókongresszus az ezredéves országos kiállitás alkalmából Budapesten 1896. szept. 26—29 napjain folyt le a képviselőház ülésteremében. Ez annyiban volt történelmi nevezetességü, hogy dr. *Fabró* Henrik inditványára megalakult a nemzetközi Gabelsberger Gyorsirószövetség, melynek alapszabályait az Országos Magyar Gyorsiróegyesület és a Drezdai Királyi Gyorsiró-Intézet megállapodásai szerint letárgyalták és elfogadták. Az I. nemzetközi Gabelsberger gyorsirókongresszuson a magyar kormányt *Szathmáry* György kultuszminiszteri tanácsos képviselte s a tanácskozásokon mindvégig részt vett a szász királyi kormány képviseletében *Krieg* főkormánytanácsos (szül. 1835 jun. 18, megh. 1900 febr. 10). A nemzetközi Gabelsberger Gyorsirószövetség megalakulása után Vikár Béla az Országos Magyar Gyorsiró Egyesület tiszteletbeli elnöke Markovits Iván felett tartott emlékbeszédet. Ezután dr. Elmquist (Stockholm) egy Kopenhágában megjelenendő uj Gabelsberger folyóiratot ismertetett, mely Skandináviában is szolgálná a gyorsirás érdekeit. A szakelőadásokat szept. 28-án tartották meg. Első előadó dr. Gopcsa László volt, ki a gyorsirásnak Magyarországban való fejlesztési és terjesztési eszközeit ismertette. Ezután a szellemi tulajdonjog elveinek alkalmazása a gyorsirásra cimen Neubauer József tartott előadást. Majd Greco Oszkár lovag (Velence) a jelvényeknek bizonyos esetekben való mellőzhetéséről nemkülönben a gyorsirási nyomdai betük behozatalának létesitéséről, Canim tanár (Fano) a gyorsirásnak Olaszországban és Siciliában való elterjedéséről, dr. Tombo Rudolf az északamerikai gyorsirási viszonyokról, dr. Rákos Adolf a Gabelsberger rendszernek francia nyelvre alkalmazásáról, Gondos Miksa Uj iránypontok a gyorsirásoktatás rendszerénél cimen tartottak előadást. Szeptember 29-én a kiállitás pavillonjában volt a kongresszus utolsó ülése, melyen Beyerlen mérnök és kamarai gyors-

író (Stuttgart) előadást tartott az irógépekről, fonográfokról és gyorsirásról. Előadását különböző fonografokon véghez vitt kísérletekkel illusztrálta. Ezután Krieg elnök bezártnak jelentette a kongresszust.[1])

A *második*, országos magyar kongresszus 1907-ben volt Szegeden. A kongresszust 1907. junius 29-én báró Bánffy Dezső orsz. képviselő nyitotta meg, a megjelenteket pedig dr. Lázár György polgármester üdvözölte. A kongresszuson jun. 29-én dr. Hankiss János az állami gyorsiróintézet kérdéséről dr. Vásárhelyi Gyula a gyorsirodai főnökség kérdéséről, Sármai József százados a katonai gyorsirásról, dr. Admeto Géza az országgyülési gyorsiroda feljegyzéseinek hitelességéről, jun. 30-án Schindler József a gyorsirásról a kereskedelmi étetben, dr. Fabró Henrik a vitairás határairól, dr. Polgár Jenő a gyorsirásról a perrendtartásban és *Téglás Géza* tennivalóink a gyorsirástörténet körül, julius 1-én Perényi Adolf a gyorsirás módszertanáról, dr. Wágner József a gyorsirás az egyetemeken és Bárdos György a gyorsirás tanitása a középiskolákban cimen tartottak szakelőadásokat.[2])

A *harmadik* kongresszus az 1913. évi augusztus 6—14-ig Budapesten tartott nemzetközi és hazai gyorsiróünnepélyek keretében folyt le. Itt tartotta ugyanis üléseit a VI. nemzetközi Gabelsberger kongresszus, a Stolze kongresszus, a XI. nemzetközi (rendszerközi kongresszus); ekkor alakult meg a Parlamenti (Kamara-) gyorsirók nemzetközi Szövetsége. A kongresszusokon a külföld — 13 nemzet — 78 taggal volt képviselve. Németország 25, Olaszország 12, Ausztria 11, Franciaország 8, Dánia 6, Anglia és Szerbia 3—3, Oroszország, Spanyolország, Svájcz és Törökország 2—2, Svédország és az Egyesült Államok 1—1 képviselővel vett részt.

A kongresszusok érdemleges tárgyalásai augusztus 7-én délután kezdődtek az országházban. A kongresszusok sorát aug. 7-én a VI. nemzetközi Gabelsberger kongresszus tanácskozásai vezették be.

Az üdvözlő beszédek elhangzása után dr. Fabró Henrik tar-

[1]) L. Az első nemzetközi Gabelsberger gyorsirókongresszus Budapesten 1896. szept. 26—29-én. A Gyorsirászati Lapok 1896—1898. évfolyamának pótlásául hivatalos adatok alapján összeállitotta *Bódogh* János. Az Orsz. M. Gyorsiróegyesület Kiadása Budapest 1901.

[2]) L. Az I. Országos Magyar Gyorsirókongresszus (Szeged 1907) munkálatai, Budapest, Kiadja az Országos Magyar Gyorsiró Egyesület 1908.

tott előadást 1896—1913. cimmel, melyben visszaemlékezett a Budapesten tartott I. nemzetközi Gabelsberger-gyorsirókongresszusról s az azóta lefolyt kongresszusokról. Ezután Gondos M. a XIX. századbeli magyar gyorsirási törekvéseket s különösen az utolsó 50 év történetét ismertette. Aug. 8-án dr. Goldberger Lajos (Prága) a gyorsiró jogi állásáról, majd dr. Pfaff (Darmstadt) az egységes gyorsirás megalkotására irányuló német törekvésekről, dr. Fuchs (Drezda) a brüsszeli nemzetközi bibliografiai intézetről, dr. Weinmeister Rudolf (Lipcse) a gyorsirás egyetemi tanitásáról, végül dr. Kiss Gyula a Gabelsberger-rendszer egyszerüsitésére vonatkozó magyar kisérletekről tartott előadást. Augusztus 9-én Stibolt (Kopenhága) a dán Gabelsberger-rendszerről, Weinmeister Rudolf (Lipcse) a német rendszeri kérdésekről, Sós Dóra a nők és a gyorsirás-ról, Radnai Béla a magyar gyorsirási rendszerekről, Perényi Adolf a gyorsirás s a magyar közoktatás cimen tartottak előadásokat.[1])

Ugyancsak augusztus 7-én d. u. tartott ülést a Stolze Gyorsiró Unio nemzetközi bizottsága a képviselőház gyorsiró irodájában. Az üdvözlő beszédek után megállapitották a Stolze-kongresszus napirendjét, mely után Rindermann János a porosz képviselőházi gyorsiroda másodfőnöke a külföldi képviselők nevében azt a kivánságát fejezte ki, hogy a magyar iskola részéről oly előadás tartassék, mely különösen a magyar rendszer alapelveit s az anyarendszertől való eltéréseit magyarázza. A magyar bizottság tagjai készséggel vállalkoztak erre a feladatra. Augusztus 8-án az országház delegációs termében a Stolze-kongresszus folytatta tanácskozásait. A napirend első pontja Fenyvessy Adolf előadása volt: „Visszaemlékezés az 1863—64-i nagyszebeni országgyülésre." Ezt követte Rindermann előadása: „A Stolze-féle gyorsirás keletkezése és fejlődése Németországban." Majd Drews Rudolf a porosz urakházának másodfőnöke olvasta fel a távollevő dr. Wéry L. beküldött előadását „A Stolze-féle gyorsirás helyzete a Németalföldön" cimüt. Aug. 9-én az első pont dr. Wéry L. beküldött előadása volt a parlamenti gyorsirók nemzetközi egyesüléséről. Ezután következett László Árpád előadása az evolució a gyorsirásban, végül a harmadik előadást dr. Benkő Gyula tartotta, felolvasván dr.

[1]) L. VI. Internationaler Stenographentag (System Gabelsberger) vom 6—9. August 1913. in Budapest. Bericht herausgegeben vom königlischen Stenographischen Landesamte zu Dresden als der geschäftsleitenden Stelle des internationalen Stenographenverbandes Gabelsberger. Darmstadt 1914.

Wérynek értekezését az Unio állásfoglalása a Stolze-rendszer idegen nyelvü áttételeinek kérdésében cimen.[1])

Augusztus 11-én a kongresszus tagjai Esztergomba kirándultak. Az esztergomi kirándulóhajó egyik termében augusztus 11-én d. e. 10 órakor nagyfontosságu értekezletet tartottak a parlamenti gyorsirók, akik ezen az ülésükön megalakitották a Parlamenti Gyorsirók Nemzetközi Egyesületét. Némi eszmecsere után általánosságban elfogadták a dr. Fuchs kormánytanácsos által előterjesztett alapszabálytervezetet, amelyet azután részleteiben is letárgyaltak s csekély módositásokkal el is fogadtak. Ezzel megalakitottnak mondották ki a Parlamenti Gyorsirók Nemzetközi Egyesületét. A magyar gyorsirók nevében dr. Peregriny János az országgyülési gyorsiroda másodfőnöke mondott köszönetet azért, hogy Magyarországot választották a jelentős kezdeményezés szinhelyéül[2])

Augusztus 12-én Budapesten a képviselőház üléstermében a vallás- és közoktatásügyi-, a belügyi-, az igazságügyi-, a földmivelésügyi-, a kereskedelemügyi miniszterek és a Magyar Tudományos Akadémia képviselőinek jelenlétében volt a XI. nemzetközi és rendszerközi kongresszes ünnepélyes megnyitása.

Az üdvözlések után az első tárgy az egységes gyorsirás kérdése volt, melynek dr. Fabró Henrik volt az előadója. Utána Glock Tivadar tartott előadást a katonai gyorsirásról s saját rendszeréről, majd az ural-altáji népek gyorsirásáról szólott. Augusztus 13-án Cavalliero (Madrid) a gyorsirástanitás terjedéséről tartott előadást. Ezzel kapcsolatban Murati Frigyes annak az óhajtásának adott kifejezést, hogy a gyorsirás minden téren szoritsa ki a közönséges irást. Utána Fenyvessy a gyorsirófőnök viszontagságairól, Boel (Marseilles) az igazságszolgáltatásnál, főként a törvényszéki tárgyalásoknál a gyorsirás kötelező alkalmazásáról, Császik Pál, a gyorsirásnak a rendőrség szolgálatában alkalmazásáról tartott előadást[3].) Ezután báró Bedeus Gusztáv a folyóirás reformjának kérdéséről saját rendszere alapján értekezett. Végül Nagy Sándor mutatta be a maga rendszerét, melynek német, francia és olasz átültetését ismertette Szabó Péter; Kovács J.

[1]) L. „Magyar Gyorsiró“ melléklapja 1913. november (9) számát.

[2]) L. Gyorsirászati Lapok LII. évf. 1—3 szám és az Irás VIII. évf. 1 sz.

[3]) Gyorsirás a rendőrség szolgálatában. A magyar rendőrségi gyorsirás története. Irta dr. Császik Pál budapesti rendőrfogalmazó, okl. gyorsirótanár Budapest, 1913.

János (Szatmár) pedig a jövő gyorsirásáról tartott előadást. Augusztus 14-én Radnai Béla a magyar gyorsirási rendszerek összehasonlitó kritikájáról, Weinmeister Rudolf (Lipcse) a gyorsirásnak az egyetemen való alkalmazásáról tartott előadást. Végül annak bejelentése után, hogy Ő cs. és ap. kir. Felsége megbizta a magyar vallás- és közoktatásügyi minisztert, hogy elismerését és köszönetét tolmácsolja a védnöksége alatt álló ünnepségek rendezőinek, hogy hódolatukat a trón zsámolya elé juttatták, nemkülönben a magyar vallás- és közoktatásügyi miniszternek a kongresszust üdvözlő iratának felolvasása után — a kongresszusok befejezték tanácskozásaikat.

CZIGÁNY JÁNOS GYORSIRÁSI ALAPITVÁNYA.

Arról már megemlékeztünk, hogy kisebb összegü gyorsirási alapitványok főleg versenyirási célokra tétettek. Azt is tudjuk hogy egyes tanintézetek gyorsiróköreiben ugyancsak versenyirási kisebb-nagyobb adományok és alapitványok kezeltetnek. Nem tévedünk azonban, ha azt állitjuk, hogy a gyorsirás céljaira való hagyományozásra vagy adakozásra legjobb alkalmat épen a gyorsirói kiállitások vagy kongresszusok nyujtják, mikor is a szemlélők akár a közvetlen szemléletből, akár pedig a felmerülő tanácskozásokból legkönnyebben meggyőződhetnek a hiányzó szükségletekről. A Szegedi kiállitás és kongresszus után két évvel *Czigány János* ki egész életét a magyar gyorsirás ügyének szentelte s aki a szegedi gyorsirási kiállitáson összes gyorsirási munkálatait kiállitotta a magyar gyorsirás számára bőkezü alapitványt létesitett.[1])

Czigány János született 1850. aug. 28-án Jászberényben, régi nemesi családból, szegénysorsu szülőktől. Tanult Gyöngyösön, Egerben, majd az eperjesi jogakadémián, hol mint joghallgató a gyorsirástanitási vizsgát 1874. április 2-án tette le. 1880-ban letette az ügyvédi vizsgát is s ügyvédi irodát nyitott. 1892-ben Jászberény rendezett tanácsu város első tanácsosává s helyettes polgármesterévé választották meg. Czigány úgy ügyvédi, mint tisztviselői állásában is minden magán és hivatalos feljegyzéseit gyorsirással végezte. 1877. január 24-én a budapesti magyar gyorsiróegylet 10 éves fennállása alkalmából a gyorsirás felvirágoztatása körül tett fáradozásaiért és érdemei elismeréseül diszokmánnyal tüntette ki.

[1]) Az alapitólevelet l. Függelékben (Függelék XXIII.)

majd az Országos Magyar Gyorsiró-Egyesület és Szegedi Gyorsirók Egyesülete tiszteletbeli, a szegedi városi főgimn. gyorsirókör pedig disztagjául választotta. Meghalt 1909. márc. 13-án életének 58. évében Budapesten. Hátrahagyott s a budapesti VIII—X. ker. biróság által kihirdetett végrendeletében „a budapesti Országos Magyar Gyorsiró-Egyesületnek házalapra 50000 (ötvenezer) koronát; a Szegedi Gyorsirók Egyesületének a Markovits-féle alap gyarapitására 10000 (tizezer) koronát hagyományozott s rendelte, hogy ezen hagyományok mint alaptőke, mindenkor Czigány János alapitványa cimen kezeltessenek. Gyorsirói könyvtárát a szegedi „Somogyi"-féle künyvtárnak hagyta.

Czigány János halála után felvetésével annak a gondolatnak, hogy a Gyorsirók-Házának létesitése voltakép a gyorsiróknak rendszer különbség nélkül való egységbe tömöritését célozza, a hazai gyorsirók körében ismételten mindinkább az az eszme merült fel, hogy a

Magyar Gyorsirók Szövetsége

létesittessék. Az eszmét elsőnek *Nagy Sándor*, a debreceni gyorsiróegylet elnöke penditette meg,[1]) aki az alapitandó szövetség felállitásának módjára, *alapszabályaira* egészen szabatosan körvonalazott inditvánnyal állt elő. Meggyőződése szerint, ha a gyorsirás virágzását hazánkban előmozditani akarjuk, azt csak azáltal tehetjük meg, „ha a hazánkban levő gyorsiró-egyesületeket egy központi organum alatt a jogok és kötelezettségek szabatos megállapitásával egy gyorsiró-szövetségbe egyesitjük." Az ő alapszabály-tervezete szerint többek közt ugyancsak egy a budapesti gyorsiró-egylet választmányából alakitott központi bizottság intézi a szövetség ügyeit, amely havi gyüléseket tart a következő programmal: „az egyesületek jelentése, a müködésükből vont tapasztalatok összegezése, inditványok feletti intézkedés, a gyorsirás terjesztését és fejlesztését érintő kérdések szavazás alá előkészitése s az egyesületekkel e célból közlése s végül . . . a közlöny vezetése és ellenőrzése."

Sajnos az ily keretben és ily tartalmasan megindult hosszu eszmecsere eredményekép az akkori reformmozgalmak zajos és éleshangu vitái közben a már annyira óhajtott szövetség eszméje testté nem válhatott.

Nagy Sándor után *Jakab* Lajos, a magyar gyorsirási ügyeknek lelkes munkása, a szegedi gyorsirókiállitás rendezője s a

[1]) L. Gyorsirászati Lapok 1876—7. évf. 14. számában.

Szegedi Gyorsirók Egyesületének tiszteletbeli elnöke ugyancsak Magyar Gyorsirók Szövetségének létesitését ajánlotta,[1]) a Gyakorló Gyorsirók társaságának 1910. évben tartott egyik ülésen azon inditvánnyal, hogy alakitsuk meg a Magyar Gyorsirók Szövetségét a fennálló s müködő gyorsiróegyletek, körök, szakiskolák s egyéb gyorsirói szervezetekből, s olyan gyorsirókból, kik gyorsirási tudásukat oklevéllel igazolják. Majd rámutatott arra is, hogy egy nagyon sulyos hibát orvosolni is hivatva lesz a Szövetség: a vidék meghóditását, mely ma vezetés nélkül, elhagyottan végzi értékes kulturális munkáját. A vidéknek is meg kell adni az ügyek vezetésére való méltó befolyását. Tervezete a szövetség célját a következőkben körvonalozza: A Szövetség célja a hazai összes gyorsirók, gyorsiróegyletek, körök stb., valamint az egyes gyorsiróknak egyesitése a végből, hogy a szakbeli tudást fejlesszék, a gyorsirás ismeretét terjesszék s annak használatát minél szélesebb körben általánositsák s az egységes magyar gyorsirás megteremtését együttes munkával elősegitsék s a gyorsirói munka értékét a nagy közönséggel megismertessék és hogy a gyorsirók erkölcsi és anyagi érdekeit előmozditsák.

Jakab Lajos tervezete mindezideig nem valósult meg. Megalakult azonban 1904. május havában a Budapesti Egyetemi Gyorsiró-Egyesületből *Téglás* Géza kezdeményezésére az *Országos Diák Gyorsiró Szövetség*, melynek célja a Gabelsberger-Markovits-féle gyorsirás szélesebb körben való fejlesztése és terjesztése a gyorsirókörök egymás közötti érintkezésének előmozditása, a kölcsönös érdekek megvédése, gyorsirókörök és tanfolyamok létesitésének elősegitése. Az 1904-ben alakult Országos Diák-Szövetség a kezdet nehézségeit leküzdve, igazi tevékenységét 1907-től kezdve folytatja, amennyiben 1907. jul. 2-án tartotta Szegeden naggyülését, majd irásversenyeket is rendezett.

Ugyancsak 1907-től kezdődőleg fejt ki érdemleges munkásságot az 1906-ban létesült *Gyorsirástudományi Társulat*, mely már az előzőkben emlitett gyorsirás történeti adatok kutatásán kivül feladatául a gyorsirás törvényeinek tudományos rendszerbe való foglalását és általában a gyorsirás elméletének müvelését tüzte ki. Ebben az érdemleges munkában főleg *Bálint* Antal, *dr. Halász* Zoltán, *Forrai* Soma, *Gondos* Miksa, *Radnai* Béla, *Téglás* Géza, *Létay* Etelka, *Teöreök* Aladár vesznek részt. 1907. november 24-én létesült a Fiumei Gyorsiró Egyesület Dénes Adolf elnöklete alatt.

1) Országos Gyorsiró Közlöny 1910. évi dec. számának mellékletét.

Ebben az Egyesületben főleg dr. Halász Zoltán és Kovács Tibor munkássága méltó a felemlitésre.

Ugyancsak 1907-ben létesült a Nagyváradi Gyorsiró Egyesület *Adorján* Emil elnöklete alatt. Ugyanezen évben alapitotta *Biró* Árpád a Gyorsirási Levelezési Klubbot. 1908-ban *dr. Bárdos* György elnöklete alatt a *Budapesti Gyorsiró Társaskör*, 1910-ben a *Székesfehérvári Gyorsirók Egyesülete*, 1912-ben az *Esztergomi Városi Gyorsiróegyesület*, a *Kecskeméti Gyorsirók Egyesülete*, a *Nyiregyházai Gyorsiró Egyesület* alakult meg.

De legjelentősebb az 1912. évben *dr. Szádeczky Gyula* és *Boér Elek* elnöklete és *Varju János* ügyvezető igazgatása alatt létesült *Erdélyrészi Gyorsirók Társaságának* megalakulása Kolozsvárt. A Társaságnak 1913. febr. 12-én jóváhagyott alapszabályaiban körvonalazott célja: A Gabelsberger-Markovits rendszerü magyar nyelvü gyorsirás terjesztése és fejlesztése, valamint általában a gyorsirástudománynak magyar, esetleg — kereskedelmi érdekből — német nyelven való müvelése. Erre a célra szolgál a gyorsirás összes ügyeinek elméleti és gyakorlati érdekü felkarolása, a rendszeri egység fenntartása és a gyorsiráséval hasonló célt követő, vagy a gyorsirást segitő technikai eljárások és eszközök (pl. gépirás, phonograph, szedőgép, stb.) figyelemmel kisérése és felkarolása.

Ezen Társaság létesitésében legtöbbet *Varju János* kegyesrendi főgimn. tanár fáradozott. Szül. 1861. febr. 10-én Tanári pályája alatt mindenütt és mindenkor egyik leghivebb és leghivatottabb terjesztője volt a gyorsirásnak. Amellett, hogy a Társaságot létesitette, látogatott gyorsirási tanfolyamot tartott, gyorsirási lapot szerkesztett s mint az Országos Gyorsiró Tanács tagja is érdemes munkásságot végzett. Meghalt Kolozsvárott 1915. febr. 27-én.

1913-ban az *Ungvári Gyorsirók Egyesülete Gulovics* Tivadar s ugyancsak ebben az évben *Zombori Gyorsiró Egyesület dr. Pataj* Sándor elnöklete alatt létesült.[1])

A most emlitett Gyorsiró Egyletek müködésével kapcsolat-

[1]) Az 1907-től napjainkig müködő gyorsirói köröket és tanfolyamokat részletesen nem soroljuk fel. Nem soroltuk fel a tanfolyamokat az 1863—1907-ig terjedő korszakok megirásánál sem. Nemcsak azért, mert ezekre vonatkozólag rendszeres és állandó statisztikai nyilvántartások nem vezettettek, főleg a tanfolyamokat vezető tanári állásokkal járó változások miatt, hanem azért sem, mert a nem egyszer megszünt, majd ujból feléledt ugyanazon gyorsirási kör vagy tanfolyam más név alatt folytatta müködését. Amennyiben azonban mégis ilyen körök, avagy tanfolyamok történetei megirattak, azokról az érdekelt gyorsirási szaklapok hoztak közleményeket.

ban felemlitem, hogy az Országos Diákszövetség 1904-ben kiadvány sorozatot inditott, melyből az I. számut *Téglás Géza* (Utmutató a gyorsiró tanfolyamok és körök szervezésére) szerkesztette. 1912—1913-tól „Gyorsirástudomány és Diák Gyorsiró Világ" cimen a Budapesti Egyetemi Gyorsiró Egyesület és az Országos Diák Szövetség hivatalos közlönye jelenik meg. A Gyorsirás Tudományi Társulat 1909-ben meginditotta *dr. Halász Zoltán* szerkesztésében a Gyorsirástudományi Könyvtárt, melynek I. számát *Bálint Antal* irta a gyorsirástudomány alapvonalairól. Az Erdélyrészi Gyorsirók Társasága pedig 1913. szeptember havában Kolozsvári Gyorsiró cimen *Varju János* szerkesztésében szaklapot inditott meg. Végül felemlitem, hogy különösen a kereskedelmi gyorsirás terjesztése érdekében *Kozma Bernát*, a Gyorsirási Filléres Könyvtár megindításával pedig *dr. Bárdos György* fejtettek ki érdemes munkásságot.

Az 1911. évben — mint már emlitettük — *gróf Zichy János* vallás- és közoktatásügyi miniszter életbe léptette az

Országos Gyorsiró Tanácsot.

E nemes munkájában támogatója volt *dr. Balogh Jenő* államtitkár, később igazságügyi miniszter, a Gabelsberger-Markovits-féle gyorsirás tanára és ismert nevü gyorsiró. Ez alkalomból *gr. Zichy János* minisztert az Orsz. M. Gyorsiró Egyesület, az Egyesület örökös védőjéül, *dr. Balogh Jenő* államtitkárt pedig örökös diszelnökéül választotta meg.[1])

Az Országos Gyorsiró Tanács Szervezeti Szabályzatát[2]) Az Országos Gyorsiró Tanács ügyrendjét,[3]) az Országos Gyorsiró Tanács elnökségének és tagjainak névsorát[4]) a Függelékben közlöm.

Az Országos Gyorsiró Tanács nemsokára létesülése után a Főrendiház egyik termében mint hivatalos helyiségében megkezdte müködését s már eddig is elismerésreméltó munkásságot fejtett ki. Amellett, hogy résztvett kiállitások rendezésében, megalkotta az Országos Gyorsiróversenyek Szabályzatát,[5]) melyet a vallás- és közoktatásügyi miniszter 1913. évi 42933. sz. rendeletével hagyott jóvá. Itt emlitem fel, hogy ugyancsak a miniszter 1917. évi junius 8-án 91965/1915. sz. rendeletével értesitette az Orsz. Gyorsiró

[1]) Az erre vonatkozó iratokat l. Függelékben. (Függelék XXIV.)
[2]) L. Függelékben (Függelék XXV.)
[3]) L. Függelékben (Függelék XXVI.)
[4]) L. Függelékben (Függelék XXVII.)
[5]) L. Függelékben (Függelék XXVIII.)

Tanácsot, hogy az Országos Gyorsiró Versenyek céljaira vándordíjul egy *Lüpola Jrjő* szobrászművésztől készitett, müvészi kivitelü *Cicerot és Tyrot* ábrázoló márványalapon nyugvó bronzszobrot engedélyezett.

Az Országos Gyorsiróversenyek Szabályzatának elkészitése azért volt legelső feladata a Tanácsnak, mert bár előzőleg is különösebb ünnepélyes alkalmakkor a fővároson kivül nyilvános irásversenyek tartattak az ország nagyobb városaiban, igy *Szegeden, Sopronban, Eperjesen, Pápán,* mégis arra való figyelemmel, hogy 1911-től a vidéken mindinkább tartattak országos gyorsiróversenyek; igy: 1911. május 24—25-én *Ungváron*, 1912. május 25—27-én *Miskolczon,* majd 1912. május 30—31-én *Szegeden,* még pedig ez utóbbi helyen az ottani gyorsiróegylet 10 éves fennállása alkalmából oly sikerrel, hogy kétezer dolgozatot terjesztettek a biráló bizottság elé: az országos versenyek szabályozása elkerülhetetlenné vált. Ugyancsak az Országos Gyorsiró Tanács közremüködése folytán miniszteri rendelettel szabályoztatott a *gyorsirási munkák dijazásának kérdése,* mely eleddig szabályozatlan volt.[1]) Végül az Országos Gyorsiró Tanács véleménye alapján iskolai használatra engedélyeztettek tankönyvek, melyeknek jegyzékét a Függelékben közlöm.[2])

De a vallás- és közoktatásügyi miniszter létesitette Országos Gyorsiró Tanács szervezése felébresztette a gyorsirás iránt való érdeklődést az egész országban oly sikerrel, hogy ennek folytán a többi miniszteriumok is szükségét érezték annak, hogy a gyorsirás érdekében a saját ügykörükön belül intézkedjenek. Igy rendelt el 1914-ben a m. kir. belügyminisztér tanfolyamot a belügyminiszterium tisztviselői részére,[3]) az igazságügyi miniszter pedig 1915-ben a birósági tisztviselők részére.[4]) De legjelentősebb ugyancsak 1915-ben az összkormánynak az állami hatóságoknál, hivataloknál, intézeteknél és vállalatoknál alkalmazott kezelők és kezelőnőknél a gyorsirásban jártasság figyelembe vétele tárgyában kiadott rendelete.[5])

A kiállitások, kongresszusok és valamennyi rendszerre tekintettel egybeállitott Országos Gyorsiró Tanács müködése foly-

[1]) L. Függelékben (Függelék XXIX.)
[2]) L. Függelékben (Függelék XXX.)
[3]) L. Függelékben (Függelék XXXI.)
[4]) L. Függelékben (Függelék XXXII.)
[5]) L. Függelékben (Függelék XXXIII.)

tán mindinkább lehetővé vált e korszakban, hogy a gyorsirók rendszeri különbség nélkül együtt működhessenek. S a Czigány János halála után felmerült az a gondolat, mely a Gyorsirók Házának létesitésével voltakép a gyorsiróknak egységbe tömöritését célozza, már testet kezdett ölteni azokban a jubileumokban, melyeket a gyorsirók egymás után rendeztek. Igy 1908. április 5-én a hazai gyorsirók az összetartozandóság érzetével ünnepelték *Gondos Miksa* kiváló régi mütársat, gyorsirói működésének félszázados jubileuma alkalmából a Magyar Tudományos Akadémia helyiségében, majd 1910. junius 20-án dr. *Maywald József* budapesti kegyesrendi főgimn. gyorsiró tanárt, az Országos Magyar Gyorsiró Egyletben negyven évi tanári munkássága után történt nyugalomba vonulása alkalmából. Ezenkivül ünnepelték a gyorsirók 1912. évi március 30-án a *Szegedi Gyorsirók Egyesületét* Szeged városháza nagytermében; 1916. március 25-én pedig a *Gyakorló Gyorsirók Társaságát* a budapesti kereskedelmi és iparkamara disztermében fennállásának tizedik évfordulója alkalmából.

Mindezeknél azonban jelentősebbek voltak azok a diszülések, melyeken a magyar gyorsirási rendszerek jubileumát ünnepelték. Az első volt a *Fenyvessy-féle gyorsirás jubileuma*, melyet a Magyar Gyorsiró Társaság 1910. dec. 18-án délelőtt 10 órakor tartott az országház delegációs termében, melyen nemcsak az egész magyar gyorsiróvilág, hanem közéletünk számos kitünősége is résztvett. Ezen a diszülésen ünnepelték meg a Stolze-Fenyvessy-féle gyorsirás 50 éves fennállásának és ezzel együtt a rendszer nagyérdemü megalkotója, zalai *Fenyvessy Adolf* az országgyülési gyorsirók főnöke s az egyesület tiszteletbeli elnöke, gyorsirói működésének félszázados jubileumát.[1])

Ugyancsak országos érdeklődés mellett ünnepelte 1913. május 11-én az *Országos Magyar Gyorsiró Egyesület fennállásának 50-dik évfordulóját* nemcsak az előzőleg megtartott versenyiráson, hanem azon a diszközgyülésen is, melyet a gyorsiró közönség s közéletünk több kiválósága jelenlétében az országháza delegációs termében tartottak.[2]) Végül 1914-ben április hó 5-én Trefort-utca 8. sz. I. emeleti disztermében a *Magyar Gyorsirók Egyesülete* Nagy Sándor rendszer alkotónak 70-ik születése napja,

[1]) Az ünnepélyről szóló részletes megemlékezést l. „A Magyar Gyorsiró XXIV. évf. 10. sz. Melléklapján.

[2]) Az ünnepélyről szóló részletes megemlékezést l. Gyorsirászati Lapok LI. évf. 9—10. számában.

gyorsirói müködésének 40-ik és a Népszerü Gyorsiró Szaklap fennállásának huszonötödik évfordulója alkalmából szintén ünnepélyt rendezett.[1])

Mindezen közel egymásutáni időközökben tartott gyorsirói ünnepélyek mindjobban megérlelték azt a gondolatot, hogy a három rendszerből az egységes magyar gyorsirás megalkottassék. Ez irányban a kezdeményező lépések meg is történtek de csak annyiban, amennyiben az ügyben bizottsági tárgyalást tartottak.

Ámde a gyorsirók ünnepélyeinek örömnapjai nemsokára véget értek. Az 1914. évben kitört világháboru harcba hivta a magyar gyorsirók szine-javát is. S ha a világháborunak immár negyedik évében csendesebb is a gyorsirók munkája, felemelő a tudat, hogy a magyar gyorsirók közül is többen vonultak a harcterekre, nem egyikük lelvén ott hősi halált. Az eddig tudomásra jutott hősi halált halt gyorsirók neveit az alábbi gyászkeretben örökitjük meg:

Ágner Lajos csikszeredai róm. kath. főgimn. tanár 30 éves, az északi harctéren,
Balogh Benő Budapest,
Baradlai Bertalan késmárki felsőkereskedelmi iskolai tanár 31 éves, a galiciai harcmezőn,
Czinner Andor, a szegedi áll. főgimn. gyorsirókör volt alelnöke,
Czira Dénes kunszentmiklósi gimn. tanár,
Diethelm Vilmos szegedi banktisztviselő, cs. és kir. 46. gyalogezredbeli zászlós, ki több pályadijat nyert gyorsiró versenyeken,
Dömény Lajos dr. budapesti ügyvéd,
Exner László okl. gyorsiró tanár 21 éves az északi harctéren,
Fucskó Mihály dr. selmeczbányai ág. hitv. ev. tanár 30 éves,
Hauschka Márton dr. főgimn. tanár, 35 éves, az ujvidéki főgimn. gyorsirókör megalapitója,
Hulyák Valér eperjesi kath. főgimn. tanár,
Huszár György a nagykörösi ref. főgimn. gyorsirókör társelnöke,
Káldor István budapesti bankhivatalnok,

[1]) L. erre vonatkozólag Népszerü Gyorsiró XXV. évf. 7. számában Kováts Alajos közleményét „Hármas jubileum“ cim alatt.

Kovács Jenő a szegedi gyorsiró egylet ellenőre,
Kovásznay Gábor dr. ügyvéd, Háromszék vármegye törvényhatósági bizottságának tagja,
Lajosi Géza debreceni felső ker. isk. tanár,
Lehr Andor budapesti X. ker. áll. főgimn. tanár,
Lorántffy Sándor a Soproni Gyorsiró volt főszerkesztője,
Martinecz Ferenc lőcsei főgimn. tanár 33 éves,
Popper Rezső a szegedi áll. felsőkeresk. isk. gyorsirókör volt ifj. elnöke,
Pós Lajos a soproni ev. főgimn. gyorsirókör volt elnöke, Soproni Gyorsiró szerkesztője 21 éves,
ifj. Sárközy Mihály joghallgató, kecskeméti gyorsiró,
Szónya Károly kolozsvári szigorló orvos, az Erdélyrészi Gyorsirók Társasága jegyzője. Emlékezetét 1914. okt. 3. az Erdélyrészi Gyorsirók Társasága külön füzetben méltatta,
Teöreök Aladár a budapesti egyetemi gyorsirókör volt elnöke 23 éves,
Wiewe József a szegedi áll. főreálisk. gyorsirókör volt alelnöke.

A MAGYAR GYORSIRÁS STATISZTIKÁJA.

A magyar gyorsirás statisztikájára vonatkozó adatok szétszórva, különböző időben egyes gyorsirási szaklapokban, kiállítási táblákban avagy évkönyvekben feldolgozva jelentek meg. E téren *Markovits Iván, Gondos Miksa, Maywald József dr., Bódogh János, Jakab Lajos, Kozma Bernát, Katona Dávid dr.* fejtettek ki tevékenységet.

Minthogy azonban az egész országot átfogó s valamennyi tanintézetet felölelő *hivatalos statisztika* egybeállítása kívánatos volt, az Országos Gyorsiró Tanács felkérésére a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter megkereste az Országos Központi Statisztikai Hivatalt a gyorsirás tanügyére vonatkozó hivatalos adatok összeírása iránt. A Statisztikai Hivatal ezen megkeresésre adott válaszával[1]) a magyar gyorsirástanitás 1914. évi január—február havára szóló statisztikai adatokat az alábbi táblázatban terjesztette elő:

[1]) L. Függelékben (Függelék XXXIV.)

Az intézetek megnevezése	száma	Az alább felsorolt rendszerek szerint: rendes tantárgyként magyar nyelvű gyorsirást tanult kezdő	rendes tantárgyként magyar nyelvű gyorsirást tanult haladó	rendes tantárgyként német nyelvű gyorsirást tanult kezdő	rendes tantárgyként német nyelvű gyorsirást tanult haladó	rendes tantárgyként egyéb nyelvű gyorsirást tanult kezdő	rendes tantárgyként egyéb nyelvű gyorsirást tanult haladó	rendkivüli tantárgyként magyar nyelvű gyorsirást tanult kezdő	rendkivüli tantárgyként magyar nyelvű gyorsirást tanult haladó	rendkivüli tantárgyként német nyelvű gyorsirást tanult kezdő	rendkivüli tantárgyként német nyelvű gyorsirást tanult haladó	rendkivüli tantárgyként egyéb nyelvű gyorsirást tanult kezdő	rendkivüli tantárgyként egyéb nyelvű gyorsirást tanult haladó	gyorsirást tanult összesen kezdő	gyorsirást tanult összesen haladó	gyorsirást tanult összesen együtt	hány intézet kebelében működött ifjusági gyorsirókör	az ifjusági gyorsirókör tagjainak száma
Gabelsberger–Markovits-féle rendszer																		
Gimnázium	143	—	—	—	—	—	—	3431	1570	46	8	[1]) 20	[1]) 10	3497	1588	5085	54	2691
Reáliskola	30	—	—	—	—	—	—	721	339	48	6	—	—	769	345	1074	14	671
Felsőbb leányiskola	4	—	—	—	—	—	—	43	9	—	—	—	—	43	9	52	—	—
Felsőkereskedelmi isk.	47	—	—	—	—	—	—	3060	1974	148	184	—	—	3060	1974	5034	14	1223
Tanitóképző	4	—	—	—	—	—	—	67	18	—	—	—	—	67	18	85	—	—
Tanitónőképző	1	—	—	—	—	—	—	7	5	—	—	—	—	7	5	12	—	—
Polgári fiuiskola	44	—	—	—	—	—	—	851	122	—	—	[2]) 16	[2]) 5	867	127	994	1	49
Polgári leányiskola	45	—	—	—	—	—	—	751	107	60	—	—	—	767	107	874	—	—
Női kereskedelmi szaktanfolyam	52	2687	147	951	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2793	109	2902	1	120
Összesen	370	2687	147	951	—	—	—	8931	4144	302	198	36	15	11830	4282	16112	84	4754
Nagy Sándor-féle rendszer.																		
Gimnázium	4	—	—	—	—	—	—	161	59	—	—	—	—	161	59	220	2	38
Reáliskola	1	—	—	—	—	—	—	45	19	—	—	—	—	45	19	64	1	22
Felsőkereskedelmi isk.	2	—	—	—	—	—	—	113	52	—	—	—	—	113	52	165	1	114
Tanitóképző	1	—	—	—	—	—	—	26	—	—	—	—	—	26	—	26	—	—
Tanitónőképző	2	—	—	—	—	—	—	20	14	—	—	—	—	20	14	34	—	—
Polgári fiuiskola	5	—	—	—	—	—	—	82	20	—	—	—	—	82	20	102	1	20
Polgári leányiskola	7	—	—	—	—	—	—	124	26	—	—	—	—	124	26	150	—	—
Női kereskedelmi szaktanfolyam	1	38	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	38	—	38	—	—
Összesen —	23	38	—	—	—	—	—	571	190	—	—	—	—	609	190	799	5	194

[1]) Román nyelven.
[2]) Olasz nyelven.

(Folytatás.)

Stolze—Fenyvessy-féle rendszer.																			
Gimnázium . . .	3	—	—	—	—	—	—	38	21	22	—	—	—	60	21	81	1	20
Polgári fiuiskola . .	1	—	—	—	—	—	—	10	—	—	—	—	—	10	—	10	—	—
Polgári leányiskola .	1	—	—	—	—	—	—	18	9	—	—	—	—	18	9	27	—	—
Női kereskedelmi szaktanfolyam . . .	3	220	—	220	—	—	—	—	—	—	—	—	—	220	—	220	—	—
Összesen .	8	220	—	220	—	—	—	66	30	22	—	—	—	308	30	338	1	20
Stahl-rendszere szerint																			
Polgári leányiskola .	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	[1] 4	—	4	—	4	—	—
Főösszesítés																			
Gabelsberger-Markovits rendszer . . .	370	2687	147	951	—	—	—	8931	4144	372	198	36	15	11830	4282	16112	84	4754
Nagy Sándor-rendszer .	23	38	—	—	—	—	—	571	190	—	—	—	—	609	190	799	5	194
Stolze-Fenyvessy-rendszer	8	220	—	220	—	—	—	66	30	22	—	—	—	308	30	338	1	20
Stahl-rendszer . .	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	4	—	4	—	—
Mindössze	402	2945	147	1171	—	—	—	9568	4364	324	198	40	15	12751	4502	17253	90	4968

Magyar nyelvü gyorsirást tanult: 12513 kezdő, 4511 haladó, összesen 17024.
Német „ „ „ 1495 „ 198 „ „ 1693.
Román „ „ „ 24 „ 10 „ „ 34.
Olasz „ „ „ 16 „ 5 „ „ 21.

[1]) Román nyelven.

FÜGGELÉK.

A MAGYAR GYORSIRÁS OKMÁNYTÁRA.

(Másolat.)

I.

JÓZSEF NÁDORNAK BUDÁRÓL KELT ÉRTESITÉSE A FELSŐ TÁBLÁN LEVŐ GYORSIRÓKRA NÉZVE AZ UTOLSÓ ORSZÁGGYŰLÉS ALATT GONDOSKODÁSNAK A KAROK TÁBLÁJÁRA IS KITERJESZTÉSE TÁRGYÁBAN.

274.

Admodum Reverendi, Honorabiles Spectabiles ac Magnifici, Magnifici item Nobiles et Egregii Domini!

In sua Remonstratione sub 28-a Decembris anni praeteriti No 125. isthuc directa Praetitulatae Dominationes Vestrae petitum proposuerunt, quatenus factam postremis sub comitiis quoad stenographos in tabula procerum provisionem ad tabulam quoque statuum extendi facerem.

Prout relate ad materiam hujus petiti Praetitulatas Dominationes Vestras latere non potest, quod de iis, quae ad rite ducendum diarium comitiale requiruntur, hucusque etiam per Status et Ordines diaetaliter congregatos provisum fuerit, ita Easdem Praetitulatas Dominationes Vestras perspecturas confido, noviorem quoque hac in re faciendam provisionem, prout et futuram ipsius diarii coordinationem, sine qua stenographorum opera ad scopum conducere vix poterit, ab ulteriori Statuum et Ordinum diaetali consultatione depensuram.

Queis in reliquo jugem ac longaevam incolumitatem sincere precor et maneo

Praetitulatarum Dominationum Vestrarum

Budae, 12-a Februarii 1842.

benevolus

JOSEPHUS palatinus m. p.

Főtisztelendő, Tisztelt, Tekintetes és Nagyságos, úgyszintén Nagyságos, Nemes és Nemzetes Urak!

Mult év december 28-ikán 125. szám alatt ide intézett tiltakozásukban Fentcimzett Uraságaitok azon kérelmet terjesztették elő, hogy a felső táblán levő gyorsirókra nézve az utolsó országgyülés alatt tett gondoskodást a karok táblájára is terjesztessem ki.

Amint ezen kérelem tárgyára vonatkozólag Fentcimzett Uraságaitok jól tudhatják, hogy azokról, amik az országgyülési napló pontos vezetésére megkivántatnak, eddig is az országgyülésileg egybegyült Karok és Rendek által történt gondoskodás, ugy bizom abban, hogy Ugyanazon Fentcimzett Uraságaitok be fogják látni, hogy az ezen ügyben teendő ujabb gondoskodás is, valamint magának a naplónak jövőbeni elrendezése is, amely nélkül a gyorsirók munkája célra alig fog vezetni, a Karok és Rendek további országgyülési tanácskozásától fog függeni.

Akiknek egyébként tartós és hosszantartó egészséget őszintén kivánok és maradok

Fentcimzett Uraságaitoknak

Budán, 1842 február 12.

jóakarója:

JÓZSEF nádor.

II.

A NAPLÓKNAK GYORSIRÁSI FELVÉTELÉRE VONATKOZÓ TÁRGYALÁSOK AZ 1843—1844-IKI ÜLÉSEKEN.[1])

Az 1843 május 22-én tartott 2. kerületi ülésben Zsoldos Ignác veszprémmegyei követ *„Az Országos Naplónak gyorsirók általi szerkesztését indítványozza."* A költségeket akadálynak nem tekinti, mert ha a Főrendek naplójának ily módoni szerkesztése az országos pénztárból fizettethetik: ahoz a Rendeknek is bizonnyal hasonló joguk van. Végül: „kivánja, hogy a Rendek minél tökéletesebb *kerületi napló* iránt is, vagy ha ez nem történhetnék, legalább az iránt, ami kivihető, *gondoskodjanak."* Lónyay elnök jelenti a Rendeknek, miként a személynök ő excellentiájával értekezvén, azon tudósitást vette, hogy *Hajnik Károly* ur az Országos Napló szerkesztését is hajlandó elvállalni. Majd a tanácskozások végén Lónyay elnök határozatilag kimondja, hogy: 1. A *Rendek Országos Naplójuknak gyorsirás utjáni terjesztését elvben elfogadják.* 2. A *Kerületi Napló* iránt az elnökség megbizatik, hogy értekezvén annak hasonló módoni szerkesztéséről s nyomtatásáról további határozat

1) Kovács Ferenc: Az 1843—1844. évi magyar országgyülési alsótábla kerületi üléseinek Naplója. Budapest, 1894.

végett jelentést tegyen. 3. Naplóbirálóknak (16 megyei, 4 városi követek közül) leendő választása elrendeltetik.

Az *1843 május 23-án tartott 3. kerületi ülésen* Lónyay elnök jelenti, miként az elnökség által a R. R. *Országos Naplója* iránt mind személynök ő excellentiájánál megtétetett a szükséges értekezés, tudakozódás, mind pedig a vállalkozni akaró gyorsiró, *Hajnik Károly* urral s a nyomtatóval. És Hajnik Károly ur, kivel a főrendek naplójának szerkesztési díj és mindennemü szerkesztési költségek fejében az országos pénztárból fizetendő havonkénti 600 pengőforint jutalom melletti szerkesztése iránt a Főherceg Nádor által már szerződés is köttetett — kijelentette, hogy a Rendek Országos Naplójának is hasonló módon s hasonló feltételek melletti szerkesztésére is ajánlkozik. A nyomtató azonban a 100 nyomtatott ivért fizetendő 6 pengő forinttól elállani nem akar. A *Kerületi Napló vitelére pedig* egyáltalában senki sem találkozott. Véleménye szerint azuttal a Kerületi Napló helyett is csak *Jegyzőkönyvvel* kellene beelégedni.

Az *1843 május 24-én tartott 4. kerületi ülésen* Lónyay elnök jelenti, hogy az *Országos Naplóra nézve a könyvnyomtatóval kir. Személynök ő excellenciája előtt megtörtént az egyezkedés.* Eszerint oly száz ivet, melyből egyre 22.000 s nehány száz betü s igy az előbbinél mintegy 1/7 résznél több jönne, szebb papiroson, mint eddigelé volt s oly kikötéssel, hogy a sajtó alól három nap alatt ki is kerül, kész 5 pengőforintért elvállalni, tehát 1 pengőforinttal olcsóbban, mint a főrendeké. A kerületi naplóra nézve pedig ő excellenciája hivatalosan semmit sem kivánván tudni, az ez érdembeni rendelkezés egyenesen a KK.-at és RR.-et illeti, aminthogy az elnökség meg is bizatott, hogy eziránt is egyezkedjék s az eredményt a következő ülésre jelentse be. A kerületi ülés déli 12 órakor országossá alakul át. A királyi személynök elnök kérdést tesz a tek. RR.-hez, hogy az eddigi szokás mellett, amint eddig vitettek a naplók, t. i. a kir. Tábla tagjainak nagy terhével akarnak-e maradni a RR.? Ha a tek. RR. mint értettem is, a naplót *gyorsiróval* kivánják vitetni, aziránt semmi észrevételem nincs. Értekeztem e részben Nádor Ő Főhercegségével is. A mélt. Fő RR. naplójára nézve Hajnik Károly gyorsiró urral, ki azt a mult országgyülés alatt is szerkesztette, már most megköttetett a szerződés, melynek főfeltétele, hogy a napló 3 nap alatt elkészitve és kinyomatva legyen. „Második feltétel volt a fizetés, mely a Fő RR.-nél az országos pénztárból fog fizettetni s azt tartom, mi is hasonló joggal megkivánhatjuk, hogy azon kassából fizettessék." „Harmadik feltétel, hogy jó, tartós papirosra nyomassék." „Felhivom a RR.-et, hogy a censorokat válasszák meg s neveiket a legközelebbi országos ülésre adják be.

Az *1843 május 26-án tartott 5. kerületi ülésen* Zsoldos veszprémi követ, mint soros jegyzőkönyvvezető inditványozza, hogy a jegyzőkönyvnek naplóformája legyen. Bemutatja a mult kerületi ülésről felvett naplóját. „A Rendek ezt éljenekben kitörő nagy tetszéssel fogadták s a felmutatott módot és munkatervet helyeselték s örömüknek adtak kifejezést, hogy immár nem kerületi jegyzőkönyv, hanem napló fogna vitetni.

Majd az országos napló gyorsirók által s mikép leendő szerkesztés és megbirálása iránti határozatok olvastattak fel s bocsáttattak köriratra."

Az *1843 május 27-én tartott 6. kerületi ülésen* „Olvastatott s hitelesittetett az országgyülési naplónak gyorsirók általi szerkesztését tárgyazó határozat."

1843 május 29-én tartott 5. Országos ülés a tek. KK.-nát és RR.-nél Széll (nádori itélőmester) „Olvassa az országos ülések gyorsiró általi napló szerkesztését illető határozatot. (Országos Iratok 8. sz. a.")

„8-ik szám. *Határozat az országos ülések naplójának gyorsirók általi szerkesztése iránt.* Az országos ülések naplójában szerkesztésének eddig gyakorlatban volt módja mellett, tapasztalt hiányok elmellőzése végett elhatározták a KK. és RR., hogy az országos ülések naplója gyorsirók által szerkesztessék s miután a kerületi elnökök jelentették, hogy a naplónak ily módon szerkesztésére kir. személynök Ő nagyméltósága előtt Hajnik Károly — hónaponkint fizetendő 600 forintért — a nyomtatókkal közösen felvállalt olyatén kötelezéssel késznek nyilatkozott, hogy mindegyik ülésnek naplója, elosztásától számitandó három nap alatt, a sajtó alól tökéletesen kikerülend; elrendelték, hogy e részben mind Hajnik Károllyal, mind a nyomtatókkal szerződés köttessék; a szerződésileg megállapitandó summa az ország pénztárából, melyet e közköltségnek terhe rendeltetése szerint illet, lévén fizetendő.

„A naplónak miképen leendő szerkesztése iránt az 1839-ik esztendei junius 20-iki országos ülésben készült utasitás ez alkalommal is megállapittatván, annak hitelesitésére küldöttség választatott."

A *kerületi napló* ügyében Széll (nádori itélőmester) olvassa a kerületi naplót tárgyazó határozatot, mely az Orsz. gyül. Iratok között 9. szám alatt találtatik s következőleg szól:

Határozat a kerületi napló iránt.

Az alkotandó törvényeknek első inditványozása, megvitatása és szerkesztése a kerületi ülésekben történvén; midőn másrészről azon felelősségnek tekintete is, mellyel a KK. és RR. táblájának tagjai küldőik iránt tartoznak, megkivánja, hogy a kerületi ülésekben történő nyilatkozatok nyom nélkül el ne hangozzanak, a KK. és RR. kerületi tanácskozásaikról *gyorsirók* által szerkesztett rendes naplót óhajtottak vezettetni; minthogy azonban az e részbeni előleges értekezésekre megbizott kerületi elnököknek jelentése szerint, ezen terhes munka teljesitésére ez alkalommal vállalkozó nem találkozott, azért abban állapodtak meg, hogy a kerületi tanácskozásokról oly szerkezetü napló vezettessék, melyben a tanácskozás elé terjesztett tárgynak rövid előterjesztése után a Kerületi Rendek által tett előadások, a szólóknak megnevezése mellett, velős kivonatban, valamint szinte a történő szavazásnak rendje is s a hozandó végzés benne foglaltassanak; s miután ez napló ki által leendő szerkesztése felől folytatott tanácskozásaiknak folyamatja alatt *Zsoldos Ignác* Veszprém, *Zákó István* Bars, *Botka Tivadar* Bars és *Majláth György* Baranyavármegyék, valamint szinte *Eischl János* Székesfehérvár s *Komlóssy Lipót* Debrecen városok követei hazafiui indulatjoktól vezéreltetve, készeknek nyilatkoztak, hogy egymást sorban felváltva, a létesittetni kivánt naplót szerkeszteni fogják: azért a KK. és RR. az áldozatot, melyet a nevezett követek e fáradságos munkának felvállalásával a haza oltárára letesznek, teljes mértékben méltányolván, őket bennünk helyezett bizalmunk által is inditatva, az emlitett naplónak szerkesztésével megbizták; egyszersmind elhatározták, hogy az eképen szerkesztendő kerületi napló az országos ülési naplónak megbirálására a KK. és RR. közül választottak által, kik egymást foglalatosságban azon renddel, mely az országos ülési naplónak megbirálására nézve meghatároztatott, felváltandják, az illető kerületi elnököknek és jegyző-

nek hozzájárultával nyomban meghitelesittetvén, sajtó utján közönségessé tétessék.

Elnök: Mult hongyülés alkalmával szinte ily határozatot nyujtottak be a rendek azon különbséggel, hogy akkor gyorsiró kivántatott, most pedig a követ urak közül magánvállalkozók ajánlkoznak. Mint akkor, ugy most sem ellenzi, hogy jelen határozat az országgyülési iratok közé iktattassék.

Az *1843 junius 7-én tartott 13. kerületi ülésen* elnök bejelenti, hogy a nyomtató a ker. naplót elvállalni nem akarja. Palóczy jegyző bemutatja Schmidt Antal nyomdásznak erre vonatkozó levelét. Zsoldos „sajnálja, hogy e törekvésen annyi átok fekszik s árményt vél a dologban.“ Ráday az egész dolog elintézését Zsoldosra kivánja bizni, amit a RR. elfogadnak.

Az *1843 junius 27-én tartott 26. kerületi ülésen* Zsoldos „jelentésképpen s fájdalmas érzéssel adja elő, mikép a kerületi ülések naplójának szerkesztését Hajnik Károly gyorsiró ugyan magára vállalná, de egyáltalában nem találkozik vállalkozó, aki a kerületi napló kinyomtatását felsőbb engedély nélkül elvállalná, mert mindegyik könyvnyomdatulajdonos nyomtatási szabadalmának elvesztésétől fél. Kéri tehát a Rendeket, hogy miután e tárgyat oly meleg kebellel fogták fel, azt férfias lélekkel kivinni törekedjenek.“

Klauzál „kifejti, mikép ezen kérdésre nézve a mult országgyülés nyomdokát kell követni, s azért első teendőnek véli, hogy egy felirás intéztessék Ő Felségéhez, melyben kéressék meg, hogy a kerületi napló létesitésének a cenzura által vetett gátat megszüntetni méltóztassék.“ Addig és pedig, mig a a kegy. kir. válasz leérkezendik: a kerületi napló az előbb hozott határozat nyomán, kerületi jegyzőkönyv alakjában szerkesztetik. S miután az eddig vezetett napló nagy terjedtsége miatt eddig sem irathatott le, a helyette vezetendett jegyzőkönyv az „ellen“ és „mellett“ szóló okok felhozásával csakis oly terjedelemben vezettessék, hogy az leirás utján fentarthassék.

Zsedényi elnök a mult országgyülés e tárgybeli felirását javasolja elfogadásra.

Zsoldos arra buzditja a Rendeket, hogy tartsanak ki a napló mellett Bónis pártolja Klauzál inditványát.

Beőthy jelzi, hogy éppen a kormánynak kell érdekében feküdjék a nyilvánosság. A kormány tudja legjobban, miért vet gátat, pedig talán éppen ő fogja a legjobban megbánni. Vagy azt hiszi, hogyha a kerületi napló cenzura nélkül fog kijönni, mindenki mindent akarand irni?

Klauzál: „Máskor sem volt más ellenzés, mint most, mert a kormány soha nyiltan, hanem csak typographiai tilalmak által vetett gátat. A felirásban kifejezendőnek látja, miként ez a törvényhozói test méltóságával nem egyez, s szükséges a kerületi jegyzőkönyv, hogy a nemzetnek a tárgyak kérdéséről s folyományáról tudomása legyen.“

Elnök végzésül kimondja, mikép abban történt megállapodás, hogy felirást intéznek Ő Felségéhez Klauzál által mondottak szellemében; s addig, mig arra válasz érkezendik, a Napló továbbszerkesztése folytattassék, a beszédek azonban annyi rövidséggel adassanak elő, hogy a leirhatást napról-napra eszközölni lehessen.

Az *1843 augusztus 9. XXIII. országos ülés.* Kállay Ödön a teremrendezés kérdésében a „Tábla figyelmét arra forditja, hogy a gyorsiróknak alkalmasabb és kényelmesebb helyet juttasson.“ Klauzál Gábor: „Kötelességünk

arról, hogy a gyorsiróknak alkalmasabb helyeik legyenek, gondoskodni. A gyorsirónak nemcsak látnia, hanem hallania is kell a szólót. Ennélfogva, miután a gyorsirók különben is jelenleg abban járnak el, mi előbb a kir. Tábla kötelességei közé tartozott, az egyik az elnök jobbjánál, a másik pedig baljánál foglalhatna helyet. „Elnök kijelentvén, hogy a királyi tábla tagjai sem férnek el mindnyájan az elnökség emelkedettebb helyén, azon lesz, hogy a gyorsirók számára a terem más valamely részében alkalmas hely találtassék."

Zarka János ítélőmester olvassa a KK. és RR. izenetét a kerületi napló kinyomatásának akadályait illetőleg és ugyane tárgyban kelt uj felirási javaslatot. (Orsz. Iratok között 39a) és 39b) alatt.)

A királyi személynök ugy véli, hogy a RR. mint eddig, ugy most sem fognak a FőRR.-nél célt érni. Kéri a RR.-et, hogy hagyjanak fel az egésszel. A javaslat mellett szólnak fel: Török Gábor, Bezerédj István, Klauzál, Beöthy, Zsoldos Ignác, Palóczy László, Szentkirályi, Bezerédj Miklós, mely után az üzenet néhány, az elnök által ajánlott stylaris változtatással elfogadtatván, annak idején a FőRR.-hez átküldetik.

Az *1843 augusztus 23. XXXIII. országos gyülésen* királyi személynök bizottságot nevez ki, mely a kerületi napló tárgyában szerkesztett üzenetet és felirásjavaslatot a FőRR.-hez átvigye.

Az *1843 november 7-iki 96. kerületi ülésen* Bónis, majd egy másik megyei követ szükségesnek látják a kerületi napló iránti intézkedést, mire Klauzál emlékezteti a Rendeket, miképp ezen tárgy jelenleg országgyülési tárgyalás alatt s a méltóságos Főrendekhez átküldve van. Ha ezen elkezdett munka mellőzésével most elhatároztatnék a kerületi napló iratása, ez a dolog óhajtott kimenetelének inkább ártana, mint használna. Legcélszerübbnek látna tehát királyi személynök Ő Excellenciáját a kerületi elnökök által felszólittatni, hogy Nador ő Fenségénél az e tárgyban már rég átküldött izenetnek minél előbbi felvételét kieszközölni méltóztassék, s ha ezen tárgy csakugyan balszerencsével visszaküldetik, akkor lesz helyén célszerü intézkedések felől tanácskozni. Ezen előadás határozottá is lőn.

Az *1843 december 9-iki LXXXII. orsz. ülésen Zarka* János országbirói ítélőmester olvassa izenetét a mélt. Főrendeknek a t. RR.-hez a kerületi napló kinyomatásának akadályozása iránt. (Orsz. irat. 84. sz. a.)

Az *1843 december 14-iki 121. kerületi ülésen* felolvastatott válaszüzenete a méltóságos Főrendeknek a tek. KK.-hoz és RR.-hez a kerületi napló kinyomatása iránt, melynek végszavai igy vannak feljegyezve: Minthogy pedig az országos ülésekben a napló ugy is megvan és mind ottan, mind a ker. ülésekben is e tanácskozások teljes nyilvánossággal folytattatnak: ő cs. és kir. Főhercegsége és a mélt. Főrendek oly rendtartás javaslatához, mely által tettlegesen az országgyülés eddigi elrendezésében lényeges változás történnék, nem járulhatván, egész bizodalommal szólitják fel a tek. KK.-at és RR.-et, hogy a kérdésben levő tárgy további szorgalmazásától elállani sziveskedjenek. Az e tárgyban tartott vitatkozásnak végeredménye az lőn, hogy s az elnökség által határozatképpen ki is mondatott, hogy Bezerédj inditványa a kerületi naplónak országgyülési inditványok közzé bevitele, továbbá Somssich azon inditványa, hogy a kerületi napló közirat utján irattassék, mellőztetnek; ellenben a kerületi napló tárgyábani izenetnek Zsoldos és Zsedényi előadása szerinti szerkesztése általános helybenhagyást nyervén, elfogadtatott. — Megjegyzendő,

hogy Somssich azon inditványát, hogy a ker. naplót közirat utján le kellene iratni, főleg Beöthy felszólalása folytán mellőzték, mert Beöthy, ki a kerületi napló leiratása iránti inditványt mindig ellenezte s ő a napló leiratása helyett annak sajtón való nyomtatását inditványozta, többek között ráutalt arra is, hogy a kerületi napló már 400 ivre szaporodott, melyet most már leirni lehetetlen. Ő köszönetet szavaz a naplóvivő uraknak önkéntesen vállalt nagyszerü munkájukért, de mégis kijelenti, hogy a késés okát abban találja, hogy ők a *gyorsirás mesterségét nem tanulván, nem gyorsirással jegyezték azt, amit jegyeztek; combinálniok is kellett, mit kipkedve-kapkodva jegyeztek, ez pedig nem kevés időbe kerül.*

Az *1843 december 19-iki 125. kerületi ülésen* Klauzál jelenti, hogy dec. 1. és 5-iki országos napló még most sem jelenvén meg, a már két izben előhozott sürgetés annak minél előbbi kinyomatása iránt ujólag ismételtetett s a RR. ebbeli kivánságának személynök Ő Excellenciájánál leendő előterjesztése a ker. elnökségre bizatott.

Az *1843 december 20-iki 126. kerületi ülésen* elnök jelenti a RR.-nek, miszerint a kir. Személynököt a napló ki nem jövése miatt megkérdezvén, azt mondá, hogy a könyvnyomtató intézet késett el vele, de nemsokára meg fog jelenni.

Az *1844 január 3-iki 128. kerületi ülésen* panasz emeltetett aziránt, hogy a december 1-röli napló még sem jelent meg; egyben a kir. elnökség megbizatott, hogy e kir. személynök Őméltóságát e tárgyban sürgesse meg.

Az *1844 január 4-iki 129. kerületi ülésen* jelenti a ker. elnökség, hogy a december elején tartott országos ülések naplójának mindeddig ki nem adatása iránt azt méltóztatott válaszolni Ő Excellenciája, hogy a fennforgó körülmények teszik ezen halasztást szükségessé. Egyébiránt ezen naplók már cenzurálva vannak, nincs mit tartani attól, hogy bennök változás tétetnék, vagy kinyomatásuk akadályoztatnék; e részben tehát béketürésre kéri fel a Táblát E tárgyra nézve megnyugvásukat jelentették ki a Rendek.

Az *1844 február 3-iki XCII. orsz. ülésen Kelemen* János kir. személynöki itélőmester olvassa a tek. Karok és Rendeknek 2-ik izenetét a *kerületi napló* kinyomatásának akadályozása tárgyában, mely az Országgyülési Iratok közt 94. szám alatt van. *Elnök*: E tárgyról már sok mondatott s igy bajos volna ujat mondani; e tekintetben én továbbra is az általam e részben mondottakhoz ragaszkodom.

Az *1844 május 4-iki CXL. országos ülésen* felszólalás történt Fejérváry (Hontmegye) és Géczy (Zólyommegye) követei által a napló késedelmes megjelenése iránt; mire *elnök* Ő Excellenciája őszintén előterjeszti a késedelem okait; kijelentvén egyszersmind, hogy a mostaniakhoz hasonló viszonyok között jobb sikert nem is várhatni.

A Karok ugyanis gyorsiróilag kivánták a gyülések naplóját vitetni, ámde még most a nem eléggé kifejlett gyorsirászatnak nincsenek nálunk annyi mivelői, hogy a roppant munkatömegnek kellőkép megfelelhetnének. Másik oka a hátramaradásnak, mely főkép a nyomtatásra hat, s a vállalkozó kiadó kedvét csökkenti: a közönség részéről mutatkozó csekély részvét. Az előfizetők száma kötetről-kötetre alább száll, minek oka részint az általános olvasni nem szeretés nemzetünknél, részint a nyilvánosság egyéb orgánjainak természetesen gyorsabb és szinte szükséges müködése. Válaszoltatott erre gróf *Ráday*

(Pestmegye követe) által, hogy a felhozott okok azon következtetésre vezetnek, miszerint a napló, ha kiállitása lehetetlen s a részvét iránta csekély, egészen szünjék meg; de arra semmiesetre sem, hogy a szerződő nyomtató felvállalt kötelességét ne teljesitse.

Az *1844 november 7-iki 334. kerületi ülésen* Zsoldos Ignác (Veszprémmegye követe) kérdést tőn, hogy az országgyülés eleje óta vezetett kerületi naplóval mi történjék? Némelyek Pozsony, mások pedig, mivel a nemzet Pesten óhajtja jövőben az országgyülésnek tartását, Pestmegye levéltárába kivánták letétetni. Ez utóbbi inditványhoz csatlakozván az előbb nyilatkoztak is — közhatározat mellett — a kerületi napló Pestmegye levéltárába rendeltetett letétetni.

Az *1844 november 10-iki országos gyülésen* Napló (országos) ügyében Klauzál felkéri a személynököt, hogy a naplók és irományok országgyülés után a követeknek megküldessenek.

III.

GYORSIRÁSI TANSZÉK TERVE A PESTI KIR. EGYETEMEN 1844-BEN.[1])

Arra nézve, hogy a gyorsirási tanszék ügyét mikép tárgyalták az alsótáblán, Kovács Ferenc: Az 1843/44-ik évi magyar országgyülési alsótábla kerületi üléseinek Naplója cimü (Budapest, 1894) V. kötetében foglaltak nyomán az alábbiakban közölhetem:

Az *1844 augusztus 26-án tartott 269-ik kerületi ülésen* a 8. pontra nézve, mely szerint *a gyorsirási tanszék felállitása javasoltatik*, *Szemere* előadá, mikép az inditványt, ugy, amint felállitva van, mivel általa célt nem érhetni, nem pártolja. Szónok megirván ugyan, hogy szükség erre nézve rendelkezni, de a gyorsiráshoz inkább mesterséges ügyesség s gyakorlottság kivántatik s nem olyan tudomány, melyre szükséges lenne a tanszék felállitása. Arról kell tehát gondoskodni, hogy a gyorsirással foglalkozók ezen foglalatosságukat abba ne hagyják, mert tudjuk, hogy azt haszonnal nálunk csak az országgyülésen gyakorolhatják, s mig az országgyülés évenkint nem fog tartatni, mostani rendszerünk mellett 3 év alatt nincs foglalkozásuk, mivel a szabad sajtó a cenzura által szabadon ugy, mint egy alkotmányos országban szükséges, még nem müködhetik, a gyorsiró semmit sem kereshet. Szónok azt csak azáltal véli előmozdithatónak s csak akkép nyujthatni ezen pályára ösztönt, ha az ország gyorsiró-hivatalt állithat s mindazon gyors-

[1]) L. Irás: 1915 okt.-nov. számaiban dr. Gopcsa László erre vonatkozó közleményét.

irók, kik alkalmaztatnak, fizetéssel láttatnak el. Mert a gyorsirás-hoz 4—5 évi szorgalom s naponkinti gyakorlás szükséges; annak megtanulására pedig csak ugy szánja el magát valaki, ha biztos arról, hogy utána állandóan élelmét megkeresheti és szükségleteit fedezheti. Nekünk pedig a gyorsirók szükségesek, mert remélhetni, hogy jövő országgyülésre ker. napló fog nyomatni, vagy országgyülési hirlap lesz, azt pedig a gyorsirók nélkül nem létesithetni. A fizetés mennyiségének elhatározását azonban akkorra vélte halasztani, midőn a financiális választmány munkálatát beadandja.

Klauzál: Inditványom tehát odaterjed, hogy amennyire a gyorsirászat szüksége mindinkább érezhető s félni lehet, hogy a mostani műértők kimultával nem lesz, aki helyöket pótolná: legelőbb is járuljunk felirással Ő Felsége elébe, megkérvén őt, hogy egy gyorsirászati tanszéket felállitani kegyeskedjék.

Majd igy folytatja: Én megengedem, hogy a gyorsirás nem annyira tudomány, mint mesterség; de ugy hiszem, a gyakorlatot össze kell kötni az elmélettel. Nyilvános tanszék felállitása által nagyobb számmal fognak teremni a gyorsirók.

Bezerédj teljesen osztja az előtte szólottnak előadását.

Ghiczy méltánylá ezen nézeteket, de tanszék felállitását nem vélte elegendőnek arra, hogy gyorsiróink elég számmal legyenek. Kilátást kell nyujtani azoknak — ugymond — és reményt, kik magukat e pályára szánják, hogy alkalmazás nélkül nem maradnak s jövendőjük biztositva leend. Szükségesnek látom pedig elhatározni, hogy a jövő országgyülés kezdetével gyorsiró csőd nyittassék s ennek utján országgyülési gyorsirói hivatal rendszeresittessék.

Ezen inditvány időelőttinek mondatott, melyre elég idő lesz visszatérni, ha Klauzál inditványa szerinti felirásra kir. válasz érkezik. Némelyek nem vonakodtak tőle, de a fizetésről rendelkezést akkorra vélték elhalasztandónak, ha a pénzügyi választmány munkálata kerülend bonckés alá. Ismét mások, amennyire az adó magva rejlik benne, kezeiket utasitás hija miatt megkötve érezzék. Voltak, kik állitják, hogy egyik országgyülés a másiknak utasitást nem adhat.

Ezután Klauzál felirás mellett, rövid izenet által felszólitandónak véli a méltóságos Főrendeket, hogy az országgyülési naplók vezetésére szükséges gyorsirói hivatalnak országos fizetés melletti felállitásához járulni méltóztassanak. Hogyha Ő Felsége az universitásnál gyorsirói tanszéket emel, akkor a gyorsirói hivatal ingerül

fog szolgálni; ha pedig a felirásnak sikere nem lesz, akkor az ily hivatal szüksége világos. Most kell pedig erről rendelkezni, mert ha a pénzügyi választmány a gyorsirászatot a nemzeti célok közé nem emeli, ez ügy nem fog ébreszteni figyelmet a küldőkben, hogy iránta utasitást küldjenek s az ügy könnyen dugába dől. Kivánja pedig szóló az ily hivatalt még a jelen országgyülésen felállittatni.

Végzés: A felirás iránti inditvány tisztán elfogadtatik, a többi inditvány pedig akkoron lesz felveendő, ha a pénzügyi választmány jelentése tárgyaltatik. Meg fog pedig Ő Felsége kéretni nemcsak, hogy a magyar királyi egyetem anyagi és szellemi állapotáról világositsa fel a nemzetet, hanem hogy egy gyorsirói tanszéket is felállitani méltóztassék.

IV.

LEGRÉGIBB KORMÁNYRENDELETEK A GYORIRÁS TANITÁSÁRA VONATKOZÓLAG.[1])

Magyarországban a reáltanodák 1852-ben kezdtek rendeztetni, tehát tantervökbe a gyorsirás már világosan felvétethetett.

Az 1851-iki december 10-ikéről (a Kormánylapban 247. sz. a.) kelt helytartósági rendelet ide vonatkozó §§-ai ezek:

11. §. Mütanodai tantárgyak: 1. Vallás. 2. Nyelvek. 10. Rajzolás, kapcsolatban az épitészettel. 11. Mintázás. 12. Szépirás. 13. Éneklés. 14. Testgyakorlás. 15. Gyorsirás.

12. §. A 11. §-ban 1—10 alatt kijelölt tárgyak minden mütanulóra nézve kötelés tárgyak.

Éneklés és testgyakorlás, mennyire csak lehet, minden alsó- és felsőmütanodában fog tanittatni. Gyorsirásban ott, hol szükség mutatkozik, de rendszerint csak a felső mütanoda tanulóinak fog oktatás adatni.

*

Nehány év alatt a gyorsirás tanitása annyira terjedt, hogy a tanitók megvizsgálásáról és alkalmazásáról is kellett gondoskodni. E célból az oktatásügyi miniszterium 1860-ban a következő szabályzatot bocsátá ki, mely az akkor fennállott budai cs. és kir. helytartósági osztály 1860 május 30-án 13873. szám alatt kelt intézményével meg is küldetett a középtanodáknak.

IDEIGLENES SZABÁLYZAT
a gyorsirásróli vizsgálat végett.

Hogy az ausztriai tanintézeteknél müködő gyorsirástanitók végleges alkalmazását eszközölni és törvényes alapon szabályozni lehessen, megállapittatik a következő:

1) L. Gyorsirászat 1863. év május 20-iki számában.

A gyorsirás tanitójául csak az alkalmazható, ki képességét erre kimutatá. Ezen képesités vizsgálóbizottságok által fog eszközöltetni, melyek különböző koronaországokban állittatnak fel. Mindegyik ily bizottság egy kormánybiztosból, mint elnökből és egy, vagy több szakvizsgálóból fog állani.

A biztosok egy év tartamára neveztetnek ki és ennek lefolyta után megerősittethetnek.

A vizsgálat német nyelven, Gabelsberger rendszere alapján történik, ugy, hogy a nevezetten kivül más rendszer az ausztriai tanintézeteknéli alkalmazásra nem jogosit.

A főtanodák- és nagyobb müintézeteknél egyébiránt a más gyorsirási rendszerek képviselői csupán ideiglenes minőségben a tanitás tarthatásából nincsenek kizárva.

A vizsgálatért folyamodóknak a vizsgálatra bocsátás végett irásbeli beadványukkal, melyben különösen a követelt általános képzettség birtoka és pedig szabályszerént hiteles bizonyitványokkal kimutatandó, a vizsgáló-bizottságok egyikéhez kell fordulniok.

A vizsgálandók ne birjanak lényegileg csekélyebb általános képzettséggel, mint milyen az, mely a gymnasiumok és reáltanodák tanárjelöltjeitől igényeltetik; tehát vagy valamely középtanodát teljesen bevégzettek, vagy oly más tanitást nyertek légyen, mely azzal, minőt a középtanoda nyujt, egyenlő magasságon áll; a német nyelvet alaposan ismerjék és jártassággal beszeljék s irják; végre a latin és francia nyelvet, vagy legalább egyiket a kettő közül — birják.

A vizsgálat, ha a vizsgálandó a reá bocsáttatást megnyerte, részint irásbeli, részint szóbeli legyen és mind az elméleti, mind a gyakorlati képességre, ez utóbbit illetőleg különösen a gyorsirásbani ügyességre kiterjedjen.

A vizsgálat eredményéről a bizottság saját pecsétével ellátott bizonyitványt állit ki, mely mind a bizottság elnöke, mind a vizsgálatban résztvett vizsgálók által aláiratik. Ebben a megvizsgáltnak minősitvénye, vonatkozással az illető általános képzettségére, a vizsgálathoz bocsátására, az egyes vizsgálati tények eredménye pontosan kiteendő és végül határozottan kijelentendő, hogy az illető a gyorsirás tanitására „képesitettnek“ elismertetik, vagy tekintettel igen kielégitő tehetségeire, „kitünően képesitett“-nek itéltetik.

Azon folyamodók, kik a vizsgálatra bocsátást el nem nyerik, vagy olyanok, kik a vizsgálatra bocsáttattak ugyan, de azt meg nem állották, erről a beadványukra irt bizottsági végzéssel értesittetnek. Az elégtelen képesség miatt visszautasitottak csak egy év lefolyta után bocsáttatnak a vizsgálat ismétlésére.

A bizottság valamennyi ügyiratai a tanhatósághoz felterjesztendő jegyzőkönyvekben elősorolandók.

Azon dij, mely a vizsgálat megindításáért fizetendő, öt o. é. forintban állapittatik meg.

*

Nemsokára ezután a m. kir. helytartótanács az 1863-ik évi február 17-ikéről 10097. szám alatt a tanulók érdemsorozatára vonatkozó rendeletet bocsátott ki, mely a gyorsirásra is — mint tantárgyra — kiterjed. Jónak tartjuk azt egész terjedelemben közölni.

Hogy a tanintézeti bizonyitványokban eddigelé használt iskolai érdemje-

gyek különfélesége s ebből származott határozatlanság, melynél fogva az előmenetel fokozata alig ítéltethetett meg, megszüntettessék s azáltal, hogy az ország tanintézeteiben a tanuló előmenetele fokozatának kifejezésére egyforma kitételek használtatnak, ezen előmenetel kellő felismerésében minden kétely elhárittassék: e m. kir. helyt. tanács tekintettel főleg azon elvekre, melyek e részben némi irányadásul a szervezeti javaslat 186. lapon XII. szám alatti 73—77. §§. foglaltatnak, szükségesnek találta a tanoncok előmenetelének kifejezésére minden középtanodánál következő fokozatos szavak és kitételek használatát e folyó tanév II. felétől kezdve elrendelni és pedig:

I. Az erkölcsi viselet — mores — sittliches Betragen — jellemzése.

1. példás, exemplares, musterhaft } — Eminentia.
2. dicséretes, laudabiles, lobenswert }
3. törvényszerü, legibus convenientes, den Schulgesetzen entsprechend } — I. Classis.
4. kevésbbé törvényszerü, minus convenientes, minder entsprechend }
5. nem törvényszerü, non convenientes, nicht entsprechend — II. Classis.

II. A figyelem, attentio animi, Aufmerksamkeit, jellemzése.

1. feszült, intensa, gespannt — Eminentia.
2. kellő, debita, hinreichend } — I. Classis.
3. változó, varians, wechselnd }
4. szórakozott, distracta, zerstreut — II. Classis.

III. A szorgalom, studium, Fleisz, érdemjegyei.

1. ernyedetlen, indefessum, ausdauernd — Eminentia.
2. kellő, debitum, genügend } — I. Classis.
3. hanyatló, remittens, nachlassend }
4. csekély, exiguum, gering — II. Classis.
5. semmi, nullum, kein — III. Classis.

IV. Az egyes tanulmányokbani előmenetel, progressus in litteris, Leistungen in den einzelnen Lehrgegenständen — jellemzése lehet:

1. kitünő, praecellens, ausgezeichnet } — Eminentia.
2. jeles, laudabilis v. eminens, vorzüglich }
3. jó, bonus, gut } — I. Classis.
4. elégséges, sufficiens, genügend }
5. elégtelen, non sufficiens nicht genügend — II. Classis.
6. rosz, malus, schlecht — III. Classis.

Ily tanjegyek használhatók a nem kötelező tantárgyaknál is, kellő mérséklettel.

V. Az általános sorozat, testimonium classis, allgemeine Zeugnissclasse.

1. Kitünő, classis praecellentis, ausgezeichnet, ha t. i. a tanuló minden kötelező tantárgyban kitünő, a többiben jeles.

2. Jeles, classis eminentis, vorzüglich, ha a kötelező tantárgyak nagyobb részében jeles, a többiben kitünő, vagy ha minden tárgyban jeles, vagy ha csak egy tárgyban jó, a többiben jeles és kitünő.

3. Elsőrendü, primae classis, erste Klasse, ha két kötelező tanulmányban jó, a többiben jeles és kitünő, vagy ha minden tárgyban jó és elégséges.

4. Másodrendü, secundae classis, zweite Klasse, ha csak egy tanulmányban is elégtelen.

5. Harmadrendü, tertia classis, dritte Klasse, ha csak egy tárgyban is rossz érdemjegyet nyert.

Megjegyzendő, miszerint az erkölcsi viselet az általános sorozatra külön természeténél fogva a „szervezeti javallat" 76. §. 5. pontja szerint egyéb hatással nem bir, minthogy oly tanuló, ki az erkölcsi viseletből kevésbbé törvényszerü, vagy nem törvényszerü jelzést nyert, a kitünők, vagy jelesek közé nem soroztathatik.

VI. A „szervezeti javallat" 77. §. által előirt számszerinti sorozat továbbra is fenntartandó, mely sorozat ugyanazon tanosztálybeli valamennyi tanoncokon végigfut ilyképen: N. N. 55 pályatárs között helyzetre nézve 1., vagy 2., vagy 3. stb., általános sorozatra nézve pedig kitünő, vagy jeles, vagy I. rendü, vagy II. rendü, vagy III. rendü.

A számszerinti sorozat alapjául szolgál a IV. pont alatt fokozatos rendben egymásután következő tanjegyek minősége és száma.

Amely tanonc összes társai között a legjobb, vagy aránylag jobb érdemjegyek közül legtöbbet mutat fel, az számszerint az első, aki kevesebbet vivot ki magának, az második, aki még kevesebbet, az harmadik, negyedik s igy tovább.

Azon esetben pedig, ha két, vagy több tanuló a kötelező egyes tanulmányokból nyert érdemjegyekre nézve egyenlőnek mutatkoznék, az intézetigazgató és az illető osztálybeli tanárok fogják egyiknek a másik feletti elsőbbségét meghatározni, tekintettel t. i. a kérdéses tanulónak egyéb, jelesül erkölcsi viseletét, figyelmét, szorgalmát, vagy a rendkivüli tanulmányokban tett előmenetelét jelző érdemjegyeire és más méltányolható tulajdonaira.

A VIII. osztálybeli tanulóknak II. félévben a számszerénti sorozat elmaradhat.

VII. Az érdemsorozat minden középtanodánál az év végén kinyomatandó és annak nehány példánya a főigazgatóság utján ide felterjesztendő.

Minden már e f. tanév végével kinyomatandó és az ide csatolt minta szerint szerkesztendő érdemsorozat kivétel nélkül, a tandij által fedezhető költség kimélése tekintetéből magában foglalandja:

1. a rendes tantárgyakból a II. félévi sorozatot;

2. a rendkivüli tanulmányokbóli sorozatot;

3. a tanári személyzet névsorát teljes cimökkel, az osztályokban előadott tantárgyaikkal és a heti tanórák számával egyetemben. Végre függelékül a tanulók és szülék tájékozása végett az érdemsorozat végén az I., II., III. és IV. szám alatti tanjegyek fokozata kinyomatandó.

Ha mindazonáltal valamely tanintézet saját elégséges pénzalappal bir, szabadságában áll, sőt dicséretére válik a fönebbi érdemsorozathoz mindazon tárgyakat csatolni, melyek az eddigi programmokban előfordulni szoktak.

Megjegyzendők:

1. Az „Érdemsorozati minta" csak mutatványul szolgálván, magában értetik, hogy a tót, szerb, ruthén és román nyelv rovatok oly gymnasiumnál kihagyatnak, amelyben az érintett nyelvek szabályszerüleg nem tanittatnak és általában minden egyes osztálynál csak a szükségelt rovatok lesznek kinyomatandók.

2. A reáltanodák is a fönebb megállapitott tanjegyek használatára köte-

lezte vén, az eddigi programm helyett vagy mellett saját tantárgyaik rovataival ellátott érdemsorozat kinyomatására felhatalmaztatnak.

3. A tanitóképezdék, fő és alelemi tanodák szintén csak az ezen intézvényben előirt tanjegyeket fogják ezentul használatba vehetni.

4. Az első félévi érdemsorozat is az itt előirt módon szerkesztendő és annak eredménye eddigi szokás szerént a névjegyzék (Hauptkatalog) rovataiba iktatandó.

5. Az érdemsorozat az iskolai bizonyitványt némileg pótolván, ez utóbbi rendesen csak a más intézetbe költöző vagy az ezt bizonyos célra használni kivánó, vagy az intézetből végkép kilépő tanulóknak adatik ki.

6. Ha felvéti dij valamely gymnasiumnál nem fizettetik, vagy az nem elégséges, az intézet pedig csekély alapitvánnyal bir, ily esetben megengedtetik, hogy a tanulók is, az illető főigazgatóság előleges engedélye mellett, bizonyos — mégis igen mérsékelt — pénzösszeggel járulhassanak az érdemsorozat kinyomatásához.

1863. évi 10097-ik számhoz. Minta.

Érdemsorozat stb.

I.

A rendes tantárgyakból.

II.

A rendkivüli tantárgyakból.

A tanuló neve	Hányadik osztályba jár	Szépirás	Rajz	Ének	Francia nyelv	Olasz nyelv	Gyorsirászat	Testgyakorlás	—	—	—
N. N.	VIII.	—	jeles	—	jeles	—	elégséges	jó	—	—	—
N. N.	V.	kitünő	—	jeles	—	elégséges	—	jeles	s.	a.	t.
N. N.	III.	jó	jó	jó	—	—	—	elégséges	—	—	—

V.

LINDNER GUSZTÁV ORSZ. KÉPVISELŐ BESZÉDE A GYORSIRÁSNAK FAKULTATIV TANITÁSA ÉS E CÉLRA 30.000 FORINT FELVÉTELE IRÁNT.

104. országos ülés 1870 január 25-én.

Lindner Gusztáv: A közoktatásügyi miniszterium költségvetése e napokban tárgyalás alá fogván kerüini, bátorkodom a következő határozati javaslatot a Ház asztalára letenni. (Olvassa): „Tekintettel arra, hogy 1-ször a gyorsirászat a szakértők egyhangu véleménye szerint kitünő alaki, müvelődés

és oktatási eszköz; 2-or a gyorsirászat jelenleg a legjobb, leggyorsabb és legbiztosabb irás általi kifejezése a gondolatnak; 3-szor egyszerüségre, gyorsaságra és világosságra nézve a folyó irás fölött áll; 4-szer tekintettel arra, hogy a gyorsirászat ezen tulajdonságai által kitünő előmozditó eszköze az általános és szaktudományi müveltség terjesztésének; 5-ször tekintettel arra, hogy a gyorsirászat, ha közvagyonná válik, az időnek és helynek valóban lángelmü legyőzése által a nép szellemi és anyagi közlekedését minden viszonyukban hathatósan előmozditja; 6-szor végre tekintettel arra, hogy a gyorsirászat épen alkotmányos álljamban — a nyilvánosság elvénél fogva — eleven tevékenységre hivatva van: határozza el a t. Ház: a gyorsirászat Magyarország azon főgimnáziumaiban és reáltanodáiban, melyekről rendelkezni a közoktatási miniszterium jogában áll, már az 1870-71. tanévben, mint facultativ tantárgy bevezetendő s ezen célra 30.000 forint megajánlandó.

Elnök: Ezen határozati javaslat ki fog nyomatni, szokott módon kiosztatni és talán, ha elkészül addig, amig a kultuszminiszterium budgetje tárgyalás alá kerül, azzal együttesen tárgyaltatni.

135. országos ülés 1870 március 3-án.

Lindner Gusztáv: T. Ház! Bátorkodtam minap a gyorsirászat ügyében következő határozati javaslatot tenni le a Ház asztalára. Határozza el a t. Ház a gyorsirászatot Magyarország azon főgimnáziumaiban és reáltanodáiban, melyekről rendelkezni a közoktatásügyi miniszterium jogában áll, már az 1870—71. tanévben, mint facultativ tantárgy bevezetendő s ezen célra 30.000 forint megajánlandó.

Beadott határozati javaslatommal egyebet elérni nem akartam, mint felhivni a t. Ház gondoskodását a tanitás egy oly ágára, melynek mezeje nálunk egészen parlagon hevert s közérdeküségénél fogva a gondoskodást — nézetem szerint — megérdemli.

Időközben arról értesültem, hogy a közoktatásügyi miniszterium már tett ezen ügyben intézkedéseket, t. i. hogy a gyorsirászat az életbeléptetendő középtanodai tantervben, mint rendes tantárgy, fel van véve. Midőn azon meggyőződésben vagyok, hogy a közoktatási miniszterium az emlitett tanterv készitése alkalmával nemcsak a szükséges tanerők megszerzéséről, hanem a kellő szükséglet fedezéséről is gondoskodott: ezen, a közoktatásügyi miniszterium által már tett, szerintem célszerü intézkedéssel szemben határozati javaslatom tárgyalását többé kivánatosnak nem tarthatom. Ez oknál fogva, valamint tekintettel arra is, hogy a t. Ház ideje éppen most nagyon drága, kötelességemnek érzem határozati javaslatomat egyszerüen visszavonni.

VI.

A budapesti magyar gyorsiróegylet elnökéhez birósági és közigazgatási tisztviselők számára gyorsirási tanfolyam tartása iránt 1872-ben 5137 szám alatt intézett igazságügyminiszteri rendelet igy szól:

„A budapesti gyorsiró egylet az elnök ur vezetésére bizott törvényszék székhelyén felnőttek számára — különös tekintettel a birósági és közigaz-

gatási tisztviselőkre — gyorsirászati tanfolyamot szándékozván nyitni és e célból az egylet tagjait oda küldeni, azon kérelemmel fordult hozzám, hogy ezen vállalkozását erkölcsi támogatásban részesitsem.

Méltányolva a gyorsirászati egyletek céljának hasznosságát és a gyorsirásnak a törvénykezés terén különösen a jövőben nyerendő fontosságát, indittatva érzem magamat a budapesti gyorsirási egylet kiküldöttje által nyitandó gyorsirászati tanfolyamot az elnök ur figyelmébe ajánlani és elnök urat egyuttal felszólitani, hogy arra viszont a törvényszéki és járásbirósági segédszemélyzet érdekeltségét felhivni és őket értesiteni sziveskedjék arról, hogy teljesen megfelelő szakképzettség mellett a gyorsirás ismeretét a törvénykezési tisztviselőknél oly előnynek tekintem, amelyet a kinevezéseknél és előléptetéseknél méltó figyelemben részesitendek.

Pest, 1872 junius hó 4-én.

VII.

Markovits Iván, mint a Budapesti Gyorsiró Egylet elnöke 1891-ben a közoktatásügyi kormányhoz emlékiratot intézett a gyorsirás tanitásának felkarolása és a gyorsirás tanitói állami dijazása iránt. Az erre vonatkozó értesitések 2325|1892. szám alatt az alábbiakban közöltetnek:

1.

Markovits Iványnak, a Budapesti Magyar Gyorsiró Egylet Elnökének (II., Donáti-utca 5.)

A gyorsiró tanárok országos egyletének f. évi január hó 12-én kelt emlékiratára tudomás végett értesitem tek. uraságodat, hogy a rendelkezésem és vezetésem alatt álló középiskolákat, ugyszintén az egyetemek bölcsészeti karait a gyorsirás tanitásának felkarolására egyidejüleg nyomatékosan felhivtam.

Az egyesület ama kérelmét, hogy a gyorsirás tanitói állami dijazásban részesüljenek a lehetőség szerint, alkalmilag figyelembe veendem.

Budapest, 1892 március hó 11.

2.

Valamennyi tankerületi főigazgatónak.

A középiskolai statisztikai kimutatásokból kiderül, hogy középiskoláink nagy részében nem tanitják a gyorsirást. Minthogy ez ügyesség ismerete mind a tudományos, mind a gyakorlati életpályákon jó szolgálatokat tesz, s ujabban mind nagyobb figyelemben részesül, szükségesnek látom a Főigazgatóság utján felhivni a középiskolák igazgatóit s tanári testületeit, hogy a jelentkező tanulóknak iparkodjanak e rendkivüli tárgy elsajátitására alkalmat adni s a gyorsirás nagy hasznára való utalással a tanfolyamban való részvételre buzditsák őket.

Budapest, 1892 március hó 11.

3.

Budapesti }
Kolozsvári } *tud. egyetem tanácsának.*

A középiskolai statisztikai kimutatásokból kiderül, hogy középiskoláink nagy részében nem tanitják a gyorsirást. Minthogy ez ügyesség ismerete mind a tudományos, mind a gyakorlati életpályákon jó szolgálatokat tesz s ujabban mind nagyobb figyelemben részesül, szükségesnek láttam intézkedni, hogy a gyorsirásból a középiskolákon tanfolyamok rendeztessenek s a tanulók az ezekben való részvételre buzdittassanak.

Tekintettel arra, hogy a budapesti tud. egyetem bölcsészettudományi, a kolozsvári tud. egyetem bölcsészet-, nyelv- és történet-, valamint mennyiségtan és természettudományi karának hallgatói legnagyobbrészt a középiskolai tanári pályára készülnek, a gyorsirásban való jártasságukkal tehát az iskoláknak jó szolgálatot tehetnek, maguknak pedig némi mellékkeresetre tehetnek szert: figyelmeztetni kivánom a megjelölt egyetemi hallgatókat, hogy a gyorsirást minél számosabban megtanulni igyekezzenek.

Budapest, 1892 március hó 11.

VIII.

A KÉPVISELŐHÁZ TANÁCSKOZÁSA A GYORSIRODA SZERVEZÉSÉRŐL.

XXXCCI. országos ülés[1])
1868 november 22-én
Szentiványi Károly elnöklete alatt.

Tárgy: A gyorsirodára nézve beadott vegyes bizottsági javaslat mellőztetik, a Ház régebbi határozata rendeltetik foganatosittatni.

Napirenden van a gyorsirók szervezése iránt a két házbeli bizottság jelentésének tárgyalása.

Kovách László előadó (Olvassa a jelentést.[2])

Nyári Pál: T. Ház! A felolvasott jelentésre némi észrevételemet fogom előadni. Először is figyelmeztetem a t. Házat, hogy a gyorsirászati irodának állandósitása, a gyorsiróknak kiáltali kinevezése és a gyorsirói személyzetnek fizetése a t. Háznak egy határozata által már megállapittatott és azt gondolom, hogy miután ezek a Ház által kimondattak, nem lehet feladata a véleményezők-

[1]) L. „A Magyar Gyorsiró" melléklapja XXIV. évf. 1910. évi október havi 8-ik számát.

[2]) L. Az „Irományok" 363-ik számát.

nek, hogy akár a fizetésre nézve, akár a szervezésre nézve is mást mondjanak, mint amit a Ház már határozatában kimondott.

Kezdem a fizetésen. A t. Ház határozata szerint megállapitott évenkénti fizetés összesen 24.700 forintra megy. Amint én összeadtam, lehet, hogy talán tévedtem, de ugylátszik nekem, hogy a véleményes jelentésben ajánlott fizetési tervezet 30.000 forinton túlmegy. A legelső kérdés tehát az, hogy a t. Ház elakar-e e részben előbbi határozatától távozni; a második az, látja-e szükségét annak, hogy nagyobb összeget szavazzon meg, mint amennyit már egyszer megszavazott. Az én vélekedésem szerint erre semmi szükség sincs.

Állandósitva lévén a gyorsiroda és meg lévén állapitva az előbbi határozatban a gyorsirói személyzetnek mind száma, mind fizetése, én azt hiszem, ennek alapján kellett volna az irodának szervezkednie.

A szervezkedés alatt értem először azt, hogy az elnökség kinevezze az irodába azon egyéneket, kik a t. Ház határozatában megkivánt képességgel birnak; a második teendő az lett volna, hogy a gyorsirodának ügyvitelére nézve némely határozatok hozassanak.

Az első nem teljesittetett, mert ezen jelentésben nem olvassuk azok neveit, kiket a t. Ház elnöke a Ház határozata által felhatalmazva kinevezett. Ezekre nézve véleményem az, hogy ne töltessenek be most mindjárt minden helyek, hanem végleg csak azok neveztessenek ki, kik már ügyességüknek három év alatt tanuságát adták.

Az ügyvitelre nézve azt gondolom, ebben ne avatkozzék a Ház mindaddig, mig a Ház rendszabályai ujonnan nem szerkesztetnek. Az elénk terjesztett szabályoknak a jegyzőkről szóló fejezetében az mondatik: „A jegyzők a Ház minden iratait nyilvántartják, a nyomtatványok hibátlanságára felügyelnek, az irodatár és az iroda egész személyzete, igazgatásuk és ellenőrzésük alatt állanak; ennek gyakorlati alkalmazására nézve maguk közt intézkednek."

Azt hiszem nem is szükség több; mert előre a Ház által határozni meg, hogy mi módon kezeltessék az ügyvitel, vélekedésem szerint lehetetlenség, mert oly körülmények, melyek ma felmerülnek, másnapra megváltozhatnak s igy meghatározott szabály szerint eljárni lehetetlen; hanem éppen azért vannak a jegyzők, hogy az ügy vitelének ezen részét intézzék el. Ugy tudom, hogy

más országokban — nevezetesen Belgiumban — tökéletesen igy van. Amit felolvastam, azt elégnek tartom, hozzátéve azt, mi az uj házszabályok tervezetében a 179. szakasz által kijelentetik, mely igy szól: „Az elnök üresedés esetében a fennálló határozatok értelmében kinevezi az iroda személyzetét, a jegyzők ajánlatára a napló szerkesztőjét, a leteendő szigorlat után a gyorsirókat; végre a Háznak ajánlatára a Ház többi tisztviselőit és teremőreit.“ Az elnök joga tehát a kinevezés, a jegyzőké az ajánlattétel.

Én tehát röviden összefoglalva előadásomat, azt hiszem, a t. Háznak nincs semmi oka arra, hogy előbbi határozatát megváltoztassa, annyival kevésbbé, mivel az sokkal kisebb összeget állapit meg, mint a most tárgyalás alatt levő javaslat; másodszor a t. Háznak nincs semmi oka arra, hogy az ügykezelésre nézve most intézkedjék, mert azt megfogják majd végleg határozni a házszabályok. Végre harmadszor azt gondolom, nem lenne célszerütlen, ha a t. Ház határozatilag kimondaná némi utasitásul az elnöknek, hogy most jelenleg végleg ne mindannyit, hanem csak azokat a helyeket kivánja betölteni, mely helyekre már az eddigi tapasztalat szerint alkalmas gyorsirók vannak.

Még egy megjegyzésem van, az t. i., hogy éppen nem lehetek a jelentésttevőkkel egy véleményen, hogy itt a gyorsirás különböző rendszereinek különböző képviseltetését határozatilag kimondjuk; ez tisztán praktikus tér; a t. Háznak joga, kötelessége, hogy határozata alapján oly gyorsirói személyzettel lássa el a Házat, mely hivatásának képes megfelelni; de korántsem lehet abba avatkozni a t. Háznak, hogy a létező rendszerek közül melyik jobb. — Mert meglehet, ezen rendszereknél még egy sokkal jobb fog keletkezni, tehát a t. Ház olyasmit határozna, a mibe beavatkozni a t. Háznak véleményem szerint nincs hivatása.

Ezek azon észrevételek, melyeket a t. Háznak figyelmébe ajánlok és kivánom, hogy a t. Ház ezen észrevételek nyomán maradjon meg előbbi határozata mellett és utasitsa az elnököt, hogy most ne minden helyet töltsön be, hanem csak azon helyeket, melyekre próbált, alkalmas egyéneket talál és hogy a kinevezéseket a jegyzői kar közbejöttével eszközölje.

Kovách László előadó: Bátor vagyok, mint a bizottságnak e tárgyban előadója némi felvilágositással szolgálni oly tárgyakra nézve, melyekről a t. Háznak talán nem minden tagja van kellőleg tájékozva.

Elsőben is megjegyzem, hogy a gyorsirodai szolgálat eddig-

elé nem állandóan vagy ideiglen kinevezett gyorsirók által, hanem szerződés szerinti bérbeadás utján volt kezelve. Nevezetesen az országgyülés megnyitása előtt szerződés köttetett két egyénnel, kik a gyorsirodát átvették, oly kötelezettséggel, hogy mindkét házban a gyorsirói szolgálatot ellátni kötelességüknek fogják tartani. Ennek folytán aztán a gyorsirodában e két egyén fogadta fel a többi gyorsirókat, kik aztán ahogy belátásuk magával hozta és a rend megkivánta, végezték a gyorsirói szolgálatokat. Ezen eljárást a Ház azon határozata, melyre Nyáry Pál képviselő ur hivatkozott, megszüntette, midőn kimondotta, hogy jövőre a gyorsirodát állandósitani kivánja, és ezután kinevezett gyorsirókkal kiván rendelkezni. Ennek nyomán küldetett ki bizottság, mely az ott megállapitott fizetések nyomán rendezze, vagyis szervezze a gyorsirodát.

A vizsgálatok megtartattak és azokból tünt ki mindenekelőtt, miszerint hazánkban két rendszer, a Stolzei és a Gabelsbergeri az, mely jelesebb gyorsirókat adott eddig is a gyorsirodának. Kitünt, hogy az egyik rendszer a másik fölé alig helyezhető és mindkét rendszernek vannak jeles egyénei. Ennek folytán nem lehetett a bizottságnak más feladata, mint hogy mindkét rendszer jelesebb egyéneit a képviselőház gyorsirodájának megnyerje. És ez oka annak, t. Ház, hogy a bizottság eme véleményében a Háznak előbbi határozatától némi tekintetben eltér; eltér pedig azért, hogy mindkét rendszernek jelesebb egyéneit behelyezhesse ezen gyorsirodába, melyet minél tökéletesebben és jobban kiván az ország szolgálatára szervezni.

Három szempontból indult ki a bizottság; először abból, mit előbb volt szerencsém előadni, hogy minél jobb gyorsiroda szerveztessék; másodszor, hogy minél kevesebb pénzbe kerüljön; harmadszor, hogy a gyorsirást magát, mely hazánkban még igen gyenge lábon áll, némi tekintetben emelje. Mindhárom szempontot csak ugy volt képes egyesiteni, ha a most előadott véleményes jelentést terjeszti a Ház elé. Ha tekintetbe vesszük azt, hogy a gyorsiroda eddig a Háznak havonkint körülbelül 3000 frt-ba került, hogy a Háznak hivatkozott határozata szerint évenkint 24.000 frt-ba kerül, a most előadott vélemény szerint pedig amely mellett a legjobb erők megszerzése lehető, alig 3000 frttal többe: ugy azt hiszem a bizottság véleményének elfogadása sokkal ajánlatosabb, mint a Ház előbbi határozata.

A mi Nyáry Pál képviselőtársunk azon észrevételét illeti, hogy rendszeri kérdésekbe nem kellett volna a bizottságnak avat-

kozni akkor, midőn a gyorsiroda szervezéséről van szó: azt felelem, hogy éppen azért, hogy rendszeri kérdésekbe ne avatkozzék a bizottság, mondta ki, hogy rendszerekre való tekintet nélkül mindkét létező rendszer képviselői egyenlően vétessenek tekintetbe, mit ha ki nem mond, könnyen juthattunk volna azon helyzetbe, hogy az egyik rendszernek adatik nagyobb előny, mint a másiknak — s ezt kénytelen vagyok kimondani — eddigi tapasztalásom szerint csakugyan történt, a mi pedig a gyorsirás fejlesztését egyáltalában nem mozditja elő.

A mi azon észrevételt illeti, hogy a bizottság túlment megbizatásán: azt elismerem; de midőn indokoljuk, hogy miért ment túl és miért adott oly véleményt, mely csekély tekintetben eltér a t. Ház határozatától, akkor azt hiszem e megjegyzésre teljesen meg van felelve.

Egyéb ellenvetés véleményünk ellen nem adatván elő, ajánlom azt a t. Háznak elfogadás végett.

Deák Ferencz: T. Ház! A képviselőház 220. ülésében Várady Gábor képviselő a Ház havi költségvetésének tárgyalása alkalmával a következő határozati javaslatot terjesztette az országgyülési gyoriroda állandósitása tárgyában a ház elé. (*olvassa*): „Határozati javaslat az országgyülési gyorsiroda tárgyában. Az országgyülési gyorsiroda állandósittatik. Az országgyülés megbizza a két Ház elnökeit annak szervezésével. Állandó gyorsiróknak csak olyan egyéneket nevezhet ki az elnökség, kik letett szigorlat után alkalmasaknak találtatnak. A gyorsiroda személyzete és fizetése ekként állapittatik meg: két gyorsiroda főnök 2000 frttal: 4000 frt. Egy naplószerkesztő 2000 frttal: 2000 frt. Négy revisor-gyorsiró 1500 frttal: 6000 frt. Tiz rendes gyorsiró 900 frttól 1100 frtig terjedő fizetéssel, átlagban 10.000 frt. Két turnusvezető 480 frttal: 960 frt; ezenkivül iroda szükségletre és irnokok fizetésére 1740 frt. Az ekként kinevezett gyorsirók az országgyülés hivatalnokai s állandó évi fizetéssel s annak idejében, a nyugdijazás általános szabályai szerint nyugdijjal láttatnak el. Az országgyülés elnapolásának és szünetelésének idején a ministerium rendelkezése alatt állanak."

A Ház a felolvasott határozati javaslatot egész terjedelmében változtatás nélkül elfogadta, s annak a főrendiházzal leendő szokásos közlésével Radics Ákos jegyzőt megbizta.

Azon urak, kik a most tárgyalás alatt lévő véleményt előterjesztették, csak e határozat alapján müködhettek és ennek korlátain tul nem mehettek volna. Készithettek ugyan javaslatot és ajánlhat-

ták a Háznak, amint ezt tették is; de kérdem, most van-e ideje annak, hogy a Ház egy világosan kimondott határozata megváltoztatását vegyük tanácskozás alá?

Én azt hiszem, mivel a bizottság — különösen az összegre nézve — pedig bizony mostani viszonyaink között ezen összeg igen kényes portéka — tulment a határon, én részemről a bizottságnak beadott jelentését nem pártolhatom, és azt óhajtom, maradjunk meg az előbbi határozat mellett, s a szerint teljesittessék a gyorsiroda szervezése, ami abban van. Nem szeretném fentartani az eddigi viszonyt én sem, hanem azt kivánom, hogy állandósittassék az iroda; erre nézve pedig van határozat, mely szerint el kell járni. A jövő országgyülés — ha tetszik — változtassa meg; hanem addig maradjunk meg a határozat mellett, s ezen határozat alapján intézkedjék a Ház elnöksége.

Nyáry Pál: Ha méltóztatnak megengedni, még azt az egyet szeretném a határozatban kimondatni, hogy ekként a t. Háznak előbbi határozata tovább is megmaradván, utasittatik az elnök, hogy a jegyzők közbejöttével teljesitse azt, ami meghagyatott.

Elnök: Határozatilag tehát kimondom, hogy mind a fizetésre, mind a személyekre nézve szerveztessék a gyorsiroda aszerint, amint a t. Háznak előbbeni határozata rendeli és az elnökség utasittatik a határozat végrehajtására.

Ghyczy Kálmán: Én azon felkiáltásokat hallottam, hogy a gyorsirók kinevezése ideiglen történjék. Ez — nézetem szerint — ellenkezik a Ház határozatával, mert a határozat állandónak nevezi; az már, hogy jónak fogja-e látni az elnök minden állomásra a kinevezéseket végleg megtenni, az az ő belátásától fog függni.

Somssich Pál: Tökéletesen helyes a képviselő ur észrevétele azon egy megjegyzéssel, hogyha valamennyi állomás betöltésére nem találtatnak alkalmas egyének, azok ideiglen töltessenek be.

Csiky Sándor: Talán azt kellene kimondani, hogy az állandó gyorsirók kinevezése mikor történjék?

Elnök: Mindenesetre még ez ülésszak alatt.

A Háznak e határozatát Paiss Andor jegyző ur át fogja vinni a méltóságos főrendekhez.

A képviselőház 328. ülésének jegyzőkönyvéből 1868. december 9-én.

Elnök: *Szentiványi Károly.* Jegyző: *Ráday László gróf.*

3073. Felolvastatott az országos küldöttségnek az országgyülési gyorsiroda rendezése tárgyában tett jelentése, ugymint következik:

Az országgyülés megbizásából a két Ház elnökei és jegyzőinek közös megállapodása folytán az országgyülési gyorsirodába kineveztettek:

1. *Gyorsirodai főnököknek:* Kónyi Manó (Stolze rdsz.) Fenyvessy Adolf (Stolze rdsz.)

2. *Revisor-gyorsiróknak:* Markovits Iván (Gabelsberger rdsz.) Günther Antal (Stolze rdsz.) Vándory Gusztáv (Stolze rdsz.) Wágner Géza (Gabelsberger rdsz.)

3. *Rendes gyorsiróknak: I. osztályba*: Maszák Hugó (Stolze rdsz.) Fayer László (Gabelsberger rdsz.) Markó Sándor (Gabelsberger rdsz.) Antalik Károly (Stolze rdsz.) Osváth Albert (Stolze rdsz.) *II. osztályba*: Jancsó Sándor (Stolze rdsz.) Balogh Andor (Gabelsberger rdsz.) Bossányi János (Iván) (Stolze rdsz.) Sztrichó Gyula (Stolze rdsz.) Agusztich Imre (Stolze rdsz.)

4. *Turnusvezetőknek*: Jobbágy Miklós és Egyesy Géza.

Pesten, december 7. 1868.

IX.

HOL TARTATTAK A MAGYAR ORSZÁGGYÜLÉSEK A LEGRÉGIBB IDŐKTŐL NAPJAINKIG?

(Budapesti Hirlap 1902 augusztus 14. számából.)

Hatalmas, uj palotájába költözködik a magyar országgyülés, a régi házban törvényt többé nem hoznak. Ebből az alkalomból érdekes megemlékezni a hajdani országgyülések helyéről, mint változott az ezer esztendő alatt, mig most dunaparti gyönyörü palotájának ragyogó csarnokaiban — adja Isten örök időre — megállapodik.

Az első országgyülést a krónikások feljegyzése szerint az alpári diadal után Körtvélytó mellett, Gyümölcsény erdő határában, a mai Pusztaszeren tartották meg a honfoglaló ősök, ahol harmincznégy napon tanácskoztak a nemzet nagyjai az elfoglalt ország ügyeiről. Itt született meg a történelmi nevezetességü vérszerződés, a későbbi magyar alkotmány alapja. Irott emlékeink szerint az ezredik év augusztus 15-én Esztergomban tartott az ország koronás királya nemzetgyülést, ahol a nemzetségek főbbjei, bevándorolt idegenek előkelősége és püspökök gyülekezetében uj szerződést kötöttek, mely az uj korszak megnyiltát jelentette. 1043-ban Csanádon tartott Aba Sámuel országgyülést, ahol negyven előkelő

magyart és egyháznagyot kihallgatás nélkül lefejeztetett, mert az elüzött Péterhez és Kopasz László fiaihoz szitottak. 1047-ben Székesfehérváron tartott országgyülésen I. Endre fej- és jószágvesztés terhe alatt tiltotta meg a keresztények üldözését. A koronázó ünnepeket nem számitva, 1082-ben Pannonhalmán tartott László, a hadverő szent király országgyülést. 1090-ben Szabolcson tanácskoztak a pogány vallás kiirtásáról a nemzet nagyjai. 1100. évben Tarcal hegyaljai város nagy legelőjén volt az országgyülés. Könyves Kálmán, korának lángelméje ugy itt, mint a rákövetkező évben Vencsellőn magyar nyelven hozta törvényeit, melyeket csak később forditottak le deák nyelvre és töredékeit ismerjük. Utóbbi helyen kelt a nevezetes törvény a boszorkányokról. Aradon 1131-ben Vak Béla tartott véres országgyülést. Feleségének, Ilonának felszólitására hatvannyolc urat felkoncoltak, akik állitólag a királyt megvakitották. III. István idejében Pozsonyban volt emlitésre méltó országgyülés, ahol Bánffy Lukács esztergomi érsek egyházi átokkal sujtotta II. László és IV. István ellenkirályok hiveit. A következő években kevés kivétellel Székesfehérváron, a királyok koronázó és temetkező helyén tartották az országgyüléseket. Nevezetes az 1222. évi, amikor II. Endre, az árnyékkirály a nemesség sérelmeit orvosolta az aranybullában. 1241-ben a tatárok jöttének hirére IV. Béla Budán tartott országgyülést, mely — mint tudjuk — az országba menekült Kuthén kun király lemészárlásával végződött. 1279-ben Székesfehérváron a kunok megtéritése iránt hoztak törvényt. A rákövetkező évben Pest város határában, a Rákoson volt országgyülés. 1290—91-ben Ó-Budán gyültek össze az ország rendei, hogy az utolsó Árpád-sarj roskadozó trónját támogassák. 1298—99-ben ismét a Rákos mezején hoztak törvényt. Ugyanekkor Gergely érsek, Róbert Károly párthive, Veszprémbe hivta össze az elégedetleneket. 1301-ben Zágrábban volt királyválasztó gyülés, ahol Róbert Károlyt koronázták meg. A rákövetkező évben Esztergomban, hol a királyt másodszor is megkoronázták. 1308-ban a Rákoson ujabb királyválasztó-gyülés volt, hol Gentilisnek, a pápa követének énekszólására a konok magyar urak beadták a derekukat. 1387-ben Zsigmond Budára hivta össze a karokat és rendeket. 1399-ben Hatvanban volt országgyülés, amely Zsigmond királyt elfogta és Siklós várába szállitotta. 1433-ban Budán tanácskoztak az ország rendei, 1435-ben pedig Pozsonyban. Az 1440-iki, Budán tartott országgyülés kimondotta, hogy lengyel László (I. Ulászló) feleségül vegye az özvegy királynét, Erzsébetet. Az

özvegy azonban mást gondolt s a koronával egyült az osztrák Frigyeshez szökött. 1446-ban a pesti országgyülésen Hunyadi Jánost az ország kapitányává választották. 1458-ban Mátyást a Rákoson megválasztották, ugyanebben az évben Szegeden volt országgyülés, amelyen Mátyás király kijelentette, hogy lemond a méltóságról, ha érdemetlen reá. 1466-ban Tolnán, 1467-ben Budán, az uj adókról vitatkoztak. 1468-ban Pozsonyban a husszíták elleni hadjárat volt a tanácskozás tárgya, 1470-ben Budán volt országgyülés, a hol Mátyás megnyerte az elégedetlenek bizalmát s megigérte, hogy önkényüleg nem fog adót fizetni. 1490 május 17-én Rákoson Dobzse Lászlót választották meg királynak. 1500-ban és 1505-ben ugyancsak a Rákoson tartottak rendkivül heves tanácskozásokat. Ekkor iktatták törvénybe, hogy külföldi ember többé ne lehessen magyar király. 1518—19-ben Tolnán tartottak fegyveres gyüléseket, 1524—25-ben a Rákoson voltak viharos ülések. 1525-ben Hatvanban volt fegyveres gyülés, a hol Verbőczy Istvánt nádorispánná választották. 1523-ban Rákoson kimondotta az országgyülés, hogy a luteránusok s azoknak pártfogói, mint nyilvános eretnekek, fej- és jószágvesztésre itéltessenek, 1526-ban, a mohácsi vész után Ferdinánd ellenkirály november 27-ére Komáromba hivta össze csekély számu hiveit. Szapolyai János pedig október 14-ére Tokajban királylyá választatta magát s november 5-én Székesfejérváron megkoronáztatta magát. Az országot duló pártvillongások alatt 1531-ben a jó hazafiak Babocsán gyültek össze s elhatározták, hogy nem lesznek se német, se török pártik, leteszik mind a két uralkodót s Magyarország köztársaság lesz. Ugyanebben az évben Bélaváron és Veszprémben jöttek ujra össze. 1547-ben Nagy-Szombat, 1548-ban Pozsony látta falai között a rendeket, a kik az országot zsaroló idegen zsoldosok garázdálkodásáról panaszkodtak. Ez időtől fogva Pozsonyban tartották az országgyülést. Sopron 1622-ben, 1625-ben, 1681-ben láttat falai közt a rendeket. 1687-ben rendek lemondottak királyválasztó-jogukról. A kurucvilágban két országgyülés volt. 1705-ben Szécsényben, a mikor II. Rákóczi Ferencet a szövetkezett rendek „vezérlő fejedelem"-mé választották és 1707-ben Ónodon, mikor a Habsburg-ház uralmának megszünését ezzel a szálló igével jelezték: eb ura fakó! Ez időtől fogva minden országyülést, az 1790-ikit kivéve, Pozsonyban tartottak. 1790-ben Budára hivta össze a nemzet nagyjait II. Lipót, valamint 1792-ben szintén Budán, a helyőrségi templomban koronáztatta meg magát I Ferenc király. 1802. évtől

1848-ig ismét Pozsony volt az országgyülések helye. 1809-ben I. Napoleon, a korzikai oroszlán a Rákos mezejére hivta össze királyt választani a magyar nemzetet, de fölhivása süket fülekre talált. 1843—44-ben a holt latin nyelv helyett a magyart tették meg hivatalos nyelvvé s már 1847 november 7-én V. Ferdinánd magyar nyelven nyitotta meg az országgyülést, 1848 április 11-én pedig föloszlatta az utolsó rendi országgyülést. A népképviseleten alapuló nemzetgyülést ezután Pesten tartották meg. A képviselőház a régi redutban ülésezett. A szabadságharc alatt Debrecenben a kollégiumban tanácskoztak a haza sorsáról. A forradalmi kormány később Szegeden tartott pár ülést. Az 1860—61-iki rövid életü országgyüléseket szintén Pesten tartották meg, az 1866. évit már a Sándori-utcai parlamentben, mely most vált lakatlanná 1902. évben.

X.

AZ 1870. ÉVI SZABÁLYZAT A GYORSIRÁSZAT TANÁRAIT VIZSGÁLÓ BIZOTTSÁG FELÁLLITÁSA ÉS ELJÁRÁSA IRÁNT.

(Kiadatott a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter 1870. évi 29,622. számu rendeletével.[1])

1. §. A gyorsirászatot tanitani kivánók megvizsgálására egy bizottság állittatik fel.

2. §. Ezen bizottság áll: a közoktatásügyi miniszter által kinevezett elnökből, két a Gabelsberger—Markovits és két a Stolze—Fenyvessy-féle rendszert követő gyorsirókból s azonfelül mindkét rendszer követői közül 1—1 póttagból.

3. §. A vizsgát letenni kivánók egy az elnökhöz intézett kérvényben jelentkeznek. E kérvényben kimutatandó, miszerint az illető középtanodai tanár vagy okeveles tanitó, vagy pedig, hogy valamely középtanodát sikeresen bevégzett.

4. §. Az elnök a kérvényt és annak mellékleteit megvizsgálván, ha a vizsgálatra bocsátás ellen nehézség fenn nem forog, azt a megengedésnek rövid hátiratolása által elintézi.

5. §. Ha a vizsgára bocsátást az elnök nem véli megadhatónak, akkor az ügyet a bizottság elé terjeszti, melynek határozata ellen az illető a közoktatásügyi miniszterhez felebbezhet.

6. §. A vizsgálat a jelölt által rendszerint a bizottság előtt személyesen teendő le.

7. §. A vizsgálat szóbeli és irásbeli. A vizsgálatok tárgyát mindegyik rendszer tanitójelöltjei számára az elnök és az illető rendszerbeli bizottsági tagok állapitják meg.

1) L. A Magyarországi Középiskolák Szervezete és Eljárása. Egybeállitotta dr. Klamarik János Budapest, 1881. 427—428. l.

Szónoklatok utánirására megkivánt gyorsaság azonban nem igényeltetik.

8. §. A vizsgálattevőtől a gyorsirászatnak oly mértékbeni elsajátitása kivántatik, melynélfogva az tanitani képes legyen.

9. §. Az irásbeli vizsga a szóbelit megelőzi. Az irásbeli vizsga tárgyát egy nyomtatvány képezi, melyet a jelölt gyorsiratba és egy gyorsirat, melyet közönséges irásba áttenni, vagy ezek egyike helyett egy hibás gyorsiratot kiigazitani tartozik.

Az irásbeli vizsga határideje 2 óra.

10. §. Az irásbeli vizsga egy Stolze—Fenyvessy és egy Gabelsberger—Markovits-rendszerbeli bizottsági tag felügyelete és ellenőrzése mellett történik, kik egyuttal véleményes jelentést terjesztenek a bizottság elé az irásbeli vizsga eredményéről.

11. §. A szóbeli vizsga az egész bizottság jelenlétében tartatik.

Kérdéseket azonban csak az elnök és azon bizottsági tagok intézhetnek, kik a jelölt által követett rendszert képviselik a bizottságban.

A szóbeli vizsga tartama fél óra.

12. §. A szóbeli vizsga befejeztetvén, a bizottság a jelöltnek távollétében birálat alá veszi az összes vizsgálat eredményét.

A vizsgálat eredménye felett véleményt minden bizottsági tag mondhat ugyan, de a jelöltnek képesitése felett minden egyes esetben csak az elnök és azon bizottsági tagok birnak szavazattal, kik a jelölt által követett rendszert képviselik.

13. §. A vizsgálat eredménye felett határozó gyülésbe a bizottság valamennyi (5) tagja meghivandó, de határozathozatalhoz elégséges az elnök s a jelölt rendszerét követő két bizottsági tag.

14. §. A vizsgálat eredményeként a bizottság a jelöltet a gyorsirászat tanitására „képesitettnek" vagy „nem képesitettnek" nyilvánitja. További érdemfokozatnak helye nincs.

15. §. Kivételesen a folyamodónak indokolt kérelmére megengedheti a bizottság, hogy a jelölt a vizsgálatot ne a bizottság előtt személyesen, hanem lakhelyén tegye le, mely esetben következő eljárás követendő:

a) a vizsgálatra jelentkezett tanár igazgatójához a bizottság elnöke egy nyomtatványt küld, melyet az illető gyorsiratba és egy gyorsiratot, melyet közönséges irásba áttenni, vagy ezek egyike helyett egy hibás gyorsiratot kiigazitani tartozik. Ezen munkálat ideje 2 óra. Továbbá:

b) három elméleti kérdés küldetik a vizsgálattevőnek, melyekre feleletét 2 óra alatt beadni köteles. Azon körülmény, hogy a munkálat segédeszközökkel, vagy azok nélkül dolgoztatott ki, az igazgató előterjesztésében megjegyzendő.

c) Az igazgató szigoru ellenőrzése mellett ekként elkészitett dolgozatokat az igazgató lepecsételvén, a bizottság elnökéhez beküldi.

d) A beérkezett dolgozatok egy Gabelsberger—Markovits és egy Stolze—Fenyvessy-rendszerbeli bizottsági tagnak kiadatnak megbirálás végett, mely után a bizottság a 12., 13., 14. §-ban meghatározott módon a dolgozatok minőségéhez képest hozand itéletet.

16. §. A bizottság elnöke a vizsgálatokról jegyzőkönyvet vezet, melybe a vizsgálatokra vonatkozó adatok bevezetendők. Ezenkivül a jelöltnek kívánságára a vizsgálatról a bizottság nevében külön bizonyitvány adandó ki, mely az elnök és a jelölt felett a 12. §. értelmében szavazott bizottsági tagok aláirásával és a bizottság pecsétjével elláttatik.

17. §. Azon körülmény, hogy valaki szavazat-többséggel képesittetett, a jegyzőkönyvbe ugyan beirandó, de a bizonyitványban ki nem tétetik.

18. §. A vizsgálatra jelentkező, mielőtt a vizsgálatra bocsáttatnék, a bizottság elnökénél a bizonyitványnak 50 krnyi bélyegét és 10 frt vizsgadijt letenni tartozik.

19. §. A bizottság pecsétje Magyarország cimeréből áll e körirattal: „Magyar gyorsirászat tanárokat képesitő bizottság".

20. §. Egy évvel ezen szabályzat kihirdetése után csak azon egyének, kik e bizottság előtt a gyorsirási vizsgát megállották, alkalmazhatók hazai tanintézetekben a gyorsirászat nyilvános rendes tanáraiként.

Budapest, 1870. febr. 2-án.

XI.

TANINTÉZETEKBEN GYORSIRÁSTANITÓKUL CSAK OLY EGYÉNEK ALKALMAZHATÓK, AKIK A GYORSIRÁSBÓL GABELSBERGER—MARKOVITS, VAGY STOLZE—FENYVESSY-FÉLE GYORSIRÁSI MAGYAR NYELVÜ RENDSZER SZERINT KÉPESITŐ OKLEVELET SZEREZTEK.[1])

Az 1895. évi januér hó 17-én 65798|1914. szám alatt erre vonatkozólag valamennyi kir. tanfelügyelőséghez intézett rendelet szövege:

Tudomásomra esett, hogy azon népoktatási intézetek egy részében, amelyekben a gyorsirás rendkivüli tantárgyat képez, ezen tantárgyat nem a Gabelsberger—Markovits, vagy Stolze—Fenyvessy-féle, hanem valamely kevésbé ismert és kevesebb gyakorlati haszonnal járó más rendszer szerint tanitják.

Miután pedig tanintézetekben gyorsirás tanitókul csak oly egyének alkalmazhatók, akik a gyorsirásból az 1893. évi 7230. szám alatt kelt rendelettel kibocsátott s a „Hivatalos Közlöny" 1893. évi 7. számában közzétett „Szabályzat" 1. §-ában megszabott Gabelsberger—Markovits, vagy Stolze—Fenyvessy-féle gyorsirási magyar nyelvü rendszer szerint képesitő oklevelet szereztek, annálfogva a tanulók érdekében figyelmeztesse a tanfelügyelőség a tankerületében levő polgári és felső népiskolák, felsőbb leány-

1) L. Hivatalos Közlöny 1895. évf. 3. számában.

iskolák, továbbá kereskedelmi középiskolák és akadémiák, valamint tanító- és tanitónőképző intézetek igazgatóit, hogy a vezetésükre bizott tanintézetekben a gyorsirás tanitását csupán az emlitett két rendszer alapján engedjék meg, mert másféle rendszerü gyorsirásból képesitő vizsgálatot tenni nem lehet s igy annak elsajátitása a gyakorlati élet szempontjából semmi különös értékkel sem bir.

XII.

NAGY SÁNDOR GYORSIRÁSI RENDSZERÉNEK A GYORSIRÁS TANITÓKAT ÉS TANITÓNŐKET VIZSGÁLÓ BIZOTTSÁGBA FELVÉTELE.

Az 1898. évi szeptember 11-én 59333. V. K. miniszteri rendelettel a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter a gyorsirás tanitókat és tanitónőket vizsgáló bizottságba *Nagy Sándor* okl. gyorsiró tanárt *K. Jónás Ödön* müegyetemi tanárt és *Inotay László* okl. épitészt a *Nagy Sándor rendszer szerint vizsgáló tagokul kinevezte.* (L. Hivatalos Közlöny 1898. évf. 18. szám.)

XIII.

1871 NOVEMBER 7-TŐL 1918 JUNIUS 30-IG VIZSGÁLATOT TETT GYORSIRÁSTANÁROK, ILLETŐLEG GYORSIRÁSTANITÓK NÉVJEGYZÉKE.

A) Gabelsberger—Markovits rendszer szerint:

1871. Szotyory József.

1872. Lévay Lajos, Lehóczky Ignác, Pachinger Alajos, Kerese Kálmán, Fábry Károly, Keszthelyi Endre, Kovács Elek, Jankovszky Döme, Vaszary Mihály, Ambrus Lajos, Gidófalvy Géza, Mendlik Ferenc, Hadik Richard, Hilibi Gál Domokos, Gelei József, Németh Dániel, Végh Endre

1873. Bárány Lukács, Méry Etel, Bevilaqua Rudolf, Putnoky Miklós, Berthold János, Zachranek Lajos, Lichtenegger József, Brukker Lajos, Rédey Ferenc.

1874. Cigán János, Nagy Sándor, Petricskó Jenő, Hodobay József, Csizmadia Mihály.

1875. Leszlauer (Leszlényi) Imre, Kudar Ottó, Geider Géza, Kántor Mihály, Szöke József, Kele Antal, Szendrey Gerzson.

1876. Náray Talamér, Fischer Sándor.

1877. Baranyi Balázs, Gaul Károly, Strausz Ede, Szalágyi Aurél, Sztroiny József, Erkulencz Zsigmond, Herz Károly, Berndt István, Tóth György, Cserép Sándor, Török Mihály, Dongó Géza, Tokay Elek.

1878. Weiner Simon, Schneider Nándor, Fleischhacker Fridolin, Koronczy Imre, Bodogh János, Benedict Márk, Gervay Sándor, Kecskovszky Ödön, Polay Lajos, Hartstein Sándor, Marhauser Imre.

1879. Reichenthal Gerzson, Türk Frigyes, Schiffer József, Micsinay János, Markos Imre, Vargha Ferenc, Metzler Károly, Fáy Ignác, Neustadt Lipót, Königsberger Manó, Pavlicsek Sándor, Róder Antal.

1880. Pap Steindl Gyula, Zelliger Vilmos, Vikár Béla, Schvarz Mór, Schvarz Miklós, Nagy Béla, Domián Alajos, Róder Ármin, Czuprák Elek, Stark Vilmos, Balogh Jenő, Garay Sándor, Benke István, Lévay Mihály, Grünbaum Miksa, Klinovszky Lénárd, Moser Sándor, Noghe Kálmán, Beniczky Ákos, Kozáry József.

1881. Goldschmied Bernát, Eiselt Antal, Illés Gyula, Hegedüs Ferenc, Lippay Lajos, Horovitz (Holló) Sándor, Schlesinger János, Rónay Károly.

1882. Raab Gyula, Fürst Ödön, Króh Károly, Rauch Lipót, Marton Sándor, Révay György, Potásy János, Dorogi Ignác, Vizniczey Csersky Péter, Bálint Sándor, Simecsek János, Kögl Árpád, Schlesinger Vilmos, Kardos Ferenc, Hartmann Fülöp, Szilágyi Aladár, Forrai (Vodiáner) Soma, Hegedüs Pál, Cserey Adolf dr.

1883. Gopcsa László, Bóna József, Fludorovits János, Rosenberg Adolf, Mocsonoky Erzsébet, Morocz Emilián, Chanát Miklós, Zarka Kolumbán.

1884. Polgár Ármin, Leikovics Áron, Panik Mihály, Zafiri Lajos, Hufnagl János, Scherer Károly, Fülöpp Béla, Löwy Sziegfried, Panyák Ede, Ősy Vendel, Kőrösy Lajos, Pilisy Viktorin, Stengl Gy., Polykarp, Sebestyén Cézár, Cserey József, Dobján László, Csikós Gyula, Tenczer János.

1885. Thomka István, Fischer Gyula, Spitzer Arnold, Laudon István, Nyáry József, Klein József, Mondschein Vilmos, Tigermann (Tihanyi) Mór, Komor Gyula, Murányi Ernő, Pallay Ernő, Treuth Károly, Singer Bernát.

1886. Kohn Lajos, Jámbor Márton, Horváth György, Szilágyi Vilmos, Apostol Pál, Koschler Gyula, Révész Márton, Török Arthur, Budinszky Károly, Brauner Lipót, Neumann Gyula, Reisinger Sándor, Pintér Gyula, Roth Rezső, Papp Gábor, Schwarz Náthán, Tauber Náthán, Szabó József, Mandl Sándor.

1887. Lang Menyhért, Wowy Károly, Schedl Arnulf, Veress Sándor, Dukesz Zsigmond, Blau Adolf, Vásárhelyi Gyula, Békésy József.

1888. Szeitl Fer. Kamill, Székely Károly, Vagács Ágoston, Hannig Ferenc, Báthory Dezső, Taizs Károly, Haiczl Kálmán, Cserép József dr., Mann Antal, Mann Károly, Edvi Illés Zotán, Steiner Lajos, Bárdos Géza, Incze József, Tetétleni Ármin, Fabro Henrik dr., Flesch (Feles) Sándor, Cocron Miklós.

1889. Taucz (Fejér) Adorján Géza, Kárpáti (Kaufmann) Sándor, Liszkay Etel Ferenc, Kapossy E. Ignác, Schell Antal, Weisz Jenő.

1890. Dzubay János dr., Kohn Bernát, Bérczy Ede, Szabó Sándor,

Halász Gyula, Laczkó János, Puky Endre, Csöppentzky Mihály, Tomory Imre, Eisler Mór, Ifj. Hörk József, Gera Károly, Somló Ármin, Stettner János, Mihálkovics Tivadar, Maywald József dr., Ascher Antal.

1891. Regensbogen József, Német Béla, Máté Lajos, Gönczy János, Poliák Salamon, Klug Gyula, Kőrösi Albin, Rázsó Gyula, K. Lipthay Károly, Demjén Márton, Hubert Emil.

1892. Várady Dezső, Goldberger Mór, Adamovics János, Bán József, Schweighoffer János, Tőkés Lajos, Pártos Gyula, Lengyel Pál, Dieti Lajos, Kiss Albert, Neuhauer József, Kellner Zsigmond.

1893. Lakatos Ottó, Balogh Jenő, (papnövendék Jászó), Bányai István, Tyroler Leontin, Mandl Julia, Fleiszig Matild, Sonnenberg Emma, Weinberger Benedek, Országh József, Farkasdi Sörös Lujza, Sauersitz Margit, Rosenthal Mór, Varju János.

1894. Barcza János, Buresch Vilma, Medgyesy Károly, Somogyi Ella, Tomka Istvánné, Végh Endre, Végh József, Halász Zoltán, Németh Benő.

1895. Fülöpp Jolán, Finger Róza, Pál Károly, Mihalovics Béla, Günya Béla, Csizmadia Pál, Milkó Izidor.

1896. Wiesinger Frigyes, Láng Béla, Brasch Arnold, Polgár Kálmán, Gyarmati Dezső, Németh Ida, Hennyey László, Rébay József, Tyroler Blenke, Bányai Amanda, Csiffáry Irma.

1897. Hatvan Ferenc, Décsi György, Madarassy Gyula, Stern Henrik, Taussig Eleonora, Kovács Izméne, Békei Jakab, Maron István, Kovácsics Sándor, Rosenthal Ferenc.

1898. Henter Juliska, Róth László, Zsille Károly, Mérey Gyula, Jakab Lajos, Rozmáczky Gyárfás.

1899. Schäfer Adolf, Grécs Katica, Gebauer Irma, Freund Sándor, Schäfer Ármin.

1900. Baján Gyula, Orova Zsigmond, Groszmann Janka, Jeszenszky István dr.

1901. Hazai Árpád, Vadász Sándor, Gretzmacher Jenő, Polgár Jenő, Vajda Ármin, özv. Teplánszky Gyuláné, Lehr Andor, Wagner József, Thein Irén, Schwarz Henrik, Hajnóczy Iván, Téglás Géza.

1902. Tóth József, Schönberger Károly, Mózer Gyula, Kovács János István.

1903. Müdner Gyula, Schramek Károly, Réti Hugó, Zimányi Gyula, Gallovich Jenő, Nuszbek Lajos, Gönczi Ede.

1904. Hantos Ármin, Biró Árpád, Zimmer Ferenc Zsigmond, Vayer Lajos, Dengl János.

1905. Wagner Rajmund, Simonyi Ernő, Bajusz Károly, Sarkadi Adolf, Kegyes István, Cseh Elek, Zimmermann Gusztáv, Szemere Gábor, Petz Lujza, Kramer Lajos, Turczer János, Sárvári István, Kun Gyula.

1906. Mende Jenő, Lukhaub Gyula, Rajnai Ilona, Székely László, Zöld József, Sós Dóra, Hajnal (Fischbein) Zsigmond, Flore Anna, Bárdos György, Kemény Ferenc, Varga Ferenc, Szőke Sándor, Hisz Sándor, Netter Elvira, Reményi Géza, Erdély Ernő, Oppenländer Gyula.

1907. Reuter Bianka, Órás Géza, Strobl Márton, Császik Ferenc, Privorszky Alajos, Martini József, Révai Adolf, Gauland Vendel, Stausz Lipót, Mosonyi Béla, Bruck Jolán, Dénes József, Bauer Kamilla, Szilárd (Stein) Manó, Földi József dr., Nagy Anna, Russ Erzsébet, Jordán Aladár, Létay Etelka, Csenkey Ágoston, Jaczenovits Géza, Vudy Alfréd, Perl Mihály.

1908. Barankay Lajos, Váczy Mihály, Bálint Antal, Voigt Margit, Csomay Győző, Katona Dávid dr., Elefánt Teréz, Kertész Ilona, Károsi Sándor dr., Aczél Irén, Fried Jolán, Makoldy Sándor dr., Szilágyi Dózsa, Vajda Gyula, Fodor Henrik, Singer Gyula, Foglár Erzsébet, Pulitzer Sándor, Szeder Julia, Milotics Mária, Zsebedits Julia, Udvardy Katalin, Soós Károly, Koczián Lajos, Strasser Sándor.

1909. Tárczy Károly dr., Torma Károly, Korufeld Ferenc, Vass Károly, Czitter Jakab, Pogár György Ödön dr., Dobó András, Tóth Károly, Farkas Károly, Sima Mariska, Radnai Béla, Prohászka Angéla, Simoncsics Alajos, Kemény Imre, Ámon Ottó, Stein Amália, Strobel Ernő, Demján Elemér, Wertheimer Mariska, Lipniker Pál, Wolf János Alberik, Biró Ernő, Sshütz Antal dr., Jakab Margit, Erdész Ernő, Schreyer Margit, Derkay Erzsébet, Biró Mária, Biró Ilona, Plachy Hajnalka, Magony József dr.

1910. Groszmann Aranka, Schwartz Aranka, Kerner Mária, Rába Dezső, Stankovits Xenia, Gyolcs Jolán, Bader Lajos, Schwartz Margit, Mintz Stella, Lencz Mária, Martinecz Ferenc, Barta Elemér, Wodianer Ilona, Wodianer Hilda, Illés Gyula, Berecz Sándor, Major Anna, Fercsek Frida, Fenyö Vilmos, Kvapil Anna, Radó Szeréna, Mráz Gusztáv dr., Márton Aranka, Bihari Miksa, Gyenes Ferenc, Jordán Lajos, Lichter Miksa, Dick Bódog, Wittmann Szeréna, Policzer Imre, Várady József, Hauschka Márton dr., Halász Mariska, Stefits Mihály, Schmidt Károly, Endrőcz László, Jeney Aladár, Adler Alice, Nagy Ferenc.

1911. Paschnár Jenő, Kicsalesz Ilona, Fuchs József, Ötvös Róbert, Pataki Ferenc, Greiner Andor, Donáth Frida, Kónya Sándor, Nagy Imre, Holstein Mimi, Lenkei Ibolya, Vörös Béla, Wittmann Margit, Gulovics Tivadar, Magyari Zoltán dr., Kohn Sári, Dobó Ferenc, Császik Pál dr., Kovács Tódor, Szontai Oszkárné, Hajnal Emánuel, özv. Laczkóné Paskay Olga, Oberle József, Örley Gizella, Hervay Zsófia, Blau Margit, Polgár Karolin, Czerkovicz Frida, Roth Olga, Ileasé Gontza Miklós, Kwieton Mária, Kádár Margit, Barasics Jánosné, Feigl Elza, Báló Katalin, Wirnhardt Ágoston, Lukács Károly dr., Bura Mária, özv. Udvary Jenőné, Németh Gyula, Horváth Lajos, Csongor Rezső, Pogány (Löwy) Klára, Litzer Margit, Ausim Margit, Parcsami Henrik, Huszár Eszter, Weck Ilona.

1912. Acsay Ferenc, Balogh Margit, Baumgarten Mária, Baumgärtler Irma, Baumlin K. Appiritia, Bán Imre, Bátori (Berger) Riza, Bedi Rezső, Csenny Aranka, Elfer Flóra, Erdögh Bertalanné, Fekete Imre, Feuer Ernő, Fodor Gyuláné, Frankl Pál, Fried Renée, Gál Gizella, Gerle Ilona, Glück Jolán, Goldhammer Ilona, Hevesi Janka, Jaklovszky Dénes, Joláthy Ernő, Joó Győző, Julesz Jenő, Kelényi Jenő, Koronya Jolán, Kósa Pál, Kővári Andor, Kroó Ferenc, László Lipót, Molnár József dr., Navratil Jane, Papp Lászlóné, Pálos Julianna, Pesch Elza, Pesch Margit, Piroska

Mária, Preisach Róza, Sárközy Mihály, Simonyi Sándor, Sróff Gábor, Steiner Irma, Szabó József, Szabó Rudolf, Szigeti Irén, Szöllössy Ilona, Tóháti Ida, Turnai Ernő, Turnai Irén, Veszprémi Margit, Viosz Irén, Wollek Géza, Leszik Ilona.

1913. Vogt Mária Cassilda, özv. dr. Antal Miksáné, Máhr Erzsébet, Czegka Valéria, Dalnoki Ilona, Bihari Szerén, Dootor Ada, Kanitzer Erzsébet, Krausz Herma, Kovács Margit, Adler Ilona, Knell Irén, Szegedi Gizella, Szutter Mária, Scherbremner M. Leontin, Zöchling M. Leonárda, Pogány Irma, Fekete Lenke, Resch Kálmán, Málnay Julia, Oszvald Albert, Gross Magda, Kádár Erzsébet, Schweitzer Margit, özv. Balajthy Béláné, Löbl Klára, Szeiler Antal, Cserniczky Ilona, Potoczky Lajos, Daffinger Auguszta, Bálint Margit, Boros Vilma, Binder Marianna, Erős Lenke, Léh István, Ohmacht Nándor, Szüts Ferenc, Tomek Vince, Kontraszty Dezső, özv. Paczó Istvánné, Németh Jenő, Greiner Erzsébet, Szende Gizella, Pete József, Simai Berta, Polgár Ignácné, Ungár Géza, Novák Margit, Frankl Géza, Füredi György, Feld Margit, Oláh Vencel, Tolnai Margit, Radimeczky Aranka, Brüdner Róza, Ráczkevy Elza, Kovács Ilona, Rezek Márta, Fischer Teréz, Judex Leopoldina, Millecker Julia, Rabong Katalin, Ingola Jánosné, Fenyő Berta, Emmert Anna Aranka, Fijalkovszky Mariska, Schütz József dr., Valentin József, Hegymeghy Janka, Koyács Gézáné, Csatár Aladár, Markovics Szerén.

1914. Molnár Miksa, Felsner Matild, Laub Teréz, Deutschländer Magdáné, Kollár Vendel, Stuiber Lujza, Bárdos Oszkár, Gergely Adolf, Exner László, Horti Valéria, Spitzer Hedvig, Czettel Rózsa, Kelen Ilona, Schultz János, Varga Frida, Schmiedt Alajos, Steller Ignác, Kemény Karola, Klinda Gyula, Mayer József, Barna Dezsőné, Lerch Katalin, Schröderné Gáspár Mária, Feldmann Margit, Domonkos Kálmán, Weisz Mária, Kovács Rózsi, Maderspach Jánosné, Nagy Károly, Vidor Lajos, Gedő Amália, Arensterff Mária, Komdor Margit, Salamon Árminné, Mátrai Klára, özv. Csontos Károlyné, Stern Juliska, Strém Ilona, Ábrahám Cecilia, Kéri Aladár, Erdélyi Imre, Fodor Ignác, Farkas István, Szabó Alajos, Vesel Irén, Mechlovits Elza, Jobbágy Margit.

1915. Adler Jolán, Angyal Rózsa, özv. Auer Pálné, Áldor Margit, Brunner Cecilia, Burghardt Mária, Cziner Alice, Daffinger Lujza, Deutsch Blanka, Erdélyi József, Faber Róza, Farkas Erzsébet, Fehér Ilona, Fóragy Etelka, Gink Lajos, Glück Margit, Gulovics Péter, dr. Hanz Ernőné, Hamburger Sári, Helfer Béla, Helfer Erzsébet, Holzinger Janka, Horváth Margit, Hugai Ferenc, Kálmán László, Koch Lujza, Krausz Sarolta, Lendvai Izabella, Lukács Jenny, Marosi Ella, Mokker Ottilia, Molnárné Kraszner Elza, Nácsa Franciska, Náthán Elza, Németh Gizella, Pánczél Ferenc, Pigl Erzsébet, Polnauer Alma, Pongráczné Décsi Vera, Pós Lajos János, Sasné Rákosi Aranka, Siess Adrienne, Simai Ödön, Stein Erna, Szilárd Irma, Teöreök Aladár, Tolnai Alice, Toncs Gizella, Tóth Mariska, Ujlaki Ágnes, Utri Vilma, Végh Juliánna, Widder Miklós.

1916. Adorján Mihály dr., Austerlitz Juliska, Balog Endre, Bambala Erzsébet, Banner János dr., özv. Bejczy Lajosné, Bárány Auguszta, Be-

nyovits Erzsébet, Bernfeld Paula, Dérer Ilona, Deutsch Margit, Dominusz Olga, Erdös Mária, Faber Józsa, Fantó Erzsébet, Fábri Ágota, Fischer Teréz, Fleischmann Janka, özv. Fodor Adolfné, Darvas Margit, Frank Katalin, Frisch Irén, Führer Ilona, Fülöp Alfrédné, Forgács Boriska, Gáldonyi Mária, Gábor Andor, Grossinger Erzsébet, Günsz Blanka, Gyenes Erzsébet, Halmos Sándor, Hecht Lenke, Hegedüs Rezsin, Hirn Renée, Hollán Erzsébet, Honthy Jolán, Horváth Emerette, Horváth Mária, Illés Sándor, Jobbágy Olga, Joklicek Olga, Károlyi Erzsébet, Klaudy Gizella, Komlós Mária, Kovács Alice, Kovács Ignác, Kovács Irén, Kovács J. M. Ferdinanda, Kramer Ella, Krassó Jolán, Kulai Erzsébet, Lányi Jakab, Loránd Juliska, Löw Bertalanné Klein Margit, Martin Lili, Martonné Olasz Jolán, Mauthner Elza, Mechlovits Frida, Mészáros Györgyike, Mihalich Marianna, Molnár Kálmán, Molnár Mária, Neumann Blanka, Ottovay Ilona, özv. Ötvös Andorné Nemes Ilona, Paál Ilona, Patay József dr., Porzsolt Mariska, Rögl Erna, Salamon Ernő, Sárközy István, Schneider Margit, özv. dr. Schwarcz Józsefné Lampich Mária, özv. dr. Schwarcz Miksáné Lustig Teréz, Stern Frida, sárói Szabó Ilona, Szabó Margit, Szalay Margit, Szende Sándorné, Sziklás Sándor, özv. Sztankovits Arnoldné Szumtny Emília, Sztankovits Elvira, Tavaszy M. Petronella, Tomcsicsuk Vilmosné Hantz Matild, Vals Rudolf, Varga Julia, Venczel József, Vértesi Erzsébet, Weidinger Erzsébet, Weigensam Józsa, Widder Klára, Wildmann Anna.

1917. Achter M. Mechtild, Acsay Tihamér, Antalffy Erzsébet, Ágai Lili, Balla Ignácné Gottlieb Erzsébet, Balla József, Balogh Margit, Bihari Mór, Borbély Jozefin, Csengeri Gizella, Deutsch Erzsébet, Dominich Emília, Dóczi Irén, Eichbaum Jolán, Fayer Kata, Farkas Miklós, Fekete M. Tila, Feller M. Teréziána, Fettich Stefánia, Fischer Katalin M. Castitas, Földi Rózsi, Freund Malvin, Fried Erzsébet, Frisch Margit, Frischer Jenny, Gárdos Ottilia, Gestetner Jenő, Glück Anna, özv. Glück Arnoldné Stadler Szerén, Haasz Olga, Hajdu Lenke, Halász Magda, Hegedüs Mária, Holczer Ella, Hübsch Alfréd, Illés Margit, Iványi Ilona, dr. Jászi Leóné Ferenczi Irén, Jellenek Angella, Jobbágy Emília, Kadosa Dezsőné Spitzer Julia, Kemény Ilma, Kereszturi György, Klár Jolán, Korponay M. Olga, Kubina Viktorné Vojtek Mária, László Margit, Liliom M. Arnolda, dr. Littmann Jánosné Ferenczi Mária, Magyar Dezsőné Sugár Erzsébet, Markovics Piroska, Márkus Livia, Menzl Gizella, Mihájlovits M. Helén, Molnár Irén, Molnár Matild, Nádas Lenke, Nedbál M. Elfrida, özv. November Mórné Burger Mária, Oesterreicher Margit Oldy Mária, Örley Polyxéna, Panyik Tóth József, Rappensberger Gyuláné Meszlényi Erzsébet, Riméli Bonta, Rostásy Margit, Schwarz Erna, Scherffel Amália, Schüller Teréz, Schütze Ilona, özv. Somló Lajosné Friedenthal Mária, Sternberg Klementin, Stirling Ilona, Stuller Jenő, Szabolcsi Ella, Szabó Lujza, Szabó M. Benita, Szegő Julia, Szende Klára, Szél Mária, Szigeti Klára, Szigeti Mária, Szirt Gizella, Szlávik Janka, Szuk Györgyike, Tränke Erzsébet, Vajda Mária, Vidor Margit, Zathureczky Karolina, Zboray Magda.

1918. június hó végéig. Adler Erzsébet, Agárdy Gyula, Ali Gizella, Antal Magda, Asztalos Irma, Bácskai József, Bálint Mihály, Bedecs Vilma, Borbély Irén, Darvas Berta, Faragó Lajos, Faragó Mária, Gerlóczy Lajos,

Gfelnerné Mategka Mária, Goldschmidt Evelin, Harzer Vilma, Hanek Jenő, Herczeg Teréz, Herzka Erzsébet, Horváth Margit, Hubay Ilona, Jakab Gizella, Jelic Mária, Jünker Sára, Katona Boriska, Kácser Ella, Kertész Lily, Kéri Tibor, Körömy Margit, Kövsligethy Erzsébet, Kövér Dóra, Krajcsik Sarolta, Kratochvilla Erzsébet, Kratochvilla Ilona, Kubinyi Ilona, Ladányi Lenke, Lászlóné Grünfeld Zsuzsi, Makfalvi Ferenc, özv. Matavovszkyné Szigethy Margit, Mayer Borbála, Medgyessy Emília, Mérő Irén, Nagy Erzsébet, Naszályi Sándor, Neyné Moskovitz Hanka, Németh Jenő, Oesterreicher Renée, Pap Katalin, Paulini Margit, Perlmann Sarolta, Pólya Mária, Ramaseder Ilona, Raucher Ilona, Ráczné Funk Zelma, Rákosi Kata, Rákosi Margit, Révai Rózsa, Rónai Etel, Róth Ella, Ruzitska Jolán, Schimatschek János, Schmergel János, Sebestyén József, Strohmayer Margit, Szavkay Lujza, Szemere Margit, Szenes Margit, Széll Rózsi, Szonda Margit, Tergina Emília, Tolnai Gizella, dr. Vajdáné Baum Juliska, özv. Vajdáné Grünfeld Frida, Vajda Lujza, Védíy Melinda, Weiszné Gulovic Malvin, Zwick János Vilmos.

B) Stolze—Fenyvessy-féle rendszer szerint:

1872. P. Gyurmán Andor, Cserey (Cservik) József, Szabó Ignác, Luncz Lajos, Bolkay Vilmos, Kuncze Leó.

1873. Hrabár Mihály.

1875. Kele Antal.

1878. Thallóczy Lajos, Szalay József, Szalay László, Krámer (Karády) János.

1879. Árvay Nagy Kálmán, Schambach Gyula, Somogyi Ignác, Istváníy Pál, Bródy Imre.

1880. Popper Jakab, Nagy Béla, Fülöp Adorján dr., Reichl Károly, Langfelder Bertalan.

1882. Erdélyi Pál.

1883. Lipták Gy. István, Bischitz Imre, Duma Árpád, Frank Mihály, Mahunka Béla, Natorp Tivadar báró, Stoffer Gusztáv, Szász Károly, Türnböck István, Wein Jakab, Meisner Miksa.

1884. Laczkovich Gyula, Munzárth Károly, Braunner István, Jeszenszky Béla báró, Király Lajos, Kovács Aladár, Naszluhácz Imre, Neumann Zsigmond, Töry József, Witkowiczki Károly, Wuíka Ernő, Zimányi József, Beck Alajos, Káldor (Porumb) Tivadar, Stabisevszky Leó, Horváth Balázs.

1885. Horváth József, Bozóky Ádám, Kneifel Ferenc, Gschwandtner Lajos, Rajic Dusán, Pasnár Caesár, Baránsky Gyula, Bálványi Gyula, B'rtoun Adorján, Gadjánszky Milán, Griesbach (Gyulai) Ágost, Harmatzy Dezső, Kodál Henrik, Moldoványi Béla, Schauschek Gábor, Schreiber Lajos, Weisz Rezső.

1886. Sárvári I. Ferenc.

1887. Kovács Aladár, Schönteither Lajos, Buzogány Gyula, Laczkovich Elemér, Paradeiser János, Ardai Károly.

1889. Májer József, Hajós Géza, Auspitz Emil.

1890. Janovics Pál.

1891. Bottka József, Gara Sámuel.

1892. Hahn Dezső, Szalai Emil, K. Magyary Kornél.

1893. Kaiser Gizella.

1894. Steinitz Frida, Teuchtmann Oszkár, Goldberg Arthur, Müller Marcell, Itzkovits Anna, Kornfeld Antal.

1899. Tuchmann Matild.

1900. Taubner Margit, Gaisz Elza.

1901. Hamburger Margit, Davidovits József.

1902. Clément Ernő.

1903. Laszky Blanka.

1906. Benkő Gyula, Radisics Elemér, Liebermann Pál.

1907. Jaszenovics Géza.

1908. Bantler Ödön, Nagy Imréné, Fischer Ella, Fodor Margit, Rózsa Anna, Rózsa Etel.

1909. Jedlicska Jenő.

1910. Murai Aurél, Feszeli Margit, Frideczky Ilona, Gebhardt Anna, Kaiser Károly.

1911. Blaska Jenő, Bokros Béla, László Árpád, Ludwigh Emma.

1912. Tábori Gyula, Répás Nándor, Ries Etel, Pressburger Ida, Kubicza Stefánia, Küstel Zóra, Meisels Ida, Hunfalvi Ilona, Fischl Etel, Halmos Karola, Paál Olga, Bogrov Paulina, Kohn Sára.

1913. Peller Ilona, Noszlopy Margit.

1914. Szotyori Nagy Árpádné, Erdősné Steiner Ilona, Füzi Ilona.

1915. Izsák Jolán, Kovács Jolán, Patak Erzsébet, Patak Mária, Wimmer Margit.

1916. Czógler Mária, Lehel Teréz, Wessel László.

1917. Láng Anna, Rothberg Irén, Sármezey Anna.

1918. június hó végéig. Békefy Ede Ödön.

C) A Nagy Sándor-féle rendszer szerint:

1898—1910. Lipkay Gyula, Steiner Zsigmond, Kováts I. István dr., Hajdu Jenő, Rónai Sámuel, Szabó Zoltán dr., Zadák Ilona, Nagy Elek, Radványi Antal dr., Nagy Lajos, Bíró Sándor, Bors Kálmán, B. Major János, Kováts Alajos, Kelemen Ida, Bánó Miklós, Komáromi János, Szabó Ferenc.

1911. Batta József, Nagy Elza, Falusi Sándor, Hrabál Erzsébet, Máthé Jolán, Mohácsy István, Török Tivadar, Tarczal Viktor, Szilágyi Zoltán, Huszti Mihály, Cs. Nagy Dániel.

1912. Szücs Ernő, Szabó Péter dr., Rózsa Gizella, Cserényi János, Flögl Ilona, Szántó Ilona, Németh Rozália, Kiss Jenő, Erdős Géza, Alföldy András, Halász Pál.

1913. Vadász Miklós, Juhász László, Breuer György, Zander László, Leyrer Gyula, Söjtöri Károly, Pfalz György, Skultéty Ilona, Laubert Apollónia, Popovits Angéla, Marczekovich M. Dolores.

1917. Burics László.

XIV.

JÓNÁS ÖDÖN ORSZÁGGYŰLÉSI KÉPVISELŐ BESZÉDE 1883 ÁPRILIS 14-ÉN.

A közoktatásügyi bizottság azon határozati javaslata kapcsán, hogy a Ház a bizottsághoz utasított kérvényeket elintézetteknek tekintve, azokat az irattárba helyeztetni határozza, bátor vagyok a t. közoktatásügyi miniszter ur figyelmét felhivni arra a kérvényre, melyet a Magyar Gyorsiró Kör és a Budapesti Magyar Gyorsiróegylet a Házhoz benyujtott. A kérvényben kifejtett kérelem odakonkludál, hogy a Ház vegye fel a törvényjavaslatba azt a rendelkezést, mely szerint a gyorsirás okleveles tanárai az állami intézetekben renumerációban részesüljenek. Ezen kérelemnek a t. Ház annyiból tett eleget, amennyiben a 3-ik szakaszba felvette azt az intézkedést, hogy a rendkivüli tanárok is részesüljenek évi fizetésben. De a 3-ik szakasz értelmében ezen intézkedés csak ugy fogna megfelelni a kérvényben kifejtett intenciónak, ha a 6-ik szakasz értelmében felvétetik a gyorsirás egyszersmind a rendkivüli tantárgyak sorába. Már pedig ha erre a t. miniszter ur nem lesz különös figyelemmel, igen könnyen kieshetik a gyorsirás a rendkivüli tantárgyak sorából, mert azon maximális óraszám mellett, mely a 16-ik szakaszban meg van állapitva, amely óraszám ugyanis az alsó osztályoknál 30-nál, a felsőbbeknél 32-nél több nem lehet, *csak egy, legfölebb két rendkivüli tantárgy volna felvehető egy-egy osztályba.*

Én ez alkalommal nem akarom a t. Ház figyelmét azzal igénybe venni, hogy itt hosszabban ecseteljem a gyorsirás életrevalóságát s előnyeit különösen a közönséges irással szemben, azaz: közmüvelődési tekintetben, ez a kérvény indokolásában amugy is bőven ki van fejtve s én ahhoz egy szóval sem tudnék többet hozzátenni, de rá akarok mutatni arra, hogy nem tekintve a gyorsirásnak parlamenti, zsurnalisztikai és biráskodási fontosságát, elkerülhetetlenül szükséges a főiskolákban való előkészülés szempontjából. Ugyanis a müszaki tantárgyaknak előadásait hallgató ifjak lépten-nyomon érezik a gyorsirásnak hiányát, miután tudvalevő dolog, hogy egyrészt szakirodalmunk hiányossága folytán, másrészt pedig a müszaki tantárgyak természetéből folyik az, hogy a hallgatók kénytelenek jegyzeteikre alapitani tanulmányaikat. Hogy pedig ezen jegyzetek tökéletessége mennyiben nyer és fokoztatik a gyorsirás által, mely 8-szor, sőt 10-szer sebesebben követi az élőszót, mint a közönséges irás, azt ugy hiszem, bővebben nem kell magyaráznom.

Tekintettel tehát a gyorsirás életrevalóságára s arra a körülményre, hogy Európa müveltebb államainak középiskoláiban, különösen pedig Ausztria középiskoláiban, mindenütt fel van véve a gyorsirás a rendkivüli tantárgyak közé, igen kérem, méltóztassék a t. vallás- és közoktatásügyi miniszter ur odahatni, hogy a tanterv megállapitásánál a gyorsirás különös figyelemben részesüljön s mindenesetre felvétessék a rendkivüli tantárgyak közé.

Trefort Ágoston vallás- és közoktatásügyi miniszter: A rendkivüli tantárgyakra vonatkozó tanterv megállapitásánál mindenesetre figyelmemet ki fogom terjeszteni a gyorsirásra.

XV.

A JELENBEN ÉRVÉNYBEN LEVŐ GYORSIRÁSTANITÓI ÉS TANITÓNŐI VIZSGÁLATI SZABÁLYZAT.

(Közzététetik a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszternek 1913. évi 195269. számu rendelete folytán.)

1. §. Mindazok, kik hazai tanintézeteinkben a Gabelsberger-Markovits, a Stolze-Fenyvessy vagy Nagy Sándor-féle gyorsirási magyar nyelvü rendszer tanitóiként működni akarnak, erre való képességüket az e célra felállitott vizsgálóbizottság előtt tartoznak bebizonyitani.

2. §. Ez a bizottság áll: a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter által kinevezett elnökből, a Gabelsberger-Markovits, a Stolze-Fenyvessy és a Nagy Sándor-féle rendszert követő két-két gyorsiróból, mint rendes tagokból s azonkivül mind a három rendszer követői közül egy-egy póttagból. E rendes és póttagokat az elnök előterjesztésére a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter nevezi ki élethossziglan.

3. §. A jelöltek az elnökhöz intézett és egy koronás okmánybélyeggel ellátott kérvényben jelentkeznek vizsgálatra. E kérvényhez melléklendő a folyamodó születési anyakönyvi kivonata és a megfelelő képzettséget igazoló oklevél illetve végbizonyitvány vagy azok hiteles másolata.

4. §. Az elnök saját hatáskörében vizsgálatra bocsáthatja a jelöltet, ha az a 18-ik életévét betöltötte és a következő oklevelek illetve bizonyitványok egyikét bemutatja a középiskolai vagy tanitóképezdei vagy felső kereskedelmi iskolai tanári oklevél; *b)* polgári vagy elemi iskolai tanitói illetve tanitónői vagy óvónői oklevél; *c)* középiskolai vagy felsőkereskedelmi iskolai érettségi bizonyitvány.

Az elnök, ha a vizsgálatra bocsátás ellen nehézség nem forog fenn, a vizsgálatra bocsátást közli a folyamodóval és kitüzi a vizsgálat idejét.

5. §. A 18-ik életévüket már betöltött de a fenti minősitéssel nem biró jelölteknek gyakorlati úton szerzett készség vagy irodalmi működés alapján csak a m. kir. vallás és közoktatásügyi miniszter engedheti meg a vizsgálatra való bocsátást.

6. §. Az egyes esetekben működő bizottság áll az elnökből és a jelölt által követett rendszert képviselő két bizottsági tagból.

7. §. A vizsgálattevőtől megkivántatik az illető rendszer elméletének teljes ismerete, tehát alapos tájékozottság ugy a leve-

lező mint a vitairásban; a gyakorlati gyorsírásban pedig legalább oly jártasság, hogy mérsékelt sebességű diktatumot leírni képes legyen; kivántatik továbbá a gyorsírás tanítás módszerének ismerete, mely ismeret egy feladott kérdésnek gyakorlati tanításával igazolandó.

8. §. A vizsgálat irásbeli és szóbeli; az irásbeli vizsgálat a szóbelit megelőzi.

9. §. Az irásbeli vizsgálat tárgyát képezi egy mérsékelt sebességgel felolvasott szövegnek utánirása és a gyorsíratnak áttétele közönséges irásba, vagy pedig a diktátumnak felolvasása.

10. §. Az irásbeli vizsgálat befejezése után a bizottság megvizsgálja a jelöltnek munkálatát; még pedig úgy a stenogrammot, mint annak áttételét és annak minőségéhez képest a jelöltet vagy szóbeli vizsgálatra bocsátja vagy pedig a tárgynak alaposabb tanulmányozására utasítja.

11. §. A szóbeli vizsgálat tárgyát képezik a rendszer elméletére, a gyorsírás történetére és a gyorsírástanítás módszerére vonatkozó kérdések. (L. 7. §.) — A szóbeli vizsgálat nyilvános.

12. §. A szóbeli vizsgálat befejeztetvén, a bizottság a jelöltnek távollétében bírálat alá veszi annak feleleteit s az irásbeli vizsgálattal egybevetvén, megállapitja a végleges eredményt.

13. §. A vizsgálat eredményeként a bizottság a jelöltet a gyorsírás tanítására, „képesítettnek“ — vagy „nem képesítettnek“ nyilvánítja. Érdemfokozatnak helye nincs.

14. §. A nem képesített jelölt a vizsgálat napjától számítva csak három hónap mulva jelentkezhetik a vizsgálat ismétlésére.

15. §. A bizottság a vizsgálatról jegyzőkönyvet vezet. A jelöltnek a bizottság a vizsgálatról bizonyitványt állit ki, mely az elnök és a vizsgálaton működő bizottsági tagok aláirásával és a bizottság pecsétjével látandó el.

16. §. Az a körülmény, hogy valaki szavazattöbbséggel képesittetett, a jegyzőkönyvbe beirandó ugyan, de a bizonyitványban ki nem tétetik.

17. §. A vizsgálatra jelentkező, mielőtt a vizsgálatra bocsáttatnék, a bizottság elnökénél a bizonyitványnak 1 koronányi bélyegét és 30 korona vizsgálati díjat tartozik letenni. A vizsgálat ismétlésénél a vizsgálati díj ujra fizetendő.

18. §. A bizottság pecsétje Magyarország címeréből áll e körirattal: „Magyar gyorsírás tanitókat és tanitónőket vizsgáló bizottság.“

19. §. Jelen szabályzat 1914. évi január hó 1-ével lép életbe. Azon a napon, a melyen a jelen szabályzat hatályba lép, a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszternek a gyorsirás tanitói és tanitónői vizsgálat tárgyában 1893. évi 7230. szám alatt kelt rendeletével kiadott szabályzata hatályát veszíti.

Budapest, 1913. december hó 19-én.

XVI.

A RENDKIVÜLI TANTÁRGYAK ÜGYÉBEN TEENDŐ JELENTÉSEK ADATAINAK MEGÁLLAPITÁSA.

Az 1884. évi dec. 17-én 46096. sz. a. erre vonatkozólag valamennyi tank. kir. főigazgatóhoz intézett rendelet szövege:

A rendkivüli tantárgyak ügyében a tank. főigazgatók által felterjesztett jelentések adatai oly annyira változatosak és eltérők egymástól, hogy szükségesnek találtam az ezen ügyben teendő jelentések kellékeit az egyöntetüség és célszerüség kedvéért a következőkben megállapitani:

1. A középiskolák jelentései ide nem terjesztendők, hanem a főigazgatók az ezekben foglalt adatok nyomán készitik el felterjesztéseiket.

2. Az emlitett felterjesztésekbe felveendő: *a)* a tanár neve, esetleg mellékfoglalkozása; *b)* a tanterv anyagának rövid jelzése; a fokosztályok s a heti órák száma minden egyes fokosztályban; *c)* az évi tandij a forrás megjelölésével.[1]

3. A felterjesztések szeptember hó 20-ig felküldendők.

Megjegyzem egyuttal, hogy a főigazgatók a hivatalos látogatás alkalmával a főigazgatói utasitás 13. §-ában foglalt s erre vonatkozó tisztükön kivül arról is tartoznak meggyőződést szerezni, vajjon *az egyes tanulók rendkivüli óráinak száma nem haladja-e tul a törvény 16. §-a által kiszabott órámaximumot?*

XVII.

A GYORSIRÁS TANITÁSA A KÖZÉPISKOLÁKBAN CSAK A III. OSZTÁLYTÓL FOGVA ENGEDÉLYEZHETŐ MEG.

Az 1887. évi április 26-án 11007. sz. a. erre vonatkozólag valamennyi tankerületi főigazgatóhoz intézett rendelet szövege:

Értésemre esett, hogy a gyorsirást több középiskolában már az első és második osztályban tanitják. Minthogy a gyorsirás sikeres tanitása a nyelvtan és helyesirás ismeretét tételezi fel, erre pedig a tanuló a középiskolai tantervek értelmében legfőlebb csak a II-ik osztály befejez-

1) Dr. Németh Antal: Betüsoros tájékoztató a középiskolai rendeletek, szabályzatok és utasitások között Budapest, 1898 a 27. lapon azt emliti fel, hogy a gyorsirás tanitásáért heti 2 óra mellett egy-egy tanuló után legfeljebb 6 forint szedhető.

tével tehet szert, felhivom a Főigazgatóságot, utasitsa a kerületében levő középiskolák igazgatóit, hogy a jövő iskolai évtől kezdve e tárgy tanitását csak a III-ik osztálytól fogva engedjék meg, de még ezen osztály tanulói közül is mindazokat zárják ki a gyorsirás tanfolyamából kiknek a magyar nyelvben tanusitott előmenetele kevésbbé kielégitő.

Budapest, 1887. április 26.

XVIII.

A GYORSÍRÁS TANÍTÁSA A NŐI KERESKEDELMI TANFOLYAMOKBAN.

Még 1891. márc. 15-én 59258/1890. sz. a. jelent meg a női kereskedelmi tanfolyamokról szóló *első* miniszteri rendelet, országos szervezet, melyben a magyar és német gyorsirás *rendkivüli* tantárgyként szerepel. A *második* országos szervezet 1900 junius 11-én 26033. szám alatt jelent meg s ebben a *gyorsirás már kötelező tárgy.*[1]) A *harmadik* és most is érvényben levő országos szervezet 1911 julius 13-án 86287. szám alatt kelt rendeletnek[2]) 19. pontja *g)* alpontjában a gyorsirás a női kereskedelmi szaktanfolyamban tanitandó *kötelező* tárgyak sorába van iktatva, még pedig heti 3 órában. Majd megállapittatik, hogy a továbbképző előadások és gyakorlatok tárgyai lehetnek: *magyar gyorsirás, német gyorsirás.* A részletes tanitásterv a gyorsirás heti 3 órában tanitását igy irja elő: „A levelező gyorsirás. A mássalhangzók; a magánhangzók jelölésének különböző módjai; mássalhangzók torlódása megfelelő csoportositásban; vegyes hangu szók irása; magánhangzók torlódása; képzők és ragok egyszerüsitése; az igeragozás röviditései; számnevek, pénzek és mértékek röviditései; tulajdonnevek és idegen szók irása; a kereskedelmi életben gyakrabban előforduló kifejezések röviditései; szójelek és monogrammok.

A gyorsirás alapos begyakorlása kereskedelmi leveleken. Kisebb feladatok óráról-órára. Levelek diktátum után való irása. Gyorsirási szöveg olvasása.

Ügyelni kell arra, hogy a növendékek kezdetben széles, négy vonalazásu lapokra, tintával, lassan és pontosan irják a gyorsirási szöveget. Csak ha az irásalaknak teljesen birtokában vannak, lehet átmenni a ceruzával, egyvonalu papiroson és kisebb betükkel való gyorsabb irásra.“

[1]) L. Hiv. Közlöny 1900. évf. 14. szám.

[2]) L. Hiv. Közlöny 1911. évf. 15. szám.

Nem sokkal e rendelet életbelépése után 1911. év december havában[1]) Budapest székesfőváros szabályrendeletet tett közzé a székesfőváros közoktatási intézeteinél alkalmazott tanitószemélyzet fizetéséről. *Tekintve, hogy voltakép ez az első intézkedés, mely a kötelező gyorsirástanitást állandóan dijazza*: a vonatkozó intézkedéseket az alábbiakban közlöm. Az érintett szabályrendelet II. része az ideiglenesen alkalmazottak járandóságairól és jogviszonyairól szól.

B) Ideiglenes tanárok és tanitók.

14. §. Ideiglenes tanárok és tanitók azok, akiket a tanács képesités kikötése mellett órák ellátására egész iskolaévre alkalmaz.

C) Szaktanitók.

16. § Szaktanitók azok, akiket a tanács . . . női kereskedelmi vagy továbbképző irodai tanfolyamokon a gépirás és gyorsirás tanitására teljes óraszámmal alkalmaz.

A szaktanitók közül azok, akik a polgári iskolákkal kapcsolatos tanfolyamokon és általában magasabb készültséget kivánó szolgálatot végeznek, a *B)* alatti kimutatás szerint az I. fizetési osztályban, alsóbbfoku iskolák és tanfolyamok szaktanitói a II. fizetési osztályban megállapitott fizetéseket kapják.

A teljes óraszám mellett való szaktanitói szolgálat megkezdésekor mindenki rendszerint a VII. fizetési fokozatba jut s illetménye állásában való megerősitése után a *B)* alatti kimutatásban megjelölt várakozási időközök leteltével emelkedik.

A tanács azonban kivételes és megokolt esetekben egyes szaktanitókat mindjárt magasabb fizetési fokozatba sorozhat, továbbá a szaktanitói minőségben eltöltött 7. szolgálati év után kifogástalan müködés és magatartás esetén mindenkivel szemben legfeljebb két izben és legalább hat évi időközben a várakozási időt egy évvel megrövidithetí.

17. §. Szaktanitói állásra csak az alkalmazható, aki 40-ik életévét még nem töltötte be.

A szaktanitók szolgálatba lépéskor, ezen szabályrendelet életbeléptetése előtt már alkalmazottak pedig a szabályrendelet végrehajtása után a következő fogadalmat teszik le a tanács előtt:

„Fogadom, hogy a székesfővárosnál nyert ideiglenes alkalmaztatásommal járó kötelességeimet lelkiismeretes pontossággal teljesitem".

18. §. Azokat a szaktanitókat, akik két éven át kötelességeiknek minden tekintetben jól megfeleltek s magatartásuk kifogástalan, a tanács állásukban megerősiti és részükre egyuttal a magasabb illetményt kiutalja. Az állásukban meg nem erősitett szaktanitók nem léphetnek a magasabb fizetési fokozatba s bármikor elbocsáithatók, azonban erről őket legalább három hónappal előbb értesiteni kell.

19. §. Az állásukban megerősitett szaktanitók fővárosi hatósági

[1]) L. A Fővárosi Közlöny 1911. évi december 12. (94.) számához füzött mellékletét.

orvos által igazolt betegség esetén hat hónapon át, a meg nem erősítettek, továbbá az ideiglenes tanítók és tanárok 20 héten át megkapják teljes illetményeiket. Ezt az időt meghaladó betegségük esetén azonban alkalmaztatásuk minden kárpótlás nélkül megszünik.

Megokolt esetben a tanács e rendelkezés alól kivételt tehet.

20. §. Ha a II. fizetési osztályba sorozott szaktanitót igazolt képességei alapján a tanács oly iskolához, vagy tanfolyamhoz oszt be állandó szolgálattételre, amelynél való szolgálattal az I. fizetési osztályban megállapitott illetmények vannak egybekötve s az illető ott megszakitás nélkül két évig a követelményeknek minden tekintetben megfelel, a tanács őt állásában megerősiti s az akkor élvezett szaktanitói összes illetményét az I. fizetési osztályban legközelebb meghaladó fizetési fokozatba sorozza. Ebből azután a szabályzat szerinti teljes várakozási idő leteltével lép tovább elő.

A szaktanitói állásban eltöltött szolgálati időből rendes tanitói, tanári állásra való megválasztás esetén a fizetési fokozatokba való sorozás szempontjából csak annyi számitható be, amennyit a szaktanitói szolgálatban a megválasztással elért álláshoz szükséges képesitéssel töltött el valaki, de legfeljebb hat év.

21. §. A szaktanitók a tanács fegyelmi hatósága alatt állanak.

Kötelességmulasztó, hanyag vagy engedetlen, állásukkal össze nem férő magaviseletü szaktanitókat a tanács — meghallgatásukkal megtartott előzetes vizsgálat után — a következő büntetésekkel sujtja:

1. Intés.

2. 100 K-ig terjedhető pénzbirság.

3. A fizetési fokozatba való előlépésnek meghatározott időre való felfüggesztése.

4. A hivatalvesztés.

A hivatalvesztés esetén kárpótlást senki sem kaphat.

III. rész: Általános határozatok.

25. §. 8. bekezdése: A szaktanitók általában heti 20 óra ellátására oszthatók be.

26. §. A rendes és a szaktanitói személyzet a köteles óraszámon felül . . . a főváros által rendezett tanfolyamokon is megbizható órák ellátásával vagy nem a fővárosi iskolákban rendes tanitási idején kivül is vállalhat órákat, de mellékóráinak száma összesen heti 10-nél több nem lehet.

27. §. A tantestületek a körükben előforduló s előreláthatólag 14 napnál nem hosszabb ideig tartó helyettesítéseket köteles óraszámukon felül, az ideiglenes óradijas tanitószemélyzet pedig heti óraszámán felül, de annak arányában, dijtalanul tartozik ellátni, az iskolaév elején tantestületi értekezleteken megállapitott helyettesitési órarend szerint.

30. §. Az iskolaév alatt, melynek tartamát a tanács állapitja meg, az óvónők, szaktanitók, tanitók, tanárok és igazgatók rendszerint semmi szabadságot nem kaphatnak. Kivételt csak igazolt fontos okok alapján a tanács tehet és ez esetben is a helyettesités költségei fejében a szabadságot

igénybevevő illetményeiből a szabályszerü helyettesitési dijat le kell vonni.

Az igazgató egyeseknek megokolt esetben egy napi, az iskolaszék három napi szabadságot adhat egy iskolaév alatt, mely után a helyettesitési dijat nem kell levonni.

39. §. Az egyes fizetési fokozatba a várakozási idő lejártát a számvevőség tartja nyilván s a magasabb illetmények kiutalása végett azoknak esedékességéről két hónappal megelőzőleg utaló tervezetet mutat be a tanácsnak.

IV. rész: Átmenő intézkedések.

50. §. Ennek a szabályrendeletnek életbeléptetése alkalmával besorozott alkalmazottak az uj fizetés, valamint a besorozás alapjául szolgáló régi fizetés, fizetési pótlék és esetleges korpótlék összege között mutatkozó többlet után 40% törzsnyugdijjárulékot fizetnek.

B)

A Székesfőváros közoktatási intézeteinél alkalmazott szaktanitók járandóságai és az ideiglenes alkalmazások dijazása.

Szaktanitók illetménye.

Fizetési fokozatok	Várakozási idő	II. osztály			I. osztály		
		évi fizetés K	lakáspénz K	összesen K	évi fizetés K	lakáspénz K	összesen K
VII.	2 év	1200	—	1200	2000	—	2000
VI.	2 „	1200	240	1440	2000	600	2600
V.	2 „	1200	400	1600	2000	800	2800
IV.	3 „	1400	400	1800	2200	800	3000
III.	3 „	1400	600	2000	2400	800	3200
II.	3 „	1600	600	2200	2600	800	3400
I.	— „	1800	600	2400	2600	1000	3600

Ideiglenes alkalmazások dijazása: Női kereskedelmi és polgári iskolai továbbképző tanfolyamon órák adására való ideiglenes kiküldésnél az iskolaévi óradij a szaktanitási órákért 150 korona, helyettesités óránkint 2 korona.

Az 1914/15. tanévben a székesfővárosban 17 (16 községi, 1 felekezeti) tanfolyam müködött.

Gyorsíró tanfolyam a fővárosi alkalmazottak részére.[1])

A polgármester *gyorsíró tanfolyam* rendezése ügyében 115.297/1911. eln. szám alatt a következő körlevelet adta ki:

A tanács a fővárosi alkalmazottak számára kezdőknek és külön a haladóknak való Gebelsberger—Markovits-rendszerü gyorsíró tanfolyamot tervez.

A tanfolyamok hetenkint két-három napon a délutáni órákban tartatnának a központi városházán.

Felhivom a hivatalok és intézetek vezetőit, hogy 1911. évi dec. hó 20-ig közvetlenül az elnöki ügyosztálynál jelentsék be azoknak a tiszti alkalmazottaknak nevét (ideiglenes hivatalnokokét is), akik a vezetésük alatt álló hivatalból vagy intézetből a kezdők vagy haladók tanfolyamán résztvenni óhajtanak.

XIX.

GYORSIRÁS A FELSŐ KERESKEDELMI ISKOLÁK TANITÁSTERVÉBEN.[2])

A kereskedelemügyi miniszter hozzájárulásával a vallás- és közoktatásügyi miniszter által 1915 augusztus 1-én 81000. számu rendelettel kiadott felső kereskedelmi iskolák tanitásterve a gyorsirást a délutáni órákban tanitandó rendkivüli tárgyak sorába iktatta következőleg:

Nem kötelező tárgyak (a délutáni órákban.)

A nem kötelező tárgyak tanulására a tanulók szabadon vállalkoznak. Azok számára azonban, akik jelentkeznek, a nem kötelező tárgy épp oly kötelező, mint a többi. Heti hat, nem kötelező óránál többre egy tanuló sem vehető fel. Oly tanulókat, akiknek általános előmenetele gyenge, a tanári kar eltilthat nem kötelező tárgyak tanulásától.

Gyorsirás.

(Gabelsberger-Markovits rendszere szerint.)

Az alsó osztályban a levelező, a középsőben a mérsékelt rövidítésü vitaírás elsajátítása. A felső osztálynak gyorsírásban jártas tanulói gyorsíró körben fejlesztik tovább ügyességüket. A tanítás kezdetén különösen a nagyformájú, lassú, téntával való, tiszta és teljesen korrekt írásra kell ügyelni.

---

1) L. Fővárosi Közlöny 1911 dec. 19-iki 96. szám. 3786. oldal.

2) L. Hiv. Közlöny 1915. évf. 19. szám.

A tárgyak és heti óráik.

Sorszám	Tárgy	A heti órák száma az alsó osztályban	a középső osztályban	a felső osztályban	összesen
	B) **Nem kötelező tárgyak:** (a délutáni órákban.)				
	Gyorsírás	2	1	kör	3

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszterek 1916. évi 99000 sz. rendelete az 1916—17. iskolai év kezdetétől fogva a Gabelsberger—Markovits rendszerű magyar gyorsírás levelező részének minden felső kereskedelmi iskola alsó osztályában heti 2 órában kötelező tárgyként tanítása iránt.

Valamennyi állami felső kereskedelmi iskolai igazgatónak.

A mult évi augusztus hó 1-én 81000. sz. a. kelt rendeletemmel kiadott felső kereskedelmi iskolai tanítástervkiegészítéséül, tekintettel a felső kereskedelmi leányiskolának folyó évi julius hó 14-én 86.100. sz. a. kiadott tanítástervére, a felső kereskedelmi iskolai oktatás egységességének lehető biztosítása végett ezennel elrendelem, hogy az 1916—17. iskolai év kezdetétől fogva a Gabelsberger—Markovits-rendszerü magyar gyorsírás levelező része minden felső keresk. iskola alsó osztályában heti 2 órában kötelező tantárgyként tanittassék. Ezen oktatás folytatásaképp a középső osztályban a vitagyorsírás, mint nem kötelező tantárgy tanulására ugyancsak heti 2 órában szintén minden felső kereskedelmi iskolában módot kell nyujtani, mihelyt megfelelően előképzett tanulók jelentkeznek. A felső osztályban pedig hasonló feltételek bekövetkezése esetén, a szaktanár vezetése alatt gyorsírókör szervezendő heti egy órával. A német gyorsírás tanulására ott, ahol elegendő számu jelentkező van, a nem kötelező tantárgyak keretében a középső osztályban heti két, a felsőben heti egy órában adjon módot minden intézet.

A gyorsírás kötelező tanításának az alsó osztályban juttatott heti 2 óra az alsó osztályban a könyvviteltanból és irodai munkálatokból vonandó ugy, hogy az 1916—17. iskolai évtől kezdve mind a középső, mind a felső osztályban heti 3—3 óra marad pusztán a könyvvitel tanítására.

Budapest, 1916. szept. 11.

XX.

AZ 1907. ÉVI SZEGEDI NEMZETKÖZI GYORSIRÓKIÁLLITÁS, KONGRESSZUS ÉS VERSENYIRÁS.

A szegedi gyorsirókiállitás, kongresszus és versenyirás érdekében még 1906-ban kelt alábbi leiratokat a következőkben közöljük:

Kossuth Ferenc kereskedelemügyi miniszter a következő leiratokat bocsátotta közre ebben az ügyben:

78.512/VI. C/2. — 1906. szám.

1. *A Szegedi Gyorsirók Egyesületének Szegeden.*

F. é. október 17-ikén átnyujtott kérvényére értesitem az Egyesületet, hogy az egyesület által a jövő évben Szegeden rendezendő gyorsirási kongresszus, versenyirás és nemzet- és rendszerközi gyorsirási kiállitás részére ezennel 5000 (azaz ötezer) korona segélyt helyezek kilátásba, mely összegnek folyósitása iránt a kiállitás létrejövetelének teljes biztositása után és csak a jövő év folyamán fogok intézkedni.

Értesitem egyuttal az egyesületet, hogy kérelméhez képest az összes hazai kereskedelmi és iparkamarákat felhivtam, miszerint a kerületbeli érdekelt cégeket a kiállitásra figyelmeztessék és egyuttal az egyesület akcióját a maguk részéről is megfelelően támogassák, ugyanily értelemben utasitottam a m. kir. kereskedelmi muzeum igazgatóságát is.

A portómentességre, vasuti menetjegykedvezményekre és a kiállitási tárgyak vámmentességére vonatkozó, nemkülönben azon kérelmére, hogy a kongresszuson a vezetésem alatt álló minisztériumot szakférfiak által képviseltessem és hogy a kiállitási biráló-bizottságba meghatalmazottakat küldjek ki, elhatározásomat az Egyesület később veendi.

Budapest, 1906. dec. 19-én.

Kossuth Ferenc, s. k.

78.512/VI. C/2. — 1906. szám.

2. *Valamennyi kereskedelmi és iparkamarának!*

A szegedi gyorsirók egyesülete tudomásomra hozta, hogy jövő 1907. évi husvéti ünnepek alatt Szegedre egy országos gyorsiró-kongresszust hiv egybe, melyen a magyar gyorsirás ügyének legégetőbb kérdései kerülnek tárgyalás alá. Többek közt egy országos gyorsiró szaktanács, esetleg állami gyorsiró-intézet, egyetemi gyorsirási tanszék szakképzett gyorsirás-tanárok nevelésének és dijazásának kérdése; továbbá kiképzett gyakorló gyorsirók, főleg kereskedelmi gyorsirók részére oklevelek kiadásának, a gyorsirástanárokat vizsgáló bizottság reformjának és a rendszerre vonatkozó szakkérdések feletti tanácskozások lesznek a kongresszus főbb tárgyai.

Ugyanezen időben országos versenyirás is tartatik, még pedig tekintettel a kereskedelmi élet terén annyira szükséges német gyorsirókra, német és magyar nyelven. Sőt más egyéb nyelven is, ha az illető nemzet gyorsirói e célra pályadijakat küldenek, mire alapos kilátásunk van s igy

valószínű, hogy a versenyirás is nemzetközi lesz, ami még ez ideig sehol sem tartatott.

Az egyesület ugyanezen alkalomból nemzet- és rendszerközi gyorsirási kiállitást rendez, mely, tekinvte a jelentkezéseket, nagyarányunak és kedvező eredményünek igérkezik.

Kiállitásra kerülnének ugyanis mindennemü gyorsirási tan-, olvasó-, gyakorló-könyvek, folyóiratok s minden az irás problémájával foglalkozó müvek. Továbbá irkák, irónok, gyorsiró-tollak, irónfaragók, töltőtollak, irógépek, gyorsirógépek (ez utóbbiak hazánkban még nincsenek használatban), sokszorositó gépek és minden ezekhez tartozó kellékek és a gyorsirással kapcsolatos iparcikkek és termékek.

A nevezett egyesület azon kérelemmel is fordult hozzám, hivjam fel az összes kereskedelmi és iparkamarákat akciójának anyagi és erkölcsi támogatására, valamint tekintettel arra, miszerint a gyorsirás a kereskedelmi életben fontos szerepet játszik, sürgős intézkedést kért aziránt is, hogy a kiállitásra, valamint az azon való részvételre és anyagi és erkölcsi támogatásra az érdekelt cégek figyelme is felhivassék.

Felhivom ennélfogva a kamarát, sziveskedjék a kerületbeli érdekelt cégeket a szóbanlevő kiállitásra figyelmeztetni és egyuttal az egyesületet is ebbeli müködésében a maga részéről is a lehetőséghez képest támogatni.

Tett intézkedésről és annak várható eredményéről mielőbbi jelentést kérek.

Budapest, 1906. évi december 19-én.

Kossuth Ferenc, s. k.

3. *Apponyi* Albert gróf vallás- és közoktatásügyi miniszter pedig a következőkben hozta tudomására intézkedéseit a Szegedi Gyorsirók Egyesületének:

104.102. sz.

A Szegedi Gyorsirók Egyesületének az 1907. év március havában Szegeden tartandó gyorsirászati kiállitás költségeire 1000 (azaz egyezer) korona segélyt engedélyezvén, egyidejüleg utasitottam a szegedi m. kir. adóhivatalt, hogy ezt az összeget az Egyesület elnökének, Jakab Lajosnak kellően bélyegelt s Szeged törvényhatósági joggal felruházott sz. kir. város polgármestere által láttamozott nyugtatványára 1907. évi január hó 1-e után fizesse ki. Nagyobb államsegélyben az Egyesületet — fedezeti nehézségekből — sajnálatomra nem részesithetem.

Midőn erről az egyesületet kétrendbeli beadványára vonatkozással (a második f. évi nov. 2-án 577. sz. a. kelt) értesitem s köszönetet mondok azért, hogy a kiállitás védnökségével megtiszteltettem: egyben van szerencsém az egyesületnek rendelkezésére bocsátani — nyilvánitott óhajához képest — a gyorsirászatra vonatkozó s ide mellékelt emléksoraimat.

Az egyesület f. évi október 16-ikán vett első beadványában előterjesztett s a tanintézeteket érintő egyéb kérelmei (különféle adatgyüjtések) tárgyában külön intézkedem.

Az egyetemekhez s a nyilvános könyvtárakhoz sziveskedjék az egyesület adatgyüjtési és anyag-átengedési kérelmével közvetlenül fordulni.

Budapest, 1906. december hó 24-én.

Apponyi, s. k.

4. *Ugyancsak az 1907. évi szegedi nemzetközi gyorsirási kiállitás, kongresszus és versenyirás tárgyában az alábbi V. K. miniszteri rendelet jelent meg.*[1])

1. Valamennyi tankerületi kir. főigazgatóságnak

2. Valamennyi főtisztelendő egyházi hatóságnak

1—2

A Szegedi Gyorsirók Egyesületének kezdeményezésére és rendezésével folyó évi junius hó 29-től julius hó 25-ig Szegeden nemzet- és rendszerközi kiállitás, országos és nemzetközi gyorsirási kongresszus és versenyirás fog tartatni, amelyekre a kir. főigazgató ur hatásköre alatt álló összes tanintézetek tanári karának, gyorsirói köreinek s a tanuló ifjuságnak figyelmét a kir. főigazgató ur utján ezennel felhivom.

A kiállitást rendező egyesület (képv. Jakab Lajos egyleti elnök Szeged, Fertő-utca 4. szám) kivánatosnak tartja, hogy a kiállitás sikere a mintastenogrammok küldésével s a gyorsirás tanügyére vonatkozó intézeti adatok küldésével az intézeti gyorsiró körök részéről is előmozdittassék.

2.

A folyó évi szegedi nemzetközi gyorsirási kiállitás, kongresszus és versenyirás tárgyában valamennyi tanker. kir. főigazgatóhoz intézett rendeletemet van szerencsém a főtisztelendő egyházi főhatósággal szives tudomás s netáni hasonló intézkedés végett másolatban közölni.

1—2.

Budapest, 1907. évi május 11-én.

5. *Szegedi gyorsirókiállitás és kongresszus alkalmából küldött hódoló és üdvözl iratokra érkezett válaszok.*[2])

A)

A király Ő Felségétől a kabinetiroda utján a következő válasz érkezett:

Méltóságos Kelemen Béla főispán urnak, Szegeden.

Ő cs. és kir. Felsége az országos nemzetközi kongresszus alkalmából egybegyült magyar és külföldi gyorsirók hódolatát köszönettel és legkegyelmesebben tudomásul venni méltóztatott. Ő csász. és kir. Felsége kabinetirodája.

B)

Gróf Apponyi Albert vallás- és közoktatásügyi miniszter válasza:

Vikár Béla gyorsirókongresszus elnöke, Szeged.

A magyar és külföldi gyorsirók üdvözlését köszönöm és szivből viszonzom ügyük iránt állandó meleg érdeklődéssel. *Apponyi*, s. k.

---

1) L. A Hivatalos Közlöny 1907. évf. 13. számában.

2) L. Gyorsirászati Lapok XLVI. évf. 2—3. szám.

XXI.

SZEGEDEN, 1907. JUNIUS 29-TŐL JULIUS 25-IG TARTOTT NEMZET- ÉS RENDSZERKÖZI GYORSIRÁSI KIÁLLITÁS KITÜNTETETTJEI.

(A „Szegedi Gyorsiró" III. évf. 11—12 számából.)

Magyarországból:

Diszoklevelet nyertek: Bódogh János, Budapest. — Czigány János, Jászberény. — Markovits Istvánné, Budapest. — Dragits Slavo, Zágráb.

Aranyérmet: Kozma Bernát, Budapest. — Dr. Dobay Gyula, Szeged. — Várnay L., Szeged. — Schuller József, Budapest. — Heffler Nándor, Zágráb.

Ezüstérmet: Forrai Soma, Budapest. — I. ker. főgimn. Markovits-kór, Budapest. — Szilágyi Dózsa, Nagyvárad. — Dr. Lippay Lajos, Szeged. — Létay Etelka, Budapest. — Országh József, Szeged. — Vudy Alfréd, Selmecbánya. — Wamberger Mihály, Zágráb.

Bronzérmet: *Budapestről*: Országos Magyar Gyorsiró-Egyesület. — Grécs Katalin. — Szőke Sándor. — Bárdos György. — Réthy Hugó. — Vámos Mór. — Szénássy Béla. — Egyetemi Gyorsiró Egylet. — Országos Diák Gyorsiró-Szövetség. — *Szegedről*: Városi főgimn. gyorsirókör. — Pulitzer Sándor. — *Sopronból*: Ev. főgimn. gyorsirókör. — *Szatmár*: Kir. kath. főgimn. gyorsirókör. — *Ungvár*: Kir. kath. főgimn. Markovits-gyorsirókör. — *Zenta*: Fenyvessy-gyorsirókör. — *Debrecen*: Főiskolai gyorsiró-egylet. — *Eperjes*: Markovits-kör. — *Igló*: Ág. ev. főgimn. gyorsirókör. — *Kolozsvár*: Egyetemi gyorsiró-egylet. — *Zlatar*: Getz Ferenc.

Elismerő oklevelet kaptak: *Budapestről*: Gyorsirás Tudományi Társulat. — Polgár Jenő. — Dr. Vásárhelyi Gyula. — Hazai Árpád. — Sós Dóra. — Baján Gyula. — Bán Adolf. — Peizner Ignác. — Ernst Jenő. — Held A. Béla. — Fischer Miklós. — Mandel Julia. — Dr. Orova Zsigmond. — Horváth Géza. — Dr. Mahler Ede. — Dr. Wiesinger Frigyes. — Radó Vilma. — Komáromy Mihály. — *Szegedről*: Barabás Béla. — Polg. leányiskola Bódogh-gyorsirókőre. — Női keresk. tanfolyam. — Állami felsőkereskedelmi iskola (gépirás). — Dr. Kállai Emil. — Bóta Imre. — Kertész János. — Szekerke Lajos. — Fejérvári Imre. — Klein Jenő. — Sokszo-

rositó-iroda. — Tanay Frigyes. *Arad*: Dr. Wagner József. — *Debrecen*: Erdős Károly. — *Fiume*: Kertai Kató. *Gyulafehérvár*: Lakatos Gáspár. — *Kolozsvár*: Biró Árpád. — Női keresk. tanfolyam. — *Miskólc*: Soltész János, Pontos Mór. — *Monyorókerék*: Mozer Gyula. — *N.-Szeben*: Gidófalvy Géza. — *Nagyvárad*: Női keresk. tanfolyam. — *Pécs*: Bánszky Sándor. — *Pápa*: Seelenfreund Viktor. — *Pozsony*: Szilágyi S. Aladár. — *Sepsi-Szt.-György*: Székely Mikó-kolleg. ifj. gyorsirókör. — *Selmecbánya*: Ocsovszkyné Markovits Mária. — Gyorsirókör. — *Sárospatak*: Kirner A. — *Sopron*: Soproni Gyorsiró Egylet. — *Szászváros*: Ev. ref. Kunkolleg. gyorsiró tanfolyam. — *Szentes*: Főgimn. gyorsirókör. — *Székelyudvarhely*: Ev. ref. kollegium. — *Temesvár*: M. kir. áll. főreálisk. Markovits-Gyorsirókör. — *Torda*: Antal Béláné. — *Zalaegerszeg*: Dr. Kele Antal. — *Zágráb*: Ed. Moster. — Stanko Miholic.

Ezenkivül a külföldi kiállitók közül nyertesek voltak: Angliából 12, Franciaországból 27, Németországból 29, Olaszországból 23, Ausztriából 20, Spanyolországból és Belgiumból 6—6, Hollandiából 10, Svájcból és Olaszországból 3—3, Norvégiából 2, Svéd, Finnországból, Szerbia, Románia, Bulgária, Amerika, Colorado, Canada, Argentina, Antillák és Indiából 1—1.

XXII.

AZ 1913. ÉVI BUDAPESTI GYORSIRÁSI KIÁLLITÁS KITÜNTETETTJEI.[1])

Aranyérem: Özv. Markovits Ivánné, Bálint Antal, Glock Tivadar százados, Kozma Bernát, Radnai Béla, Stolze-Fenyvessy-rendszerü Magyar Gyorsiró Társaság, Szegedi Gyorsirók Egyesülete, Téglás Géza dr.

Ezüstérem: Bódogh János, Budapesti II. ker. áll. főreáliskolai gyorsirókör, Forrai Soma, Nagy Sándor rendszerü Magyar Gyorsirók Egyesülete, Soproni evang. főgymnasiumi gyorsirókör.

Bronzérem: Beregszászi áll. főgymnasium Markovits-gyorsiróköre, Concordia Pozsonyi Gabelsberger Gyorsiró Egyesület, Dragics Slavo tanár Zágráb, Iglói Markovits Gyorsirókör, Jeney Aladár okl. gyorsirástanár, Zombor, Kassai áll. felső ker. isk. gyorsiróköre, Létay Etelka, Sós Dóra, Szőke Sándor dr., Tárczy Károly dr. tanár

[1]) Ahol a hely megjelölve nincs, a kiállitó budapesti.

Munkács, Temesvári áll. főgymnasium gyorsiróköre, Underwood gyorsiró-iskola.

Dicsérő oklevél: Aradi kir. főgymnasium „Bódogh" gyorsiróköre, Baán Bözsi, a Kozma-féle tanfolyam növedéke, Balogh Margit Ujszeged, Bárdos György dr., Belvárosi gyorsiróiskola, Biró Árpád gyorsirástanár Kolozsvár, Budapesti I. ker. áll. főgimn. gyorsiróköre, Budapesti VII. ker. István-uti főgymnasium, Buresch Vilma, Czanik Julia, Első Magyar Irógyár, Erdélyrészi gyorsirók társasága Kolozsvár, Esztergomi Gyorsiró Egyesület, Fischer Károly Antal, Fodor Ignác, Glogowsky és Társa irógépcég, Goldberger Rózsi, Gondos Miksa tanár, Grécs Katalin polgári iskolai tanitónő, Jakab Lajos, Hajnik Imre, Kaposvári állami főgymnasium Markovits gyorsiróköre, Karcagi Fabro gyorsirókör, Katona Dávid dr. Szeged, Katona Dávidné Szeged, Kele Antal ügyvéd Zalaegerszeg, Kovács Tódor Fiume, Kőnig és Társai müintézete, Molnár Kálmán, Muráti Frigyes nyug. honvéd alezredes Szeged, Nagykárolyi Gyorsiró Egyesület, Nagyváradi Gyorsiró Egyesület, Nagyszebeni áll. főgymn. Markovits gyorsiróköre, Perényi Adolf dr. tanár, Pozsonyi m. kir. állami főreáliskola, Pozsonyi női felső kereskedelmi iskola, Rapid fénymásoló müintézet, Réti Hugó dr., a Gyorsirástudományi Társulat szakiskolája (vezetője: Révay Adolf igazgató), Rupp Zsigmond udvari tanácsos, kir. közjegyző, Szalay Béla dr. Nagyszeben, Szászvárosi ref. főgymnasium gyorsiróköre, Szegedi áll. felső kereskedelmi iskola gyorsiróköre, Szegedi kegyesrendi városi főgymnasiumi gyorsirókör, Szegedi városi felső kereskedelmi iskola gyorsiróköre, Szegedi III. ker. áll. polgári leányiskola gyorsirás-tanfolyama, Székelyudvarhelyi ref. kollégium gyorsiróköre, Székesfehérvári áll. főreáliskola „Kuthy József" gyorsiróköre, Tóháty Ida Karánsebes, Vajda Ármin Zabola, Varga Julia Szeged, Várnay L. könyvkereskedő Szeged, Velkey Mari Anna, Verseci állami főreáliskola, Veszprémi áll. felsőkereskedelmi iskola gyorsiróköre, Ujlaki Béla irógépcég, Underwood irógépcég.

Oklevél: Bihari Mihály, Budapesti V. ker. Markó-utcai főreáliskola „Hofer" köre, Buxbaum Sándor Pápa, Cserny Aranka tanitónő, Dési állami főgymnasiumi gyorsirókör, Dévai állami főreáliskolai gyorsirókör, Fleischmann Laura, Gönczi Ede tanár Szentes, Hauschka Márton főgymn. tanár Ujvidék, Hazai Árpád országgy. gyorsiró, Hegedüs Rezsin, Istvánfy Pál Lelesz, Ivanovics Ferenc nyug. ezredes Nagyszeben, Kövi Imre tanár Igló, Laczkóné Paskay Olga, Lakatos Gáspár kath. lelkész Etéd, Lőcsei kir. főgymnasium, Nagy-

váradi felső keresk. isk. gyorsirótanfolyama, Ott Mária, Peisner Ignác szerkesztő, Posztl Kornélia Solymár, Springer Mari, Székesfehérvári felső keresk. iskola, Ujvidéki Markovits gyors- és gépíróiskola, Végváry Ferenc hirlapiró, Zentai főgymnasium „Fenyvessy" gyorsiróköre.

Elismerő oklevél a következő „versenyen kivül" résztvevőknek: Andrássy Gyula gróf, Fabro Henrik dr., Gopcsa László dr. min. tanácsos, Gyakorló Gyorsirók Társasága, Gyorsirástudományi Társulat, Magyar Tudományos Akadémia, Országos Magyar Gyorsiróegyesület.

Elismerő és köszönő oklevél a következő külföldi kiállitóknak: Albuquerque Amaro, Rio de Janeiro, Andrew R., Madrid, Thomas van den Bergh, Antwerpen, Centro de instruccion commercial, Madrid, Fuchs Róbert, Dresden, Greco Oszkár, Milano, Hempel Károly, Charlottenburg, Hudaverdoglu S., Konstantinápoly, Melin W. Olaf, Rosersberg, Monod Gusztáv, Genéve, Navarre A., Páris, Rose J. Riga, Stenographen Verein „Gabelsberger" zu Dresden-Friedrichstadt, Schreibmaschinschule, Dresden, Teubner B. C., Dresden, Tora Madrid, J. L. Wery, Hága.

Budapest, 1913. augusztus hó 13-án.

XXIII.

CZIGÁNY JÁNOS VÉGRENDELETE ÉS GYORSIRÁSI ALAPITVÁNYA.[1])

Szabó Albert, budapesti kir. közjegyző által 1268/1909. ügyszám alatt közjegyzői okiratba foglalt végrendelet idevonatkozó része szóról-szóra a következőképen szól:

1. Én, Czigány János, ép elmével és szabad akarattal, menten minden tévedés- és félelemtől, halálom esetére következőleg rendelkezem:

2. *A budapesti Országos Magyar Gyorsiró-Egyesületnek házalapra hagyományozok 50.000 koronát, a szegedi gyorsiró-egyesületnek a „Markovits"-féle alap gyarapitására pedig hagyományozok 10.000 koronát és rendelem, hogy ezen hagyományok, mint alaptőke, mindenkor „Czigány János"-alapitvány cimén kezeltessék.*

A jászberényi kir. járásbiróság, mint hagyatéki biróságnak 1909. Ö. 222/16. sz. átadó végzése és a budapesti kir. itélőtáblának ezt helybenhagyó 9151 p. 909. sz. végzése Czigány Jánosnak fenti, halálesetre szóló rendelkezését „alapitvány" tételnek minősitvén — ennek folytán kiállittatott ezen alapitványi okirat az alábbi rendelkezésekkel:

1. Az alapitvány cime:

Czigány János házalapitvány.

[1]) L. Gyorsirászati Lapok XLIX. évf. VI—VII. szám.

2. Az alapitvány célja:

Az alapitvány vagyonát képező 50.000 korona mindaddig gyümölcsözőleg kezelendő, mig az Országos Magyar Gyorsiróegyesület ezen vagyonból, vagy annak felhasználásával magának házat nem szerez. Ennélfogva ezen vagyon nem minden körülmények közt addig kezelendő, mig gyümölcsöztetése folytán oly összegre növekszik, melyből az Országos Magyar Gyorsiró Egyesületnek egy megfelelő ház megszerezhető, — hanem az alapitványi vagyon felhasználható oly módon is, hogy az Országos Magyar Gyorsiró Egyesület a háza létesitéséhez szükséges tőke többi részét sorsjáték, pénzügyi müveletek utján, vagy egyéb módon szerzi meg vagy esetleg adományozás folytán jut olyan összeghez, mely összeggel és az alapitványi tőkével egy megfelelő ház megszerezhető.

3. Az alapitvány vagyona:

Az alapitvány vagyona a jászberényi kir. adóhivatal, mint birói letétpénztárban kezelt 50.000 korona, azaz ötvenezer korona tőkéből és annak letéti kamataiból áll. Mihelyt ezen alapitványi okirat kormányhatóságilag jóváhagyatik, az alapitványt kezelő Országos Magyar Gyorsiró Egyesület köteles azonnal a megfelelő lépéseket megtenni, hogy az összeget kezelésébe átvehesse, továbbá köteles azt számszerüleg kimutatni.

4. Az alapitvány kezelése.

Az alapitványt az „Országos Magyar Gyorsiró Egyesület" vagyoni felelősség mellett a „Czigány János házalapot kezelő bizottság" által kezeli.

E bizottság tagjai: az egyesület mindenkori elnöke és társelnöke, továbbá a nevezett egyesület által közgyülésen névszerinti szavazással 3 évre választott három egyesületi tag. A „Czigány János házalapot" kezelő ezen alapitványi bizottság tagjai szintén vagyoni felelősséggel tartoznak.

Az alapitványi készpénztőke egyelőre a „Pesti Hazai Első Takarékpénztár Egyesület"-nél takarékbetétként „fentartással" helyeztetik el és a pénz csakis mind az öt bizottsági tag aláirására adható ki.

A vagyoni felelősség és a kellő biztositék szemmeltartásával köteles a kezelő-bizottság az alapitványi tőkének minél jobb gyümölcsöztetéséről gondoskodni.

Az alapitványi készpénztőke gyümölcsöztetési módjának megváltoztatásához a m. kir. belügyminisztérium jóváhagyása szükséges.

Az alapitványt kezelő bizottság határozatainak érvényéhez 4/5 szótöbbség szükséges. Az ülésekről jegyzőkönyv veendő fel és abba minden határozat pontosan felveendő.

Az alapitványi tőkének épségben való fennállása minden év végével a m. kir. belügyminisztériumnak kimutatandó. Ugyszintén minden év végével a számadás oda felterjesztendő.

Az alapitvány kezelésével és képviseletével járó dologi és személyes kiadások az alapitványt terhelik. A kezelő-bizottság tagjai e cimen semmiféle dijazásban nem részesülhetnek.

5. Az alapitvány képviselése.

Az alapitványt a fenti öt tagu bizottság képviseli, a cselekvőképességét ezen bizottság gyakorolja az alapitvány nevében; amennyiben pedig valamely jogcselekmény megtételéhez irásbeli nyilatkozat szükséges, az olykép történik, hogy az előirt vagy előnyomtatott „Czigány János házalapitvány kezelő-bizottsága" alá a bizottság elnöke és két bizottsági tag a nevét sajátkezüleg aláirja.

Az alapitványt peres és perenkivüli ügyeiben az „Országos Magyar Gyorsiró Egyesület" mindenkori ügyésze az alapitványt kezelő bizottság által kiállitott rendes ügyvédi meghatalmazás alapján képviseli.

Az ügyész a bizottság minden ülésére meghivandó, de ott szavazati joggal nem bir, hanem csak véleményadási joggal, illetve kötelességgel. Az ügyész az alapitvány terhére mérsékelt dijazásban részesitendő, kiadásai pedig megtéritendők.

Ezen alapitványi okirat 3 eredeti példányban állittatott ki, melyből 1 példány az „Országos Magyar Gyorsiró Egyesület" irattárában helyeztetett el, 1 példány pedig a kezelő-bizottságnak kiadatott.

Budapest, 1911. évi február 25-én tartott közgyülésből.

P. H. Az Országos Magyar Gyorsiró-Egyesület

Vikár s. k. elnök. *Dr. Zay* s. k. főtitkár.

XXIV.

AZ ORSZÁGOS GYORSIRÓ TANÁCS LÉTESITÉSE ALKALMÁBÓL AZ ORSZÁGOS MAGYAR GYORSIRÓ EGYLET 1911. ÉVI JUNIUS 17-IKI KÖZGYŰLÉSÉN GRÓF ZICHY JÁNOS M. KIR. VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI MINISZTERT AZ EGYESÜLET ÖRÖKÖS VÉDŐJÉÜL, BALOGH JENŐ ÁLLAMTITKÁRT PEDIG AZ EGYESÜLET ÖRÖKÖS DISZELNÖKÉÜL VÁLASZTOTTA MEG.

Az uj védő és diszelnök az alábbi sorokban köszönték meg a választást.[1])

Vallás- és közoktatásügyi miniszter. Budapesten, 1911 julius hó 1.

Igen tisztelt Elnök Ur!

Az Országos Magyar Gyorsiró Egyesület folyó évi junius hó 17-én tartott közgyülésének határozatát, melyről szives volt engem értesiteni, őszinte örömmel és köszönettel vettem tudomásul. Az Országos Gyorsiró Tanács felállitásakor az a meggyőződés vezérelt, hogy a gyorsirás hatalmas segitő eszköze a kulturális haladásnak, s annak ápolása és támogatása bőségesen meghozza gyümölcseit. Ez a meggyőződésem indit

1) L. Gyorsirászati Lapok L. évfolyam, 1–3. szám.

most is arra, hogy az egyesület további müködéséhez igaz sikert kivánjak s azt meleg pártfogásomról biztositsam.

Kitünő tisztelettel igen tisztelt Elnök Urnak igaz hive:

Gróf Zichy.

M. kir. vallás- és közoktatásügyi államtitkár.

Budapest, 1911. junius hó 29-én.

Nagyságos Elnök Ur!

Hálás köszönettel vettem azt a kiváló kettős megtiszteltetést, amelyben az Országos Magyar Gyorsiró Egyesület f. hó 17-én tartott ülése csekélységemet részesitette.

Mint régi hü mütársak negyedszázadnál hosszabb idő óta állandó figyelemmel kisérem az Egyesület fejlődését, és annak munkásságában fiatal koromban magam is részt vettem, de jól tudom, hogy egyáltalán nem szereztem érdemet az Egyesületnek tulságos jóakaratu elismerésére. Amig tehát őszintén mondhatom, hogy figyelmük rendkivül zavarba hoz, egyuttal biztositha tom Elnök Urat és az Egyesületet, hogy ügyeik, valamint általában a magyar gyorsirás fejlődése iránt jelenlegi hivatali állásomban is változatlan, állandó érdeklődést fogok tanusitani.

Fogadja Nagyságos Elnök Ur, kiváló tiszteletem nyilvánitását.

Dr. Balogh Jenő,
államtitkár.

XXV.

AZ ORSZÁGOS GYORSIRÓ TANÁCS SZERVEZETI SZABÁLYZATA.

(Jóváhagyta a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter 1911. évi 58099. sz. rendeletével.)

A)

1. §. A magyar gyorsirási ügyek intézésére Orsz. Gyorsiró Tanács állittatik fel. Az Orsz. Gyorsiró Tanács gyorsirási ügyekben a m. kir. vallás- és közoktatásügyi minisztériumnak állandó szerve.

2. §. Az orsz. gyorsiró tanács feladatai:

a) az elfogadott gyorsirási rendszerek irásegységének megállapitása és fentartása, nemkülönben uj rendszerek elfogadása iránt bármely oldalról jövő előterjesztések tárgyában véleményes jelentést ad a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszternek;

b) gondoskodik a nyilvános jogu iskolákban használandó tankönyvek és egyéb gyorsirási taneszközöknek a más tankönyveknél irányadó szempontokon kivül az irásegység szemmeltartásával leendő megbirálásáról és előterjesztést tesz a miniszternek az engedélyezés ügyében;

c) gyorsíró tanfolyamok és gyorsíró szakiskolák felállítása ezentul a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter engedélyezésétől tétetvén függővé, ily ügyekben a miniszter felhivására javaslatot tesz;

d) a gyorsirás tanitását nyilvános és magánintézetekben, gyorsirási tanfolyamokban és gyorsíró szakiskolákban a miniszter megbizása alapján esetről-esetre tagjai által ellenőrzi és eljárása eredményéről jelentést tesz. Szükség esetén ily ügyekben kezdeményezőleg is előterjesztést tesz a miniszternek;

e) a magyar gyorsirásnak minden fokon való tanitására hivatott tanerő képzése és képesitése iránt szabályrendeleteket dolgoz ki és terjeszt a miniszter elé;

f) szakirodalmi és más, a gyorsirási szakba vágó ügyekben a miniszter felhivására vagy saját kezdeményezéséből is véleményt ad.

3. §. Az országos gyorsíró tanács áll egy elnökből, egy helyettes elnökből, egy előadóból és 15 rendes tagból.

4. §. Az elnököt, helyettes elnököt, előadót és a tanács tagjait a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter nevezi ki. A kinevezések mindenkor 5 évre történnek az elfogadott gyorsirási rendszerek arányszámára és a különböző iskolanemekre való tekintettel a gyorsirás tanitása, elmélete és gyakorlata terén müködő szakemberek köréből.

5. §. A m. kir. vallás- és közoktatásügyi minisztert a tanácsban egy általa kirendelt tisztviselő képviseli, aki a tanács ülésein szavazati jog nélkül részt vehet.

6. §. A tanács elnökének jogában áll egyes esetekben szakértőket közremüködésre felkérni, az ülésekre meghivni s munkálatok és birálatok elkészitésével megbizni.

7. §. Az előadó részére a vallás- és közoktatásügyi miniszter évi dijazást és irodaköltséget állapit meg.

8. §. Az elnök az előadó meghallgatásával kiosztja a tanácstagok részére a munkálatokat, melyekért méltányos dijazást állapit meg. A felmerülő kérdések tanulmányozása végett a tanácstagokból szakbizottságot alakit s ezek tagjaiul más, a tanácson kivül álló szakértőket is felkérhet.

9. §. Az előadó vezeti a tanács irodáját, őrzi a tanács iratait és könyvtárát és gondoskodik a szakbavágó hazai és külföldi mozgalmak és jelenségek állandó ismertetéséről.

10. §. Határozatait a tanács szótöbbséggel hozza meg. Hatá-

rozathozatalra az elnökön és előadón kivül legalább 5 tanácstag jelenléte szükséges. Véleményeltérés esetén névszerint kell szavazni és minden szavazatot külön meg kell okolni.

11. §. A tanácsot ülésre az elnök hivja össze.

12. §. A tanács minden tagjának jogában áll az ülésen inditványt tenni és azt megokolni. Tárgyalás alá azonban az inditvány rendszerint csak a legközelebbi ülésen kerülhet.

13. §. Az ülésről szóló jegyzőkönyv, melyet az előadó szerkeszt, a miniszter elé terjesztendő. A jegyzőkönyvet az elnök és két tanácstag hitelesiti.

14. §. A tanácsnak kinevezett és kirendelt tagjai, valamint a meghivott szakértők minden ülés után, amelyben résztvesznek, jelenléti dijat kapnak. A vidéki tagoknak utiköltségük is megtérittetik.

15. §. A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter a gyorsirásra vonatkozó minden ügyiratot (jelentéseket, jegyzőkönyvet, stb.) a tanács kérésére annak rendelkezésére bocsájtja.

16. §. Ügyrendjét a tanács maga készíti el és a miniszter jóváhagyása elé terjeszti.

17. §. A tanács évenként jelentést tesz müködéséről a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszternek. A jelentést az előadó készíti el s a tanácsnak hozzájárulás végett bemutatja.

18. §. A tanács székhelye Budapest. Cime: Országos Gyorsiró Tanács. Pecsétje az ország koronás cimere a tanács teljes cimét tartalmazó körirattal.

Budapest, 1911 május 10-én.

B)

Az Országos Gyorsiró Tanács megbizatásának meghosszabbitása.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter az 1911. évi május 10-én 58099. számu rendelettel létesitett Országos Gyorsiró Tanácsnak 1916 augusztus hó 31-én lejáró megbizatását 1916. évi szeptember 1-től 1917. évi augusztus 31-ig terjedő egy évre meghosszabbitotta, illetőleg az Országos Gyorsiró Tanácsot a jelzett időre megbizatásában változatlanul meghagyta. (82951—1916.)

C)

Az Országos Gyorsiró Tanács megbizatásának ujabb meghosszabbitása.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter az 1911. évi május 10-én 58099. számu rendelettel létesitett Országos Gyors-

iró Tanács 1917. évi augusztus hó 31-én lejáró megbizatását 1918. évi augusztus hó 31-ig terjedő további egy évre meghosszabbitotta. (75391—1917.)

XXVI.

AZ ORSZÁGOS GYORSIRÓ TANÁCS ÜGYRENDJE.

(Közzététetik a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszternek 1911. évi 124.744. számu, illetve ezt részben módositó 1912. évi 123.948. sz. rendelete alapján.)

I. A Tanács szervezete, tisztviselői és tagjai.

A) Szervezet.

1. §. Az Országos Gyorsiró Tanács részint saját tagjai, részint meghivott szakértők, részint kinevezett birálók által végzi feladatait

2. §. A Tanács rendkivüli esetek kivételével (4. §. *b)* pont) testületileg és pedig 1. teljes üléseken, 2. szakosztályi üléseken jár el a hatáskörébe eső ügyekben.

B) Tisztviselők.

3. §. A Tanács tisztviselői (elnökség) az elnök, helyettes elnök és az előadó.

4. §. Az elnök képviseli és vezeti a Tanácsot:

a) elnököl a teljes üléseken;

b) a miniszterium részéről sürgősnek jelzett kivételes esetekben a Tanács utólagos hozzájárulásának fenntartásával saját felelősségére intézkedik;

c) utalványozza a kiadásokat a Tanács költségátalánya terhére;

d) rendelkezik a Tanács irodája, az ügyek beosztása és az ügymenet iránt;

e) a Tanács nevében történő minden fölterjesztést kiadványoz;

f) a külső szakértők meghivása iránt a szakosztályok meghallgatásával intézkedik;

g) az iroda személyzetét alkalmazza és elbocsátja.

5. §. A helyettes elnök az elnököt akadályoztatása esetén helyettesiti.

6. §. Az előadó:

a) feldolgozza a folyó ügyeket és a szakosztályokhoz utalt ügyeket;

b) résztvesz a szakosztályok és az esetleg kiküldött bizottságok ülésein;

c) figyelemmel kiséri a gyorsírási mozgalmakat és fontosságukhoz képest róluk időszakonként jelentést tesz ;

d) eljár az elnökségtől reá bízott egyéb ügyekben ;

e) végzi a Tanács ügykezelési teendőit ; különösen beiktatja az ügyiratokat és a legközelebbi ülésre előkészíti az ügyeket ; kezeli a Tanács irat- és könytárát ; végzi a Tanács levelezését ; fogalmazza a fölterjesztéseket ; szerkeszti az ülésekről szóló jegyzőkönyveket ; végzi a tankönyvbírálatok céljából szükséges előkészítő munkát ; szétküldi a tankönyveket a bírálóknak és átveszi a bírálatokat ; jegyzéket vezet a bírálati díjakról és a tanácstagok jelenléti díjairól ; kezeli felelősség mellett a Tanács átalánypénztárát ; összeállítja az évi számadásokat és kiosztja a tagok évi járulékait.

C) Tagok.

7. §. A Tanács minden tagjának jogában áll minden ülésen, tehát a szakosztályi üléseken is részt venni ; indítványt tenni és azt megokolni. A szakosztályi üléseken azonban csak az illető szakosztály rendes tagjai szavazhatnak.

II. Ülések.

A) Általános határozmányok.

8. §. Az Országos Gyorsíró Tanács részint oly ügyeket tárgyal, melyekre nézve a miniszterium tőle véleményt, javaslatot vagy jelentést kíván, részint olyanokat, melyekben maga tesz kezdeményezőleg javaslatot a miniszteriumnak. Fontos elvi kérdésekben a tagok részéről jövő bármely javaslatot legalább nyolc nappal az ülés előtt az elnökséggel írásban kell közölni.

9. §. A Tanács szótöbbséggel határoz (Szervezeti szabályzat 10. §.). Az ülésen bejelentett különvélemény legfeljebb három nap alatt írásba foglalva benyújtandó az elnökséghez. Szavazategyenlőség esetén az elnök dönt.

A Tanács bizalmas jellegű tárgyalásai csupán az elnök külön engedélyével hozhatók nyilvánosságra.

10. §. Határozat hozatalára legalább öt tanácstag jelenléte szükséges (Szervezeti szabályzat 10. §.) A Tanácsba kiküldött miniszteri tisztviselők is minden ülésre külön meghivandók.

11. §. A Szervezeti szabályzat 14. §-ában felsoroltakat ide nem értve, a Tanács állandó előadóját, minden ülés után, amelyre meghivattak, jelenléti díj illeti meg ; ez a fővárosi tagoknál 10

korona, a vidékieknél 20 korona. A vidéki tagoknak ezenkivül utiköltségük is megtérittetik.

12. §. A tárgyalások menetének gyorsitása végett a Tanács teljes és szakosztályi ülése bizottságokat küldhet ki, ezek megállapodásait a Tanács elnöke folytatólagos tárgyalás végett közvetlenül a kiküldő testülethez továbbitja.

13. §. Az ülések száma és napja iránt az elnök intézkedik. (Szervezeti szabályzat 11. §.) Ülések csak az iskolaév 10 hónapjában: szeptember hó 1-től junius hó végéig tarthatók. A nagy szünet alatt érkező ügyek, amennyiben testületi tárgyalást igényelnek, a tanév megnyiltával tartandó ülésekre maradnak.

B) Teljes ülések.

14. §. Az Országos Gyorsiró Tanács évenként legalább kétszer, az iskolaév elején és végén teljes ülést tart.

15. §. A teljes ülés feladata: összefoglaló áttekintést nyujtani a Tanács egész működéséről, dönteni a Tanács szervezetét és ügyrendjét illető, valamint a szakosztályilag már letárgyalt ügyekben, ugyszintén azon inditványok felett, amelyek legalább nyolc nappal az ülés előtt az elnökséggel irásban közöltettek.

16. §. A teljes üléseken szavazati joguk csupán a Tanács tisztviselőinek és rendes tagjainak van.

C) Szakosztályi ülések.

17. §. A szakosztályok, melyeket a teljes ülés alakit, az illető szakosztályba beválasztott rendes tanácstagokból, meghivott külső szakértőkből és kirendelt miniszteri tisztviselőkből állanak. A szakosztályi üléseken csak a beválasztott tanácstagokat és a meghivott külső tagokat illeti szavazati jog s jelenléti dij. A szakosztályok elnökét és előadóját a Tanács elnöke jelöli ki és a szakosztályok üléseit a szakosztályi elnök előterjesztése alapján ugyanő hivja össze.

A szakosztályi ülésekről a Tanács minden tagja értesitendő.

A rendszeri szakosztályok előadója külső szakértő is lehet.

18. §. A Tanács saját kebeléből a kivülálló szakértőkből a következő szakosztályokat alakitja meg:

a) három rendszeri szakosztályt és pedig egyet a Gabelsberger-Markovits-, egyet Stolze-Fenyvessy- és egyet a Nagy Sándor-féle gyorsirás köréből.

A rendszeri szakosztályok maguk állapitják meg az illető rendszer irásegységét, birálják az illető rendszer körébe vágó gyors-

irási munkákat és előterjesztést tesznek a szükséges szakmüvek kiadása iránt.

E szakosztályokban terjesztik elő jelentéseiket az iskolalátogatásra kiküldött tanácstagok.

b) Tudományos szakosztályt, melyhez a gyorsirásnak általános és rendszerközi kérdései (kongresszusi ügyek, uj rendszerek elméleti és gyakorlati birálata és engedélyezésének ügye, stb.) tartoznak.

c) Tanügyi szakosztályt, a gyorsirásnak minden fokon való tanitása és a tanitói képesités ügyeire.

d) Gyakorlati szakosztályt, a gyorsirásnak a gyakorlati életben való alkalmazása, az erre való szakképzés, valamint képesités, nemkülönben a gyorsirással kapcsolatos technikai vivmányok ügyeire.

19. §. A tanácstagok kiküldetése iránt a Tanács elnöke az illető szakosztály meghallgatásával tesz felterjesztést a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez.

III. Ügykezelés. Ügymenet.

A) Irodai ügykezelés.

20. §. Az irodai munkák végzése az előadót illeti, aki ezért az elnöknek felelős. Az előadó végzi az elnök megbizásából a szükséges levelezést; őrzi a Tanács pecsétjét, cimbélyegzőjét, irattárát és kezeli évi átalányát, amelyet folyó számlára helyez el.

21. §. A Tanácshoz érkező iratokat az előadó veszi át és bontja fel. Minden ügyiratot iktat és az iktatóhoz pontos betüsoros tárgymutatót készit.

22. A Tanács minden kiadványa csak az iroda utján bocsátható ki.

Egyes tanácstagok beadványokat nem fogadhatnak el.

23. §. A jegyzőkönyvbe, amelyet az előadó szerkeszt, rendszerint csak a konkrét inditványok, határozatok és megokolt különvélemények veendők fel. Az ülések jegyzőkönyvét az illető elnök hitelesiti.

24. §. A jegyzőkönyvek és előadói jelentések egy-egy példányban készülnek és a Tanács irattárában helyeztetnek el.

25. §. A Tanács felterjesztéseit a jegyzőkönyvek alapján az előadó szerkeszti.

26. §. Az elintézés után a Tanács irományai közt maradó

ügyiratokat és fogalmazványokat az előadó évek és iktatókönyvi számok szerint rendezi és az irattárban megőrzi.

27. §. A Tanácsnak szabályszerüen kiállitott kész kiadványait és levélbeli értesitéseit az előadó posta utján, illetőleg az átadó könyvbe való bejegyzés mellett haladéktalanul továbbitja.

28. §. Amennyiben a Tanács céljaira szakkönyvtár létesül, azt az előadó kezeli. Gyarapitása a teljes ülés határozata alapján történik. A tagok a könyvtárt téritmény mellett használhatják.

B) Tankönyvbirálat.

29. §. A tankönyvek engedélyezésének joga a vallás- és közoktatásügyi minisztert illeti meg. Az engedélyezés iránti kérvény tehát a miniszterhez adandó be.

30. §. A miniszter az Országos Gyorsiró Tanács véleményének meghallgatása után dönt az engedélyezés ügyében.

31. §. Az engedélyezés valamennyi egynemü intézetre vonatkozik.

32. §. Bizonyos iskolafajra engedélyezett könyv másféle iskolában csak akkor használható, ha ez számára engedélyeztetett.

33. §. Az engedélyezésért való folyamodványhoz csatolandó: *a*) a könyv öt példányban; *b*) a birálati dij lefizetését igazoló adóhivatali nyugtatvány, valamint a papirigazolvány és *c*) a szerző szakjelentése, amelyben megemliti, hogy milyen iskolafaj számára irta könyvét és kifejti, hogy véleménye szerint melyek a könyv előnyei más hasonló könyvekkel szemben. A folyamodványban a könyv ára is megjelölendő. Kéziratban könyv nem terjeszthető be.

34. §. Az engedélyezés csak egy kiadásra szól. Minden kiadásra külön-külön kell kérni az engedélyt.

35. §. A birálati dij uj tankönyveknél 120 korona, uj kiadásnál, vagy ha már engedélyezett könyvek, más iskolafajra való engedélyezése kérelmeztetik, ez összegnek fele, tehát 60 korona.

36. §. A minisztertől a Tanácshoz megbirálás végett áttett tankönyveket az elnök két birálónak adja ki.

A birálók tanácstagok vagy külső szakértők lehetnek. A birálattal nem az illető tárgyban versenyező szakiró, hanem lehetőleg oly szakember bizandó meg, aki ugyanoly faju intézetben gyakorlatilag müködik. A birálati dijban a két biráló egyenlő részben osztozik.

37. §. A birálók a könyvet a következő szempontokból veszik vizsgálat alá: *a*) Megfelel-e a szaktudomány állása, módszer és

előadói szempontból. *b*) Megfelel-e a tanitás tervének. *c*) Mutat-e haladást más már engedélyezett hasonló tankönyvekkel szemben. *d*) Nem tartalmaz-e a könyv állam-, vagy alkotmányellenes, illetőleg a vallás- és erkölcsi nevelés szellemébe ütköző tanokat, részleteket, vagy kifejezéseket. *e*) Helyes magyarsággal van-e irva. *f*) Megfelel-e terjedelem, kiállitás és ár szempontjából a követelményeknek. *g*) Megfelel-e a gyorsirási szöveg, irásegység, olvashatóság, pontosság és külső csinosság szempontjából?

38. §. A birálók legkésőbb 4 hét alatt beküldik a Tanács irodájába munkálatukat, amelyet a Tanács elnöksége minden esetben kiad a szerzőnek, négy heti időt engedvén neki, hogy észrevételeit megtegye. A birálatokat és a szerző észrevételeit a legközelebbi tanügyi szakosztályi ülés tárgyalás alá veszi. A birálók távolléte esetén munkálataikat a szakosztályi előadó ismerteti. A szakosztály a birálat alapján nyilatkozik az engedélyezés ügyében teendő felterjesztés iránt. Eltérő birálatok esetén a szakosztály dönt az engedélyezés ügyében teendő felterjesztés iránt. A szakosztály véleményét a tanács elnöke a miniszterhez felterjeszti, ki az engedélyezésre vonatkozó elhatározást, az engedélyezést kérelmezővel, a Gyorsiró Tanáccsal és a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszterium Hivatalos Közlönyében közli.

39. §. A miniszter a müre vonatkozó birálatokat, a rájuk vonatkozó szerzői észrevételeket és a tárgyalás egész anyagát, valamint a könyv egy példányát leküldi a Tanácshoz megőrzés végett. A Tanács a birálatokat saját hivatalos lapjában, a Gyorsirászati Lapokban közzé teszi.

40. §. A miniszteriumnak joga van időnként az engedélyezett tankönyveket az elavult tankönyvek kiselejtezése végett felülvizsgáltatni. A felülvizsgálás és kiselejtezés elintézését a miniszter a Tanács elnökségére bizza, amely azután a miniszternek az eredményről jelentést tesz.

123948/1912. szám.

Jóváhagyom:

Budapest, 1912 december hó 16-án.

Gróf Zichy, s. k.

XXVII.

AZ ORSZÁGOS GYORSIRÓ TANÁCS ELNÖKSÉGE ÉS TAGJAI.

(Helyiség: Budapest, V., Főrendiház.)

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter 1911. évi május 10-én 58099. számu rendeletével az Országos Gyorsiró Tanács

elnökévé dr. Nagyeőrvistyei *Hencz Károly* orsz. képviselőt s az Országos Magyar Gyorsiró Egylet másodelnökét; helyettes elnökévé dr. *Maywald József* budapesti nyug. főgimn. tanárt[1]);

előadójává: *Vikár Béla* országgyülési gyorsirórevizort, a M. Tud. Akadémia tagját;

tagjaivá: *Antalik Károlyt*, az országgyülési gyorsiroda főnökét,
dr. *Admeto Géza* budapesti ügyvédet,
dr. *Dengl János* budapesti keresk. akad. tanárt,
dr. *Dobay Gyula* ügyvédet, a szegedi gyorsiró egylet elnökét,
dr. *Fabro Henrik* országgyülési gyorsiró revizort,
dr. *Fayer Gyula* országgyülési gyorsiró revizort,
Forrai Soma okl. gyorsirástanárt,
Gulovits Tivadar ungvári főgimn. tanárt,
dr. *Gyomlay Gyula* budapesti tud. egyet. magántanárt,
dr. *Kapossy Lucián* pápai főiskolai tanárt,
Pályi Sándor budapesti főgimn. igazgató-tanárt,
Rados Ignác budapesti főgimn. tanárt,
Varju János kolozsvári főgimn. tanárt[2])

az 1911. évi szeptember hó 1-től kezdődő öt évi időtartamra kinevezte. Ezenkivül az 1912. évi március 29-én 42503. számu rendeletével az Országos Gyorsiró Tanácsnak a gyorsirás összes ügyeire vonatkozó tárgyalásaira a Tanács 5. §-ában megjelölt tisztviselőül dr. *Gopcsa László* miniszteri tanácsost rendelte ki.

XXVIII.

AZ ORSZÁGOS GYORSIRÓVERSENYEK SZABÁLYZATA.[3])

(Jóváhagyatott a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszternek 1913. évi 42.933. számu rendelete folytán.)

1. Az országos gyorsiróversenyek célja: tiszta képet nyujtani a gyorsirás tanitásának országos eredményeiről; fejlesztőleg hatni a gyorsirás tanitására, illetve tanulására; általános érdeklődést kel-

[1]) Az időközben elhunyt dr. Maywald helyébe az 1911 november 20-án 141467. szám alatt kelt rendelettel dr. Kövesligethy Radó budapesti tud. egyetemi nyilv. rendes tanár és a M. Tud. Akadémia rendes tagja neveztetett ki az O. Gy. T. helyettes elnökévé.

[2]) Az időközben elhunyt Varju János helyébe az 1915 április 29-én 41124. sz. a. kelt rendelettel dr. Szádeczky Gyula kolozsvári tud. egyet. ny. r. tanár neveztetett ki az O. Gy. T. tagjává.

[3]) L. Hivatalos Közlöny 1913. évf. 9. számát.

teni a gyorsirás iránt és annak tanulására buzditani; végül fejleszteni a nemesebb versenyzési szellemet.

2. Az Országos Gyorsiró Tanács évenként tavasszal egy gyorsiróverseny tartásáról gondoskodik, melyek a Tanács rendelkezéséhez képest felváltva Budapesten és vidéken tartatnak.

3. A Tanács a verseny rendezésével valamelyik szakegyesületet bizza meg. Azok az egyesületek, melyek a verseny rendezését vállalni akarják, ezt a Tanácsnak bejelentik. A Tanács odahat, hogy valamennyi egyesület kivegye részét ebből a munkából, legalább olyan formában, hogy tehetségéhez képest a rendezéssel megbizott egyesületet támogassa.

4. A megbizott egyesület a versenyt a Tanács által megállapitott szabályzat szerint bonyolitja le. Az esetleg szükségesnek mutatkozó változtatások iránt megokolt felterjesztést intéz a Tanácshoz.

5. A Tanács elnöksége a következőkben intézkedik:

a) A verseny egyes fokozatainak szövegét kijelöli és zárt boritékban a versenyt rendező bizottság elnökéhez juttatja. A bizottsági elnök minden verseny megkezdése előtt a versenyzők jelenlétében bontja fel az illető verseny szövegét tartalmazó boritékot.

b) A befogadott rendszerek mindegyikéből egy-egy taggal képviselteti magát, akik az egész verseny szabályszerü lefolyására felügyelnek, szükség esetén közbelépnek és orvoslást kérnek. A tanácstagok esetleges felszólalása jegyzőkönyvbe veendő.

c) Odahat, hogy a miniszterium az egyes intézeteket közegei utján a versenyen való részvételre buzditsa.

d) A kereskedelemügyi miniszteriumnál a versenyzők részére vasuti kedvezményre jogositó igazolványt eszközöl ki.

e) A verseny dijaihoz hozzájárul.

f) A legjobb eredményt felmutató középfoku iskola részére időleges vándordijat tüz ki.

g) A legjobb eredményt elért tanfolyamok tanárait dicsérettel, esetleg jutalommal tünteti ki.

6. A tanulók számára a versenyben való részvétel tanulmányi kirándulás jellegü.

7. *A versenyek rendezése.*

A versennyel járó munkálatokat a rendező egyesület elnöksége vezeti és értük a felelősséget is viseli. A versenynek közvetlen adminisztrativ intézését azonban bármely egyesületi tagra is rábizhatja. Segédkezik neki az egyesület tagjaiból álló 12 tagu

bizottság. Ebbe a bizottságba a többi egyesületek is küldhetnek ki két-két tagot, ha a verseny dijaihoz hozzájárulnak és tagjaik segitségét a versennyel kapcsolatos munkálatokban biztositják.

A versenyintézőbizottság legalább egy hónappal a verseny előtt részletes programmot tesz közzé és azt a Tanács elnökségének jóváhagyás végett beterjeszti. Ha 8 nap alatt válasz nem érkezik, a programm elfogadottnak tekintendő.

A versenyre érkező tanulók elszállásolásáról gondoskodik.

A felügyelők névsorát az elnök a bizottsággal egyetértően állapitja meg.

A bizottság a befolyt adományokról, részvételi dijakról stb. az egyesület hivatalos lapjában elszámolni tartozik.

8. A versenyek fokozatai.

A versenyek alsóbb fokozatai 150, 180, 220 szótagos diktátumból állanak.

Az egyes diktátumok 5—5 percig tartanak.

Minden versenyen rendezendő egy magasfoku verseny, továbbá egy magasfoku diákverseny. Az előbbi 300 – 400, az utóbbi 220—280 szótagig halad fokozatos gyorsulással.

Ezenkivül rendezhet az egyesület más versenyeket is (pl. olvasási, szabatos, csoport, időtartam, idegennyelvü versenyeket szakiskolák részére, stb.)

9. A verseny résztvevői.

Az összes versenyek rendszerköziek. 180 szótagig csak a tanulók és egyetemi hallgatók vehetnek részt.

Aki valamely fokon országos versenyen már nyert dijat, az illető fokon csak dijravaló igény nélkül pályázhat.

A versenyben csak azok vehetnek részt, akik legalább egy nappal a verseny előtt jelentkeztek irásban vagy szóval.

10. A verseny lefolyása.

A verseny megkezdése előtt jelentkeznek a pályázók, lefizetnek 50 fillérnyi részvételi dijat, annyiszor, ahány fokra pályáznak. A részvételi dij fejében papirost, boritékokat és névjelzőlapokat kapnak.

A pályázók kitöltik a névjelzőlapon kivánt adatokat. (A lapokat egyöntetüség céljából a Tanács bocsátja az egyesületek rendelkezésére s a kitöltött lapokat három évig megőrzi.)

Az adatok a következők: A verseny foka, a pályázó neve, foglalkozása; a tanuló melyik intézet, hányadik osztályába jár, ki-

től tanult gyorsirást, melyik rendszer szerint, hány év óta tanult nyert-e már díjat nyilvános versenyen, mely fokon. A többi adatot a bírálat után jegyzik fel: A munka beadási sorszáma, minőségi sorszáma, áttétel ideje, hibák száma, a bírálók nevei.

Az összes diktátumokat ellenőrző gyorsiró irja. 220 szótagtól kezdve a sebességet feljegyzik olyanformán, hogy egy ellenőrző gyorsiró félpercenként leirja az abban a pillanatban hangzó szót s ennek alapján később megállapitják a diktátum tényleges sebességét.

11. Felügyelet.

Minden teremben van legalább két felügyelő, akik vigyáznak, hogy a pályázók között az áttételközben semminemü összejátszás, visszaélés ne forduljon elő.

A felügyelőnek jogában van a pályázókat figyelmeztetni, helyüket megváltoztatni; visszaélés esetén a verseny vezetőjének jelentést tesznek, aki a felfüggesztés tárgyában határoz.

A felügyelők a verseny lefolyásáról jegyzőkönyvet vesznek fel, mely tartalmazza a verseny fokozatát, a diktátum és átvétel megkezdésének és végének idejét, a diktáló, az ellenőrzők, felügyelők neveit, a résztvevők és a beadott munkák számát. A jegyzőkönyv egy példánya a tanácshoz felterjesztendő.

A sztenogramm az áttétellel és a névjelzőlapokat tartalmazó zárt boritékkal együtt egy nagy boritékba záratik.

A pályázó a nagy boritékra ráirja a verseny fokát és lezárva átadja a felügyelőnek, aki a nagy boritékra rávezeti a maga nevét és a beadás idejét.

A beadott dolgozatokat a versenyt vezető tetszés szerint sorszámmal látja el.

12. Áttétel.

A pályázók a sztenogrammokat a kijelölt időn belül, önállóan, közönséges irásba teszik át.

Az áttétel ideje 220 szótagig egy óra 220—280-ig egy és fél, 300—400-ig két óra.

Aki a munkáját a kitüzött időn belül nem adja be, annak munkája nem vétetik figyelembe.

A pályázókkal az áttétel ideje alatt senki sem érintkezhet; a közönség csak a számára fentartott helyen tartózkodhat.

Aki pályázatát beadta, köteles távozni a teremből.

Ha valakinek pályázata nem sikerül, sztenogrammját akkor is köteles beadni.

Sem az áttételben, sem a sztenogrammban törlőgumit használni nem szabad; ha valaki az áttételben hibát tesz, húzza át és irja melléje a helyes szót.

Az áttételi papirosnak csak a bal felére szabad irni, a jobb fele üres marad a birálat számára.

13. Birálat.

A birálat két részből áll: a hibák megjelöléséből és minősitésből.

Az első biráló az eltérést aláhuzza és a papir üresen hagyott jobb oldalára irja a helyes szót.

Kivánatos, hogy másik biráló is olvassa át még egyszer a munkát.

A hibák minősitését csak ebben gyakorlott szakember végzi. Ugyanannak a foknak összes munkáit ugyanazon egy biráló minősiti.

Munkáját egy másik biráló felülvizsgálja; a vitás kérdéseket az elnök dönti el.

A birálók nevüket feljegyzik a munkára.

Az eltérések minősitésében a következő szempontok irányadók.

Azok az eltérések, melyek sem értelmi, sem stiláris szempontból változást nem okoznak, vagy amelyek stiláris javitások, hibának nem vehetők.

Hiba a diktált szövegtől minden egyéb eltérés és pedig:

Nagy hiba a teljesen értelmetlen változtatás.

Közép hiba az értelem lényegén változtató egyéb eltérés.

Kis hiba az értelem lényegét nem érintő eltérés.

Nyilvánvaló gyorsirási tévedés esetén a hiba egy fokkal sulyosabban minősithető. (Pl. „január hó“ helyett „jelen hó“, amikor ezáltal az értelem különben nem módosul.)

A központozás nagyfoku hiányossága egymagában is a munka elvetését vonhatja maga után.

A munka csak öt nagy hibáig vagy ennek megfelelő hibaértékig vehető figyelembe. Egy nagy hiba rendszerint két középhibának, egy középhiba három kis hibának számit.

Hibátlan, vagy egyenlő hibaszámu munkáknál az áttételi idő, a sztenogramm, esetleg egyéb igazolt körülmények döntenek.

14. Intézetek eredményeinek megbirálása.

Az intézetek eredményeinek összegezésénél az intézet összes versenyzőinek eredményei figyelembe veendők.

Mindenki annyi pontot kap, mint amennyit a leirt fok számértéke (pl. 220 szótagnál 22, 180 szótagnál 18.)

Leszámitunk ebből annyi egységet, ahány éve tanulja az illető a gyorsirást;

ahány nagy, ill. annak megfelelő értékü kisebb hibája van;

a helybeli versenyzőktől le lehet vonni 1—2 egységet.

Ha valaki több fokon versenyez, a legjobb eredményét kell figyelembe venni.

A munkák csak öt elsőfoku hibáig vehetők figyelembe.

Az az intézet győz, melynek tanulói aránylag a legtöbb egységet szerzik meg s az nyerte meg a kitüzött vándordijat.

15. Dijazás.

Dijak lehetnek: pénz, könyv, dicsérő okirat, esetleg müvészeti tárgyak.

A dijazásra alkalmas könyvek megállapitása egy, az ifjusági irodalommal foglalkozó tanárra bizandó.

Az eredményt a verseny utolsó napján kell kihirdetni. A nyertesek lehetőleg már akkor kapják meg a dijaikat, de mindenesetre a versenyt követő két héten belül.

16. A rendező egyesület a részletes eredményt közzéteszi nyomtatvány utján.

A versenymunkákat és a személyi adatokat tartalmazó lapokat a Tanács a legközelebbi versenyig megőrzi. A munkákat az érdeklődők és a pályázók ellenőrzés mellett megtekinthetik; tanulmányozás végett ki is adhatók.

A birálók tiszteletdijban részesitendők. E célra a nevezési dijakból befolyó összeg egy része használható fel.

Budapest, 1913. március hó 20.

42.933—913. sz.

Jóváhagyom.

Budapest, 1913. április hó 3.

M. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter.

XXIX.

GYORSIRÁSI MUNKÁK DIJAZÁSA.[1])

A)

A szegedi kir. ügyészség az 1915. évben Szegeden tartott bünügyi főtárgyalásokon alkalmazott gyorsirók dijazása ügyében megkereste a vallás- és közoktatásügyi minisztert. E megkeresésre a miniszter az Országos Gyorsiró Tanács részéről adott véleményt a következőkben közölte 1915. jul. 21-én 79112/1915. sz. a. a szegedi kir. ügyészséggel:

Folyó évi julius hó 7-én ad 7203 k. ü. szám alatt a bünügyi főtárgyalásokon alkalmazott gyorsiró dijazása ügyében hozzám intézett megkeresésére értesitem az ügyészséget, miszerint az ez irányban meghallgatott főhatóságom alá tartozó országos gyorsiró tanács, részemről elfogadhatónak itélt válaszát az alábbiakban közlöm az ügyészséggel:

A budapesti ügyvédi kamara, mely állandóan gyorsirói naplót készittet közgyüléseiről, az első óráért 60, minden megkezdett további óráért 50 koronát fizet a gyorsirónak. Ott azonban rendszerint országgyülési gyorsirók működnek. E dijazáshoz járul még az irógéppel való átté.tel költsége, melyet szintén a kamara fedez. E dijazás jelenleg a maximális, melyet gyorsiró hazánkban kap.

Csupán egy napi tárgyalás esetén a dijazás az első órára legalább 30, a többi órákra legalább 20 korona szokott lenni, megkezdett órák teljesekül számittatván. Hosszabb 10—20 napon át tartott munkánál az első óra 20, a többi órák 15 koronával minimálisan vannak dijazva; amellett az irógéppel való átirást szintén a munkaadó fizeti s a megkezdett órák teljesekül számittatnak.

B)

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszternek 1917. évi 3010. sz. leirása az országos gyorsirási Tanácshoz a gyakorló gyorsirási munka dijtételeinek megállapitása tárgyában.

Méltóságos dr. Kövesligethy Radó egyetemi tanár urnak, mint az Országos Gyorsiró Tanács h. elnökének Budapest, (V., Főrendiház.)

Folyó évi február hó 22-én 34. sz. a. kelt felterjesztésére értesitem Méltóságodat, miszerint az Országos Gyorsiró Tanácsnak a gyakorló gyorsirói munka dijtételeinek megállapitása tárgyában hozott, alább következő megállapodásait tudomásul vettem.

„Beszédek és tárgyalások megbizható gyorsirói felvételének minimalis dija óránkénti 30, törvényszéki tárgyalásokra nézve óránkénti 40 korona tekintet nélkül arra, hogy a stenogramm áttétele megkivántatik-e, vagy nem. Országgyülési gyorsirók gyorsirói munkájának minimális dijtételei 50%-al magasabbak, vagyis óránkénti

[1]) L. Szegedi Gyorsiró szünidei lapja V. évfolyam, Szeged, 1915 aug. hó 5—8. szám.

45 illetőleg 60 korona. Megkezdett óra teljesnek számit. A beszéd vagy tárgyalás ideje a kitüzött kezdettől a tényleges befejezésig tart, tekintet nélkül netán közbeeső olvasásokra vagy szünetekre. Olvasott részletek és a szónokok nevei a szólások sorrendjében a gyorsirónak rendelkezésére bocsátandók. A gyorsirónak továbbá olyan kényelmes ülőhely biztositandó, ahonnan jól hall. Félóránál előreláthatólag tovább tartó munkákra egymást a munkában legalább félóránként felváltó több gyorsiró vétessék igénybe. Ilyenkor a dijban a gyorsirók tényleges közremüködésük arányában osztoznak."

Mindezt egyidejüleg tájékozásul a m. kir. igazságügyi miniszter urral is közöltem.

Budapest, 1917. május 7-én.

C)

A m. kir. igazságügyminiszter 1917. évi 27329. számu irata folytán arról értesittetett az Országos Gyorsiró Tanács, hogy az igazságügyminiszter az Országos Gyorsiró Tanács megállapodásait a gyakorló gyorsirói munkadijtételei tárgyában megfontolás tárgyává tette, vajjon a Gyorsiró Tanácsnak emlitett megállapodásait a törvényszéki tárgyalásokra is kiható tartalmuknál fogva szem előtt tartás végett megfelelő módon közzététesse-e? Ezt a közzétételt azonban helyénvalónak nem találta és pedig nemcsak azért, mert a gyorsirói tevékenységért kiérdemelt munkadijak iránt inditott perekben a kir. biróságok részére törvény által biztositott szabad mérlegelés jog kizárja azt, hogy a dijszabás kötelező alkalmazására a kir. biróságokat felhivhassa, hanem azért is, mert a most közölt dijszabás tételei a bünvádi ügyekben alkalmazandó szakértők dijszabásáról szóló 9700 912. I. M. Ig. Közl. XXI. évf. 49. lap számu rendeletben megállapitott szakértői dijtételhez viszonyitva, tulságosan magas összegekben szerepelnek és végül, mert a dijtételek ily magas összegéből a felekre háramló fizetési kötelezettséggel járó hátrány alig áll arányban azzal az érdekkel, mely a feleket gyorsiróknak akár bünperekben, akár polgári perekben való alkalmazására indithatja.

XXX.

AZ 1911. ÉVTŐL AZ ORSZ. GYORSIRÓ TANÁCS MEGALAKULÁSÁTÓL ENGEDÉLYEZETT GYORSIRÁSI TANKÖNYVEK JEGYZÉKE.

1911.

1. *A kereskedelmi gyorsirás tankönyve*, a női kereskedelmi tanfolyamok számára. Gabelsberger—Markovits rendszer. Irta:

Kozma Bernát. Levelező gyorsirás. Ára 2 K. 20 fillér. III. kiadás. Kereskedelmi gyorsiró és gépiskola. Budapest. II. Iskola utca 27. [illegible]i keresk. tanfolyamok számára. (109153—1911.) engedélyeztetett.

2. *Magyar Gyorsirás tankönyve* a Gabelsberger—Markovits [illegible]ndszer szerint. Segédkönyv középiskolai tanulók számára és [illegible]agánhasználatra. Irta: *Forrai Soma* XIII. kiadás. I. kötet. Levelező rész. Budapest, Lampel R. könyvkiadó. Ára 1 K. 60 fillér. [illegible]özépiskolák számára segédkönyvül engedélyeztetett (132343—1911.)

1912.

3. *Kereskedelmi gyorsirás* a Gabelsberger—Markovits rendszer szerint felső kereskedelmi iskoláknak. Irta: *Kozma Bernát.* Egy kötet két részben. Mérsékelt és magasabb foku vitairás. Ára 2 K. 20 fill. Első kiadás. Budapest. Kereskedelmi Gyorsiró- és Gépiskola: felső kereskedelmi iskolák számára tankönyvül engedélyeztetett (71820—1912.)

4. *A magyar gyorsirás tankönyve* a Gabelsberger—Markovits rendszer szerint. I. rész. *Levelező irás.* Irta: *Bódogh János* 15. kiadás. Iskolai segédkönyv a felső kereskedelmi iskolák, középiskolák, polgári iskolák, felsőbb leányiskolák számára és tankönyv a női kereskedelmi tanfolyamok számára. Ára. 1 K. 20 fillér. Kiadja Várnay L. Budapest—Szeged 1912. *Ugyanez* 16. javitott és bővitett kiadás; a felső kereskedelmi iskolák, a középiskolák, polgári és felső leányiskolák számára iskolai segédkönyvül, a női kereskedelmi tanfolyamok számára pedig tankönyvül engedélyeztetett (83833—1912.)

1913.

5. *Gyorsirás* Gabelsberger rendszere szerint középiskolák, kereskedelmi akadémiák, felső kereskedelmi iskolák és női kereskedelmi tanfolyamok számára. Irta: *Markovits Iván.* Sajtó alá rendezte *Vikár Béla.* Levelező irás. XIV. ujonnan átnézett kiadás. Toldi Lajos könyvkereskedő bizománya. Budapest 1911. Ára 2 K.; továbbá 2. *Gyorsirás.* Gabelsberger rendszer szerint középiskolák, kereskedelmi akadémiák, felső kereskedelmi iskolák és női kereskedelmi tanfolyamok számára. Irta: *Markovits Iván.* Sajtó ala rendezte *Vikár Béla.* Zay Lajos dr. kezeirása. Vitairás XII. kiadás. Ára 1 K. Budapest, Toldi Lajos bizománya 1911. a cimben jelzett iskolák és tanfolyamok számára (82126—1913.) tankönyvül engedélyeztetett.

6. *Gyorsirás.* Gabelsberger—Markovits rendszer szerint. Felső

kereskedelmi iskolák és női kereskedelmi tanfolyamok számára. Levelező irás. Irta: *Sós Dóra*. Átnézte Vikár Béla dr. Zay Lajos kezeirása. Budapest Lampel R. könyvkiadó Részv. Társ. kiadása 1912. Ára 2 K a hivatalos birálatok, az észrevételek és ellenészrevételek egybevetése alapján a felső kereskedelmi iskolák és női kereskedelmi tanfolyamok számára tankönyvül (82127—1913.) engedélyeztetett.

7. *Német gyorsirás* Gabelsberger szerint. Női kereskedelmi tanfolyamok számára. Irta: *Götzhaber Irma*. Átnézte és az előszót irta: *Vikár Béla* Budapest, Lampel R. könyvkiadó R. T. könyvkiadóhivatala. Ára a kulcscsal eggyütt 2 K 80 fillér, a női kereskedelmi tanfolyamok számára (82122—1913.) tankönyvül engedélyeztetett.

8. 1. *A kereskedelmi gyorsirás tankönyve* a Gabelsberger-Markovits rendszer szerint, felső kereskedelmi iskoláknak és női kereskedelmi szaktanfolyamoknak levelező gyorsirás. IV. kiadás. *Kiadja a kereskedelmi gyorsiró és gépiróiskola*. Ára 2 K. 20 fillér. 2. *Kereskedelmi gyorsirás* a Gabelsberger—Markovits szerint, felső kereskedelmi iskoláknak. Mérsékelt és magasabbfoku vitairás. Egy kötet két részben. Második kiadás. *Kiadja a kereskedelmi gyorsiró és gépiróiskola*. Ára 2 K. 20 fill. a cimben megjelölt iskolák és tanfolyamok számára tankönyvül (137975—1913) engedélyeztetett.

9. *Bárdos György és Dénes József*. Levelező Gyorsirási Tankönyv. Gabelsberger—Markovits rendszer. A „Stenographia" kiadása. Budapest 1912. Ára 2 K. 50 fillér, felső kereskedelmi iskolák és női kereskedelmi tanfolyamok számára tankönyvül (138465 - 1913) engedélyeztetett.

1914.

10. *A Német gyorsirás tankönyve* a női kereskedelmi tanfolyamok számára. Stolze rendszer szerint. A magyar gyorsiró Társaság megbizásából irták: *Rózsa Anna* és *Bantler Ödön* II. kiadás Budapest. Athéneum R. T. kiadása. Ára 2 K. 60 fill. a női kereskedelmi tanfolyamok számára tankönyvül (47783—1914) engedélyeztetett.

11. *A magyar gyorsirás tankönyve* a Gabelsberger—Markovits rendszer szerint. Iskolai és magánhasználatra. Irta: *Forrai Soma* tanár. I. kötet. Levelező rész 14. kiadás. Ára 1 K. 60 fill. II. kötet. Vitairási rész 5. kiadás 1 K. 80 fill. Budapest Lampel R. kiadása közép- és kereskedelmi iskolák számára segéd illetve tankönyvül (63773—1914.) engedélyeztetett.

12. *Levelező Gyorsirás* I. rész. (A hangzó jelölés elmélete) XVII. javitott kiadás. Irta: *Bódogh János* Sajtó alá rendezték *Bódogh János* és *dr. Katona Dávid* 1 K 20 fill Várnay L. kiadása Budapest—Szeged. 1914. középiskolák, felsőkereskedelmi, polgári iskolák és női kereskedelmi tanfolyamok számára tankönyvül (86069—1914.) engedélyeztetett.

13. *A vitairás rövid tankönyve* gyorsirási tanfolyamok számára és magánhasználatra. A „Gyakorlati és parlamenti gyorsirás" valamint „A magasabbfoku gyorsirás" czimü müveknek hatodik javitott kiadása. Irták: *Bódogh János* és *dr. Katona Dávid*, Pap Sándor kézirása. Várnay L. kiadása, Budapest—Szeged. Ára 1 K. 20 fill. 1914. középiskolák, felső kereskedelmi iskolák és női kereskedelmi tanfolyamok számára tankönyvül (86093—1914) engedélyeztetett.

14. *A kereskedelmi gyorsirás tankönyve.* Induktiv módszerrel. Felső kereskedelmi iskoláknak és női kereskedelmi szaktanfolyamoknak. Irta: *Kozma Bernát* okleveles gyorsirás tanár. Előszóval ellátta: *dr. Dengl János* Gabelsberger—Markovits rendszer. Levelező gyorsirás. Ára 2 K. 20 fill. Ötödik, teljesen átdolgozott kiadás. Kiadja a Kozma-féle Bank és Kereskedelmi Tanfolyam. Gyorsiró és Gépiró iskola. Budapest. II. Iskola-utca 27. Főbizományos: Toldi Lajos, Budapest, II. Fő-utca 2. A hivatalos birálatok alapján felső kereskedelmi iskolák és női kereskedelmi szaktanfolyamok számára tankönyvül (144525—1914.) engedélyeztetett.

1915.

15. *Gyorsirás.* Gabelsberger—Markovits rendszer szerint. Kereskedelmi iskolák és tanfolyamok számára. Irták: *Forrai Soma* és *Székely László.* Ára 3 K. Kapható: Székely Lászlónál, Budapest II. Margit körut 64/a a hivatalos birálat alapján felső kereskedelmi iskolák és kereskedelmi tanfolyamok számára (93278—1915.) szám alatt engedélyeztetett.

16. *A magyar gyorsirás tankönyve. Stolze* elvei alapján. Irta: *Fenyvessy Adolf* az országgyülési gyorsiroda nyug. főnöke. Hetedik kiadás. Ára 2 K. 50 fill. Budapest 1915. Az Athenaeum irod. és nyomdai részvénytársulat kiadása. Hivatalos birálat alapján a középiskolák számára (153742—1915.) tankönyvül engedélyeztetett.

17. *A magyar gyorsirás tankönyve. Stolze* elvei alapján, irta *Fenyvessy Adolf*, az országgyülési gyorsiroda nyug. főnöke. Hetedik kiadás. Budapest, 1915. Az Athenaeum Irodalmi és Nyomdai

Részvénytársulat kiadása. Ára 2 korona 50 fillér. A felső kereskedelmi iskolák számára (144518—1915.) tankönyvül engedélyeztetett.

1916.

18. *A magyar gyorsirás kimeritő tankönyve.* (Gabelsberger—Markovits-rendszer.) I. rész. Levelező irás. A hangzó jelölés elmélete. XVIII. változatlan kiadás. Iskolai és magántanulásra. Irták: *Bódogh János és dr. Katona Dávid, dr. Pap Sándor* kézirása. Várnay L. kiadása. Szeged, 1916. A hivatalos birálatok alapján középiskolák, felső kereskedelmi és polgári iskolák, továbbá női kereskedelmi tanfolyamok számára tankönyvül (156360—1916.) engedélyeztetett.

19. *A kereskedelmi gyorsirás tankönyve* inductiv módszerrel. Felső kereskedelmi iskoláknak és női kereskedelmi szaktanfolyamoknak. Irta: *Kozma Bernát* felső kereskedelmi iskolai gyorsirótanár Gabelsberger—Markovits-rendszer. Levelező irás. Ára 2 K 20 fillér. Kiadja Kozma Bernát Budapest, II., Iskola-utca 27., a cimben jelzett iskolák és tanfolyamok számára (151.584—1916.) tankönyvül engedélyeztetett.

1917.

20. *A Gabelsberger—Markovits-rendszerü levelező gyorsirás rövid tankönyve.* Irta: *Kun Gyula* tanár. Negyedik kiadás. Ára 2 korona. Szerző kiadása. Nagyvárad. A felső kereskedelmi iskolák számára iskolai használatra első izben (5409—1917.) tankönyvül engedélyeztetett.

21. *Kereskedelmi gyorsirás* a Gabelsberger—Markovits-rendszer szerint felső kereskedelmi iskoláknak. Irta: *Kozma Bernát* felső kereskedelmi iskolai gyorsirástanár. Mérsékelt és magasabb foku vitairás. Ára 2 korona 20 fillér. III. kiadás. Kiadja Kozma-féle Gyorsiró- és Gépiróiskola Budapest, II., Iskola-utca 27., a cimben jelzett iskolák számára (128746—1917.) tankönyvül engedélyeztetett.

22. *A kereskedelmi gyorsirás* tankönyve (a Gabelsberger—Markovits-rendszer levelező gyorsirási része) felső kereskedelmi iskoláknak és női kereskedelmi tanfolyamoknak a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter ur 1916. évi 90000. számu rendelete értelmében. Irta: *Dr. Katona Dávid* szegedi városi felső kereskedelmi iskolai tanár, *dr. Pap Sándor* kézirása. Ára 2 K 80 fillér. Várnay L. kiadása Szeged, a cimben jelzett iskolák és tanfolyamok számára (200462—1917.) tankönyvül engedélyeztetett.

XXXI.

SZAKTANFOLYAM A BELÜGYMINISZTERIUM TISZTVISELŐI RÉSZÉRE.[1])

1914. junius 21-én Sándor János belügyminiszter felhivást bocsátott ki a belügyminisztérium tisztviselői részére egy szaktanfolyam felállitása iránt.

M. kir. belügyminiszter.

Felhivás.

A modern közigazgatásnak az a sok irányu és folyton fokozódó követelménye, melyet az ügyek gyors és kifogástalan elintézése érdekében támaszt, szinte nélkülözhetetlenné teszi, hogy a tisztviselői kar, de különösen a segéd- és kezelőszemélyzet a hivatásának betöltéséhez szükséges elméleti és gyakorlati ismeretek mellett még a gyorsirást is, mint segédeszközt elsajátitsa.

A gyorsirás elsajátitásának megkönnyitése érdekében a belügyminisztériumnak ugy fogalmazói, mint segéd- és kezelői tisztviselői részére gyorsirói időleges szaktanfolyam felállitását határoztam el.

Ez a tanfolyam 1914. szeptember hó 14-től 1914. évi december hó 9-éig Máté Lajos dr. főgimnáziumi tanár vezetése alatt fog megtartatni.

Az oktatási idő minden héten hétfőn, szerdán és szombaton délután 5 órától 6 óráig tart.

A tanfolyam látogatása teljesen dijmentes, sőt a résztvevők az oktatáshoz szükséges tankönyvet is ingyen kapják.

A résztvevők száma az oktatás sikere érdekében az 50-et meg nem haladhatja.

A tanfolyamra való felvétel iránt az elnöki osztály vezetőjénél, Fest Lajos dr. miniszteri osztálytanácsos urnál 1914. évi szeptember hó 1-éig minden hétköznap 12 és 2 óra között lehet jelentkezni.

Budapest, 1914. évi junius 21-én.

Sándor, s. k.

XXXII.

GYORSIRÁSI TANFOLYAM BIRÓSÁGI TISZTVISELŐKNEK.

(Irás 1916 februári számából.)

Dr. Balogh Jenő igazságügyi miniszter a budapesti birósági tisztviselők részére gyorsirási tanfolyamokat rendezett. E tárgyban az igazságügyminiszter hosszabb leiratot intézett a budapesti kir. itélőtábla elnökéhez, melyből közérdeküek az alábbi részletek:

F. évi augusztus 23-án 1915. El. V. 1. 1/4. szám alatt kelt

1) A közbejött világháboru miatt a tanfolyam meg nem nyilhatott.

jelentése mellékleteit visszaküldve, megbizom Méltóságodat, hogy a f. évi junius 15-én ad. 45851/1914. I. M. III. szám alatt kelt rendeletemben kifejezett célból a Budapesten székelő valamennyi kir. bíróságnál, tehát a kir. Kuriánál és a Méltóságod vezetése alatt álló kir. Itélőtáblánál is alkalmazott tanácsjegyzők, jegyzők, joggyakornokok és segédhivatali személyzet részére a felügyelete alatt álló budapesti kir. törvényszékek bármelyikénél egy, vagy a szükséghez képest párhuzamosan két gyorsirási házi tanfolyamot szervezzen olyképen, hogy az összes jelentkezők egyenlő megosztásával a tanfolyamok bármely (egy vagy két) budapesti kir. bíróságnál állittassanak fel, hol arra a célra megfelelő helyiség rendelkezésre lesz bocsájtható.

Az egy évre terjedő tanfolyam első fele a levelező, második fele pedig a vitairás elsajátitására szolgáljon és mind a levelező. mind a vitairási oktatás az első félidőben az elméleti előadásra, a második félidőben pedig a gyakorlásra irányuljon, miáltal az egész tanfolyam négy megfelelő időszakra oszoljék.

A kir. Kuria elnökét egyidejüleg megkeresem, hogy a kir. Kuriánál alkalmazott tanácsjegyzők köréből jelentkezők névsorát Méltóságoddal közölje.

Felkérem Méltóságodat, sziveskedjék a felügyelete alatt álló s Budapesten székelő bíróságoknál alkalmazott jegyzőket és joggyakornokokat, valamint az ugyanitteni segédhivatali személyzet tagjait értesiteni, hogy a gyorsirói tanfolyamon jelentkezhetnek, figyelmeztetni kérem őket egyuttal arra, hogy az első jelentkezés csak a levelező gyorsirás előadásain való részvételre kötelező, mig a vitairás előadására a levelező gyorsirásban tanusitott képességhez képest külön kell jelentkezni; továbbá, hogy a jelentkezőktől elvárom, hogy az előadásokon kellő kitartással és ügybuzgalommal azok befejezéséig részt fognak venni; végül, hogy az egész tanfolyam sikeres befejezése esetén az a körülmény a minősitési jegyzékben fel fog tüntettetni.

A tanfolyam vezetői külön a levelező és külön a vitairás előadásának bevégeztével annak a törvényszéknek elnöke utján, melynél Méltóságod a tanfolyamot felállitja, beszámoló jelentést kötelesek tenni. Ezeket a jelentéseket sziveskedjék Méltóságod esetleg észrevételei kiséretében hozzánk felterjeszteni. Az egész tanfolyamot sikeresen befejezett résztvevőkről a tanfolyam vezetői, illetőleg a törvényszék elnökének láttamozásával ellátva, névjegyzéket mutassanak be, a törvényszék elnöke pedig annak alapján a minő-

sitő jegyzékek kiegészitése végett értesitse a résztvetteknek a 62500/1913. I. M. számu rendelete (Igazságügyi Közlöny XXII. évfolyam, 501. lap) 4—7. §-a szerint illetékes minősitő hatóságát, hozzám pedig tegyen jelentést.

Annak a törvényszéknek elnöke, amelynél Méltóságod a tanfolyamot szervezi, a tanfolyam menetét állandóan figyelemmel kisérni köteles.

A tanfolyamok megkezdéséről a résztvevők és a szervezett tanfolyamok számának és a tanfolyamok helyének megjelölése mellett kérem Méltóságod jelentését.

Budapest, 1915 szeptember hó 25-én.

XXXIII.

AZ ÁLLAMI HATÓSÁGOKNÁL, HIVATALOKNÁL, INTÉZETEKNÉL ÉS VÁLLALATOKNÁL ALKALMAZOTT KEZELŐK ÉS KEZELŐNŐKNÉL A GYORSIRÁSBAN JÁRTASSÁG FIGYELEMBE VÉTELE.

A „Budapesti Közlöny" 1915. évi julius hó 9-iki száma közli a miniszterium 1915. évi julius hó 7-én kelt 2378/M. E. sz. rendeletét az áll. hatóságoknál, hivataloknál, intézeteknél és vállalatoknál az 1914/15. évi állami költségvetéssel rendszeresitett uj kezelői és kezelőnői állások tárgyában és ehhez füződőleg „az állami hatóságoknál, hivataloknál, intézeteknél és vállalatoknál alkalmazott kezelők és kezelőnők szolgálati viszonyairól" szóló szabályzatot.

E szabályzat 1. §-a szerint: „az 1914/15. évi állami költségvetésről szóló 1914. évi XXVII. t.-c. 11. §-ában nyert felhatalmazás alapján az állami hatóságoknál, intézeteknél és vállalatoknál a kezelési, valamint a kisebb fogalmazási teendőknek segédmunkási minőségben való ellátására kezelői (kezelőnői) állások rendszeresittetnek, amely állásokat betöltő egyének állami alkalmazottak, de nem állami tisztviselők." A 2. §. szabályozza az általános kellékeket.

A 4. §. pedig a következő:

„A 2. §-ban megállapitott általános feltételeken kivül kezelővé (kezelőnővé) csak azt lehet kinevezni:

a) aki bármilyen állami hatóságnál, hivatalnál, intézetnél, vagy vállalatnál dijnoki, vagy a dijnoki alkalmazással egy tekintet alá eső, vagy kezelési gyakornoki minőségben legalább hat évig szolgált anélkül, hogy ellene bármi tekintetben kifogás merült volna fel;

b) aki ugy a gépirásban, mint a gyorsirásban megfelelő jártassággal bir.

Az *a*) pont alatt emlitettek közül is elsőbbséggel birnak azok, akik vagy a gépirásban, vagy a gyorsirásban megfelelő jártassággal birnak."

Ezt egésziti ki a 7. §. a következőkben:

„Kezelői (kezelőnői) állásra — feltétlenül sajátkezüleg irt és a szükséges okmányokkal, vagy okmánymásolatokkal (születési bizonyitvány, körhatósági orvosi bizonyitvány, az előéletet, az erkölcsös magaviseletet, valamint a rendes hadkötelezettség teljesitését, illetőleg az ez alól történt végleges felmentést igazoló bizonyitvány, a gépirásban és a gyorsirásban való jártasságot tanusitó bizonyitvány) felszerelt kérvényben — jelentkezhetik mindenki, aki a 2. és 4. §-okban megkivánt feltételeknek megfelel.

XXXIV.

MAGYAR KIRÁLYI STATISZTIKAI HIVATAL. 917|ELN. SZÁM.

Nagyméltóságu Miniszter Ur! Hivatkozással Nagyméltóságodnak a folyó évi január hó 27-én 5261. szám alatt kelt nagybecsü rendeletére, van szerencsém Nagyméltóságodnak tisztelettel jelenteni, hogy a mély tisztelettel alulirott hivatal a hazai felső nép és polgári iskoláktól, tanitó(nő) képezdéktől, felső leányiskoláktól, gimnáziumoktól, reáliskoláktól és felső kereskedelmi iskoláktól begyüjtötte az Országos Gyorsiró Tanács által kért gyorsirás-tanügyi statisztikai adatokat s azokat a mély tisztelettel idemellékelt kimutatásba foglalta. A kimutatásnak a folyó év január február havára vonatkozó adatai szerint a nevezett intézetekben magyarnyelvü gyorsirást 17.024, német nyelvüt 1693 tanuló tanult, 34 tanuló román nyelven tanulta a gyorsirást, 21 tanuló pedig olasz nyelven. Kezdő gyorsiró volt 14.048, haladó gyorsiró 4724 tanuló. A tanulók tulnyomó többsége — 17.411 tanuló — a Gabelsberger—Markovits-féle rendszerü gyorsirást tanulta, Nagy Sándor rendszerének 799 s a Stolze-Fenyvessy-féle rendszernek 558 tanuló volt a hive, mig Stahl rendszerét mindössze 4 tanuló tanulta. Annak megemlitése mellett, hogy a női kereskedelmi szaktanfolyamok hallgatóin kivül (ezekre nézve kötelező rendes tantárgy a gyorsirás) a felsorolt intézetek valamennyi tanulója rendkivüli tantárgyként tanulta a gyorsirást s hogy az emlitett iskolákban müködő 90 ifjusági gyorsirókör 4968 tagot számlált. Bátor vagyok végül

tiszteletteljesen megjegyezni, hogy a gyorsirást tanulók összes száma — 17253 — kisebb, mint az előbbi különböző szempontokból történt csoportosítások összegei, amennyiben azok a tanulók, akik két nyelvü gyorsirást tanulnak, az összegelésnél csak egyszer vehetők számba.

Fogadja kérem Nagyméltóságod mély tiszteletem őszinte nyilvánitását.

Budapest, 1914. évi május hó 22-én.

NÉVJEGYZÉK.

(Ebbe a Névjegyzékbe a gyorsirás tanári, illetőleg tanitói vizsgálatot tett és a 161—168 oldalakon felsorolt gyorsirók nevei és a 182—185 oldalakon felsorolt gyorsirási kiállitásokon kitüntetettek nevei nem vétettek fel.)

Aba Sámuel 155.
Admető Géza 117, 197.
Adorján Emil 41, 95, 96, 123.
Ahrends Lipót 102.
Alduleanu 59.
Andrássy György gr. 7, 15, 17, 18.
Andrássy Gyula gr. 68.
Andrássy Károly gr. 16.
Antal Mihály 47.
Antalik Károly 41, 63, 67, 105, 106, 155, 197.
Apafi Mihály (I) 8.
Apponyi Albert gr. 67, 112, 181.
Aquila 18.
Asbóth János 67.
Athenaeum 206, 207.
Augusztich Imre 61—63, 155.
Axmann Ferenc 50.
Ábrányi Emil 67.
Ágner Lajos 127.

Bach 53.
Bagó Márton 44.
Ballagi Géza 21.
Balogh Andor 41, 51, 67, 79, 155.
Balogh Benő 127.
Balogh Jenő dr. 124, 187, 188, 209.
Bantler Ödön 95, 96, 206.
Baradlai Bertalan 127.
Baross Gábor 41, 56, 57, 67.
Bartal Károly 38.
Batthyány Lajos gr. 26.
Bayerlen 116.
Bálint Antal 84, 114, 122, 124.
Bánffy Dezső br. 117.
Bánffy Lukács 156.
Bárdos György dr. 82, 117, 123, 124, 206.
Bedeus Gusztáv br. 119.
Beniczky Ferenc 67.
Benkő Gyula 89, 118.
Beőthy 137—139.
Berzeviczy Albert 68.
Beust 68.
Bezerédj 141.
Bezerédj István 138.
Bezerédj Miklós 138
Béla (IV) 156.
Béres Antal 29.
Béres Elek 20, 28, 29, 39.
Binder Mihály 59, 60.
Biró Árpád 123.
Bódogh János 41, 78, 80, 82—84, 105, 106, 112, 114, 117, 128, 205, 207, 208.
Bodrogi Andor 70.
Boel 119.
Boér Elek 123.
Bolgár Ferenc 67.
Bonyhay József 99.
Bonyhádi Lajos 47.
Bornemissza Anna 8.
Boros Gábor dr. 14, 39, 103.
Borsos Márton 7, 17—19, 26, 34, 35, 37.
Bossányi Iván 63, 155.
Botka Tivadar 136.
Busbach Péter 67.
Buttner József 38.

Canim tanár 116.
Cantu Ceasar 34.
Cavallerio 119.
Chevalier Louis 53.
Cicero 18, 125.
Crennerville Lajos gr. 59—61.

Csanády—Irányi 67.
Csanády István 41, 47, 48, 84, 103.
Csatár Zsigmond 67.
Csáky Albin gr. 67, 73.
Császik Pál 119.
Cserei József 14, 82, 112.
Csiky Sándor 154.

Czibulka Gusztáv 55.

Czigány János 51, 120, 127, 185.
Czinner Andor 127.
Czira Dénes 127.
Cziráky 17.

Danzer 7, 10, 12—15, 18, 34.
Darányi Ignác 68.
Dávidné, Tyroler Leontin 85.
Deák Ferenc 17, 28, 31, 32, 58, 62, 68 153.
Dengl János dr. 197, 207.
Dénes Adolf 122.
Dénes József 206.
Diethelm Vilmos 127.
Dobay Gyula dr. 88, 197.
Dobrossy István 20, 26, 33—35, 37, 48.
Dobzse László 157.
Dohnányi Frigyes 11, 12, 102.
Dömény Lajos dr. 127.
Dragic Slavo 115.
Drews Rudolf 118.
Drottner Pál 50.
Dulánszky Nándor 81.

Egyesy Géza 155.
Eischl János 136.
Elischer Gyula 47, 51, 84.
Elmquist dr. 116.
Endre (I) 156.
Endre (II) 156.
Eötvös József br. 41, 54, 104.
Eötvös Károly 67.
Erdélyi Viktor 102.
Erődi Béla dr. 41, 105—107.
Exner László 127.

Fabó (Semidél) Sándor 71, 75.
Fabró Henrik dr. 41, 70, 83, 86—88, 116, 117, 119, 197.
Faludy Géza 77, 92, 93, 95.
Farkas Emil 50.
Farkas Imre 81.
Faulmann Károly 102, 111.
Fayer Gyula dr. 67, 70, 84, 197.
Fayer László dr. 41, 47, 48, 58—63. 83, 84, 104. 112, 155.
Fejérváry 139.
Fejérváry Géza br. 67. 68.
Fenyvessy Adolf 10. 31, 32, 38, 41, 42, 49, 51, 53, 55, 58, 60—62, 66, 68, 69, 76, 77, 89—96, 99, 104—106, 115. 118, 119, 126, 130, 155, 158—160, 170, 193, 207, 212
Fenyvessy Ferenc 67.
Ferdinánd 157.
Ferdinánd (V) 158.
Ferenc Király (I) 157.
Firebeisz (Rajkai) 60.
Fleischhacker M. F. 103.
Flittner Frigyes 47.
Fogarassy Mihály 60.
Foltin Ignác 47.
Forgách Antal gr. 58.
Forrai Soma 41, 71, 80, 82, 84, 88, 101, 122, 197, 205—207.
Fraknói Vilmos 8.
Fratres Kilián 13.
Freund Zsigmond 47.
Frigyes 157.
Fuchs dr. 118, 119.
Fucskó Mihály dr. 127.
Fülöp Adorján 95, 96.
Füskuti Landerer 17.

Gabelsberger 6, 10, 20, 25—27, 36—38, 41, 42, 46—48, 49—51, 53, 59, 63, 71, 72, 74—76, 79, 80, 81, 83, 97, 101—103, 105, 106, 111, 112—114, 116—118, 122, 123, 129, 130, 158—160, 170, 177, 193, 204—208, 212.
Gajáry Ödön 67.
Garay János 51.
Gál Jenő 84.
Gál Sándor 24.
Gászner Lajos 20, 28, 36—38, 43, 45, 71.
Gáti István 6, 7—13, 114.
Gedeon Gáspár 50.
Geibel Károly 33.
Gentilis 156.
Gergely érsek 156.
Géczy 139.
Ghyczy 141.
Ghyczy Kálmán 154.
Gidófalvy Géza 41, 47, 48, 83.

Glock Tivadar 41, 101, 114, 119.
Goldberger Lajos dr. 118.
Gondos Miksa 10, 23, 25, 41, 47, 48, 52, 53, 82, 103, 114, 116, 118, 122, 126, 128.
Gopcsa László dr. 11, 27, 38, 47, 71, 82, 103, 105, 106, 111, 112, 116, 140, 197.
Götzhaber Irma 206.
Greco Oszkár lovag 116.
Grósz Gusztáv 59.
Gross Lipót dr. 38.
Grünbaum (Gondos) Miksa 111.
Grünwald 60.
Gulovits Tivadar 123, 197.
Gullner Gyula 67.
Gunya Béla 81.
Günther Antal dr. 41, 55, 63, 91, 94, 155.

Gyarmati Dezső dr. 70.
Gyomlay Gyula dr. 105, 196, 197.
Györffy Gyula 67.
Győry Elek 68.
Gyurits Antal 20, 26, 32, 34, 35.
Gyurmán Andor 41, 92, 94.

Hadik Richárd 52, 82.
Hajnik Károly 6, 16, 18, 20, 23, 24—32, 34—39, 41, 57, 58, 62, 71, 114, 134—136.
Hajnik Pál 23.
Halász Pál 98.
Halász Zoltán dr. 122—124.
Hankiss János dr. 117.
Hauer János 51.
Hauschka Márton dr. 127.
Hazay Árpád dr. 70.
Haynald Lajos dr. 59—60.
Hegedüs Ferenc 80, 112.
Hegedüs Sándor 67.
Heidenreich 58, 60, 62.
Helfy Ignác 67.
Hencz Károly 197.
Hermann Ottó 67.
Himler József 112.
Hock János 67.
Hodóssy Imre 67.
Hoitsy Pál 67.
Holfaky Imre 67.
Hollán Ernő 62.
Holló Lajos 67.
Hollósy Flóris 50.
Hóman Ottó dr. 41, 104—106.
Horánszky Nándor 67.
Hornig Károly br. 81.
Horváth Lajos 67.
Horváth Vincéné 85.
Hubay 31.
Hulyák Valér 127.
Hunyadi János 157.
Huszár György 127.

Ilona 156.
Illésyné Ember Karolina 66.
Inotay László 98, 105.
Irányi Dániel 67.
István (III) 156.
István (IV) 156.

Jakab Lajos 113, 114, 121, 122, 128, 180, 181.
Jancsó Sándor 61—63, 155.
Jankovich István 41, 67, 86, 87.
Janovits Pál 96.
Jaszenovits Géza 23.
Jobbágy Miklós 155.
Jókai Mór 95, 111.
Jónás Ödön 98, 105, 107, 161, 169.
Jósika Sámuel br. 24.
Josephus palatinus 133.
József nádor 22, 57, 134.
József főherceg 26.

Kaas Ivor br. 67.
Kaiser Gizella 95, 96.
Kankovszky Ferenc 81.
Kapczy Zoltán 14, 103, 112.
Kapossy Lucián dr. 197.
Katona Dávid dr. 84, 88, 128, 207, 208.
Káldor István 127.
Kállai Emil 84.
Kállay Bertalan 63, 67, 94.
Kállay Ödön 137.
Kálniczky Gyula 51, 83.
Kármán Bertalan 50.
Károlyi István gr. 32.

Károlyi György gr. 7, 17, 18.
Keglevits István gr. 17.
Kele Antal dr. 41, 51, 77, 99, 100, 112.
Kelemen Béla 181.
Kelemen János 139.
Kelemen Móric dr. 38.
Kemény Ferenc br, 24. 60.
Kemény Imre 84.
Kéler Pál 47.
Kérészy Zoltán dr. 20.
Kisfaludy Árpád 81.
Kiss Albert 81.
Kiss Gyula 118.
Kisteleki Ede 29.
Klamarik János dr. 158
Klapka György 24.
Klauzál Gábor 137—139, 141.
Kogler János 38.
Kollmann Gyula 81.
Komlóssy Lipót 136.
Komor Gyula dr. 70.
Kónyi Manó 26, 31, 32, 41, 53, 58, 60—62, 68—69, 89, 93, 104, 105, 155.
Kopasz László 156.
Korniss gr. 34.
Kossuth Ferenc 112, 179, 180.
Kossuth Lajos 7, 16, 30.
Kovách László 149, 151.
Kovács Albert 67.
Kovács Ferenc 22, 134, 140.
Kovács Imre 7, 14—16, 18, 23, 26, 34 114.
Kovács Jenő 128.
Kovács Tódor 123.
Kovácsházi István 11, 12.
Kovásznay Gábor dr. 128.
Kováts Alajos 98, 127.
Kovács I. János dr. 97, 105. 106. 119.
Kozáry József 81.
Kozma Bernát 112—114, 124, 128, 205. 207, 208.
Kozma Bernátné 84.
Kölcsey Ferenc 15, 16. 33, 39.
Könyves Kálmán 156.
Kőváry László 23, 29, 30.
Kövesligethy Radó dr. 197, 203.
Kövi Imre 51, 112.
Kricsfalusy Vilmos 67.
Krieg főkormánytanácsos 116, 117.
Krippel Móric 41, 101.
Kudlik János 67.
Kun Gyula 208.
Kun Miklós 67.
Kunnert Antal 55.
Kutassy Sándor 112.
Kuthén 156.

Lajosi Géza 128.
Lampel Róbert 205, 206.
Láng Béla 81.
László 156.
László (II) 156.
László Árpád 118.
Lázár György dr. 117.
Lechner Lajos 38.
Lehr Andor 128.
Lengyel Pál 81.
Leszlényi Imre 52, 79, 84.
Létay Etelka 114, 122.
Lieiman Ármin 50.
Lindner Gusztáv 54, 146, 147.
Lipót (II) 157.
Lipták Gy. István 96.
Lobeck Ferenc 90.
Lobeck—Osterlamm 89.
Locke 9.
Lónyay 134, 135.
Lónyay Menyhért 31.
Lorántffy Sándor 128.
Lukács Bernát dr. 70.
Lukács János 20, 28, 32, 35, 36, 39.
Lutter Nándor dr. 41, 104, 106.
Lüpola Irjő 125.

Madarász Imre 67.
Madarász József 67.
Magdic Ferenc 103.
Magyar Nemzeti Muzeum 9.
Magyar Tudományos Akadémia 8, 114.
Mahler Ede dr. 113. 114.
Majláth György 136.
Mayor János 98.
Malocsay Miklós 47.
Marceglia Antal 38, 50, 63.
Markó Béla 47.
Markó Sándor dr. 104, 155.

Markovics Antonia 23.
Markovics Mátyás 23.
Markovits András 71.
Markovits Iván 10, 15, 20, 25, 41. 42, 46–48, 50, 52, 53, 55. 56, 66. 71–80, 81–87, 92–94, 96, 97, 99, 100, 101, 104–106, 111, 112–114. 116, 121, 123, 128, 130, 148, 155, 158–160, 170, 177, 193, 204–208, 212.
Markovitsné, Gallinovszky Emma 85, 114.
Martinecz Ferenc 128.
Maszák Hugó 63, 94, 155.
Maywald Kal. József dr. 41, 86, 87, 104, 105, 126, 128, 197.
Máté Lajos dr. 83, 209.
Mátyás 157.
Mátyás király 7, 8.
Mecenas 18.
Medvigy János 52.
Mendlik Ferenc 104, 105.
Mérey 16.
Michaelis 89.
Midhat pasa 49.
Mikó gr. 60.
Mocsáry Lajos 67.
Molnár Sámuel Kálmán dr. 70.
Móric Ferenc 38.
Morótz Kálmán 112.
Mudrogi Pál 47.
Mudrony Soma 67.
Muráti M. F. 84, 119.
Mühlverti Müller Hugó 82.

Nágel és Wischán 45.
Nagy Béla 79, 97.
Nagy István 68.
Nagy Miklós 20, 36.
Nagy Sándor 41, 51, 77, 79, 82–84. 96, 97–99, 101–103, 105, 106, 112. 115, 119, 121, 126, 129–130, 161, 170, 193, 212.
Napoleon (I) 158.
Náznánfalvi Máté Farkas 7.
Neubauer József 81, 83, 116.
Némethy Antal dr. 172.
Noe Henrik 46.
Novak 32, 35, 36, 39, 42, 63, 75.

Nyáry Pál 149, 152, 154.

Oláh Róza 82, 84.
Orbán Balázs 67.
Orosz 21.
Osterlamm Károly 90.
Osváth Albert 63, 155.
Óvári Keszei János 8.
Ow József br. 27.

Paiss Andor 154.
Palóczy 137.
Palóczy László 138.
Pap József 38.
Pap Sándor dr. 207, 208.
Pataj Sándor 123.
Pauly dr. 59, 60, 62.
Pálfy Fidelis 17.
Pályi Sándor dr. 98, 105, 106, 197.
Pásztory 62.
Pázmándy Dénes 67.
Pechinoli Angelo 7, 8.
Peregriny János dr. 41, 70, 92, 94, 119.
Perényi Adolf 117, 118.
Perkits János 38.
Petry Gyula 84.
Péter 156.
Pfaff dr. 118.
Pilch Antal 52.
Pitman Izsák 11.
Podobny Mária 71.
Polgár Jenő 117.
Polonyi Géza 67.
Pollák János 81,
Pompéry János 28, 31, 32.
Pós Lajos 128.
Popper Rezső 128.
Prónay Dezső br. 67.
Propper Adolf 47.
Pulitzer Sándor 84.

Racuciu Demetriu 58, 103.
Radnai Béla 41, 102, 114, 118, 120, 122.
Radics Ákos 153.
Radó Antal dr. 70.
Rados Ignác 197.

Rajic Dusán dr. 70.
Ráday 137.
Ráday gr. 140.
Ráday László gr. 154.
Rádoczi Julis 29.
Rákóczi Ferenc (II) 157.
Rákos Adolf dr. 116.
Reich (Ország) Sándor dr. 38.
Reichenthal Gerzson 83.
Reviczky 67.
Réső Ensel Sándor 50.
Rindermann 118.
Ritoók Zsigmond 38.
Róbert Károly 156.
Roller 103.
Róna Sándor 70.
Rónay Sámuel 98.
Rónay Károly dr. 41, 70, 71, 86.
Rosenthal Ferenc ifj. 84, 112.
Rosenthal Mór 83, 84.
Rosszivál István 67.
Rózsa Anna 95, 206.
Rumler Ignác 55.
Rupp Imre 38.
Rupp Zsigmond 38.

Sallustius 13.
Samuel Johnson 90.
Sándor János 209.
Sándor József 60.
Sárcsevits Ambrus 26, 28, 29, 39.
Sárközy Mihály ifj. 128.
Sármay József 117.
Schell Antal 8, 41, 81, 82.
Schindler József 117.
Schleyer 9.
Schmerling 61.
Schmidt Antal 34, 137.
Schütz Antal dr. 105, 106.
Schütz Miksa 82, 112.
Schwarcz Gyula 67.
Schwarz Gusztáv dr. 77, 92.
Schwarz László 50.
Schwarz Márton 50.
Semnyey Pál br. 62.
Siklóssy László dr. 70, 83.
Simonfay János 67.
Sinszky Géza 48.
Somssich 138, 139.
Somssich Pál 154.
Sós Dóra 118, 206.
Söjtöri Károly 98.
Stahl 130, 212.
Stern Mór 98.
Stibold 118.
Stolze Ágost Vilmos 6, 10, 25, 26, 36–39, 41, 42, 49, 51, 53, 58, 63, 69, 75–77, 89, 90, 92–96, 102, 105, 106, 115, 117–119, 126, 130, 158–160, 170, 193, 206, 207–212.
Stuller Ferenc 20, 28, 30.

Szabó László 15, 23, 29, 81.
Szabó Péter dr. 98, 105, 119.
Szabó Sándor 71, 81.
Szalay Imre 67.
Szalágyi Aurél 41, 83, 100, 101, 113.
Szapáry Gyula gr. 68.
Szapolyai János 157.
Szathmáry György 116.
Szádeczky Gyula dr. 123, 197.
Szádeczky Lajos dr. 112.
Szederkényi Nándor 67.
Szemere 140.
Szentiványi Károly 149, 154.
Szentkirályi 138.
Szentkirályi Albert 67.
Szentkirályi Móric 33.
Szepesy Xavér Ferenc 50, 53, 54.
Széchenyi 17.
Székely László 207.
Széll 136.
Széll Ákos 67.
Szieber Ede 52.
Szigeti Vaáry Sándor 20, 28, 31.
Szigethy Aladár 111.
Szigethy Szerencsy István 39.
Szilágyi Aladár 81.
Szilágyi Dezső 67.
Szily Dániel 20, 28, 30, 39, 62, 63.
Szinnyei József id. 17.
Szokoly Gyula 38.
Szombathy Ignác 14, 37, 38, 41, 43, 44, 46, 50, 53, 71, 72, 74, 83, 85, 103.
Szombathy István dr. 47.

Szónya Károly 128.
Szotyory József 52, 104, 114.
Szőke Sándor dr. 114.
Szőllősy Mihály 52.
Sztrihó Gyula 67, 155.
Szvorényi József 91.

Taller Károly 38.
Tarcza Viktor 101.
Tarkovich József 50, 63.
Tarnai János 89.
Taylor Sámuel 10, 12—15, 23, 25, 26, 28, 32—34, 36, 39, 42, 63, 114.
Tárczy Károly dr. 31.
Teöreök Aladár 122, 128.
Tetétleni Ármin 84.
Téglás Dezső dr. 14, 70.
Téglás Géza dr. 14, 26, 29, 32, 83, 84, 103, 114, 117, 122, 124.
Thaly Kálmán 67.
Thallóczy Lajos dr. 96.
Theisz János 79, 82, 84.
Tihanyi László 84.
Timku Ferenc 38.
Tiro 10, 18, 125.
Tischler Gusztáv 38.
Tisza Kálmán 67.
Tisza-Ujhelyi István 8.
Tofeusz Mihály 8.
Toldi Lajos 205, 207.
Tombo Rudolf dr. 116.
Tomka Istvánné 85.
Tóth Ernő 67.
Török Gábor 138.
Trattner János 9, 14.
Trefort Ágoston 169.
Trencséni József 20, 28, 29, 39.

Ugron Gábor 67.
Ujlaki József dr. 70.
Ulászló (I) 156.
Ürményi József 62.

Vadnay Károly 67.
Vak Béla 156.
Vargay István dr. 41, 92, 95, 96, 105.
Varju János 84, 123, 124, 197.
Vass János 38.
Vándory Gusztáv 63, 94, 104, 105, 155.
Várady Gábor 153.
Várnay L. 114, 205, 207, 208.
Váry 63.
Váry Sándor 114.
Vásárhelyi Gyula dr. 117.
Verbőczy István 157.
Verő Leo 115.
Veszter Imre 67.
Visontai Kovách László 56.
Vikár Béla 8, 9, 23, 25, 31, 41, 57, 67, 70, 71, 78, 83, 86, 112, 116, 181, 187, 197, 205, 206.

Wackernage 89.
Wagner Géza 63, 155.
Wágner József dr. 117.
Weber Bónis 103.
Wekerle Sándor 68.
Weinmeister Rudolf dr. 118, 120.
Wendisch 89.
Weninger Vince 31.
Wesselényi Miklós br, 16, 17, 26.
Wéry L. dr. 118, 119.
Wimmer Vilmos 38.
Wiewe József 128.

Zarka János 138.
Zay Lajos dr. 70, 187, 205, 206.
Zákó István 136.
Zichy János gr. 114, 187, 188, 196.
Zichy Ödön gr. 28.
Zoltán Hugó 84.
Zsedényi 137, 138.
Zsigmond 156.
Zsoldos Ignác 21, 134—138, 140.

SAJTÓHIBÁK ÉS PÓTLÁSOK.

20. oldalon a 12. sorban alulról: első helyett alsó.
24. „ a 11. „ felülről: 1874-ben „ 1847-ben.
25. „ a 24. „ „ hetvenes „ hatvanas.
26. „ a 9. „ „ Poros „ Borsos.
39. „ a 2. „ „ tüntett „ tüntetett.
41. „ a 10. „ „ Sándor „ János.
65. „ a táblázatban Hivatali állás rovatában, a Budapesti Közlöny 1918. évi május 26-iki 120. számában megjelent közlés folytán a gyorsirodai főnök állása „országgyülési gyorsirodai tanácsosi" a másodfőnök és felülvizsgáló gyorsirók állása „országgyülési gyorsirodai osztálytanácsosi és a gyorsirók állása, országgyülési gyorsirodai titkárok, segédtitkárok és fogalmazók" állássá szerveztetett át.
68. „ Kónyi Manó életrajzi adatai kiegészitéseül: Kónyi M. meghalt 1917. dec. 24-én Budapesten.
69. „ Antalik Károly életrajzi adatai kiegészitéseül: Antalik K. meghalt 1918. május 6-án Budapesten.
80. „ Bódogh János életrajzi adatai kiegészitéseül: Bódogh J. meghalt 1918. január 2-án Budapesten.
81. „ Schell Antal életrajzi adatai kiegészitéseül: Schell A. meghalt 1917. november havában.
97. „ Nagy Sándor életrajzi adatai kiegészitéseül: Nagy S. meghalt 1918. junius 17-én Budapesten.
106. „ a gyorsirástanitókat vizsgáló bizottság adatai kiegészitéseül 1918. jan. 22-én 4547. sz. a. kelt miniszteri rendelettel Gabelsberger—Markovits-rendszer szerint dr. *Schätz* Antal vizsgáló bizottsági rendes taggá, dr. *Dengl* János vizsgáló bizottsági póttaggá, — továbbá az 1918. jun. 14-én 102. 107. sz. rendelettel Stolze—Fenyvessy-rendszere szerint dr. *Gyomlay* Gyula vizsgáló bizottsági rendes taggá, dr. *Peregriny* János vizsgálóbizottsági póttaggá neveztetett ki.
107. „ 10 sorban alulról: 1916. évi december 31-ig helyett: 1918. junius 30-ig.
120. „ 9. sorban alulról: gyorsirástanitási helyett: gyorsirástanitói.
123. „ 1. „ felülről: Tibor „ Tódor.
134. „ 4. „ „ tiltakozásunkban „ felterjesztésükben.

TARTALOM.

Oldal

Előszó 3

Bevezetés 5

Első korszak (1769—1832.)

Jellemzés. Gáti István. Egyetlen kézirat Gáti 1824-i Steganographiájáról. Gáti követői. Danzer József. Kovács Imre. Az 1832-i országgyülés. Kossuth Lajos. Andrássy és Károlyi György grófok. Borsos Márton. Befejezés . . . . . 7—19

Második korszak (1832—1863.)

Jellemzés. Országgyülési tárgyalások a Naplónak gyorirással szerkesztése érdekében. Hajnik Károly. Hajnik halála. Hajnik levele Markovitshoz. Gabelsberger és Hajnik. Hajnik követői. (Sárcsevits, Béres, Trencséni, Szily, Stuller, Szigeti—Vaáry.) — Lukács János. Dobrossy István, Gyurits Antal. Gyorsirási tanszék terve a pesti kir. egyetemen 1844-ben. Nagy Miklós. Gaszner Lajos. A budapesti első általános magyar gyorsiróegylet. Befejezés. . . . . 20—40

Harmadik korszak (1863—1907.)

Jellemzés. Az 1863-i év. A gyorsiró egyleti élet. A legelső gyorsirási lap. Szombathy Ignác, Csanády István. Gidófalvy Géza. Grünbaum (Gondos) Miksa. Fayer László. Gyorsiróegyletek a fővárosban. Gyorsirókörök a vidéken. Gyorsirási tanfolyamok. Br. Eötvös József rendelete. A gyorsirás tanitása. Versenyirások. Baross Gábor gyorsirási versenydij alapitványa. Az országgyülési gyorsiróhivatal. A magyar szónoklat sebessége. Az országgyülési hivatal főnökei: (Kónyi M. Fenyvessy A. Antalik K, Peregriny J.) Az országgyülési gyorsiróhivatal jelenlegi tagjai. *A*) Gabelsberger—Markovits rendszer. Markovits Iván. Markovits magyar gyorsirási rendszere, fejlődése. Markovits követői. Tankönyvirók (Nagy S., Balogh A., Bódogh J., Forrai S., Schell A) Olvasókönyvek. Szaklapok és folyóiratok. Női gyorsirókör. Országos magyar gyorsiróegyesület. Elnökei és alelnökei: (Vikár B., Fabro H., Rónay K., Jankovich J., Maywald J.) Gyakorló Gyorsirók Társasága. Gyorsirás Tudományi Társulat. Szegedi Gyorsirók Egyesülete. *B*) Stolze—Fenyvessy-rendszer. Fenyvessy magyar gyorsirási rendszere. Fenyvessy követői. (Günther A., Gyurmán A., Vargai J., Adorján E.) Magyar Gyorsirási Társaság. *C*) Nagy Sándor rendszere. Nagy Sándor. Nagy S. követői. Magyar Gyorsirók Egyesülete. Önálló rendszerek: Kele A. Szalágyi A. Glock T. Krippel M. Radnai B. Idegen nyelvből magyarra áttett rendszerek. Gyorsirás történetirók. A gyorsirás tanárokat vizsgáló bizottság: (Lutter N. Hóman O. Erődi B.) A gyorsirás és az 1883: XXX. t.-c. A gyorsirás tanitása a női kereskedelmi tanfolyamokban. a felső ke-

Oldal

reskedelmi iskolákban. . . . . 41—109

Negyedik korszak (1907—napjainkig.)

Jellemzés. Magyar gyorsirási kiállitások. Magyar gyorsirási kongresszusok. Czigány János gyorsirási alapitványa. Magyar Gyorsirók Szövetségére vonatkozó inditványok. Országos Diák Gyorsiró Szövetség. 1907-től létesült gyorsiróegyletek, kiadványaik és szaklapjaik. Gróf Zichy János létesitette Országos Gyorsiró Tanács szervezete, ügyrendje. Országos gyorsiróversenyek. Gyorsirási munkák dijazása. Tisztviselők számára elrendelt tanfolyamok. Kezelők és kezelőnőknél a gyorsirásban jártasság figyelembevétele. Magyar gyorsirási rendszerek jubileuma. Hősi halált halt gyorsirók. Statisztika. . . . . 110—130

FÜGGELÉK: A MAGYAR GYORSIRÁS OKMÁNYTÁRA.

I. József Nádornak Budáról kelt értesitése a felsőtáblán levő gyorsirókra nézve az utolsó országgyülés alatt gondoskodásnak a karok táblájára is kiterjesztése tárgyában. 133

II. A Naplóknak gyorsirási felvételére vonatkozó tárgyalások az 1843—1844-iki üléseken. 134

III. Gyorsirási tanszék terve a pesti kir. egyetemen 1844-ben. 140

IV. Legrégibb kormányrendeletek a gyorsirás tanitására vonatkozólag. 142

V. Lindner Gusztáv orsz. képviselő beszéde a gyorsirás tanitása iránt. 146

VI. Igazságügyi miniszteri rendelet birósági tisztviselők számára gyorsirási tanfolyam tartása iránt. . . . 147

VII. Rendeletek a gyorsirás tanitásának felkarolása és a gyorsirás tanitók állami dijazása ügyében. . . . 148

VIII. A képviselőház tanácskozása a gyorsiroda szervezéséről. 149

IX. Hol tartattak a magyar országgyülések a legrégibb időktől napjainkig? 155

X. Az 1870. évi szabályzat a gyorsirászat tanárait vizsgáló bizottság felállitása és eljárása iránt. 158

XI. Tanintézetekben gyorsirótanitókul csak Gabelsberger—Markovits, vagy Stolze—Fenyvessy rendszerü gyorsirástanitók alkalmazhatók . . . . .

XII. Nagy Sándor gyorsirási rendszerének a gyorsirástanitói vizsgáló bizottságba felvétele 161

XIII. 1871. nov 7-től 1918. junius 30-ig vizsgálatot tett gyorsirástanitók névjegyzéke. 161

XIV. Jónás Ödön orsz. képviselő beszéde a középiskolákba a gyorsirásnak rendkivüli tantárgyul felvétele iránt. 169

XV. A jelenben érvényben levő gyorsirás tanitói vizsgálati szabályzat. 170

Oldal

XVI. Rendelet a rendkivüli tantárgyak ügyében teendő jelentések adatainak megállapitása iránt 172
XVII. A gyorsirás tanitása a középiskolákban csak a III. osztálytól fogva engedélyezhető. 172
XVIII. A gyorsirás tanitása a női kereskedelmi tanfolyamokban. 173
XIX. Gyorsirás a felső kereskedelmi iskolák tanitástervében. 177
XX. Az 1907. évi szegedi nemzetközi gyorsirókiállitás, kongresszus és versenyirás. 179
XXI. A szegedi gyorsirási kiállitás kitüntetettjei. 182
XXII. Az 1913. évi budapesti gyorsirási kiállitás kitüntetettjei. 183
XXIII. Czigány János végrendelete és gyorsirási alapitványa. 185
XXIV. Országos Gyorsiró Tanács létesitése alkalmából gr. Zichy János vallás- és közoktatásügyi miniszternek az Orsz. Magy. Gyorsiróegylet örökösvédőjéül, Balogh Jenő államtitkárnak pedig örökös diszelnökéül megválasztása. 187
XXV. Az országos Gyorsiró Tanács szervezeti szabályzata. . 188
XXVI. Az Országos Gyorsiró Tanács ügyrendje, ... 191
XXVII. Az Országos Gyorsirótanács elnöksége és tagjai. . . . 196
XXVIII. Az Országos gyorsiróversenyek szabályzata. 197
XXIX. Gyorsirási munkák dijazása. 203
XXX. Az Országos Gyorsiró Tanács megalakulásától engedélyezett gyorsirási tankönyvek jegyzéke. 204
XXXI. Szaktanfolyam a belügyminiszterium tisztviselői részére. 209
XXXII. Gyorsirási tanfolyam birósági tisztviselők részére. . . 209
XXXIII. Állami hatóságoknál alkamazott kezelőknél és kezelőnőknél a gyosrirásban jártasság figyelembe vétele. 211
XXXIV. Orsz. Központi Statisőtikai hivatal jelentése a gyorsirás tanügyi statisztikája ügyében. 212

Névjegyzék. 214
Sajtóhibák és pótlások. 221
Tartalom. 222

1942/43 2483

A. M. Kir. Horthy Miklós-Tudományegyetem KÖNYVTÁRA SZEGED

Várnay L. Szeged,

gyorsirási kiadványai:

Dr. Katona Dávid: **A kereskedelmi gyorsirás tankönyve** K 2.80
Bódogh János—Dr. Katona Dávid: **A magyar gyorsirás kimeritő tankönyve.**
I. r. *Levelező gyorsirás.* XVIII. . . . . K 2·80
II. r. *A vitairás rövid tankönyve* k. . . . . K 2·40
Dr. Gopcsa László: **A gyorsirás története** . . . . . K 8·—

Bódogh János:

Parlamenti gyorsirás . . . . . K 2·80
Gyakorlókönyv (olvasókönyv) . . . . . K 2·—
A magasabb foku gyorsirás tankönyve . . . . . K 2·40
A gyorsirás rövid története . . . . . K 1·—
A levelező gyorsirás szójelei IV. k. . . . . K —·60
A mérsékelt vitairás rövidítései II. k. . . . . K —·60
A rövidítések nagy gyüjteménye . . . . . K 1·—
Szabó László: **A gyorsirás módszertana** . . . . . K 1·—
Dr. Katona Dávid: **Kereskedelmi rövidítések levelező és vitairással** . . . . . K 2·—
László Béla: **Kereskedelmi levelek levelező és vitairással** K 1·—
Donáth: **Két kérő.** Bohózat gyorsirási szöveggel . . . . . K —·80

Gyorsirási Filléres Könyvtár:

8. sz. *Kereskedelmi olvasmányok* . . . . . K —·40
9—13. sz. *Levelező gyorsirási gyakorlatok* e, a, ó, i és u hangzókra füzetenkint . . . . . K —·40
14. sz. *Markovits életrajza* . . . . . K —·40
15. sz. *Gabelsberger életrajza* . . . . . K —·40
16. sz. *Levelező irásu olvasmányok* . . . . . K —·40
17. sz. *Kereskedelmi olvasmányok* . . . . . K —·40
18. sz. *Rövidítési gyakorlatok* . . . . . K —·40
19—20. sz. *Levelező gyorsirás szabályai* . . . . . K —·80
21. sz. *Rövidítési gyakorlatok* . . . . . K —·40
22—23. sz. *Gyorsirók évkönyve 1913* . . . . . K —·80
24—25. sz. *Gyorsirók évkönyve 1914* . . . . . K —·80
26. sz. *Dr. Gopcsa László beszédei* . . . . . K —·40
27. sz. *Gazdasági tárgyu értekezések* . . . . . K —·40
28. sz *Kereskedelmi tárgyu levelezőirási gyakorlatok* e, é hangzókkal . . . . . K —·40
29. sz. Ugyanaz a, á „ . . . . . K —·40
30. sz. „ o, ö „ . . . . . K —·40
31. sz „ i „ . . . . . K —·40
32. sz. „ u, ü „ . . . . . K —·40

XB 154482
Raktár, kk 155

A Szeged Horthy Miklós-Tudományegyetem KÖNYVTÁRA

1873
VÁRNAY